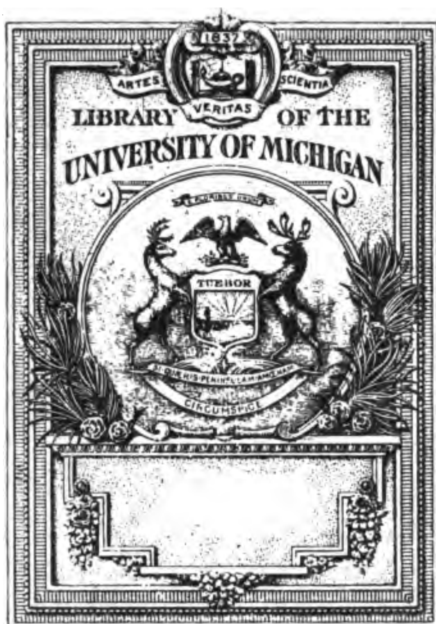

1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

HISTORIE
VAN HET
VERBOND
EN DE
SMEEKSCHRIFTEN
DER
NEDERLANDSCHE EDELEN,
TER VERKRIJGINGE VAN VRIJHEID
IN DEN GODSDIENST EN
BURGERSTAAT.

HISTORIE
VAN HET
VERBOND
EN DE
SMEEKSCHRIFTEN
DER
NEDERLANDSCHE EDELEN,

TER VERKRIJGINGE VAN VRIJHEID IN DEN GODSDIENST EN BURGERSTAAT, IN DE JAAREN 1565 — 1567.

Uit veele oorspronglijke gedenkstukken saamgesteld door

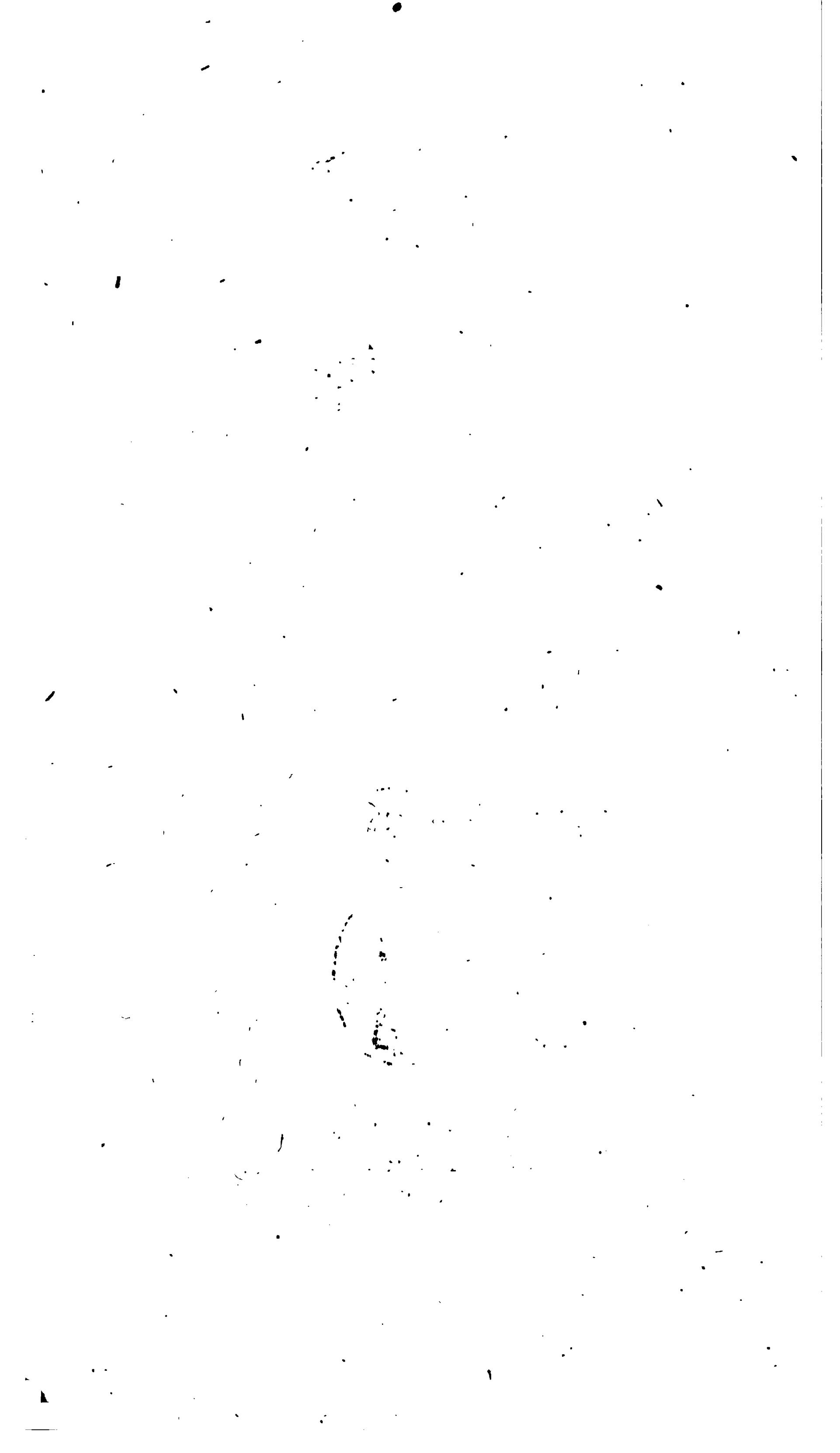
JONA WILLEM TE WATER,
Hoogleeraar in de Godgeleerdheid en Kerkelijke Geschiedenissen te Leijden, Historieschrijver van Zeeland.

DERDE STUK.

J. v. S. f.

TE MIDDELBURG,
Bij PIETER GILLISSEN.
MDCCXCV.

BERICHT

AAN DEN LEZER.

Eindelijk, komt het derde Stuk van dit werk te voorschijn, behelzende het vervolg van 't tiende hoofdstuk dezer Historie, met een aanhangsel, dienende ter verbeteringe van mijne misslagen en tot vermeerderinge van 't reeds gezegde. De bijlaagen tot het geheele werk en de noodige bladwijzers zijn in 't vierde Stuk te vinden. Hoewel een groot gedeelte der beide laatste Stukken, sedert vijftien jaaren, reeds afgedrukt lag, is echter de voltooijing en uitgave daar van tot heden achtergebleven, allermeest door de veranderinge en vermeerderinge van mijne

ampts-

amptsbezigheden, eerst te Middelburg, naderhand te Leijden. Wat ik verder te berichten heb, zal in de voorreden, bij 't vierde Stuk gevoegd, uitvoeriglijk gemeld worden. Mogen ook deze geschiedkundige pogingen eenigzins aan mijn voornaam doelwit voldoen, dat geen ander is, dan de aankweeking van liefde voor Vaderland, Godsdienst en Vrijheid, dan zal ik mijnen arbeid genoeg beloond rekenen. Vaar wel.

VERVOLG
VAN HET
TIENDE HOOFDSTUK;

Behelzende een uitvoerig bericht van de Geslachten en verrichtingen der meeste verbonden Edelen, wier naamen in 't zesde Hoofdstuk gemeld zijn.

F. VAN MALBERGEN, een Hollandsch Edelman (*), was één der Legerhoofden, eerst onder Brederode (a), nadeerhand onder den Prins van Oranje (b). Indien hij echter dezelfde is, wiens weduwe, Elizabeth van Merode, den roemwaardigen Junius (†) met zoo veele blijken van vriendschap

F. van Malbergen. Dient onder Brederode en Oranje.

(a) STRADA *dec.* I *lib.* VI, *pag.* 296.

(b) HOOFT VI boek, bl. 196.

(†) Zie I Stuk, bl. 59.

(*) Het Geslacht *van Malbergen*, of *Malburg*, behoorde tot den Hollandschen Adel. Zie VAN LEEUWEN *Bat. ill.* bl. 1202. Het wordt ook *van Malburg* genoemd, bij GOUTHOEVEN bl. 77, 116; uit wien blijkt, dat hetzelve te Dordrecht bekend geweest zij. Verg. VAN MIERIS Charterb. I deel, bl. 96, 109, IV deel, bl. 45, 46; en VAN DE WALL Handvesten van Dordrecht, tweede afdeelinge bl. 898—397. Het ontleende zijn' naam van het oude kasteel Malburg, volgens ALTING *Not. Inf. Germaniae part.* I, *pag.* 29—31, *part.* II, *pag.* 120.

ſchap te Straatsburg overladen heeft (c), moet hij reeds omtrent het jaar 1568 geſtorven zijn.

De Malheij. DE MALHEIJ blijft mij, tot nu toe, onbekend, zoo in zijn perſoon, als geſlacht. De naam is in het Handſchrift zoo onduidelijk geſchreven, dat anderen 'er van gemaakt hebben *Malſen*, *Warhain*, en *Wolbeque*.

A. van Malſen. ANTHONIJ VAN MALSEN, zoon van Robert en Margarita van Haastrecht (d), was oorſpronglijk uit een adelijk Geſlacht (*); doch

(c) F. JUNIUS *in Vita*, *pag.* 260.

(d) MSS. Aanteek. van den Heere *van Spaen van Hardenſtein*. — Doch, naar 't gevoelen van anderen, zou Robert de Grootvader der Bondgenooten geweest zijn.

(*) Ik vinde, dat N. Malſen door den Koning van Spanje, in 't jaar 1633, met de Ridderlijke waardigheid bekroond zij; volgens CHRISTINAEUS *part.* I, *pag.* 27, 28. Die Schrijver ſpreekt ook, *pag.* 280, van een Geſlacht *van Malſem*: waar toe ook kan behoord hebben Stein van Malſem; van wien zie WAGENAAR Vaderl. Hiſt. VII. 493, en VIII. 329. Of die hetzelfde zij met *Malſen*, durve ik niet verzekeren. Wat hier van zij; mij zijn voorgekomen Arnold, Heer van Malſen, en Eringard Sloeſen, zijne huisvrouwe. Zij verwekten Robert van Malſen, Ridder, getrouwd met Margarita van Haastrecht, Vrouwe van Tilburg, Goirle, enz.; uit welk huwelijk gekomen is Adriaan van Malſen, Ridder, Heer van Tilburg en Goirle, die in echt nam Joanna, of Joſina van Blaasveld, dochter van Guidon en Anna Ruichrok van de Werve. Uit deze ouders was Karel van Mal-

doch de bijzonderheden van zijn leven zijn mij niet voorgekomen.

KAREL VAN MALSEN, Ridder, Heer van Tilburg en Goirle, hadt in huwelijk Anna van Wijck, Vrouwe van Honsenoort; en storf, in 't jaar 1587; doch liet verscheiden kinders na (e). Er is geen twijfel, of Hubertus van Malsen, die in 's Hertogenbosch begraven ligt (*), zal deszelven zoon geweest zijn. *K. van Malsen.*

(e) MSS. Aant. van denzelfden Heere. — In *Quart. Généal. tom.* I, *pag.* 249, wordt zij genoemd Agnes van Wijck, *Dame d'Onsenoort & de Nieuwencuyck.*

Malsen, één der Bondgenooten, geboren: wiens zoon, Hubert, in echt nam Otilie van Hargen, Vrouwe van Oosterwijk en Hauwinhingen; bij welke hij won Maria van Malsen. Zij kreeg ten man Anthonij Schetz, Graave van Grobbendonk, enz. Men zie *Quartiers Généalogiques tom* I, *pag.* 249, 309; *Suite du Supplément au Nobiliaire des Paijs-bas tom* V, *pag.* 103; en vergelijke, ten aanzien van de laatste, *Recueil Généalogique de Familles originaires des Paijs-bas* (Rotterdam 1775) *pag.* 130, en den Hoogleeraar P. BURMAN *Anal. Belg. tom.* I, *Praefat. pag.* CXXXVIII, waar zij Maria van Malsen genoemd wordt. Uit een verlijdbrief van Koning Filips, 21 maart 1628, welken ik gezien heb, blijkt, dat haar naam *van Malsen* zij. Ook worden, daar in, vermeld haar vader, Hubrecht, en zijn zoon, Jonker Adriaan van Malsen. — Sommigen van dit Geslacht zijn mij voorgekomen in oude Charters bij VAN MIERIS I. 87, II. 38, III. 6, IV. 35, en elders. — Omtrent dezen tijd stond bekend Gerrit van Malsen, bij wiens overlijden, in 't jaar 1562, Sara van Malsen, zijne dochter, met het Huis en hof in den banne van Vlijmen is verlijd geworden. MSS. Aant. van den Heere van der Tragbt.

(*) Met dit grafschrift: *Deo. Opt. Max. S. Hic fatalem ex-*
tre-

R. van Malsen. ROBBERT VAN MALSEN, broeder van Anthonij en Karel, was Bevelhebber van Brevoort (f). Dit is al, wat ik van hem berichten kan.

K. van Mansfeld. KAREL, Graaf VAN MANSFELD, zoon van Pieter Ernst, die zeer bekend is in 's Lands geschiedenissen, en van Margareta van Brederode (g), zuster van den grooten Hendrik, kon roem dragen op zijn Geslacht (h); en, 't gene uitmuntender is, maakte zich door zijne daaden in geheel Europa beroemd. Men zag in zijn voorbeeld, deels, dat gezindheid in 't stuk van Vrijheid geen erf zij, deels, dat standvastigheid in 't behartigen van 's Lands algemeen welvaren, ook in dien tijd, niet zel-

(f) MSS. Aant. van denzelfden Heere.

(g) VAN DER HAER *lib.* II, *pag.* 195.

(h) Men vindt de Genealogie bij HUBNER, in de Geslachtrekenkundige Tafelen, Taf. 334—346, en in 't Woordenboek van HOOGSTRATEN lett. M. bl. 70—73.

tremi judicii diem praestolatur perillustris vir Hubertus à Mälsen, Dominus de Tilberch, Gheirle, Oosterwijck, Puersum &c. Vir quietis amans, in pauperes benevolus, in omnes comis, in Deum pius. Pro tot virtutibus atque optimo pectore Quicquid in coelo est gaudI rependo O liberalis O Magne Deus. Vivere desiit Ao. 1612. 22 *Martii annos natus* 57.

zelden voor eigen belang plege te wijken. — Hij onderteekende al vroeg het Verbond der Edelen, en verscheen, bij gelegenheid van het overgeleverde Smeekschrift, openlijk ten Hove (i). Zijn Vader, een slaaf der Landvoogdesse, verklaarde in den Raad, dat hij zijn' zoon hier over scherpelijk bestraft hadde; en schreef hem een' brief, waar in hij denzelven, ten zij hij zich ten eersten van het Bondgenootschap afscheidde, zijn' toorn aankondigde, en dreigde, dat hij, anders, geen hope moeste scheppen, om ooit zijne vaderlijke gunste wederom te verwerven. Dan, deze vermaningen en bedreigingen trokken den Jongeling, die fier van aart was, niet aanstonds van de Bondgenooten af (k). De raad, welken hij, gelijk men wil, aan den Prins van Oranje zou gegeven hebben, om Egmond van kant te helpen, op dat de Vorst, ter bevrijdinge van 't Land, alle de krijgsmacht aan zijne zijde zou krijgen (l), was waarlijk te verfoeijen;

Voegt zich bij de Bondgenooten.

Houdt zich aan hunne zijde, tegen den wil van zijn' Vader.

(i) VIGLIUS AB AIJTTA *Ep.* VII *ad Hopperum*, *pag.* 358.

(k) STRADA *lib.* V, *pag.* 211.

(l) HOOFT IV boek, bl. 143.

jen; en 's Prinsen hart was te wel geplaatst, dan dat hij dien voorslag goedkeurde: doch 'er bleek uit, hoe diep hij ingewikkeld ware in den voorstand der Vrijheid. — 'T leedt echter niet lang, of hij liet het Bondgenootschap varen (m): uit welk grondbeginsel, is haastelijk te gissen. Toen werdt hij aangesteld tot Bevelhebber van Antwerpen (n). Na dat Alva de Graaven van Egmond en Hoorne hadt doen vatten, schroomde Mansfeld naar Brussel te komen, of week zelfs van daar, gelijk men schrijft, op raad van zijnen Vader (o). Het scheen, dat hij zich minder op Alva durfde verlaten, dan op de Landvoogdesse, welker gunste hij zich door zijne verrichtingen bij Valenchijn (p) noch meer verworven hadt. Onder Don Jan van Oostenrijk, die hem gebruikte om krijgsvolk in Frankrijk, waar hij zeer bekend was,

Valt huw, vaderband, af.

Krijgt het bevel te Antwerpen.

Vreest voor Alva.

Dient, 1577, onder Don Jan.

te

(m) VAN DER HAER *lib.* II, *pag.* 318, 372. Verg. I Stuk, bl. 378.

(n) BURGUNDIUS *lib.* III, *pag.* 345. HOOFT IV boek, bl. 145.

(o) BOR IV boek, bl. 131. MEURSIUS *Rer. Belg. lib.* I. *pag.* 15. LE PETIT *liv.* IX, *p.* 165.

(p) STRADA *lib.* VI, *pag.* 313, 314.

te werven (q), doch vooral onder den Hertog van Parma (r), was Mansfeld één der voornaamste Legerhoofden; en gaf, ten voordeele der Spaanschen, veelvuldige blijken van heldhaftigheid. Getuigen hier van zijn de slag bij Gemblours (s); de verovering van Bouvignes (t); de herhaalde onderneming tegen Nivelle (u); het innemen van Eindhoven, Diest, en andere plaatsen, in 't jaar 1580 (v); het belegerde, en eindelijk vermeesterde, Antwerpen (w); het benaauwde Dendermonde (x); de inval in den Bommelerwaard, en de versterking van 's Hertogenbosch (y); de be-

Onder Parma.

Zijne krijgsbedrijven.

1578.

1584.

1585.

 le-

(q) DE TASSIS *lib.* IV, *pag.* 284.

(r) BOR XVII boek, bl. 95.

(s) STRADA *lib.* IX, *pag.* 562. DE TASSIS *lib.* IV, *pag.* 293.

(t) STRADA *l. c. p.* 569. DE TASSIS *l. c. p.* 296.

(u) STRADA *l. l. pag.* 573. DE TASSIS *l. c. pag.* 297. H. LOYENS *Synopsis rerum ab Lotharingiae Ducibus gestarum*, *pag.* 470. LE PETIT *livr.* XI, *pag.* 347, 348, XII, *pag.* 410.

(v) LE PETIT *livr.* XIII, *pag.* 472 *& suiv.*

(w) STRADA *dec.* II *lib.* VI, *pag.* 346, 390, 395, 511, VII, *pag.* 420, 421, 430.

(x) STRADA *dec.* II *lib.* VII, *pag.* 351.

(y) STRADA *l. c. pag.* 453—455, 459. LE PETIT *livr.* XIII, *pag.* 524. Men zie vooral J. H. VAN HEURN Beschr. van 's Hertogenbosch II deel, bl. 163—170.

1586. legering en verzekering van Graave, Megen, Batenburg, en andere plaatsen (z); het stormenderhand innèmen van Nuis (a); zijn welgelukte aanslag op Blankenberg (b);
1587. het bemachtigen van Sluis (c); zijn toeleg
1589. op Geertruidenberg, en Breda; als mede op Bommel en Heusden, die hem, echter, mislukte: waar van de oorzaak gezocht wordt, zoo in den onwil der soldaaten, als in den twist, tusschen hem en den Bevelhebber Leva gerezen; het innemen van Herpt, Heel, Hemert, Rees, en Rijnberk (d). 'T was dan niet zonder reden, dat Parma, de Nederlanden voor een' tijd verlatende, het hooge bewind over de krijgsmacht in Brabant aan Mansfeld toebetrouwde; en dat hij zich van hem bedien-

Is in gunste van Parma.

1590. de, om Breda, onlangs bij verrasfinge voor de Staatschen ingenomen, te berennen (e). Na den dood van Parma, kreeg de

(z) STRADA *l. c. pag.* 469—480.

(a) STRADA *dec.* II, *lib.* VIII, *p.* 490 *et seqq.*

(b) STRADA *l. c. pag.* 581, 582.

(c) DE TASSIS *lib.* VII, *pag.* 484.

(d) STRADA *dec.* II *lib.* X, *pag.* 719, 723 *seqq.* 733, 734, 754—761. LOYENS *l. c. p.* 506. VAN HEURN II deel, bl. 186—189.

(e) BOR XXVII boek, bl. 25.

de oude Graaf van Mansfeld het hooge gezag, voor een' tijd, in handen; en schikte zijn' zoon Karel tot den veldtocht naar Frankrijk, en om 't bevel over 's Konings leger aldaar te voeren: die, ook in dat Rijk, zijn' heldenmoed deedt blijken (f). *Trekt naar Frankrijk.* Hoe verdienstelijk Mansfeld zich anders maakte door zijne krijgsbedrijven; werdt hij, echter, na zijne wederkomste, gelijk de meeste Nederlandsche Heeren, met opzet buiten het bestier van Staatszaaken, door de Spaansche Raadsheeren, gehouden, en men zocht zelfs naar gelegenheid, om hem buiten de Nederlanden te doen vertrekken. Met dit oogmerk werdt hij, onder schijn van verhooginge, den Keizer tot Veldheer in Hongarijen aangeprezen: *Naar Hongarijen.* waar hij zich dapper tegen de Turken 1594. gedroeg (g). Hier eindigde hij zijn leven, *Sterft,* in den ouderdom van 52 jaaren (h): 1595. zonder kinders natelaten uit zijne drie vrouwen; onder welke Maria Christina van

(f) LOYENS *l. c. pag.* 513. DE TASSIS *lib.* VIII, *pag.* 519, 526.

(g) LE PETIT *livr.* XV, *pag.* 650. VAN REID XII boek, bl. 466.

(h) BOR XXXI boek, bl. 76.

Egmond, weduwe van Odoard van Bournonville, opgeteld wordt, door den Koning van Spanje, die, ten jaare 1658, noch met ophef vermeldt de verdiensten van den Graave Karel van Mansfeld (i).

Mantats, of Matauts. MANTATA is mij een onbekende naam, zoo wel als *Matauts*, gelijk hij elders genoemd wordt.

F. van Marbais. FILIPS VAN MARBAIS, Heer van Louverval, gesproten uit een hoogberoemd Geslacht (*), tradt in 't Verbond der Edelen;

Een der

(i) CHRISTINAEUS *Jur. Her. part.* I, *pag.* 173, 174. *Suite du Supplément au Nobiliaire tom.* I, *p.* 24.

(*) Men denkt, dat het Geslacht *van Marbais* kome uit Adon, Graave van Marbais, die gesproten was uit de oude Prinsen van Lotharingen, of van Oostenrijk. In de twaalfde en volgende eeuwen waren veelen uit dit Huis in het hoogste aanzien. Zie L'ESPINOY *livr.* I, *pag.* 318; BUTKENS *tom.* I, *pag.* 31, 141, 263, 275; GRAMAYE *Antiq. Gallo-Brab. pag.* 15; LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 800, 801, 838. Het Burggraafschap van Brussel is een' tijd lang in dit Geslacht geweest; volgens CHRISTINAEUS *Jur. Her. part.* I, *pag.* 351. — Deze Marbais was de zoon van Filips en Isabeau de Selles; en hadt in huwelijk Joanna de Longchamp, Vrouwe van Fernemont, of Furnemont, enz. Ik vinde noch eenen Filips van Marbais, die, omtrent dezen tijd, leefde, en in echt hadt Joanna van Merode, dochter van Willem, éénen der Bondgenooten. Geneal. van *Merode*, bij FERWERDA. Doch in eene MS. Genealogie, berustende onder den Heere *van Spaen van Hardenstein*, wordt hij niet gevonden; maar wel, Filibert, die, op bevel van Alva, ook zou onthalsd zijn. Wijders blijkt daar uit, dat onze Filips een' zoon nagelaten hebbe, Robert van Marbais van Louverval, Heer van Leusden,

len; woonde hunne vergaderinge te Breda bij (k); en was één van de Gevolmaechtigden, om het verdrag, op naam der Edelen, met de Landvoogdesse te sluiten (l). Hoewel hij, door zijn gedrag te Doornik, toonde, zich aan dat verdrag te willen houden (m), kon hij echter den haat van Alva, die hem bande (n), niet ontwijken. Gewond zijnde in de schermutselinge bij de Geete, is hij, door Don Fredrik, krijgsgevangen gemaakt (o); en, op last van Alva, buiten orde van rechten, en zonder een gewoonlijk pleitgeding, te Brussel, onthoofd (p).

Voornaamste Bondgenooten.

Gebannen, 1567.

Gevangen.

Onthalsd.

WIL-

(k) VAN DER HAER *lib.* II, *pag.* 204.

(l) VAN WESEMBEECK, bl. 174, 175.

(m) HOOFT III boek, bl. 112.

(n) VAN METEREN III boek, bl. 54.

(o) STRADA *dec.* I *lib.* VII, *pag.* 412, 414. BOR IV boek, bl. 183. HOOFT V boek, bl. 198.

(p) VAN ISSELT *Hist. sui temporis pag.* 155. Corte vermaninghe opt vonnisse tegen A. van Stralen, bl. 38.

den, of Leuze; en dat dit Geslacht is vermaagschapt geweest met die van Perweis, Enghien, Praat van Moerkerken, Trazignies, Glijmes, St. Vast, Rollé, la Motte, Argenteau, Tserclaes, Milendonk, Bailleul, van der Meeren, Hamal, Berlo, enz. — Ik twijfele, of Bonaventura Marbais, die, ten jaare 1750, tot den adelstand verheven is, tot dit geslacht behoorde. *Suite du Supplément au Nobiliaire tom.* V, *pag.* 448.

W. van der Mark. WILLEM, *Graaf* VAN DER MARK (*); Baron van Lumei, Heer van Serain, Borsset, Min-

(*) Het Geslachtregister der Graaven *van der Mark* is bij P. HEUTERUS *rer. Burg. lib.* VI, *pag.* 244, 245; MIRAEUS *donat. Belg. lib.* I, *cap.* 93; BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* II, *pag.* 194—196; HUBNER Geslachtrekenkundige Tafelen, Taf. 437—439; VAN HOOGSTRATEN Woordenb. lett. L. bl. 288, en lett. M. bl. 86, 87. Men vindt ook eenigen van dezen naam in aanzien te Gent, in 't midden der XV eeuwe; bij L'ESPINOIJ *Recherches de la Noblesse livr.* II, *pag.* 715. Men zie noch *Généalogie de la Maison de Maillij*, *pag.* 135; LE CARPENTIER *part.* III, *p.* 402, 608; VAN GOUTHOEVEN bl. 138; *Quartiers Généal. tom.* I, *pag.* 59, 141; en *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *p.* 61, 62: waar gemeld wordt Louisa Margerita, dochter van Lodewijk Engelbert Graave van der Mark en Schleiden, Baron van Lumain en Seraing, welke, in 't jaar 1748, met den Hertog van Aremberg getrouwd is. — De naam wordt gespeld *Mark*, en *Marck*: en beide heb ik gevonden in oorspronglijke stukken, door Graave Willem onderteekend. Meer verschils is 'er in de naamen zijner Heerlijkheden. Men vindt Lumei, Lumain, Lumaing, Lummene; — Serain, Serrain, Sarrain, Saraing, enz. — Heer van Borsele, gelijk ergens staat, is hij nooit geweest; maar wel, van Borset, of Borsset. — Noch is mij ter hand gekomen eene Verklaring des Graaven van der Mark: waar in hij bevestigt, dat de Heeren *de Jonge*, wier nakomelingschap te Zierikzee in groot aanzien blijft, oorspronglijk waren uit een' jongeren zoon van zijn Graaflijk Huis. Dit stuk, welk ik, nevens andere zeldsaamheden, verschuldigd ben aan den Weledelen Gestr. Heere *M. J. de Jonge*, Raad en Oud-Burgemeester der Stad Zierikzee, en Gekommitteerden Raad ter Admiraliteit in 't Noorder-kwartier, is onder de Bijlaagen Lett. H. — Uit de gemelde Schrijvers, als mede uit eene uitvoerige MS. Genealogie, welke de Baron *van Spaen van Hardenstein* bezit, blijkt, dat dit Geslacht zijn' oorsprong hadde uit de Graaven van Altena: want Graaf Adolf van Altena, die in 't jaar 1249 gestorven is, het Slot Mark gekocht hebbende, begon zich eerst den naam van Graaf van der Mark toeteeigenen, welken zijne nakomelingen, sedert, behielden. Men vindt, dat de Graaven en Graavinnen van der Mark, van tijd tot tijd, met de voornaamste Huizen zijn vermaagschapt geweest, zoo Nederlandsche, als andere, b. v. Berthout, Neufchatel, Aremberg, Hamale, Oldenburg tot Delmenhorst, van der Lippe, Loss, Spanheim, Nassau, Bourgondie, Beijeren, Meurs, Virnenburg, Solms, Aspremont, Wirtenberg, Schwartzenberg, Orleans, Schoonhoven, Palland, Hessen, Luxemburg, Hoorn, Montfoort, Naaldwijk, Croij, Berlaimont, Gulik en Berg, Waldek, Egmont, Bergen, Wassenaer, Brederode,

Lig-

Zijne Moeder.

Zijn ijver voor de Vrijheid.

Minderlecht, en Erfvoogd van Francimont, maakte zich zeer naamruchtig, ten tijde der Nederlandsche beroerten. Zijne afkomst uit eene Hollandsche Moeder, Margareta van Wassenaer, zal hem, die een Luijksch Edelman was, aanleidinge gegeven hebben, om zich zoo diep in de Nederlandsche zaaken te steken. Hij moet, buiten tegenspraak, als één der voornaamste grondleggeren van onze Vrijheid beschouwd worden. Gelukkig! dat anderen meer bezadigd waren. Ik kan noch mag hem, aan de eene zijde, volkomen vrijspreken van allen onbezonnen drift en ongeschikten handel; schoon ik, aan den anderen kant, geen geloof aan alle beschuldigingen, door sommigen tegen hem ingebragt, wil geven. —

Bondgenoot.

Het Verbond der Ede-

Ligne, Montmorencij, Aarschot, Rochefort, Turenne, Maillij, Baden, Lotharingen, Brandenburg, Bourbon, Hohenzollern, enz. Tot welk hoog aanzien dit Geslacht, in de XVI eeuwe, geklommen zij, kan men besluiten uit de huwelijken der drie kinderen van Johan III, Hertog van Kleef, Gulik en Berg, Graaf van der Mark. Zijn zoon, Wilhelm, kreeg 1546 in huwelijk Maria, dochter van Keizer Ferdinand I; zijne oudste dochter, Sibijlla, was getrouwd 1527 met Johan Fredrik, Keurvorst van Saxen; en Anna, zijne tweede dochter, 1539 met Hendrik VIII, Koning van Engeland, doch die haar, in 't volgende jaar, verstoten heeft: zij bleef, echter, in Londen, en storf aldaar den 16 Julij 1557. — Het is wel te vermoeden, dat onze Graaf Willem op zulke en soortgelijke huwelijks-verbintenissen van zijn Geslacht wat al te stout zal geweest zijn, en 't hart een weinig te hoog gedragen hebben; gelijk uit zijn schrijven kan opgemaakt worden.

Edelen onderteekend hebbende (q), begaf
Krijgsman. bij zich in den krijgsdienst (r), doch
werdt, eerlang, door Alva, veroordeeld
Gebannen, en gebannen (s). Dit wederhieldt hem
1567. niet, om zich bij het leger van den Prins,
1570—1572. met wien hij, naderhand, eene geduurzaame briefwisselinge gehouden heeft (t), in
1568. 't volgende jaar te voegen met eene bende
ruiters. Men zegt, dat hij betuigde, hoofd
Hartige taal. en baard ongeschoren te zullen laten, tot
dat hij den dood der Graaven van Egmond
en Hoorn, zijne bloedverwanten, zou gewroken hebben. Dat is krijgsmans taal,
en zoo zeer geen onwederspreekelijk bewijs
van een' woesten aart. Doch sommigen
stellen dit gezegde op rekeninge van zijn
volk. Onder de eerste hoofden der Water-

(q) Dit getuigt FREDRIK AB INTHIEMA uitdrukkelijk in *Querela Hollandiae ad illustrem ac fortissimum Heroëm Guilielmum Comitem de Marca &c., elegiaco carmine conscripta*, *pag.* 3.

(r) STRADA *dec.* I, *lib.* VI, *pag.* 296.

(s) VAN METEREN III boek, bl. 40. [der uitgave 1652, welke ik nu gebruike.]

(t) Dezelve III boek, bl. 59; waar ook verslag gedaan wordt van 's Graaven verstandhoudinge met den gewezen' Antwerpschen Pensionaris, J. van Wesembeeck.

zeegeuzen zijnde, en zich, na dat hij uit Embden (u) verdreven was, in Engeland ophoudende, werdt hij Admiraal (v) der vloote, welke, den eersten van grasmaand 's jaars 1572, zoo gelukkig, als onverwacht, den Briele innam (w); in welke stad hij zich, eenige maanden vroeger, ook hadt opgehouden (x). Was zijn onvoorzichtige raad, om den Briele uitteplonderen en dan te verlaten, opgevolgd, het is naauwlijks te denken, dat deze eerste stap tot vrijheid door zoo veele andere zou gevolgd zijn. Hij schijnt grooter Krijgsheld, dan Staatkundige, geweest te zijn, en meer kloekmoedig, dan voorzichtig. Na dat de Briel ingenomen was, poogden de Spaanschen, drie dagen later, de stad te herwinnen; doch werden met zoo veel moeds door van der Mark afgeslagen, dat zij spoedig

Admiraal.

Neemt den Briele in.

Verdrijft het Volk van Bossu.

(u) BOR IV boek, bl. 103, V boek, bl. 246; STRADA *lib.* VII, *pag.* 405.

(v) BOR VI boek, bl. 264; STRADA *l. c. p.* 430, 431.

(w) Zie het II Stuk van dit werk, bl. 223—225.

(x) Verg. de Bijlaagen, Lett. II.

Blijft eenigen tijd in die Stad.

dig de vlucht namen (y). Hij bleef vervolgens, met eenige Kapiteinen en soldaaten, eenigen tijd in die stad post houden; deedt de stads vesten merkelijk versterken; liet een bolwerk, sedert naar zijn' naam genoemd, en daarna weder afgebroken, aan de zuidzijde opwerpen; en deedt de noordpoorte, door welke zijn volk, onder zijn beleid en dat van Roobol, in de stad gedrongen was, en welke poort, bij deze gelegenheid, zoo aan deuren als muuren zeer veel geleden hadt, mede ter aarde slechten; en sedert sterker opbouwen, waar toe men ruim zestig dagen aan dezelve arbeidde (z). Of echter het verblijf van Lumei in den Briele wel langer dan tot hooimaand 1572 geduurd hebbe, is twijfelachtig. Hij schijnt toen het bewind gelaten te hebben in handen van Treslong, en misschien wel na dat, gelijk kan blijken, de Wethouderschap op den eersten van die maand veranderd was, heb-

(y) AB INTHIEMA *l. c. pag.* 3. STRADA *l. c. pag.* 431.

(z) Blijkens zekeren post van betalinge, den 13 Julij 1572 aan de metzelaars Jan en Gerrit Bastiaansz deswegens gedaan, en gemeld in de Thesauriers Rekeninge der stad Briele, met Julij van dat Jaar beginnende, fol. 12.

hebbende de Thesaurier, Burgemeester Jan Pietersz Kouckebakker, de stad verlaten. Wij hebben, voorheen, gezien, dat Treslong, sedert half hooimaand, het krijgsbewind in den Briel voerde; doch dat de Graaf, meer dan eens, in zaaken van aanbelang, het krijgswezen betreffende, door afgevaardigden, geraadpleegd wierde (a): waar uit men met grond vermoedt, dat hij zijn aanzien in deze stad niet verloren, maar het oppergezag over 't krijgsvolk aan zich behouden hadde. Aangesteld zijnde als 's Prinsen Stedehouder, of bestelde Overste, in Holland, in welke hoedanigheid hij zijn' lastbrief en berichtschrift van den Prins ontfing, en van de Staaten erkend werdt, die hem, bij handtastinge, allen eerbied, dienstwilligheid en behoorlijke gehoorzaamheid toezeiden; maakte hij zich, in korten tijd, meester van Rotterdam, Delft, Schiedam, Schoonhoven, en andere steden (b). Doch zijn aanslag op Amsterdam mislukte, welke stad

Wordt 's Prinsen Stedehouder.

Brengt eenige steden aan 's Prinsen zijde.

Mislukte aanslag op

(a) In 't leven van TRESLONG, II stuk, bl. 225, 226, in de aanteekeningen.

(b) STRADA *l. c. pag.* 433 *et seqq.* Men vergelijke BOR VI boek, bl. 283—285, HOOFT, en anderen.

Amsterdam, Haarlem en Oudewater.

stad hij binnen weinige dagen moest verlaten, zonder iet van belang te hebben uitgevoerd; en zijne pogingen ten nutte van Haarlem en Oudewater liepen vruchteloos af (c). De mishandeling en het ombrengen van zoo veele Roomsche Geestelijken uit Gorinchem, Briele, en andere steden, vooral van Kornelis Muis te Delft, maakten hem zeer gehaat, niet alleen bij de Roomschen, maar zelfs bij Oranje en anderen, die zeer wel begrepen, dat de opdagende vrijheid door zulk een onbezonnen handel meer onderdrukt, dan voortgezet, zou worden. Dat meer is; bezadigde Godgeleerden van dien tijd, hoe ijverig anders in 't voortplanten der zuivere leere, keurden dit gedrag volkomen af. Om slegs één bewijs aantevoeren; dit bleek uit den voortreffelijken brief der Kerkelijken te Embden, ten jaare 1579 geschreven aan Graaf Jan van Nassau, Stadhouder van Gelre en Zutfen, en, waarschijnlijk, gevloeid uit de penne van den beroemden Menso Alting, waar

Mishandeling der Roomsche Geestelijkheid.

Door veelen afgekeurd.

(c) WAGENAAR Beschrijving van Amsterdam I stuk, bl. 325. HOOFT VII boek, bl. 297. TASSIS *comment. lib.* I § 36 *pag.* 156, 157, *et* § 51 *pag.* 169, 170.

waar bij zij hunnen afkeer van zulke handelwijze niet duister te verstaan geven, schoon zij omtrent de rechtsplegingе, met Lumei gehouden, niet naauwkeurig genoeg schijnen onderricht geweest te zijn (d). Hoewel hij nu of dan zich aankantte tegen den moedwil, die omtrent de Roomsche Geestelijkheid door 't krijgsvolk gepleegd werdt, gelijk te Schoonhoven (e), toont echter het volgende, hoe hij in dit stuk dachte. Het Hof van Holland zondt aan van der Mark een' brief, inhoudende de bekentenisse van Jan d'Aumaile [Johan Omal] nopens veele persoonen, zoo geestelijke als weereldlijke, buiten forme van rechtsplegingе ter dood gebragt, zoo hij zeide, door last van Lumei; en begeerde van hem bericht, wat van de waarheid ware. Zijn

Zijne verdediging op dit stuk.

(d) VAN METEREN IV boek, bl 66. BOR VI. boek, bl. 266, 309. *Epistola Emdensium in* D. GERDES *Scrinio Antiquar. tom.* I *part.* I *pag.* 119. Bekend is, wat *Estius*, *Opmeer* en anderen hier over geschreven hebben. Zie FOPPENS *Biblioth. Belg. tom.* I *pag.* 399, 400, *tom* II *pag.* 997, en den Heere HOFSTEDE over het klein getal der egte Martelaars, bl. 40—42.

(e) BOR VI boek, bl. 312. Men vergelijke echter F. HARAEI *Annales Ducum Brabantiae*, *tom.* III, *pag.* 143.

antwoord, geschreven den vijftienden van zomermaand 1573 op het Slot Honingen, anders Kralingen genoemd (f), kwam zaaklijk hier op neêr: dat het aan het Hof niet toekwam, onderzoek op deze en dergelijke zaaken te doen; dat de Roomschen hem hier in voorgegaan waren; dat hij, derhalven, weêrwraak genomen hadde; dat 'er achterdenken van verraderije geweest ware; en dat hij krijgsrecht gebruikt hadde, waar over nu, van achteren, geen onderzoek behoorde gedaan te worden door hen, die de Christelijke Overheid verbeeldden (g). Zulk schrijven kon niet na-

la-

(f) VAN LEEUWEN *Bat. illustr.*, bl. 1293.

(g) Zie hier, gedeeltelijk, zijne eigene woorden: "Vermogende Heeren, hoewel „ U. L. niet toe en staat t' inquireren aan„ gaende de saeken der Justitie bij eenige van „ den onsen tegens sommige factieuse papis„ ten gepleeght, in tijden als wij door Gods „ hulpe den Christenen metter wapens eenen „ inganck in den Briele en Holland hebben „ gemaekt, en als doen een andere ten ex„ empel de Justitie moeste verbittert wor„ den, nadien der moordadige papisten soo „ menigh 100 jaeren te voren, en ook bij „ onsen tijden aen den vromen Christenen „ hadden getiranniseert en nogh dagelijcx „ tiranniseert", enz. *MS. Extract* uit het tweede Register van Missiven, Advijsen ende

an-

laten, het gemoed van anderen tegen hem te verbitteren; gelijk de uitkomst getoond heeft: terwijl zijn vorig gedrag aanleidinge gaf tot zijne langduurige en herhaalde gevangenis, waar van de bijzonderheden door verscheiden schrijvers (h), doch vooral door BOR (i), gemeld zijn, en hier niet behoeven herhaald te worden. Hij kon het met zijne verdedginge niet verder bren-

Gevangen gezet.

B 3 gen,

andere Acten aan die van den Hove van Holland tijde *B. Ernst* en *B. Hannema* Griffiers. Op soortgelijken toon spreekt de Graaf in zijn verdedigschrift bij BOR VI boek, bl. 311—314.

(h) STRADA *lib.* VII, *pag.* 156. HOOFT VII boek, bl. 300. Tegenwoordige Staat van Holland II deel, bl. 189.

(i) VI boek, bl. 310—315. — Hier mede komt hoofdzaaklijk overeen het verhaal van FREDRIK VAN VERVOU in zijne MSS. Geschiedenissen, beginnende met het Jaar 1568, bl. 5 en volgg. In dit Handschrift, 't welke thans bewaard wordt in de Bibliotheek van Zijne Doorluchtige Hoogheid, den Heere Prinse Erf-Stadhouder, heb ik noch deze bijzonderheid gelezen: "In dese tijt isser groote jalousie gerefen tussen de Prince van Orangien ende de Graeff van der Marck, welcke Graeff, een seer wild ende onbetemd heer was. Men heeft mij geseit dat hij de Prince gene vollenkomene eere ende gehoorsaemheit wilde bewijsen, om dat hij d'eerste oirsaecke was, dat die Steden in Hollandt sich tegens den Koninck opstelden."

gen; dan dat men hem, door tusschenkomst van Oranje, in 't jaar 1574, met zijne goederen van hier naar zijn vaderland vertrekken liet: waar hij, den eersten van bloeimaand 's jaars 1578, overleden is, 't zij door vergif, 't zij, zoo sommigen schrijven, door de beet van een dollen hond. — Sedert zijn vertrek uit Nederland, werdt hem door Koninginne Elizabeth het Rijk van Engeland ontzegd (k), waar bij hij, toen, minder belangs behoefde te rekenen; en weinige maanden voor zijn dood, was hij tegenwoordig bij het Staatsche krijgsvolk, 't gene bij Gemblours in handen van Don Jan van Oostenrijk viel (l): doch op wiens last hij zich hier bevondt, vinde ik nergens aangeteekend. — Zijn Raad, en Voorspraak geduurende deszelfs gevangenisse, Frederik van Inthiema, verhaalt ons noch de volgende bijzonderheden: de heftigste beschuldigers van Lumei liepen, naderhand, over tot den vijand; men maakte zich meester van alle zijne bezittingen, zonder voorafgaande rechtsplegin-

Verlaat Nederland.

Sterft te Luik.

Bijzonderheden uit F. van Inthiema.

ge,

(k) Vaderlandsche Historie VII deel, bl. 82.

(l) STRADA *lib.* VII, *pag.* 448, *et lib.* IX, *pag.* 556.

ge, zoo dra hij in verzekeringe gesteld was; de Staaten van Holland hielden, bij zijn ontslag, aan zich het recht, om binnen den tijd van één jaar zijne zaak door de Rijks-Kamer te laten onderzoeken en beslechten; hij begaf zich naar Aken, en wilde daar blijven, tot dat zijne zaak voor het hooge Keizerlijke Gerechtshof zou gebragt zijn, of anders de tijd, daar toe bepaald, reeds verloopen; eer hij uit Holland vertrok, daagde hij alle zijne beschuldigers voor 't recht, en noodzaakte hen, de gedaane aanklachten te wederroepen; 's Graaven verdedigschrift, 't gene in Duitschland stond in 't licht te komen, zou de waarheid van dit alles bewijzen; niets was noodzaakelijker, dan dat alle verwijderingen tusschen Oranje en van der Mark een einde namen, en zij de handen in één sloegen, zonder van weêrkanten acht op zulken te geven, die den eenen kwaade vermoedens tegen den anderen zochten inteboezemen; Lumei moet erkend worden, als de hersteller der vrijheid, en de oorzaak van alle verdere overwinningen (m). Mij

 is

(m) F. AB INTHIEMA *Querela Hollandiae &c.* *pag.* 3, 5, 18, 19, 32—36.

is noch als eene zeldsaamheid, en waar uit blijken kan, dat de Graaf noch eenigen tijd zijne vrienden onder de voornaamsten van 't Land behouden hebbe, medegedeeld, dat Gijsbert van Duvenvoorde, Heer van Opdam, in eenige haperinge kwam wegens het draaijen van zekere gouden boeijtjes ten genoegen van den gevangen' Graave van der Mark, en dat hij den 23 van zomermaand 1573 verzocht, die zaak met driehonderd guldens ten behoeve van 't gemeene Land té mogen boeten. — De groote diensten, door Lumei aan dit Gemeenebest bewezen, moeten elk Nederlander zoo sterk aanzetten, om alles, wat tot zijne *wettige* verdedidiginge strekken kan, optezoeken, als anderen alles bijéëngeraapt hebben, 't zij waar, 't zij leugen, om hem met de zwartste verwen afteschilderen. Uit dien hoofde verblijde ik mij het volgende te konnen melden, dat uit oorspronglijke stukken ontleend, en mij door eene kundige hand (n) medegedeeld is. Entens zijn'

G. van Duvenvoorde, zijn vriend.

Hij kan, in sommige gevallen, op eene wettige wijze, verdedigd worden.

(n) Ik bedoele den Welëdelen Gestr. Heere Mr. *H. van Wyn*, Raad-Pensionaris der Stad Gouda; aan wien ik ook eenige andere zeldsaamheden, belangende Lumei, verschuldigd ben.

zijn' intrek binnen den Briel genomen hebbende ten huize van Karel Gans, voorheen een lid der Regeringe, doch thans met zijne huisvrouwe voortvluchtig, en welk huis nu bewoond werdt door twee dochters van den *Schout* Willem Heermans (o), zag nu en dan den Graave van der Mark aan zijne tafel. Wat hier gebeurde, zal ons thans niemand verhalen; doch 't is *zeker* genoeg, dat de Graaf, federt beschuldigd, naar 't schijnt, door de maagschap dezer Juffrouwen, als of hij eene derzelver in een' onbehoorlijken minnenhandel, *en wel met geweld*, ingewikkeld hadde, dit zoo hoog opnam, dat hij, den vijfden van oogstmaand 1573, de gemelde dochters, haare zusters, en twee dienstmaagden, in *cas van injurie* deedt dagvaarden, begeerende herstellinge van zijn' geschonden naam. De dienstmaagden zekere verklaringe, ter volkomene ontschuldiginge van Lumei in dit geval, gegeven hebbende, werden zij op

 hair-

(o) Hij wordt, verkeerkelijk, onder de Bailluwen van Voorne geplaatst, door ALKEMADE in de Beschrijvinge van den Briele, bl. 91: daar hij nooit anders dan Schout van den Baillu Jonker Jaspar van Treslong, Willems vader, geweest is.

haar verzoek, uit het rechtsgeding ontslagen. Met de overige gedagvaarde bleef het echter aanhouden; tot hoe lang, en wat eindelijk de uitkomst der zaake ware, is niet aangeteekend. Genoeg is het, dat hier uit blijken kan, dat de Graaf van der Mark, hoe ruw en onbedachtzaam hij anders moge geweest zijn, zich echter niet onverschillig betoonde omtrent zijne eer en goeden naam ten opzichte van zijn zedelijk gedrag, gelijk sommigen geschreven hebben.

J. van Marnix.

JAN VAN MARNIX, Heer van Tholouse, Broeder des Heeren van Aldegonde, die aanstonds volgen zal, was onder de eerste teekenaars van het Verbond (p), en liet zich ook vinden in de vergaderinge der Edelen te Breda (q). Zijne liefde voor Vrijheid en Godsdienst maakte hem geacht bij den Prins van Oranje en de Hervormden. Geen wonder derhalven, dat die Vorst, altijd gewoon zich ter bereikinge van zijn doelwit wijslijk van de geschiktste werktuigen te bedienen, hem naar Antwer-

Naar Antwerpen gezonden.

(p) STRADA *lib.* V, *pag.* 206. HARAEUS *Annal. Ducum Brabantiae tom.* III, *pag.* 37.

(q) VAN DER HAER *lib.* II, *pag.* 204.

werpen afvaardigde, om de Hervormden te bewegen, dat zij, nergens dan in de nieuwe stad, hunnen Godsdienst gemeenschappelijk oefenen zouden (r). Kort na hem kwam Oranje zelf, in die stad; en toen schijnt de aanslag op Walcheren en Middelburg gesmeed te zijn, welken Tholouse, met weinige anderen, dadelijk ondernomen heeft, doch vruchteloos. Men vindt bij onze meeste geschiedschrijvers een omstandig bericht van dezen mislukten aanslag, die, ware bij naar wensch uitgevoerd, een grooten keer van zaken vermoedelijk zou aangebragt hebben (s). Dan, nu zag men, gelijk zoo dikwijls, dan groo-

Aanslag op Walcheren.

Mislukt.

(r) BOR II Boek, bl. 62. — Verg. II Stuk, bl. 446.

(s) De voornaamste bijzonderheden van dezen aanslag zijn bijeengezameld door WAGENAAR, in de Vaderl. Historie VI deel, bl. 223—226, en 's GRAVEZANDE, in de Gedachtenis der Synode te Wezel, bl. 66—69, en Tweede Eeuw-gedachtenis der Middelburgsche Vrijheid, bl. 66—84; bij welke naauwkeurige berichten ik niets van aanbelang wete te voegen, dan alleenlijk bij gissinge, dat Graaf Lodewijk van Nassau de hand in dit werk kan gehad hebben, wien Tholouse den 3 sept. 1566 van Breda te Antwerpen verwachtte, gelijk hij, op dien dag, aan Merel schreef in een' brief, die noch te Leiden in de openbaare Bibliotheek bewaard wordt.

groote ondernemingen, in de verlossinge van Nederland, zelden met eene goede uitkomst gepaard gingen. Hoe hoog Alva dit, naderhand, genomen hebbe, en hoe ongunstig hij over dezen vrijheidsminnaar dachtte, blijkt uit zijne vonnissen, tegen zoo veelen geveld, die 'er eenigzins de hand toe geleend hadden (t). Wat zou Tholouse van hem te vreezen gehad hebben, indien hij niet voor 's Hertogen komste reeds door den dood zijner woede ontrokken; en te Oosterweel ongelukkiglijk ware gesneuveld geweest (u). Hij liet eene dochter na, Ursula, getrouwd met Bernard van Loutsenrade, en verwekt bij Katharina van Ghoir of Goor (v), dochter van Alard, Heer van Kaldenbroek en Bongard (w), en van Ursula van Wijenhorst, wier

Hij sneuvelt.

Zijne Vrouw en Dochter.

(t) Sententien van Alva, bl. 74, en doorgaans.

(u) BOR III boek, bl. 110.

(v) LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 767, die haar, bij misslag, den naam van *Ghoen* of *Ghoen* geeft.

(w) Hij wordt gemeld bij PONTANUS, in zijne *Historia Gelrica*, op de jaaren 1528, 1538, 1543; en was 1551 noch in leven.

wier moeder was Anna van Hall van Opboven (x).

FILIPS VAN MARNIX, Heer van Mont St. Aldegonde, Souburg, en Touwink (*), was *F. van Marnix.*

(x) MS. Genealogie; waar uit ook blijkt, dat Alards overoudgrootvader was Arend Heer tot Goor en Merlo, zijnde een achterkleinzoon van Daniel van Hoorne tot Goor, van wiens verdere nakomelingschap gehandeld is in het II Stuk, bl. 416. — *Jan van Marnix* wordt, in de gemelde Genealogie, ook Heer van *Budingen* genoemd; welke heerlijkheid, zoo wel als die van *Tholonse*, door het huwelijk van zijne eenige dochter, uit het Geslacht van *Marnix* tot een ander zal overgegaan zijn.

(*) Dat *Filips van Marnix* Heer van *Mont S. Aldegonde* geweest zij, wordt door niemand in twijfel getrokken; doch 't schijnt bij veelen onzeker te zijn, waar deze Heerlijkheid gelegen zij geweest. Veelen denken aan het Kasteel, in de nabijheid van het Walchersche Dorp West-Souburg, in 's Lands geschiedenissen zoo beroemd, en een' geruimen tijd de woonplaats van Marnix. Zie den Tegenwoordigen Staat van Zeeland II deel, *bl.* 234, 235. De ongegrondheid hier van zal straks blijken. Ook wordt hier niet bedoeld de Heerlijkheid Sainte Aldegonde, binnen de Stad S. Omer in Artois gelegen, en door Albertus en Isabella, in 't jaar 1605, tot een Graafschap verheven, ten genoegen van Maximiliaan van S. Aldegonde, Baron van Noircarmes en Maingoval. Zie *Nobiliaire des Pays-bas tom.* I, *pag.* 142, 143. Gelijk deze twee onderscheiden Heerlijkheden door sommigen voor eene en dezelfde gehouden zijn, zoo hebben anderen de twee bezitters daar van, Filips van Marnix en Filips van S. Aldegonde en Noircarmes, nu en dan verward. De laatste bezat S. Aldegonde, in Artois gelegen; doch Marnix was Heer van Mont S. Aldegonde in Henegouwen. Verg. VAN LEEUWEN Bat. Ill. bl. 1103. — Die zelfde schrijver en LE CARPENTIER III *part. pag.* 767 noemen Marnix ook Heer van *Touwink* of *Touwinck*. Waar dit te zoeken zij, wete ik niet. VAN LEEUWEN zegt, in Zeeland; doch mij is nooit in dit Gewest

was niet alleenlijk onder de eersten, die het Verbond der Edelen teekenden, maar zelfs

west een Heerlijkheid van dien naam voorgekomen. — Beter bekend is de Ambachtsheerlijkheid van *West-Souburg*, een vermakelijk dorp in Walcheren. Zie SMALLEGANGE, GARGON, en den Tegenwoordigen Staat van Zeeland. Ik vinde in de eerste Steenrolle bewesten Schelde fol. 3, en in de tweede Steenrolle fol. 4, berustende ter Provinciale Rekenkamer van Zeeland, dat West-Souburg gekomen was van Philibert van Serooskerke, te voren van Jakob van Bourgondien; dat dit Ambacht, den 25 febr. 1610, verheven zij op Walburg van Marnix, Vrouwe van S. Aldegonde, bij doode van Jakob van Marnix, zoon van Filips; dat deze Ambachtsheerlijkheid als een goed leen verheven zij, bij brieven van den 22 meij 1621, op de voorschrevene Vrouwe Walburg van Marnix. De Heer van Aldegonde verzocht, in 't jaar 1594, aan de Heeren Staaten van Zeeland, te mogen hebben het vrije bezit der Tienden, genaamd het Laage en Middel Leen, tot herstellinge der kerke te West-Souburg, of ten minsten, bij voorraad, vrijdom der Tienden van alle zijne landen onder deze Heerlijkheid, gelijk mede van zekere Chijnsen. Hier over vielen veele raadplegingen bij de Staaten, die niet konden besluiten, hem vrijdom der Tienden te geven, doch besloten, onder anderen, hem tot erkentenisse van zijne diensten de somme van duizend guldens te vergunnen. MSS. Notulen der Staaten van Zeeland, 7, 13, 23 julij, 3 nov. 1594, 3 junij, 8 aug., 6, 7 november 1595, 12 en 31 jan. 1596. Noch vinde ik in dezelve Notulen, den 19 junij 1599, dat Vrouw Veronica van der Lippe, weduwe van Jonkheer Jakob van Marnix, Heer van S. Aldegonde, een Request overgeleverd, en daar bij verzocht hadde, *gehouden te worden voor diligent in 't verheffen van de Heerlijkheid Wester-Zouburg:* waar op het advijs der Rekenkamer van Zeeland ingenomen zou worden, en zij inmiddels voor *diligent* gehouden, mits zij aan geen andere Leenkamer zal *recognosceeren*. Eindelijk is mij ook onder het oog gekomen een Request van Walburg van Marnix, Vrouwe van Souburg, aan de Staaten van Zeeland in slachtmaand 's jaars 1629 overgeleverd, en waar in zij vertoonde, hoe haar Vader, de Heer van S. Aldegonde, op den laatsten december 1578 in 't openbaar hadde gekocht de Heerlijkheid van West-Souburg, en daar onder mede de Collatie van de Praebenden van zeven Kanonesijen en de Decanie met twee Kapellerijen, gehad hebbende voor de troubelen aan goederen, tot dezelve Kanonesijen specterende, bij de vijf honderd ponden grooten vls., welke goederen met de veranderinge der tijden wel eens zoo veel zouden bedragen, en wel bij de Heerlijkheid hadden behoren gelaten te zijn, gelijk als dezelve daar bij in 't openbaar, ten overstaan van Schepenen Commissarissen van Vere,

zelfs de opsteller daar van, gelijk te voren gezegd is (y). Het zou, uit dien hoofde, niet ongepast zijn, hier een wijdloopiger bericht van zijn leven en bedrijf te geven. Dit

Redenen, waarom zijn leven hier niet in

(y) Zie I Stuk, bl. 56—58, 91, 143.

re, verkocht waren. De Staaten van Zeeland hadden echter dezelve geestelijke landen, in afwezigheid van den Heer van S. Aldegonde, verkocht, en de penningen daar van ten dienste van 't gemeene Land, tot afbreuk van den vijand, gebezigd. 'Er waren aan Aldegonde verscheiden toezeggingen van *recompens* gedaan, doch 'er was niets van gevolgd bij zijn leven of na zijn dood. Zij *Suppliante* was zelfs onlangs belast met de buitengewoone schattingen over de ingezetenen van Zeeland omgeslagen; zij bragt den Staaten te binnen, 't gene met haaren Grootvader, ten aanzien der verkochte geestelijke goederen, en toegezegde, doch niet gevolgde, vergeldinge, wedervaren was; en verzocht bevrijd te mogen worden van de voorzegde en andere ongewoone schattingen. De *Apostille*, op dat uitvoerig Request den 21 nov. 1629 gegeven, was: *De Heeren Staaten en connen hier inne nijet treden propter consequentiam.* — Van deze Ambachtsheerlijkheid *West-Souburg* moet onderscheiden worden het nabijgelegene Slot *Souburg*, waar aan veelen, zeer verkeerdelijk, den naam van Aldegonde toegeëigend hebben. Men zie over dit Kasteel het Hoogadelijk Zeeland, door mijn' Vader uitgegeven, bl. 159, 160. Hier bij zal ik, voor het tegenwoordige, alleenlijk voegen, dat in het Tweede Cohier van de goede oft onversterffelicke Leenen bewesterschelt, op de Provinciale Rekenkamer van Zeeland berustende, op fol. XIII. B. deze aanteekening gevonden worde: "Dat huijs ende Casteele van Westerzouburch met I^c XLVIII Gem. LIII R. landts, met den parcke ende boomgaert rontsomme den huijse gelegen, in de Steenrolle nijet bekent, Verlijdt Joffrouwe Walburch van Marnicx Vrouwe van Sint Aldegonde &c. den XXVen februarij 1610, bij doode van Jacob van Marnicx haeren vadere, ut int Register G. folio primo verso". Noch staat aldaar *in margine:* "Na. dat dit verheff bij resolutie van de Staten naderhant is affgedaen, per acte van den XIIen novemb. 1620, ende geconsenteert nijeuwe brieven als hierop gevolcht den 22en meije 1621, ut in 't Register L. folio I^c XLIIII° et verso. Notandum, dat Vrouwe Veronica van der Lip, moeder van de voorz. Walburch, gehadt heeft de lijfftocht en de jaarl. incompsten deser Heerlickheit, waervan zij afstant gedaen heeft bij brieven van den XIen junij 1638, ut int Register O folio LI° verso et ultra".

het breede beschreven wordt. Dit was ook in 't begin mijn voornemen; doch ik late het nu varen, deels, om dat zoo veelen (z), in vroeger' tijd, en noch onlangs, het leven van dezen beroemden Man, met opzet en in 't breede, beschreven hebben, deels, om dat ik gegronde hope heb, dat zulks noch nader, en zelfs van meer dan eene hand, volgens bekomene berichten, geschieden zal, en dus aan den wensch van anderen (a) voldaan worden. Ik

(z) Behalven bij ADAMI, FREHERUS, VERHEIDEN in *Elogiis Praest. Theol. pag.* 140—145, of Afbeeldingen van sommige mannen, die den R. Antichrist bestreden hebben bl. 94—97, HALMA Ton. der Vereen. Nederlanden, en anderen, vindt men het leven van Marnix beschreven door MEURSIUS *in Athenis Batavis*, *Oper. tom.* X, *pag.* 541, 542, nageschreven in *Alma Academia Leidensi pag.* 31—34; BAYLE *Diction. Historique et Critique tom* IV, *pag.* 122—128; FOPPENS *Biblioth. Belg. tom.* II, *pag.* 1036—1038; GERDES *Histor. Reformationis tom.* III, *pag.* 128—131; in de Levensbeschrijvingen van eenige voornaame meest Nederlandsche Mannen en Vrouwen IV deel, bl. 128—136.

(a) "Het ware der moeite overwaerdig", schrijft de Heer N. HINLÓPEN in zijne keurige Historie van de Nederl. overzettinge des Bijbels bl. 15, "dat het leven van dien voortreflijken minnaer van Godsdienst en Staet, uit 's Lands papieren en andere bescheiden opgemaekt, en der wereld medegedeeld wierd".

Ik zal mij, derhalven, vergenoegen met de opgave van deze en gene bijzonderheden, die, misschien, niet algemeen bekend zijn, of meest dienen tot mijn tegenwoordig oogmerk. Niemand kan een oogenblik in twijfel staan, of Marnix van Aldegonde was in waarheid een groot Man, in wien zoo veele hoedanigheden samenliepen, dat hij, in zijn' tijd, boven alle anderen uitstak, en in bijna twee volgende eeuwen weinigen met hem gelijk stonden. Dit zal ons blijken, wanneer wij hem beschouwen in zijn geslacht en afkomste, doch vooral in zijne eigene daaden, waar door hij zich hoogst verdienstelijk aan Land en Kerke maakte. Van zijn geslacht verkieze ik wat uitvoeriger te handelen, om dat anderen 'er weinig van melden, of zeer verkeerdelijk daar over oordeelen. Dat hij uit een' zeer ouden en hoogadelijken stam, welke met veele der voornaamste edele geslachten in Nederland vermaagschapt was, gesproten zij geweest, hebben eenigen (b) op goede gronden geschreven. Het blijkt van elden

(b) DE HOUCK Nederl. Heraut bl. 307, 308, CARPENTIER, VAN LEEUWEN, enz.

ders (c), dat het geslacht van Marnix van onheugelijke tijden onder de adelijke en meest bevoorrechte van Savoijen gerekend zij, weshalven zij, die tot hetzelve be- [illegible] hoor- [illegible]

(c) Wanneer in 't jaar 1579 was uitgekomen: *Lettre d'un Gentilhomme vray patriot à Messieurs les Estats Generaulx assemblez en la ville d'Anvers*, en daar in, behalven veele grieven tegen den Prinse van Oranje en zijne vrienden, ook het volgende gevonden werdt: *Desquels apostéz est superintendent et instructeur le Seigneur d'Aldegonde, personne vrayement factieuse et perverse: qui n'estant d'aulcune extraction, et originelement estrangier, a esté fouré par ledict Prince au conseil d'Estat, à nulle autre intention, que pour traverser toutes bonnes resolutions que l'on y pourroit prendre, pour le bien, repos et remise du pays. Et n'est pas besoing d'icy deschiffrer de quelle façon et arrogance il se porte au dict conseil; comme si on n'auroit cognu Mre. N. de Marnix son grand pere Bourgongnon, Secretaire et Thresorier de feu ma Dame de Savoye*; — schreef MARNIX, in dat zelfde jaar, *Responsé à un libelle fameux, nagueres publié contre Monseigneur le Prince d'Oranges et intitulé Lettres d'un gentil-homme vray patriot* &c., gedrukt te Antwerpen bij Giles van den Rade 1579. Dit zeldsaam stuk is mij, onder meer soortgelyke, ten gebruike gegeven door den Hoogedelen Geboren Heere *A. J. van de Perre*, Heere van Nieuwerve, Welzingen, Everswaard en Westhoven, Gedeputeerden ter Vergaderinge van de Heeren Staaten Generaal, enz. enz. — Men vindt daar een uitvoerig bericht van Marnix zelven, belangende zijn gedrag en geslacht, *pag.* 18—31, waar uit ik hier eenige bijzonderheden zal ontleenen, en een gedeelte daar van woordelijk plaatsen onder de Bijlaagen Lett. KK.

hoorden, hunne bezittingen en voorrechten bleven behouden; wanneer de Koning van Frankrijk dat Hertogdom ingenomen, doch bij een Plakaat bekend gemaakt hadt, dat de oude en adelijke geslachten hunne voorrechten, even gelijk te voren, naar de gewoonte van dat Land zouden konnen genieten, onder welken toen ook het geslacht van Marnix, op het getuigenis van acht Edelen, als een der voornaamste geteld werdt. De Grootvader van den beroemden Marnix was *Jan van Marnix*, Ridder, Heer van Tholouse, getrouwd met Joanna de Cerf, mede oorspronglijk uit een beroemd en adelijk geslacht. Hij staat bekend als Secretaris van den bijzonderen Raad, sedert het jaar 1517, en Tresorier Generaal der Financien in 't jaar 1527 (d); doch wordt elders genoemd (*) Secretaris en Tresorier Generaal van de Hertoginne van Savoijen, Landvoogdesse der Nederlanden. De eerstgemelde amptsbedieningen streden althans zekerlijk niet met den rang van den voornaamsten Adel, gelijk blijken kan uit

Zijn Grootvader.

 de

(d) *Supplément aux Trophées de Brabant de* BUTKENS *tom.* I, *pag.* **189.

(*) Misschien worden dezelfde ampten bedoeld.

de naamlijsten der Heeren, die dezelve bekleed hebben (e). Ook was 'er geen reden, waarom zeker ongenoemd schrijver den post, door Jan van Marnix in dienst der Landvoogdesse waargenomen, te berde bragt ten bewijze van eene laage geboorte, gelijk de Heer van Aldegonde te recht heeft opgemerkt (f). De broeders van Jan, van welken bekend zijn Bertrand, Petrus, de oude, en Petrus, de jonge, waren door hunne huwelijksverbintenissen, en eerampten in het grootste aanzien, voortgeplant in hunne nakomelingschap. Zij allen waren kinders van *Claudius van Marnix*, en verwekt bij Maria de Vaudan, uit een adel geslacht geboren, en met de grootste Huizen in Savoijen vermaagschapt (g). Uit Jan van Marnix en Joanna de Cerf was gesproten *Jakob van Marnix*, Ridder, Baron van Pottes, Heer

Over-grootvader.

Vader.

(e) *Ibid. pag.* 190—192, en 197, 198.

(f) In de hier boven genoemde *Apologie*, *pag.* 23, 24.

(g) Zie *Copie extraicte des informations autentiques prinses par le Chapitre de Liege sur l'ancienneté et noblesse de la Maison de Marnix*, te vinden achter gemelde *Apologie*, *pag.* 25—31, en herdrukt onder de Bijlaagen, tot dit werk behoorende, Lett. KK.

Heer van Tholouſe, Commiſſaris Generaal der Monſteringe in de Nederlanden. Hij nam eerst in huwelijk *Maria van Hammericourt*, of *Hammericourt* (h), dochter van Hendrik, Heere van Willerij, Mont S. Aldegonde, Vilferis, Neuville, enz., Baillu van Binch, en van Elizabeth van Spangen, dochter van Filips en Anna van Bergen, welke laatste tot ouders had Filips Baron van Grimbergen en Joanna van Hamale (i); en ging een tweede huwelijk aan met Maria de Bonnieres, Vrouwe van Ogimont, dochter van Jan de Bonnieres, Ridder, Heer van Souastre, en van Joanna de Lannoij (k). Bij de eerste vrouwe verwekte Jakob van Marnix verſcheiden kinders, van welken hij bij zijnen dood, in 't jaar 1568 voorgevallen, drie zoons en eene dochter naliet, Gerard, Jan, den Heer van Tholouſe, van wien reeds

Moeder,

Broeders,

(h) Zij voerde als Kwartieren de wapens van *Strelle*, *Haijnin*, *Bosſut*, *Blois*, *van Spangen*, *Alkemade*, *Hamale* en *Bergen*. Zie *Apologie*, *pag.* 22.

(i) LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 766, 767.

(k) LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 278 *Recueil Généalogique de Familles originaires des Pays-bas ou y établies (à Rotterdam, 1775) pag.* 143.

bericht gegeven is, *Filips*, Heer van S. Aldegonde, en *Helena*. *Gerard* van Marnix, Baron van Pottes, Heer van Ogimont, die door Koning Filips van Spanje, bij opene brieven van den eenëntwintigsten van zomermaand 's jaars 1590, Ridder gemaakt werdt (l), verwekte bij Salome Gaillard, Vrouwe van Crillia in Franche-Comté, Jan van Marnix, in 't jaar 1617 Ridder geslagen, en wiens heerlijkheid Ogimont door Koning Filips den IV, ten jaare 1629, tot een Burggraafschap verheven is. Hij werdt onder de geleerden van zijnen tijd gerekend, makende zich onder hen door zijne gedrukte schriften zeer geacht; en, door zijn huwelijk met Margarita de Handion, heeft hij het geslacht van Marnix voortgeplant, 't welke, sedert, den hoogsten trap van eer beklom, ook door zijne verbintenissen met de Huizen van Schetz, Bernemicourt, d'Ognies d'Estrées, Vos van Pollaer, Dendermonde, Lannoij, Coloma de Bornhem, en meer an-

(l) *Nobiliaire des Pays-bas tom.* I, *pag.* 84, 170. — Op dezen broeder van Aldegonde zal Emmerij van Lier, denkelijk, het oog gehad hebben, in zijn brief bij BOR XXXVI boek, bl. 62.

andere (m). Zijne zuster, Margarita van Marnix, hadt in echt Emmanuel Ballet, Ridder, Heere van Leeuwenborg en Schilde, en overleedt in den jaare 1636 (n). *Helena* van Marnix, dochter van *Jakob*, kreeg ten man Karel Heer van Vignacourt; wier zoon, Anthonij van Vignacourt, trouwde met Klara, dochter van Jan Baron van Boxtel en van Maria van S. Aldegonde (o). — Uit het tot dus ver gezegde kan men genoeg opmaken, uit welk hoogaanzienlijk geslacht *Filips* van Marnix, Heer van *Mont S. Aldegonde*, voortgekomen zij, en dat de twijfelingen van sommigen dienaangaande geheel ongegrond zijn. Nu zal ik wijders eenig verslag van zijne huwelijken en nakomelingschap geven. Marnix begaf zich, eerst, in huwelijk met Philippe van Bailleul, uit

en Zuster.

Huwelijken.

 een

(m) *Nobiliaire des Pays-bas tom. I, pag.* 170, 237–239. *Recueil Généalogique pag.* 130. FOPPENS *Biblioth. Belg. tom.* II, *pag.* 688, die dezen Jan, verkeerdelijk, een' broeder van Filips van Marnix noemt, en zich ten onrechte op *le Carpentier* beroept. Hier door vervalt al het gewigt der bittere aanmerkinge, door dien Schrijver gemaakt.

(n) *Recueil Généalogique pag.* 75, 76.

(o) *Le Carpentier part.* III, *pag.* 233.

een aanzienlijk geslacht gesproten (p), en wier zuster getrouwd was met Rutger van den Boetzelaer (q), een' der verbonden Edelen; daarna, met Katharina van Eeckeren, weduwe van Jan van Stralen, Ridder; eindelijk, met Josina van Lannoij, dochter van den Heere van Hardixlaken in Vlaanderen, en weduwe van Adriaan van Bailleul, Heere van Drures, overleden te Leiden in 't jaar 1605 (r). Hij

Kinders. won, in zijn eerste huwelijk, *Jakob*,

Jakob. *Maria*, *Amelia* en *Elizabeth*. *Jakob van Marnix*, Heer van S. Aldegonde en Souburg, hadt zich in den krijgsdienst (s) begeven; was getrouwd met Veronica Hoen van der Lippe; en storf, weinige weeken na zijnen vader, te Leiden, in 't jaar 1599; nalatende eene dochter, Walburg van Marnix, Vrouwe van S. Aldegon-

(p) Zie II Stuk, bl. 180.

(q) VAN LEEUWEN bl. 875. Verg. II Stuk, bl. 243.

(r) LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 766, en VAN LEEUWEN bl. 1103. Zij geven, aldaar, ook eenig bericht van Marnix Kinderen.

(s) FOPPENS *Bibl. Belg. tom.* II, *pag.* 1037. — Hij bevondt zich, als Kapitein, in 't jaar 1592 voor Steenwijk. Zie VAN REYD IX boek, bl. 181. Hij storf 27 Jan. 1599; en ligt, met een wapen, te West-Souburg begraven.

goede en Souburg (t), welke, in 't jaar 1616, trouwde (u) met Willem van Oldenbarneveld, Heere van Stoutenburg en Kralingerpolder, wiens gedrag overbekend is (v). *Maria van Marnix* tradt in huwelijk met Lodewijk van Vlaanderen, of de Flandres, Heere van Praat, zoon van Jakob en Katharina van den Boetzelaer (w). *Amelia van Marnix* werdt in echt vereenigd met Wessel van den Boetze-

Maria.

Amelia.

 ze-

(t) Zie boven bl. 30, 31, in de Noten. — AUBERY DU MAURIER, in zijne *Mémoires pour servir à l'Histoire de Hollande*, *pag.* 412, heeft haar, verkeerdelijk, gehouden voor de eenige dochter van Filips van Marnix, wiens kleindochter zij was. Anderen volgden *Aubery* in dezen misslag, ook WAGENAAR in de Vaderl. Historie X deel, bl. 467.

(u) Bij gelegenheid van dit huwelijk, werden de Burgemeesters van Hoorn, den 5 meij 1616, door de Vroedschap gemachtigd, om aan dit paar een geschenk van juweelen of twee koetspaarden te doen, om de groote diensten door zijn' vader, Jan van Oldenbarneveld, 's Lands Advokaat, aan de stad Hoorn gedaan. MS. bericht van den Heere N. *Hinlópen.*

(v) WAGENAAR Vad. Hist. X deel, bl. 391, 450—467.

(w) Men zie BAUDII *poëmata pag.* 63 *sq.*, 529 *sq.* VAN LEEUWEN bl. 875.

zelaer, Heere van Asperen en Merwede, zoon van Rutger en Agnes van Bailleul (x). *Elizabeth van Marnix* begaf zich in echt met Karel Morgan, Ridder, Gouverneur van Bergen op Zoom, die voor haar eene kostbaare grafstede te Delft liet oprichten (y). *Louise van Marnix*, gewonnen bij Katharina van Eeckeren, werdt de echtgenoote van Filips van Levin, Ridder, Heer van Famars, Gouverneur van Heusden, wiens zoon Heer van Mont S. Aldegonde genoemd wordt (z). — Het bijgebragte zal genoeg zijn, om aanteroonen, dat Marnix in 't geheel geen reden hadde zich over zijne afkomste te schamen; en dat de verwijten, hem ten dien opzichte door zijne vijanden gedaan, zonder grond waren. Dan, wat baat eene aanzienlijke geboorte en adelijke afkomst, zonder eenige eigen verdiensten? Dit begreep Marnix zelf zeer wel, en liet 'er zich over uit

Elizabeth.

Louise.

Zijne gedachten over 't stuk van aanzien-

(x) VAN LEEUWEN bl 875. Verg. II Stuk, bl. 246.

(y) Verzameling van gedenkstukken in Nederland I deel, bl. 14, 15.

(z) LE CARPENTIER III *part.*, *pag.* 396, 731. Verg. II Stuk, bl. 496, 497.

uit op dezen toon: "Indien het al eens waarheid ware, dat ik van geen afkomst en adel zijn zoude, wat zwarigheid? indien ik evenwel deugdzaam en een man van eer was, en men mij niet kon verwijten, dat ik ooit in een enkel punt van mijn plicht en eer te kort kwam. Ik oordeelde het altijd eene dwaasheid, zich op de deugd en dapperheid van een' anderen te beroemen, gelijk veelen doen, die geen grein deugds in de ziel bezitten, geen droppel verstands hebben, en onnuttig voor hun vaderland zijn, en die nochtans, om dat zij iemand van verdiensten onder hunne voorouders hadden, de geheele weereld meenen te moeten regeeren; — ik verachtte van jongs af zulke ijdele beuzelingen, mij benaarstigende om mij bezig te houden met betere dingen, en die een recht edelman meer passen, doch welke dit slag van menschen met verachtinge pleegt te behandelen, als beneden hunne waardigheid en hoofd-bezigheid, welke geen andere is, dan niets te weten, en zoo dom als een os te zijn". Na een naauwkeurig bericht van zijn geslacht aan de Algemeene Staaten gegeven te hebben, laat hij, in zijne Verantwoor-

lijke afkomst.

woordinge, zich wijders dus hooren: "Dan, ik vergete mij zelven, door de dwaasheid van dien gek afgetrokken van mijn' toeleg, in mij zoo lang bezig te houden met deze beuzelingen: ik zal 'er derhalven van zwijgen, als die van oordeel ben, dat de grootste waardigheid van Adel zij, zich deugdzaam, standvastig en kloekmoedig te gedragen, ten dienste te staan aan zijn Vaderland en aan zijnen Vorst, zoo lang hij op eene wettige wijze regeert, volgens de wetten en gewoonten des Lands, op welke hij als een beschermer, verdediger, vader des volks, bewaarder van wetten en geregtigheid, aangenomen is. Ik bidde u derhalven, en allen die dit vertoog zullen lezen, mij te vergeven, dat ik, tegen mijn genoegen, in dit stuk getreden ben, om dat hij niet alleen [*die gewaande waare Patriot*], maar ook eenige andere lasteraars, denkende, dat mijn gantsche adeldom oorspronglijk zij van mijn' Grootvader, en hem houdende voor een' Bourgondiër, mij zoeken te lasteren, en zelfs u te beschuldigen, als of gij, wanneer ik verkoren werd om u te dienen in den Raad van Staate, van oordeel en verstand in zoo verre zoudt beroofd

geweest zijn, dat gij iemand, tot de waarneminge van zulk aanzienlijk ampt niet bevoegd, zoudt hebben willen verkiezen" (a). — Hoe groot de verdiensten van Marnix aan Land en Kerke geweest zijn, zal blijken, wanneer ik hem nader doe kennen in zijne liefde tot de Vrijheid, ijver voor den zuiveren Godsdienst, Staatkunde, Krijgsbeleid en Heldhaftigheid, en eindelijk in zijne Geleerdheid; door alle welke hoedanigheden, hij het algemeene belang zijner Landgenooten bevorderd, en zich zelven een' onsterfelijken naam verworven heeft. — Zijne liefde tot de Vrijheid van het Vaderland zal, denke ik, door nie-

Hij maakte zich zeer verdiend aan Land en Kerke.

Liefde tot de Vrijheid.

(a) *Apologie* 1579 *pag.* 21, 22, 24, of in de Bijlaagen bl. 286 en volgg. — Op een' soortgelijken trant liet Marnix zich andermaal hooren in zijne "Onschuldinghe, gesteld antwoordischer wijze op een schimpschrift, uitgegeeven in zijn afwezen zonder name des autheurs ende drukkers door een seker Vrijgeest, sig geevende den naam van een Duitsch Edelman", enz. Deze Verantwoordiging, door Marnix in 't Fransch geschreven, door R. C. B. in 't Nederduitsch vertaald, en in 't jaar 1599 te Leiden gedrukt, wordt dikwijls door *Bor* aangehaald, en is zeer onderscheiden van de *Apologie*, in 't jaar 1579 gedrukt, en hier boven door mij gemeld.

niemand in twijfel getrokken worden. Getuigen hier van zijn zoo veele pogingen, door hem aangewend, om het Verbond der
1565 en 1566. Edelen tot stand te brengen, en het overleveren van het Smeekschrift aan de Landvoogdesse aantebinden; gelijk te voren breeder gezegd is. Ik zal 'er alleenlijk bijvoegen, dat Marnix, naar zijn eigen schrijven (b), het Verzoekschrift der Edelen met al zijn vermogen zoo begunstigde en bevorderde, dat, indien de overigen desgelijks gedaan hadden, waar toe het hun minder dan hem aan gepaste middelen ontbrak, de Nederlanden van zoo veele ellenden, vermoedelijk, zouden bevrijd gebleven zijn. Als de zaak der edele Bond-
1567. genooten, in 't begin des jaars 1567, wanhopig begon te staan, men zich poogde te wapenen, om geweld met geweld te keeren, en ten dien einde geld verzamelde, liet hij zich tot algemeenen ontfanger dezer penningen aanstellen (c); doch hij hadt niet lang moeite met dat ampt, zich genoodzaakt ziende, om Nederland te moe-

ten

(b) *Apologie* 1579, in de Bijlaagen, bl. 285.
(c) STRADA *lib.* VI, *pag.* 291.

ten ruimen, waar alles zich onder de macht van het Hof vleide, of in 't kort voor den Hertog van Alva buigen moest, die, door zijnen bloed-raad, ook tegen Marnix een ban-vonnis liet slaan (d). Sedert, leefde hij als in ballingschap; doch bleef in eer en aanzien, hoewel van zijne inkomsten beroofd. Zijnen vrienden op den duur niet tot last willende zijn, begaf hij zich in den dienst van den Keurvorst van den Paltz, die hem tot Kerk- en Staats-Raad aanstelde (e), alle gunst bewees, en zoo lang in zijn' dienst hieldt, tot dat de Prins van Oranje hem te rug riep, en, met toestemminge van den Keurvorst, in zijnen dienst nam (f). Geduurende dien tijd, zal hij zijne liefde voor de Vrijheid en de zucht ter verlossinge van de Nederlanden niet verloren hebben.

Gebannen, 1568.

Begeeft zich in dienst van den Keurvorst Frederik den III, 1569.

Men

(d) Dit vonnis wordt onder de gedrukte Sententien van Alva niet gevonden; gelijk de Heer 's GRAVEZANDE reeds aanmerkte, Gedachtenis der Sijnode van Wesel, bl. 135. Men zie echter VAN METEREN III boek, bl. 54.

(e) MEINERS Oostvr. Kerkel. Gesch. I deel, bl. 426.

(f) VAN MARNIX *Apologie*, in de Bijlaagen, bl. 285.

Verstand-houding met Oranje, 1570-1572. Men kan het tegendeel opmaken uit zijne aanhoudende briefwisselinge met Oranje, in 't jaar 1570 en vervolgens (g), en noch veel meer uit zijne Staat- en Krijgskundige verrichtingen, waar van aanstonds nader. —

Zijn ijver voor den Godsdienst. Aan bewijzen van ijver voor den zuiveren Godsdienst is geen gebrek. Dit blijkt uit zijne betuigingen, schriften en verrichtingen. In eene van zijne Verantwoordingen (h) hoort men hem deze betuiginge

Betuiging dienaangaande. doen: "Sedert GOD mij de oogen opende, om den weg mijner zaligheid te kennen, welken ik met alle oprechtheid en alle mogelijke naarstigheid gezocht heb, zonder te veroordeelen 't gene ik niet kende; heb ik altijd aan mijnen Godsdienst vastgehouden, zonder mij daar van te laten aftrekken, 't zij door verlokkingen, 't zij door beloften, die mij in verscheiden plaatsen rijkelijk gedaan werden, 't zij door bedreigingen; wanneer ik zelfs, geduurende een jaar, in de handen der Spaanschen was, deedt GOD mij de genade, om standvastig en onveranderlijk te blijven". Hij schijnt reeds in zijne jeugd de zuivere Euangelieleere omhelsd te

I heb-

(g) VAN METEREN III boek, bl. 66.
(h) *Apologie*, in de Bijlaagen, bl. 284.

hebben: want in bloeimaand 's jaar 1561 gaf hij aan Petrus Deloenus, roemwaardigen Kerkleeraar te Londen (i), uitvoerig bericht van de verlossinge der twee Predikanten en van het oproer te Valenchijn (k), daar bij voegende, dat hij zich zelven, en zoo veelen, die om 't geloof in gevangenisse geworpen waren, aan zijne voorbiddinge aanbeval: terwijl hij hoopte, eerlang, zijne voorgenomen reize naar Engeland te zullen konnen volbrengen; waar toe hem zelfs de boosaartigheid van zeer veelen, die hem, geduurende zijn afwezen, de grootste onheilen berokken hadden, scheen te noodzaken (l). Waar hij zich te voren opgehouden hebbe, kan ik niet met zekerheid bepalen. Men kon denken, te Geneve; waar hij den Kerkhervormer Kalvijn tot leermeester gehad heeft (m). Dit laatste hadt men niet in

Zijn schrijven aan van Delen, 1561.

Oefende zich onder Kalvijn en Beza.

D twij-

(i) W. TE WATER Eeuwgetijde der Geloofsbelijdenisse, bl. 29—31.

(k) W. TE WATER ald. bl. 33, 34.

(l) MARNIXII *Epistola ad P. Deloenum*, in GERDES *Scrin. Antiq. tom.* III *part.* I, *pag.* 135—137.

(m) STRADA *lib.* V, *pag.* 205, *lib.* IX, *pag.* 527.

twijfel moeten trekken, of ontkennen: want Marnix zelf geeft duidelijk genoeg, in een' brief aan Beza, te kennen, dat hij, met zijn' broeder, zich eenigen tijd te Geneve opgehouden, van het openbaar onderwijs van Kalvijn en Beza gebruik gemaakt, en hunne bijzondere vriendschap genoten hadde; doch dit was, naar het schrijven van Marnix, in 't jaar 1562 voorgevallen (n). Wat hier van zij; een groot aantal schriften, door hem opgesteld, en ten deele in 't licht gegeven, is ten waarborge van zijne verkleefdheid aan den Hervormden Godsdienst. De gedrukte werken van Marnix worden, gelijk in 't vervolg blijken zal, door anderen gemeld. Meest bekend is zijn Roomsche Bije-korf, omtrent het jaar 1567 of 1568 geschreven (o), in een' luchtigen en bespottenden stijl: hoedanige schrijfwijze, in 't stuk van Godsdienst, de beroemde THUANUS (p) en de

Zijne schriften.

(n) MARNIXII *Epist. ad Bezam, et huius ad eam responsio* 1566, *in* GERDES *Scrin. Antiq. tom.* II *part.* I, *pag.* 544–554. — Men vindt die brieven ook in BEZAE *Oper. tom.* III, *pag.* 206 *sq.*

(o) MEINERS Oostvr. Kerk. Gesch. I deel, bl. 420—424.

(p) *Thuana, pag.* 47. — Marnix wordt aldaar

de doorgeleerde HEINSIUS (q) in Marnix afkeurden; doch de groote SCALIGER, die dit werk van Aldegonde als zeer uitnemend roemde, prees hem, dat hij al spottende geschreven hadde (r), de vermaarde Hoogleeraar VOETIUS (s) beweerde omstandig, dat de schrijftrant van dit boek geoorloofd, betamelijk en nuttig was, en de welsprekende FRANCIUS (t) was met hun in hetzelfde gevoelen. Om nu van zijne overige schriften te zwijgen; aanmerkelijk en lezenswaardig zijn de veelvuldige brieven, welken hij, van tijd tot tijd, schreef, die de zaken van Godsdienst of Kerkbestier betroffen, en zijnen ijver duidelijk aantoonden. Van dit soort zijn, bij voorbeeld, behalven de brieven aan Deloenus en Beza, boven gemeld, die aan Pottelberg (u), welke zeer uitvoerig en lezenswaardig is, aan A

Zijne brieven over 't stuk van Godsdienst.

D 2 van

daar genoemd Kanselier van Gelderland: op welken grond, wete ik niet.

(q) *Praefat. ad Sat. Menippeam.*

(r) *Scaligerana secunda*, pag. 443.

(s) *Exercitia Pietatis*, pag. 267 *sqq.*

(t) *Orationes*, pag. 593, 594, edit. 1705.

(u) *Praest. Virorum Epist. Eccles. et Theol.* pag. 1—18, edit. 1660.

van der Mijle, Kaspar van der Heiden (v), de opzieners der gemeenten te Embden en in andere plaatsen (w); als mede aan de Christelijke gemeenten in Brabant en Vlaanderen, die onder 't kruis zaten, of buiten 's Lands geweken waren (x). Noch heb ik onder het oog gekregen zes oorspronglijke brieven, door Marnix aan den Hoogleeraar Sibrandus Lubbertus in 't Latijn geschreven (y), die blijken van kundigheid en ijver in 't stuk van Godsdienst opleveren, en te gelijk van zijne zedigheid; want in

(v) *Epistolae Virorum Illustrium*, *editae a* D. HEINSIO, *Cent.* II *pag.* 711, 712, 753—755, 821, 967, &c.; volgens aanwijzinge der MSS. Aanteekeningen van den Heere *F. van Oudendorp.*

(w) MEINERS O. V. Kerk. Gesch. I deel, bl. 424, 426.

(x) BRANDT Historie der Reformatie I deel, bl. 760, 761.

(y) Geschreven te Souburg 21 aug., 17 dec. 1589, te Leiden 3 nov. 1596, te Asperen 22 sept. 1591, te Lijons 2 dec. 1590, en in 's Hage 11 jan. 1591. Deze brieven, die mij, onder een zeer groot aantal andere oorspronglijke brieven aan *S. Lubbertus* geschreven, ten gebruike gegeven zijn door den Weledelen Gestrengen Heere Mr. *J. de Kempenaer*, Raadsheer in 't Hof van Friesland, zal ik bij eene andere gelegenheid aan het algemeen mededeelen.

in eenen derzelven verzoekt hij Lubbertus, die hem in zekere voorreden (z) hooglijk geprezen hadt, deze lofspraken achtertelaten, indien dat werk mogte herdrukt worden. Wanneer in de Nederduitsche Hervormde Gemeente te Londen en Norwich, in 't jaar 1568, hoogloopende twisten ontstaan waren (a), schreef Aldegonde twee uitvoerige brieven (b) aan Pieter Carpentier (c), waar in bondige ge-

 leerd-

(z) 'Er wordt, naar gissinge, gezien op *S. Lubberti Principia Christianorum Dogmatum*, uitgekomen in 't jaar 1591, en herdrukt 1595. Zie VRIEMOET *Athenae Frisiacae pag.* 15, 18.

(a) Hier over werden de Zwitzersche Godgeleerden en anderen geraadpleegd door die van Londen en Norwich; de laatsten zonden Herman Moded naar Geneve, om breeder verslag van alles te geven; en wat de Godgeleerden in die stad over deze twisten oordeelden, blijkt uit de gedrukte brieven van *Beza*.

(b) Uit Lutzbourg in Friesland, waar hij zich ophieldt bij den Edelen Manninga, den 19 sept. 1568 en 10 jan. 1569. Zij beslaan 38 bladzijden in *folio*; behelzen veele aanmerkelijke dingen; en zijn der uitgave overwaardig. Het gebruik daar van is mij vergund door den Welëdelen Gestrengen Heere Mr. *J. van Citters*, Burgemeester en Raad der Stad Middelburg.

(c) Rector der Latijnsche Schoole te Norwich. Zie FOPPENS *Bibl. Belg. tom.* II, *pag.* 962.

leerdheid, liefde voor de waarheid, en gezindheid voor den vrede in de gemeenten, om den voorrang twisten. — Hier bij zal ik noch voegen, dat zijne verrichtingen in dit ſtuk overeenſtemden met zijne betuigingen en ſchriften. Hij liet zich in de eerſte Kerkelijke Vergaderingen vinden, en was 'er niet onnuttig. Dit bleek in de bijeenkomſte der Hervormden, in bloeimaand 's jaars 1566 te Antwerpen gehouden (d), en in de Sijnode van Weſel ten jaare 1568, welke hij ook eigenhandig onderteekende (e). Alle zijne pogingen tot verkrijginge der Burgerlijke Vrijheid, van welke ik te voren ſprak, hadden ook de bevorderinge van 't heil der Kerke tot haar doel: waar aan niemand, der zaaken van dien tijd wel kundig, zal konnen twijfelen. Welke moeite Marnix, ſedert, aan-

Was tegenwoordig in de Sijnoden te Antwerpen en Weſel.

962. Ten ware men liever wilde denken aan een' anderen Pieter Carpentier; van wien mijn Vader ſpreekt in de Hiſt. der Herv. Kerke te Gent, bl. 16, en Eeuwgetijde der Belijdeniſſe, bl. 61.

(d) W. TE WATER Eeuwg. der Geloofsbel. bl. 6, 52—56, 'S GRAVEZANDE over de Sijnode van Weſel, bl. 84, 85.

(e) 'S GRAVEZANDE ald. bl. 135, 123.

aanwendde, om de ruste der Kerke te bevorderen, en opborrelende oneenigheden te dempen, is van elders (f) bekend. Dan, hoe groot ook zijn ijver voor den gezuiverden Godsdienst ware, ik kan niet gelooven, 't gene hem ten laste gelegd wordt (g), dat hij den beeldenstorm, of de schendinge van zoo veele kerken en kloosters, zou bewerkt hebben: van welken onbesuisden handel ik hem, te voren (h), poogde vrij te spreken; en ik vinde noch geen reden, om van gevoelen te veranderen. — Wanneer men Marnix beschouwt als een' Staatsman, zal hij niet minder in onze oogen worden. Hadde Prins Willem, die eene groote menschkunde bezat, hem als zoodanigen niet gekend, hij zou hem zekerlijk niet tot zijn' geheimsten vertrouweling gekozen hebben; en zijne aanstelling tot Staats-raad van Keurvorst Fredrik toont genoeg de gevoelens, welke deze omtrent hem voedde. Geen wonder dan, dat Aldegonde in de ge-

Hadt geen deel aan den beeldenstorm.

Zijne Staatkunde.

(f) BRANDT Hist. der Reform. I deel, bl. 565, 566.

(g) P. HEUTERUS *lib.* XVI *rerum Austr. Belg.* *c.* XVI, *pag.* 406.

(h) In het I Stuk, bl. 381—383.

gewigtigste binnenlandsche zaaken en in de voornaamste buitenlandsche gezantschappen gebruikt, en tot de aanzienlijkste eerampten bevorderd wierde. Om van het eerste slegs weinige bewijzen aantevoeren; ik zal gevoegelijkst beginnen met de eerste vrije Staatsvergaderinge van Holland, in 't jaar 1572 te Dordrecht gehouden, in welke Aldegonde eene voortreffelijke en dubbel lezenswaardige redenvoeringe deedt, ter aansporinge om de pas ontloken vrijheid, door verscheiden bekwaame middelen, aantekweeken: met dit gevolg, dat de Staaten manmoedig besloten, den Prins van Oranje voor 's Konings wettigen Stadhouder te erkennen, belovende, onder handtastinge, denzelven getrouw te zullen zijn; gelijk Marnix zich, van 's Prinsen wege, met eede verplichtte, den Staaten getrouw te blijven, verklarende wijders Oranje's meeninge te zijn, dat den Hervormden en Roomschen beiden de vrije Godsdienstoefening zou toegestaan worden (i). Dus den grond-

Komt in de Staats vergaderinge te Dordrecht, 1572.

(i) BOR VI boek, bl. 281—283. MEURSIUS *rerum Belg. lib.* III, *pag.* 149 *sqq.*, waar hij *Marnix* noemt *multa rerum peritia virum.* Verg. P. FRANCII *Orationes*, *pag.* 589—591.

grondslag van een vrij Gemeenebest hebbende helpen leggen, oordeelde de Prins hem zeer geschikt tot voltooijinge van dit gebouw, en zondt hem naar Haarlem, in wintermaand deszelven jaars, om de Wet in die stad te veranderen, en met vrijheidminnende Leden te vervullen (k); doch vondt, om redenen, niet goed hem naar Noord-Holland te zenden, schoon hier toe door den Bevelhebber van dat Gewest, Diderik van Sonoij, uitdrukkelijk verzocht, ter wegneminge van het zwevende ongenoegen en de hooggaande twisten tusschen de Staaten en den Bevelhebber (l).

Gezonden naar Haarlem.

Wordt verzocht naar 't Noorderkwartier.

Geduurende zijne gevangenis te Utrecht, van welke nader in 't vervolg, kreeg hij, eerst door Noirkarmes, naderhand door den Graave van la Roche, openinge van een' vredehandel, welken Requesens met die van Holland en Zeeland wilde aanvangen; schreef 'er over aan Oranje; en ging 'er met hem in persoon van spreken, tot dit oogmerk, voor eenigen tijd, onder borg-

Gebruikt in den vredehandel, 1574.

(k) BOR VI boek, bl. 309. VAN METEREN IV boek, bl. 78.

(l) BOR VI boek, bl. 321.

borgtogt ontslagen (m). Alles liep vruchteloos af. Even zoo ging het met de vredehandelinge te Breda, tot welke hij, nevens anderen, gemachtigd was (n). In het volgende jaar 1576 kwam hem gelegenheid voor, om zijne Vaderlandlievende Staatkunde te doen uitblinken, wanneer hij, als de eerste der Afgezondenen van den Prins en de Staaten van Holland en Zeeland de Gentsche Bevrediginge voortzette, sloot en teekende (o); en alle pogingen aanwendde, om de onlusten, in 't Noorder-kwartier gerezen, te dempen, waar in hij, door zijn verstandig schrijven aan Sonoij, ten laatsten slaagde (p). Don Jan van Oostenrijk, door de meeste Nederlandsche Gewesten tot 's Konings algemeenen Stadhouder aangenomen zijnde, en Brussel ras verlaten hebbende, liet zich ver-

en te Breda, 1575.

Bevordert de Pacificatie van Gent,

en de ruste in Noord-Holland.

Don Jan

(m) HARAEUS *Ann. Brab. tom.* III, *pag.* 209. LE PETIT *livr.* XI, *pag.* 279 *et suiv.* BENTIVOGLIO I deel VIII boek, bl. 208. WAGENAAR Vaderl. Hist. VI deel, bl. 478—480.

(n) VAN GOOR Beschrijving van Breda, bl. 143, 144. WAGENAAR Vad. Hist. VII deel, bl. 29 en volgg.

(o) BOR IX boek, bl. 173. Gentsche Geschiedenissen I deel, bl. 271, 283. Verg. J. B. DE TASSIS *comment. lib.* III, *pag.* 224—233.

(p) BOR IX boek, bl. 168.

verluiden, dat de Heer van Aldegonde door den Prins van Oranje naar die ftad gezonden was, om, met hulpe van den Heere van Heeze, hem bij middelen van list of geweld naar Zeeland te vervoeren, en dat hij, derhalven, niet te Brusfel zoude komen, zoo lang Aldegonde zich daar ophieldt. Dus verhaalt STRADA (q) dit verdichtfel, 't gene geen den minften fchijn, veel min eenigen grond van waarheid, hadt, waarom die fchrijver zelf betuigt, niet te durven ftaande houden, dat de Prins en Aldegonde dit met de daad hebben willen uitvoeren, gelijk Don Jan, echter, volgens veele aanbrengers, fcheen te gelooven. 'T kan zijn, dat het voorftel, door Marnix kort te voren aan de Staaten van Holland en Zeeland, te Middelburg vergaderd, gedaan (r), aanleidinge tot zulk vermoeden gegeven hebbe. Zoo veel wantrouwens de Landvoogd tegen Marnix voedde, zoo veel vertrouwens bleven de Staaten, met den Prins, in hem ftellen. De Prins zondt hem

heeft een kwaad oog op hem.

Zijn

(q) *Dec.* I *lib.* IX, *pag.* 527—530. Men vergelijke BOR XI boek, bl. 262, 293. — Het verhaal van BENTIVOGLIO I deel X boek, bl. 261, 262, verdient gelezen te worden.

(r) BOR X boek, bl. 214.

ftel aan de Staaten te Brussel. hem aan de Vergaderinge der Algemeene Staaten te Brussel, den vierentwintigsten van slachtmaand 1576; in welke hij dat alleraanmerkelijkste voorstel, in 's Prinsen naam, deedt, vooral strekkende tot het werven van krijgsvolk, het opnemen van geld in Duitschland, het aannemen van den Graave van Zwartsenberg tot Krijgshoofd, het aanraden van de uiterste omzichtigheid in de onderhandelingen met Don Jan, en het stellen van het Sluische Kasteel in de handen van Oranje, indien de Staaten zijne tegenwoordigheid in Vlaanderen begeerden (s). *Gezonden naar Groningen.* Ook schikten zij hem, uit dien hoofde, naar Groningen, ter wegneminge van de zorgelijke tweespalt, tusschen de Stad en Ommelanden herrezen: waar toe, door zijne zorge, de voorwaarden opgesteld, doch, op dien tijd, niet tot stand

(s) Zie de Verzameling van onuitgegeevene stukken, welke wij te danken hebben aan den beroemden Hoogleeraar BONDAM, I deel, bl. 188—207. — Naderhand heeft de Prins den Heere van Aldegonde, vooral in de jaaren 1579 en 1580, in zijnen naam voorslagen laten doen en aandringen in verscheiden Staatsvergaderingen. Zie BOR XIV boek, bl. 157 en volgg., bl. 178, XV boek, bl. 213, en elders meer.

ſtand gebragt werden (t). Na zijne wederkomſte uit Duitschland, waar wij hem, in 't vervolg, zullen aantreffen, is hij, herhaalde reizen, door de Algemeene Staten, den Raad van Staate, Aartshertog Matthias, en den Prins, naar Gent gezonden (u), om te doen ophouden de wrevelmoedigheden, die daar tegen de Roomſchen gepleegd werden; van welken last hij zich zoo getrouwlijk en met zulken ernst kweet, hoewel hij van de toomlooze Gentenaars, die naar niemand hoorden, niets kon verwerven, dat zelfs gematigde Roomschgezinde ſchrijvers den laster afgekeerd hebben, als of de baldaadige ongeſtuimigheden, te Gent gepleegd, uit raad en op bevel van Aldegonde voortgekomen waren (v): welk vermoeden, misſchien, daar

Gezonden naar Gent; waar bij de onrust niet gestookt hadt.

Gisſing

(t) U. EMMIUS *de Agro Friſiae*, *pag.* 394.

(u) Gentſche Geſchiedenisſen II deel, bl. 67. Verg. mijn Vaders Hiſtorie der Kerke te Gent, bl. 41. — Eene verklaring der punten, door Marnix, in naam van Prins Willem den I, voorgeſteld aan de Schepenen der beide Banken te Gent, den 28 julij 1578, en vermoedelijk eigenhandig door hem geſchreven, wordt noch bewaard in de openbaare Bibliotheek te Leiden.

(v) Dezelve II deel, bl. 46, 47.

der oorzaak van dit vermoeden. daar uit gesmeed was, om dat hij, te voren, den Heere van Rijhoven gestijfd hadt in zijn voornemen, om de herstellinge der vrijheid en voorrechten in die stad te verkrijgen door het gevangen nemen des Hertogen van Aarschot en zijner aanhangeren (w): tot welke veruitziende daad Oranje, echter, zijne toestemminge geenzins hadt willen geven. Wie den voorslag, reeds in louwmaand 's jaars 1577 aan die van Holland en Zeeland te Middelburg door Aldegonde, uit 's Prinsen naam, gedaan (x), met aandacht overweegt, en daar bij de volgende gebeurtenissen in oogschouw neemt, zal naauwlijks konnen twijfelen, of Marnix is ook gebruikt in de beraminge en bevorderinge der Utrechtsche Unie; doch ik kan niet bewijzen, 't geen ik ergens aangeteekend vinde (y), dat hij in 't bijzonder veel zou toegebragt hebben tot het stellen der punten van gemelde Unie. Zekerer is 't, dat hij, in den herfst van

In hoe verre hij deel hadt in de Utrechtsche Unie.

Wordt

(w) Dezelve I deel, bl. 310—312.

(x) BOR X boek, bl. 214.

(y) In een werkje, genoemd Oogen-salve voor de blinde Hollanders, en gedrukt in 't jaar 1650, bl. 6.

van 't jaar 1577, met den Prins, naar Brabant vertrok (z), en zittinge kreeg in den Raad van Staate (a). Zijnen tijd in dien post uitgediend hebbende, begaf hij zich, waarschijnlijk in den nazomer van 't jaar 1582 (b), naar Walcheren op zijn Kasteel te West-Souburg: van waar de Algemeene Staaten der Nederlanden hem verzochten te komen, en naar Duinkerken bij den Hertog van Anjou te gaan, die zich bij de Nederlanders, door zijne trouwlooze handelingen te Antwerpen en elders, hadt stinkende gemaakt; doch Aldegonde floeg dat verzoek af, om verschelden redenen, en in 't bijzonder, naardien hij geen middelen meer hadt om naar zijnen

geplaatst in den Raad van Staate.

Komt in Zeeland wonen.

Slaat het verzoek, om met Anjou in onderhandelinge te treden, af.

(z) BOR XI boek, bl. 286. — Zijn vertrek naar Brabant en de post, welken hij, federt, daar bekleedde, konnen oorzaak geweest zijn, dat de Staaten van Holland opzeiden de jaarlijksche inkomste van 1200 guldens, welke zij aan Marnix, tot erkentenisse van 's Mans ongemeene diensten en goedmakinge der veelvuldige kosten tot zijne gezantschappen vereischt, toegelegd hadden. Zie BOR XVIII boek, bl. 10, 11.

(a) *Apologie* 1579. Zie boven bl. 44, 45.

(b) Want toen de Prins den 18 maart 1582 te Antwerpen geschoten werdt, was Marnix noch in die stad en in bedieninge. Zie BOR XVII boek, bl. 16, 17.

nen ſtaat te konnen leven, als beroofd van de inkomſten zijner goederen, meest onder den vijand gelegen, en ontzet van 't gene Holland hem eertijds toegelegd hadt, zoo dat het hem onmogelijk ware, langer op dien voet te dienen (c). Hij hadt, gelijk zoo veele anderen, ondervonden, dat het waarnemen van buitenlandſche gezantſchappen grootere eer, dan voordeel, aanbrengen. Hij bleef dan vooreerst noch in Zeeland, tot dat de Prins, die wegens den wrevel der Antwerpſche gemeente naar Zeeland vertrok, hem tot Burgemeester dier Stad aanſtelde welk ampt hij, tot genoegen der ingezetenen, zoo veelen zij naamlijk met Oranje begrepen, hoe noodig een hoofd ware, 't gene met regeerkundige wijsheid en dappere achtbaarheid dezelve kon beſtieren, of tegen de macht en listen der vijanden beſchermen, den dertigſten van ſlachtmaand 1583 aanvaardde; doch weigerde het Markgraafſchap van Antwerpen, hem te gelijk opgedragen, aantenemen (d). Sedert Marnix deze ſtad, bij

Wordt Burgemeester van Antwerpen.

(c) BOR XVIII boek, bl. 10, 11.

(d) Zie, behalven *Bor*, *Hooft* en anderen, LE

bij de overgave aan Parma, verlaten hadt, vinde ik niet, dat hij in ftaatkundige zaaken binnen 's Lands gebruikt zij. 'T fchijnt echter, dat de Spaanfchen hem noch lang daarna befchouwden als iemand, die grooten invloed op de *Staatszaaken* van ons Gemeenebest hadt. Ik wete anders geen reden, waarom men hem gaarne van kant wilde helpen. Dit is aftenemen uit de belijdenisfe van Michiel Renichon, Priester in 't Land van Namen, die, in 't jaar 1594, op 't fterkfte verklaarde, door den Graave van Barlaimont te *Brusfel* omgekocht te zijn, om Prins Maurits te vermoorden, en gelijkelijk betuigde, hoe Barlaimont hem ook gezegd hadde, dat 'er noch andere perfoonen waren, die men insgelijks behoorde uit den weg te ruimen en van 't leven te berooven, en onder dezen in 't bijzonder den Heere van Aldegonde (e). — Genoeg van zijne binnenlandfche verrichtingen: die hem zoo veel roems verworven, dat men

Toeleg op zijn leven.

E zich

LE PETIT *livr.* XIII, *pag.* 477, en BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* II, *pag.* 512.

(e) LE PETIT *livr.* XIV, *pag.* 630. VAN LOON Nederl. Hiftoriepenn. I deel, bl. 446. WAGENAAR Vad. Hift. VIII deel, bl. 398, 399.

zich verplicht rekende, ook veel gebruik
van hem in de plechtigste en belangvolle
Gezantschappen buiten 's Lands te maken.

Engeland wordt hem ontzeid.

Schoon Koningin Elizabeth, om bekende
staatkundige redenen, aan Marnix, gelijk
aan zoo veele anderen, het Rijk van Engeland ontzegd hadt (f), is hij, echter,

Zijne Gezantschappen naar Engeland, 1575, 1576.

sedert dien tijd, driemalen als Gezant naar
dat Koningrijk afgevaardigd: eerst, om
de Oppermacht over Holland en Zeeland
aan die Koninginne, in naam der Staaten,
op zekere voorwaarden aantebieden, van
welk gezantschap Aldegonde het Hoofd
1581. was (g); naderhand, in gezelschap des
Hertogen van Anjou (h); en eindelijk, in
1590. 't jaar 1590, door den Raad van Zeeland,
ter bezorginge der sijfferbrieven van groot
aanbelang, gelijk 's Prinsen Raad, Nikolaas Bruijninx, aan Oldenbarneveld, 's
Lands Advokaat, uit Breda overschreef (i).
Omtrent het laatste kan ik iet nader be-
[illegible] rich-

(f) HOOFT X boek, bl. 443. WAGENAAR VII deel, bl. 82.

(g) BOR VIII boek, bl. 133. WAGENAAR VII deel, bl. 83—87.

(h) WAGENAAR VII deel, bl. 420, 421.

(i) BOR XXVII boek, bl. 24.

richten. De Staaten van Zeeland zekere onderſchepte brieven des Konings van Spanje, des Hertogen van Lotharingen en van anderen, door den Gouverneur van Bergen ontfangen hebbende, verzochten den Heere van Aldegonde dezelve te ontſijfferen. Hij berichtte den Staaten, dat deze brieven van zoo een aanbelang waren, dat de Hoven van Frankrijk en Engeland, op 't ſpoedigſte, daar van behoorden verwittigd te worden. Waar op de Staaten beſloten, hem te verzoeken en aftevaardigen, om, met den neef van den Heere Morgan, Kornelis Coone, ten ſpoedigſte naar Frankrijk en Engeland te vertrekken, en aan hem, ter goedmakinge van de kosten der reize, tien of twaalf honderd guldens te doen aantellen: welke ſom, na zijne wederkomſte, noch vermeerderd werdt, en hij beſchonken met duizend guldens; waar mede de Staaten alle de onkosten van deze reize betaald rekenden, welke ten laste van de Generaliteit zouden gebragt worden (k). Meer

 dan

(k) Notulen der Heeren Staaten van Zeeland, 23 febr., 3 maart 1590, 14 jan. 1591. MSS.

Naar Frank-rijk. dan eens, ging Marnix ook in gezantschap naar Frankrijk. 'T schijnt, dat hij, in 't
1575. jaar 1575, meer bedektelijk, en in 's Prinsen naam, naar Frankrijk gereisd hebbe: 't zij dat zulks alleenlijk zag op het huwelijk van dien Vorst met de dochter des Hertogen van Montpensier, Charlotte van Bourbon, welke Aldegonde ook uit Duitschland herwaards begeleid heeft (l), doch waar toe de Hertog zijne toestemminge weigerde te geven; 't zij dat dit verblijf in dat Rijk meer zag op de beraadslagingen in Nederland, om onderstand in Frankrijk te zoeken (m). Plech-
1580. tiger en meer bekend is zijn gezantschap
1581. naar dat Koningrijk, om in onderhandelingen te treden met den Hertoge van Anjou, wien men tot Vorst der Nederlanden aannam (n). Bij deze gelegenheid, werdt door Oranje een diep geheim toebetrouwd aan Aldegonde, waar over hij, in 't heimelijke, met den Hertoge van Anjou han-

de-

(l) BOR VIII boek, bl. 120.

(m) HOOFT X boek, bl. 429. WAGENAAR VII deel, bl. 81.

(n) WAGENAAR VII deel, bl. 398, en veele volgende.

delen moest. Dit hadt betrekking op het stuk der opdragt van de hooge Overheid van Holland en Zeeland aan den Prins; Marnix slaagde in dezen; en zijne onderhandeling met Anjou op dit stuk bleef verborgen, zelfs voor veele gemachtigden ter Staatsvergaderinge (o). Dit gezantschap zal hij te volvaardiger aanvaard hebben, naar mate hij sterker in de Staatsvergaderingen geijverd hadt, om liever in Frankrijk, dan in Engeland, bijstand te zoeken. Hier toe strekte zijn lezenswaardig vertoog, waar in hij den Gemachtigden der bijzondere Landschappen onder het oog bragt; dat men een Vorst behoorde te kiezen, die zelf bij ons kon blijven, en meer met toegenegenheid van Vader, dan van Vorst, het waare belang onzer Landschappen gantschelijk als zijn eigen omhelsde en verdedigde; dat de verkiezing des Hertogen van Alençon in Vlaanderen meer aangenaam zijn zoude; dat de beroerten in Frankrijk niets zouden veroorzaken; dat men van daar geen goed krijgsvolk zou bekomen; dat voor den Hervormden Godsdienst, uit de

(o) HOOFT XIX boek, bl. 809.

de verkiezinge van Alençon, geen kwaad te verwachten was; en dat men den Hertoge kon doen begrijpen, dat hij Nederlanders, en geen Franschen, onder zijn gebied zou hebben, en derhalven alleenlijk onze wetten moeste gebruiken, zonder de Fransche daar onder te mengen. Hij besloot eindelijk, dat alle de redenen, in de tegenwoordige zaak overwogen, veel meer tot gunst van Frankrijk, dan van Engeland, oversloegen; en betuigde, zoo verwaand niet te zijn, dat hij niet voor een beteren raad zou willen wijken. "Er is niemand in 't bijzonder", dus sprak hij ten laatsten, "die mij overtreffen zal in de gevoelens van deze zeer naarstige vergaderinge te volgen, en ook niemand, die, na de rijpheid in de beradinge, vaardiger zal zijn, om 't besluit daar van uittevoeren". Dit vertoog hadt zeer groot vermogen op het hart van anderen, en zijn gevoelen kreeg, eindelijk, de overhand (p). Wat aanleidinge gaf, dat Aldegonde, eenige
1590. jaaren later, naar Frankrijk afgezonden [illegible] wier-

(p) BENTIVOGLIO Nederl. Hist. II deel I boek, bl. 324—328.

wierde, is boven verhaald; waar uit men kan opmaken, dat BOR (q), niet ten onrechte, gelijk ik wel eens hoorde vermoeden, geschreven hebbe, dat hij, ten jaare 1590, in Frankrijk bij den Koning, door last van de Heeren Staaten, geweest zij, en met denzelven verscheiden onderhandelingen gehouden hebbe, onder anderen hier toe strekkende, dat de Staaten hem eenige schepen, tot onderstand tegen den Koning van Spanje, zouden gelieven te zenden. Doorluchtiger gezantschap, schoon met weinig vrucht, bekleedde de Heer van Aldegonde, in het jaar 1578, in naam der Algemeene Staaten en van den Aartshertoge Matthias, aan de Rijks-Vorsten, te Worms vergaderd: waar hij, den zevenden van bloeimaand, eene voortreffelijke redenvoeringe deedt, om den Keizer en de Duitsche Vorsten te bewegen tot bijstand der verdrukte Nederlanden, welke de verwonderinge der grootste mannen;

Naar den Rijksdag te Worms.

 ten

(q) XXVIII boek, bl. 11. — Uit een' oorspronglijken brief van Marnix, geschreven den 2 december 1590, te voren reeds gemeld bl. 52, blijkt, dat hij zich toen te Lijons in Frankrijk onthieldt.

ten allen tijde, weggedragen heeft (r). Gedurende zijn gezantschap, schreef hij een' aanmerkelijken brief aan de Staaten van Holland, waar in hij uitvoerig verslag geeft van zijne verrichtingen, ook van zijne gesprekken, met sommige Vorsten in 't bijzonder gehouden, en wijders in bedenkinge geeft, of 't niet geraden ware, dat men de Hanze-steden zochte op zijde te krijgen (s). — Dus heeft Marnix, wien ons zelfs Spaansch- en Roomschgezinde schrijvers afmalen als een schrander man en van kloek beleid in alle handelingen, en die de meeste hoogachtinge wegdroeg (t), in verschei-

(r) BOR XII boek, bl. 26 en volgg. HOOFT XIII boek, bl. 571—573. Zie ook P. BURMAN *Anal. Belg. tom.* I, *praefat. pag.* XCV, XCVI. — Het oorspronglijke *Paspoort*, door Prins Willem den I, den 4 april 1578, aan Marnix gegeven, wanneer hij naar dezen Rijksdag reizen zou, wordt noch bewaard in de openbaare Bibliotheek der Hooge Schoole te Leiden. — Jammer is 't, dat de geheele redenvoering, gelijk zij gedaan werdt, in de Latijnsche taale niet meer voor handen zij. Zie P. FRANCII *Orationes*, *pag.* 592—594.

(s) BOR XII boek, bl. 26. — Die brief is noch voor handen, en wordt bewaard in de openbaare Bibliotheek te Leiden; gelijk de Hooggeleerde Heer *Kluit* mij bericht heeft.

(t) BENTIVOGLIO Nederl. Hist. I deel VIII boek,

scheiden bedendingen, gedurende de Nederlandsche beroerten, zijne bekwaamheid niet weinig doen uitmunten (u), en zich het diepste vertrouwen van den Vader des Vaderlands waardig gemaakt: wiens zoon, Prins Maurits, hem een toegenegen hart bleef toedragen; waar van men noch een blijk zag, in 't jaar 1592, bij gelegenheid van het huwelijk van de Prinsesse Louise, dochter van Prins Willem bij Charlotte van Bourbon, met Fredrik, Keur-Vorst van den Paltz. Hij begeleidde die Prinsesse naar Duitschland, en verbeeldde, bij de voltrekkinge des huwelijks op het Kasteel van Dillenburg, den persoon van haaren broeder, Prins Maurits (v). Ik meldé dit, schoon het van gering belang kon schijnen, om te doen zien, dat de achting voor Aldegonde bij sommigen stand hieldt, niettegenstaande de meesten hem met een ongunstig oog begonnen aantezien, niet zoo

Trekt naar Duitschland, 1592.

boek, bl. 208. H. LOYJENS *Synopsis rerum memorabilium gestarum a Ducibus Lotharingiae, Brabantiae &c. pag.* 456.

(u) VAN LOON, Nederl. Historiepenningen I deel, bl. 285.

(v) LE PETIT *livr.* XV, *pag.* 611.

zeer uit hoofde van zijne Staatkundige bedrijven, als wel ter oorzaake van zijn Krijgsbeleid; waar van ik noch wat nader moete spreken. Aangesteld zijnde tot Bevelhebber van Delft, Rotterdam en Schiedam, hadt hij een' toeleg om 's Gravenhage te beschansen; doch de Spanjaarden verijdelden dit voornemen, en kregen Aldegonde zelven gevangen, niet bij den Haag, gelijk eenigen schrijven (w), maar in de sterke schans te Maaslandsluis; welke zij ingenomen hadden. Men bragt hem naar Utrecht, en zettede hem, aldaar, gevangen op het kasteel Vredenburg. Zoo veel liet zich de Prins aan hem gelegen leggen, dat hij beval, met den gevangen Graave van Bossu te Hoorn op gelijke wijze te handelen, als met Aldegonde te Utrecht geschiedde. Dit veroorzaakte, dat de Spanjaarden, hoe zeer zij anders op hem verbeten waren, hem vrij beter behandelden, dan men hadt durven vermoeden (x). Hij

Krijgshandel.

Gouverneur van Delft, enz.

Wordt gevangen.

Pogingen van Oranje tot zijne verlichtinge en verlossinge.

(w) STRADA *dec.* I *lib.* VII, *pag.* 451, 452. LOIJENS *l. c. pag.* 456.

(x) BOR VI boek, bl. 348, VII boek, bl. 6, 7. — Dat Marnix, den Spanjaarden in handen vallende, en nu voor zijn leven vree-

Hij bleef echter gevangen, en zou, mogelijk, nooit in vrijheid zijn hersteld, hadde niet de Prins van Oranje," in de voorwaarden, op welke Middelburg aan hem overging, bedongen, dat Mondragon, Bevelhebber dier Stad, moeste uitwerken, dat Aldegonde, nevens eenige andere gevangenen, door den Spaanschen Landvoogd ontslagen wierden, of dat hij zelf anders, als 's Prinsen gevangen, moest wederkeeren. Hoewel nu Requesens geen groote zwarigheid maakte om de overigen te slaken, hieldt hij, echter, Aldegonde in hechtenisse, wel begrijpende, naar de aanmerkinge van een' Spaanschgezinden schrijver, dat voor den Koning niets nadeeliger, en voor Oranje niets wenschelijker was, dan de verlossing van een' Man, die zoo geschikt was om 's Prinsen ondernemingen te helpen bevorderen (y). Na lang dralen, besloot 'er de Landvoogd toe, op wien de bedreiging van Mondragon, [illegible] dat

vreezende, zou aangeboden hebben, vrijheid aan Bossu te zullen bezorgen, indien men hem thans wilde sparen, schrijft VIGLIUS VAN AIJTTA *Epist.* CCXXV *ad Hopperum*, *pag.* 778.

(y) Zoo schrijft J. B. DE TASSIS *comment. lib.* II, *pag.* 186.

Wordt eindelijk, geslaakt. dat men Aldegonde slaken, of dat hij iet bestaan zou, waar van het gantsche Land zou gewagen, zoo veel klems hadt, dat hij Marnix, omtrent slachtmaand 's jaars 1574, op vrije voeten stelde (z). 'T is lichtelijk te gelooven, dat de blijdschap en van den Prins en van Aldegonde onbeschrijflijk groot ware, wanneer zij elkanderen, voor de eerste maal, binnen Gouda, wederom ontmoetten. Na dien tijd schijnt hij zich met de krijgszaaken, in veele jaaren, niet bemoeid te hebben. Hij kwam, echter, in de noodzaaklijkheid om zich, op nieuw, daar in te steken, en ondervondt toen, hoe gevaarlijk het zij, het hoogste bewind in handen te hebben in een' tijd, wanneer een stad belegerd is. Eer ik van Antwerpen spreke, zal ik, met korte woorden, *Bedrijf te Brussel, 1580.* melden zijn voorzichtig en kloekmoedig beleid om de Waalen duur te doen bekoopen hunnen heimelijken, doch aan hem ontdekten, aanslag, om Brussel 's nachts bij verrassinge, in zomermaand 's jaars 1580, in-

(z) HOOFT VIII boek, bl. 340, IX boek, bl. 350, 351, 397. Verg. BOR en STRADA, op de aangeh. plaatsen. OOK HARAEUS *Annal. Brab. tom.* III, *pag.* 216.

inteneinen; want alles was gereed gemaakt, om hen onzacht te ontfangen, als zij voor een gedeelte door de openstaande poort zouden zijn ingetrokken, en de overigen buiten gehouden, waar toe Aldegonde zelf zich op de poort bevondt, om den hekel bij tijds te doen neêrvallen (a). Dan, die toeleg der Waalen hadt zoo weinig voortgang, als de aanslag van Martinx, op Lier, gelukte (b). Van grooter belang en gevolg is het voorgevallene te Antwerpen. Men weet, dat de Prins van Oranje, kort voor zijn' dood, den toeleg van Parma op Antwerpen aan Marnix hadde te verstaan gegeven, en hem van goeden raad, tot bewaringe van die stad, bediend, doch welke, door den heftigen tegenstand van veele burgeren, niet kon werkstellig gemaakt worden, zoo weinig als het doorsteken van den Couwensteinschen dijk. Bekend zijn de schriftelijke onderhandelingen van Parma en die van Antwerpen; de vijandelijke ondernemingen van beiden; de oproerige bewegingen binnen de stad; het aanhoudende

Aanslag op Lier, 1584.

Verdediging van Antwerpen.

(a) HOOFT XVI boek, bl. 709.

(b) BOR XVIII boek, bl. 37. VAN METEREN XII boek, bl. 211. LOIJENS *l. c. pag.* 491.

de verzoek van Aldegonde aan die van Holland en Zeeland, om alles te willen aanwenden tot ontzet van het benaauwde Antwerpen; de pogingen daar toe aangewend; het maken der beruchte brugge over de Schelde, welke wel groot nadeel leedt, doch door den vijand spoedig hersteld werdt; de herhaalde pogingen van Aldegonde, om zich meester van den Couwensteinschen dijk te maken, en zulken, die op een verdrag met Parma begonnen te dringen, tot standvastigheid te bewegen. Ten laatsten klom de nood zoo hoog, dat men, mondelijk en schriftelijk, in onderhandelinge met Parma kwame. Midlerwijl werden de sterkste verzekeringen aan die van Antwerpen gegeven, dat men in Holland en Zeeland, zelfs in Engeland, alles zou beramen en werkstellig maken, wat tot ontzet der stad konde dienen. Dan, Antwerpen ging, bij verdrag, aan Parma over, en keerde dus weder onder de macht des Konings van Spanje. Bij deze gelegenheid, schreef Aldegonde verscheiden brieven, wier inhoud, om veele redenen, alle opmerkzaamheid verdient, en ons van zelfs leidt tot het melden der hooggaande ongunste, waar-

Gaat over aan Parma.

Sedert komt Marnix

waar in hij, sedert, vervallen is (c). Dat hem geen moed, beleid en heldhaftigheid, geduurende het beleg van Antwerpen, ontbraken, getuigen zijne redenvoeringen en daaden, ja zelfs zijne en 's Lands vijanden. Of men in Holland en Zeeland wel zoo spoedig en ernstig op het onzet der stad gedacht hebbe, als het belang der zaake vorderde, late ik liever anderen beoordeelen. Doch ik kan niet gelooven, dat Marnix eenig verraad in den zin gehad hebbe. Hij sprak, 't is waar, met lof van Parma; doch hier in was geen misdaad. Men moet de deugd ook in zijn' vijand prijzen; en Parma gaf, in dit geval, blijken van edelmoedigheid. Was het aan Marnix, die sedert twintig jaaren zijne bezittingen voor de Vrijheid gewaagd en, gedeeltelijk, verloren hadt, kwalijk te nemen, dat hij,

in verdenkinge en ongunste; waar tegen bij zich verdedigt.

(c) Men kan uitvoeriglijk over dit alles nalezen BOR XIX boek, bl. 12, 13, 35—39, 41, 42, 52, XX boek, bl. 31—51, en met hem vergelijken *van Meteren*, *van Reijd*, *Strada*, *Hooft*, *Meursius*, *Grotius*, *Thuanus*, *Wagenaar*, en anderen, op de jaaren 1584 en 1585. Eenige bijzonderheden, waar onder eene uitmuntende aanspraak van Marnix aan de Antwerpenaars, zal men aantreffen bij BENTIVOGLIO Ned. Hist. II deel III boek, bl. 372—399.

hij, wel vooruitziende, hoedanig zijn lot na dezen tijd zijn zou, eenige zorge droeg voor zich zelven en zijn huisgezin? Ik denke, neen. De dood van zijnen besten vriend, den Prinse van Oranje, deedt hem, met zoo veele anderen, gelijk het gaat, zijne meeste vrienden verliezen, en veroorzaakte, dat men naar gelegenheid uitzag, om het gezag van Marnix, 't gene in de Nederlanden zoo hoog gerezen was, eensklaps te doen dalen, en hem, voortaan, buiten bewind te houden. Het verlies van Antwerpen was zekerlijk een ſtuk van groot gewigt: iemand moest 'er de ſchuld in 't bijzonder van hebben; en niets was gereeder, dan die op Aldegonde te leggen. Hij ſchreef, bij deze gelegenheid, eene uitvoerige Verdediginge van zijn gehouden gedrag, en lietze door den druk gemeen worden (d); terwijl hij, eenige jaaren later, zich noch nader poogde te zuiveren van den blaam, wegens de overgave van Antwerpen op hem gekomen (e).

Komt in Zeeland. Het is waar, dat de Staaten van Zeeland, wan-

(d) VAN METEREN X boek, bl. 223.

(e) In zijne Ontſchuldinghe, hier boven bl. 46 gemeld, bl. 15 en volgg.

wanneer hij tegen het verbod in Walcheren kwam, hem de redenen zijner komste lieten afvragen, hem wijders aanschreven om in zijn huis te blijven, en met niemand, vooreerst, te spreken; dat zij besloten, over de beschuldigingen tegen Marnix met den Raad der Regeringe te spreken, en daar over aan de Algemeene Staaten te schrijven (f); doch het is ook waar, dat dezelve Staaten van Zeeland, weinige dagen later, hem aanschreven, dat, dewijl de Algemeene Staaten op zijne zaaken geen besluit namen, zij hem toestonden, zoo veel in hun was, te gaan en staan, waar 't hem goeddacht (g). De meeste Historieschrijvers (h) willen daar henen, dat hij, na dezen tijd, in 's Lands zaaken en regeringe nooit meer gebruikt zij. Het bleek echter genoeg, dat de Staaten hem, naderhand, openlijk van allen lorshandel vrij kenden, daar zij hem, anders, in

Besluiten der Staaten, omtrent hem.

Wordt, na dien tijd, gebruikt in

(f) Notulen van Zeeland MSS., 11, 13 november, en 11 december 1585.

(g) Notulen van Zeeland MSS., 28 december 1585.

(h) Men zie, bij voorbeeld, VAN REIJD IV boek, bl. 61, STRADA *dec.* II *lib.* VII, *pag.* 433, en GROTIUS *Annal. lib.* V, *pag.* 129.

's Lands zaaken. in 't jaar 1590 niet naar Frankrijk in gezantschap zouden gezonden hebben, gelijk wij boven zagen; en zij, noch veel minder, hem, in 't jaar 1587, zouden benoemd hebben, om in hunnen naam te verschijnen in de onderhandelinge van vrede tusschen de Gezanten der Engelsche Koninginne Elizabeth, die des Konings van Spanje en der Vereenigde Staaten (i). Want, hoewel de laatsten van hun voornemen afzagen, en na rijp beraad verkozen, niemand van hunnen wege derwaards aftevaardigen, blijkt echter hier uit, dat de Vereenigde Gewesten tot een goed vertrouwen op den Heere van Aldegonde wedergekeerd waren. Dezen uitstap was ik verschuldigd aan de eer van Marnix: zijnde noch alleenlijk overig, dat ik, kortelijk, van zijne Geleerdheid spreke. Vriend en vijand, landgenooten en vreemden, geven hem den lof van meer dan gewoone kundigheden, en tellen hem onder de geleerdste mannen van zijnen tijd (k). Die hem dezen roem be-

Zijne Geleerdheid.

(i) STRADA *dec.* II *lib.* IX, *pag.* 627.

(k) Bij de Schrijvers, op bl. 32 (z) reeds aangehaald, voege men BAUDIUS *poëmat. pag.* 64,

betwisten, zijn weinigen in getal, en hun getuigenis is twijfelachtig (l). Hij was ver gevorderd in taalen en wetenschappen. Behalven de Latijnsche, Hoogduitsche, Engelsche, Fransche, Spaansche en Italiaansche taalen, verstondt hij het Grieksch zoo wel, dat hij het, zonder overzettinge, even gemaklijk las, als het Latijn; waar van zijn Oecomenius ten bewijze aange- *Taalkunde.*

F 2 voerd

64, SCALIGER in *Scaligeranis secundis*, *pag.* 443, GROTIUS *lib.* V *Historiarum*, *pag.* 378, LIPSIUS *in Syll. Epistolarum Burmanniana tom.* I, *pag.* 155, FRANCIUS *Orat. pag.* 592—594.

(l) THUANA, *pag.* 47. — Mij is onlangs in handen gekomen een stukje, in 't jaar 1579 te Luxemburg gedrukt, en waar van de titel is: *De tumultuosa Belgarum rebellione sedanda: ad Christiani orbis Principes et cunctos publicae at Christianae tranquillitatis amantes, brevis Consultatio: per Cornelium Callidium Chrysopolitanum.* De schrijver heeft het zeer gemunt op Marnix, zijne afkomste, zijne redenvoeringe te Worms gehouden, enz. In de opdragt noemt hij die redenvoeringe *splendida et blanda, at subdola et perniciosa oratio*; en geeft te kennen, dat hij tegen dezelve geschreven hadde. In 't werkje zelve, *pag.* 3, laat hij zich, op een' beschimpenden toon, hooren over Marnix geboorte, met uitdrukkingen, die alle kenmerken van een galbitter en boosaartig hart ontdekken, doch welker onwaarheid aanstonds blijkt uit het door mij te vóren gezegde bl. 33—45.

...werd wordt (m). Van zijne bedreven heid in 't Hebreeuwsch gaf hij blijken in de uitgave der Psalmen, door hem in dichtmaat gebragt, deels in ballingschap, deels in de gevangenisse, en onder veele andere bekommernissen (n). Zijne zeldsaame kennis der Hebreeuwsche en Grieksche taalen, doch geenzins de vreeze, dat Marnix, mogelijk, tot de Spanjaarden zou overgaan (o), bewoog de Algemeene Staaten, na veele onderhandelingen, sedert verscheiden jaaren, door de Kerkelijken met hem daar over gehouden, hem met allen aandrang te verzoeken tot de overzettinge der Heilige Schrift; welk zwaarwichtig werk hij op zich nam, doch, door den

Psalmen.

Overzetting der Heilige Schrift.

(m) FRANCIUS *l. c. pag.* 593.

(n) J. VAN IPEREN Historie van het Psalmgezang I deel, bl. 137—143, 490—496. — Deze berijmde Psalmen in 't jaar 1580 aan de Staaten van Holland en Zeeland opgedragen zijnde, vinde ik, dat de laatstgemelden, een' geruimen tijd daarna, noch geraadpleegd hebben, om eenige vergeldinge aan den Heere van S. Aldegonde te doen, zoo voor zijne diensten, aan den Lande gedaan, als voor de opdragt zijner Psalmen. Notulen van Zeeland MSS., 12 febr. 1580, en 1 julij 1583.

(o) FOPPENS *Biblioth. Belg. tom.* II, *pag.* 1037.

den dood verhinderd zijnde, niet volvoerde (p). Zijne groote taalkunde baande hem den weg ter verkrijginge van veele kundigheden in verscheiden wetenschappen. Zijne schriften toonen, welke vorderingen hij gemaakt hadde in de Godgeleerdheid (q), het Burgerlijke en Kanonijke Recht,

Bekwaamheid in veele wetenschappen.

(p) HINLÓPEN Hist. van de Nederl. overzettinge des Bijbels, bl. 12—32. Verg. P. BURMANNUS *in Syll. Epistolarum tom.* I, *pag.* 692. — Ik vinde, in de Notulen van Zeeland MSS., den 21 september 1595, dat de Staaten van Zeeland onfangen hadden een' brief van de Algemeene Staaten, verzoekende te weten, of Zeeland, volgens den eisch van Holland, zou betalen de helft van het tractement des Heeren van Aldegonde over de vertalinge van den Bijbel; waar op besloten werdt te antwoorden, dat Zeeland te vreden is, daar in zeventien ten honderd te betalen.

(q) Men vindt zijne schriften, die, voor 't grootste deel, de Godgeleerdheid betreffen, opgenoemd bij *Meursius*, *Verheijden*, *Foppens*, en anderen, hier boven bl. 32 aangehaald. — Sommige brieven, door hem geschreven, en te voren vermeld, mogen den naam van Godgeleerde verhandelingen dragen. — Zijn werkje: *Via veritatis Divinae, regulis* 15 *ex indubitato Dei verbo exposita et illustribus exemplis complanata*, is mede te vinden in P. MAGERI *methodus formandarum concionum pag.* 145—223, waar, in de voorreden, naar waarheid, van Marnix getuigd wordt: *Quamvis*

Verzocht tot het schrijven eener Kerkelijke Historie.

Recht, de Kerkelijke en Weereldlijke Geschiedenissen, de grondbeginselen van waare Staatkunde, als mede in de Dichtkunst. Jammer is 't, dat hij de Historie der Nederlandsche Hervormde Kerke, tot het

vis vitam fere egerit politicam, rebusque regundis ac moderandis adhibitus, ita tamen in sacris fuit exercitus scripturis, ut plurimos, etiam professione Theologos, multis parasangis post se reliquerit. — Hij wordt voor den opsteller van veele naamlooze schriften gehouden, welke in dien tijd uitkwamen, en betrekkinge hadden tot den Godsdienst, de Staatkunde en Vrijheid; waar onder uitmunt het Vertoog aan den Keizer, geplaatst voor de Geloofsbelijdenisse der Nederl. Kerken, en door sommigen, volgens de aanteekeninge van mijn' Vader, Eeuwg. der Geloofsbel bl. 219, 220, niet ongegrond aan hem toegekend, en zijne *Commonefactio*, ten jaare 1583 uitgegeven. Zie P. BURMANNUS *in Syll. Epist. tom.* I, *p.* 155. — Of hij de schrijver van het bekende liedtje *Wilhelmus van Nassauwen* geweest zij, is, over eenige jaaren, zoo mij wel geheugt, betwist. — Zijne *Apologien*, die, gelijk wij zagen, van aanbelang zijn, schijnen den meesten onbekend gebleven te zijn. — Men heeft, in 't jaar 1679, te Dordrecht uitgegeven "Kort Begrijp, inhoudende de voornaemste Hooftstucken van de Christelijcke Religie" enz. Op den titel staat, dat dit boeksken gevonden zij onder de schriften van wijlen den Heere van Aldegonde. — Zijne wederlegging der Geestdrijveren gaf aanleidinge tot een scherp tegenschrift, in 't jaar 1597, door de Staaten verboden. Zie Kerkelijk Plakaatboek II deel, bl. 130.

het schrijven van welke de Synoden hem, meer dan eens, verzocht hadden, en aan welk werk hij de hand schijnt geslagen te hebben, niet aan het licht gebragt hebbe (r). Zijne bijzondere kundigheden in 't stuk van Godsdienst en Kerkbestier zullen de reden geweest zijn, waarom hij door de Staaten van Holland gemagtigd wierde tot de Noordhollandsche Synode, in 't jaar 1596 te Hoorn gehouden (s), en tot het onderzoek der geschillen tusschen die Synode en Kornelis Wigghersz, Predikant in gemelde stad (t). — 'T was niet te verwonderen, dat Marnix eene gemeenzaame briefwisselinge met de geleerden van zijnen tijd onderhielde, als met Lipsius, Vulcanius (u), en meer anderen, te voren (v) genoemd. — 'T zou ook over-

Wordt gebruikt in Kerkelijke zaaken.

Briefwisseling met geleerden.

(r) De besluiten der Synoden te Embden 1571 en Dordrecht 1578 worden opgegeven door mijn' Vader in het Bericht voor de Historie der Herv. Kerke te Gent ***3—***5.

(s) HINLÓPEN op de aangeh. pl. bl. 32.

(t) Historie der Kerkel. beroerten in Holland, uitgegeven door F. DE VRIJ, bl. 45, 46, der uitgave 's jaars 1773.

(u) P. BURMANNI *Sylloge Epistolarum tom.* I, *pag.* 155, 156, 692.

(v) Bladz. 51—53.

overeenkomftig zijner geleerdheid en liefde tot de wetenfchappen geweest zijn, indien hij, gelijk getuigd wordt (w), zich in de lente 's jaars 1575 naar Heidelberg en andere plaatfen in Duitschland begeven hadde, om bekwaame Hoogleeraars voor de onlangs opgerichte Akademie te Leiden te zoeken en herwaards te begeleiden; doch, zoo veel ik wete, maakt niemand der Nederlandfche Gefchiedfchrijveren van dien tijd eenig gewag van deze verrichtinge, en men zal niet kunnen bewijzen, dat de eerfte Hoogleeraars te Leiden uit Duitschland, of in 't bijzonder van Heidelberg, gekomen zijn (x). Met meer gronds kan ik, ten blijke van 's Mans vernuft en fchranderheid, noch bij al het gezegde voegen, dat hij zich ongemeen verftondt op het ontfijfferen der brieven van den vijand, wiens geheimen, door dit mid-

Of bij de eerfte Professoren te Leiden uit Duitschland bezorgde.

Ontfijffering van geheime brieven.

(w) Door *Languetus*, bij WAGENAAR Vaderl. Hift. VI deel, bl. 498. — Men vergelijke, behalven anderen, den Hoogleeraar SAXIUS in *Onomast. Liter. part.* III, *pag.* 466; waar men ook een aantal van Schrijveren aantreft, die over Marnix gefchreven hebben.

(x) Men leze op dit ftuk de bedenkingen van den Heere 's GRAVEZANDE over de Unie van Utrecht, bl. 145—147.

middel, dikwijls gelukkiglijk ontdekt werden (y). Na een zestigjaarig leven, vol van onrust, te hebben doorgebragt, is de voortreffelijke Marnix in de ruste (z) ingegaan, zijnde te Leiden gestorven den vijftienden van wintermaand 's jaars 1598, en begraven in de kerke te West-Souburg, waar zijn wapenbord, met de vier kwartieren, tot nu toe gezien wordt; hoewel anderen schrijven, dat zijn lichaam te Leiden in het graf ruste. Het jammert mij dubbel, dat de vroegtijdige dood van een' aanzienlijk Man, die een edelmoedig begunstiger der wetenschappen en een verstandig hoogachter van fraaije vernuften was (a), het voornemen verijdeld heeft, om eenig gedenkteeken voor Marnix te West-Souburg opterichten, wien hij, met alle

Sterft, te Leiden.

Ligt begraven te West-Souburg.

(y) BOR XXXII boek, bl. 98. Vergelijk het gezegde hier boven bl. 66, 67.

(z) Ik doele op zijne gewoone zinspreuke: *Repos ailleurs*; *de rust is elders*; op eene aangenaame wijze uitgebreid door den Hoogëerwaardigen Heere J. WILLEMSEN, Hertsterkte in Jehova, bl. 143—146; waar men ook, in een kort bestek, het leven van Marnix kan aantreffen.

(a) Die Heer, van wien ik spreke, was Mr. *A. J. Hurgronje*, Sekretaris der Provinciaale Rekenkamer van Zeeland.

alle weldenkenden, eerbiedigde als een' standvastigen vriend van Geleerdheid, Godsdienst, Vrijheid en Vaderland.

G. van Matenes. GISBERT VAN MATENES, Heer van Riviere, uit een aloud en adelijk geslacht in Holland gesproten (*), was de zoon van Adri-

(*) Het Geslacht *van Matenes*, waar voor anderen schrijven *Mathenes* en *Mathenesse*, ontleende zijn' naam van een oud Riddermatig Huis, nabij Schiedam gelegen, en waar van noch eenige overblijfsels gezien worden. Tegenwoordige Staat van Holland II deel, bl. 305; doch men moet de Adelijke Huizen Matenes en Riviere niet voor een en 't zelfde houden. Verg. VAN LEEUWEN bl. 1297, 1298. Dit Geslacht was oorspronglijk uit dat van Wassenaer; gelijk H. JUNIUS getuigt, *Batav. cap.* XIX *pag.* 560, en nader blijkt uit de Stamlijsten, zoo van *Wassenaer*, elders aangewezen, als van *Matenes*, te vinden bij VAN LEEUWEN *Bat. ill.* bl. 1001—1005, en D. VAN HOOGSTRATEN Hist. Woordenboek lett. M, bl. 135—137. Dit geslachtregister loopt tot op Gijsbert van Matenes, overleden in 't jaar 1670, en Willem van Matenes, die in 't volgende jaar storf, en de laatste mans oir van dit Geslacht was; naar 't schrijven der gemelde Heeren. Men ziet, aldaar, en bij LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 465, 467, 578 en 792; de aanzienlijkste huwelijksverbintenissen met de beroemde Geslachten van *Naaldwijk*, *Raaphorst*, *van de Werve*, *Cats*, *Spangen*, *Duvenvoorde*, *van der Does*, *Culemburg*, *Poelgeest*, *Haeften*, *Assendelft*, *Piek*, *Bronkhorst*, *Valkenaar*, *Aaswijn*, *Hardenbroek*, *Noortwijk*, *Swieten*, *Broekhuizen*, *Tuil van Serooskerke*, en meer soortgelijke. — De vader van dezen Bondgenoot, *Adriaan van Matenes*, Heer van Riviere, wordt zeer geroemd door JUNIUS *Batav. cap.* VIII *pag.* 115, 116. — Zijn oom, Wouter van Matenes, was, naar 't schrijven van VAN LEEUWEN bl. 1003, getrouwd met Athia Ids van *Oevema* van Wibisma uit Friesland. Een Friesch geslacht *Oepema*, of *Oerema*, gelijk bij *Hoogstraten* staat, is onbekend: 't moet zijn *Oenema*, of, gelijk die naam meest geschreven wordt, *Unema*. Zij was eene dochter van Janke Unema in Blije en Tet Wibolsma. Door dit huwelijk was Wouter van Matenes verzwagerd met Rienk van Burmania, Doco Martna, Tjaard Holdinga en Idsart Grovestins, die getrouwd waren met Doitzen, Katharina, Anna en Tiets Unema, volgens MSS. Aanteekeningen van den Heere *U. van Burmania*. — *Adriaan van Matenes*, die on-

Adriaan van Matenes, Ridder, en Adriana van Duvenvoorde. Dezelfde zucht tot vrijheid, welke zijn' broeder bezielde (b), heeft hem ook aangezet, om deel in 't Bondgenootschap te nemen. Dit schijnt, echter, niet algemeen bekend geweest te zijn: want anders is naauwlijks te denken, dat hij zich in 't jaar 1567 in Holland zou hebben durven blijven ophouden

Teekent het Verbond.

Blijft in 't Land.

(b) Zie het I Stuk, bl. 271, 272.

onzen Bondgenoot ten oom hadt, is wel bekend in 's Lands geschiedenissen. Hij was bezorger der Hooge Schoole te Leiden. Men vindt, daarom, zijne levensbeschrijvinge in *Alma Academia Leidensis*, en bij MEURSIUS in zijne *Athenae Batavae*. De reden, waarom hij, in 't jaar 1619, buiten het bewind van die Hooge Schoole gesteld wierde, kan men opmaken uit het verhaal van WAGENAAR Vad. Hist. X deel, bl. 387, 388, en blijkt noch duidelijker, wanneer men vergelijkt *Lettres*, *Mémoires et Negociations du Chevalier* CARLETON *tom.* III, *pag.* 63, 278, 279. — Jan van Matenes, de broeder van dezen Adriaan, was in 't jaar 1609, Domdeken te Utrecht. Zie VAN DE WATER Utr. Plakaatboek I deel, bl. 245. — Hun beider vader, Jan van Matenes, is, in 't jaar 1558, bij doode van zijn' vader, Adriaan van Matenes, verlijd geworden met het huis te Emmeren, enz., volgens MSS. Aanteekeningen van den Heere *van der Craght*, die mij noch bericht heeft, dat Maria van Matenes, ten jaare 1550, verlijd zij met zekere renten uit de goederen Damts van Schoten. — Of, en in hoe verre, Johan Fredrik van Matenes, die onder de geleerden bekend staat bij FOPPENS *Bibl. Belg. tom.* II, *pag.* 642, tot dit Geslacht behoorde, kan ik niet met zekerheid melden. — Ik zal 'er alleenlijk bijvoegen, dat men in het Charterboek van Vriesland, door den Baron THOE SCHWARTZENBERG EN HOHENLANSBERG uitgegeven, I deel, bl. 333, 334, de voorwaarden vindt, op welke Wouter van Matenisse [Matenes], Ridder, met Gooswijn van Poel, het Kapiteinschap van Staveren aannam in 't jaar 1402, om die stad voor den Graave te bewaaren.

den (c). Van zijne bijzondere bedrijven zou het eene en andere kunnen gemeld worden, indien het zeker ging, dat hij, en niet zijn broeder of andere bloedverwanten, bedoeld wierde, wanneer Matenes, zonder bijgevoegden voornaam, in de geschiedenissen van dien tijd voorkomt. Van zijne levensgevallen niet veel, met genoegzaame zekerheid, kunnende melden, zal ik liever aanteekenen, dat hij, ongetrouwd, te Leiden, overleden zij, in den ouderdom van achtënvijftig jaaren (d).

Sterft, 1598.

D. Martna, of Martena.

DOCO MARTNA, gelijk hij zelf gewoon was zijn' naam te schrijven (e), of *Martena*, zoo als hij en zijne stamgenooten doorgaans genoemd worden, was een der Friesche Bondgenooten, die door hooge geboorte en eigen verdiensten veele anderen zeer verre overtrof, zich bij de vrijheidlie-

(c) VAN GOUTHOEVEN bl. 166.

(d) VAN LEEUWEN bl. 1003.

(e) Dit schrijve ik op 't gezag van zulken, die zijn oorspronglijk handteeken meermaals gezien hebben; en 't blijkt ook uit de onderteekeninge van eene groote meenigte stukken, die, onlangs, in 't derde deel van 't Friesche Charterboek, uitgegeven zijn.

ſlievenden geacht, en bij de vijanden geducht maakte. — Het zou der moeite waardig zijn, 's Mans leven in 't breede te beſchrijven, en hem, anderen ten voorbeelde, aftemalen als een' waaren, ſtandvastigen, wijzen en voorzichtigen vriend van den Godsdienst, de Geleerdheid, het Vaderland en deszelfs Vrijheid. Hier toe is overvloedige ſtof voor handen, niet bij onze meest bekende geſchiedenisſchrijvers, maar wel bij de Frieſche; gelijk uit mijn kort bericht, bedriege ik mij niet, genoegzaam blijken zal (f), en te gelijk, dat hij geenzins tot oneer verſtrekte aan zijn oud-adelijk Geſlacht (*) en uit-

Verdient eene breedvoerige levensbeſchrijvinge.

(f) Gelijk ik, ten aanzien der berichten van alle de Frieſche Bondgenooten en hunne Geſlachten, zeer veel verſchuldigd ben aan de Heeren *van Burmania*, zoo ook in 't bijzonder ten opzichte van den uitmuntenden Martna; hebbende de Heer Grietman *U. van Burmania* mij zelfs ten gebruike gegeven zijne *Analecta Marteniana*, waar uit ik de voornaamſte en minst bekende bijzonderheden, in dit bericht voorkomende, ontleende.

(*) Men vindt de Stamlijst van 't Geſlacht *Martna*, of *Martena*, of *van Martena*, gelijk ſommigen den naam geſchreven hebben, zoo veel ik wete, nergens gedrukt. Ik zal, daarom, uit verſcheiden Handſchriften, eenig verſlag doen, (1) van Doco Martna's voorouders, huwelijken, en afſtammelingen; (2) van eenigen zijner voornaamſte Stamgenoo-

uitmuntende stamgenooten, welken hij even-

nooten; en (§) van sommige goederen, door dit Geslacht bezeten. De Betoveroudgrootvader van Doco, of Doeke, Martna was *Sitse Martna*, gehuwd aan Reinsk of Kinsk Metselwier, Jarichs dochter in Ackrum. Zij overleedt 1416. Zij verwekten *Doco Martna*, die in echt nam Auck Heemstra. Hij stierf 1424, zij 1428. Uit dit huwelijk was gesproten *Sitse* [Sijtze, Sijtthie] *Martna*, Haudlingh te Kornijem, d. i. Hoveling te Cornjum, gelijk hij zich schreef in een stuk 's jaars 1482. Hij hadt in echt Jel Harinxma, en storf 1489; nalatende *Doco Martna*, grootvader van onzen Bondgenoot. Deze begaf zich in huwelijk met Sjouck Unia, volgens het echtsverdrag, geteekend den 22 aug. 1486. Zijne denkwijze op 't stuk van vrijheid en voorrechten is optemaken uit WINSEMIUS Chron XIII boek, bl. 386. Zijne vier dochters zijn alle gehuwd aan Saxische Edellieden, die eene lange reeks nakomelingen verwekt hebben; en zijne vier zoons waren Edo, *Tjebbe*, Epo en Kempo. Van den laatsten zal ik, in 't vervolg, breeder spreken. *Tjebbe* staat op 't jaar 1521 bekend als *V. I. Licent. et Lovanii studio iuris incumbens*; en is gestorven den 12 junij 1530, nalatende, uit Bauck Camstra, zijne echtgenoote, den voortreffelijken *Doco*, van wien hier met opzet gehandeld wordt. Deze trouwde, eerst, met Swob Botnia, dochter van Tzalling en Frouk Hottinga, waar bij één zoon, die zeer kort leefde, en naderhand met Trijn, of Katharina, Unema, dochter van Jancke in Blije (welke Unema Stins te Blije, door huwelijk gekomen zijnde aan Ernst Aijlva, in 't jaar 1614 overleden, door hem afgebroken is) en Tet Wibolsma, welke in 1603 storf. Uit dit tweede huwelijk verwekte *Doco Martna* verscheiden kinders, als (1) *Tjebbe*, jong gestorven, en te Leeuwaarden in Oldehoof begraven. (2) *Jan*, die, op 't voorbeeld van zijn' vader, alles voor de vrijheid wilde opzetten. Men zie J. CAROLUS *lib.* II, *pag.* 77. Deze nam in echt Maria Steernse, dochter van Christophorus, Drossaart te Harlingen, en Cunira Ropta; hij overleedt, zonder kinders, in 't jaar 1584, lang voor zijn' vader, die de laatste mansoir van dit geslacht geweest is. (3) *Swob*, getrouwd met David van Gorlé, Antwerpenaar, uit welke den 15 jan. 1591 te Utrecht geboren werdt David van Gorlé, overleden te Cornjum den 27 april 1612, en aldaar met zijn' vader begraven, die storf 20 oct. van dat zelfde jaar. Zij overleefde beiden. David Gorlaeus staat onder de Utrechtsche geleerden bekend bij C. BURMAN *Traj. Erudit. pag.* 106, 107. Aan eenen David van Gorlé zijn, den 26 meij 1609, brieven van legitimatie verleend, volgens HAMERSTER's Ordonnantien bl. 55. Of het eene en andere den gemelden zoon rake, lijdt bedenkinge. (4) *Bauck*, de laatste van dit Geslachte, welke 1598 ten man kreeg Evert Entens, een' Groninger Hopman, en zoon van den beruchten Barthold Entens. Door deze aanmer-

evenaarde, en in sommige betrekkingen over-

merkinge kan men verbeteren, 't gene door mij verkeerdelijk geschreven is in 't II Stuk, bl. 379 in de Aanteekeningen. Bauck Martna hertrouwde in 1605 met den Hopman Juw Harinxma, in 't jaar 1622 aangesteld tot Grietman van Wimbritseradeel, en overleden 1626. *Katharina Entens*, dochter van Evert en Bauck Martna, trouwde eerst met Tonis Aijlva, te Cornjum, ten jaare 1618, in 't welke hij ook gestorven is, hebbende voor zijn' dood bij zich ontboden den Predikant Bogerman, met wien hij in uitvoerige gesprekken tradt, gelijk blijkt uit het gene noch voor handen is nopens het verhandelde tusschen hen beiden. Zij hertrouwde met Sjuk van Burmania, wiens geslacht zij voortzettede; en haare nakomelingen namen den naam van Martena aan. Dit blijkt ook uit het opschrift op een' grafsteen in de kerke te Cornjum, 't gene dus woordelijk luidt: "Ao. 1629 Den . . . Maij „ is gestorven een dogterken van Jr. Sjuck van Burmania En „ Juffr. Catrina Entens, Oud 14 weken, Sij is genoemd ge„ weest Bauk na haar bestemoer Bauk van Martena, dewel„ ke was de laaste van Martenaas geslagte, En hebben wij „ Jr. Sjuck van Burmania en Jr. Catrina Entens ons tegen„ woordige jongste Zoon in de Kerk Doeke Martena laten „ doen dopen tot Restauratie van het uitgestorven Martenaas „ geslachte". Men zie wijders VRIEMOET *Athen. Frис. pag.* LVI, XCIV, XCV, XCVIII. (5) *Tjerke*, elders genoemd Tietke en Tliets, jong gestorven 1575; in welk jaar ook overleden is haar broeder (6) *Tibbe*, of Tjebbe, oud drie jaaren. — Sedert meer dan zes eeuwen was het Geslacht, waar van ik spreke, in grooten bloeij, en leverde aan Friesland een aantal van beroemde Mannen, onder welken sommigen waren, die hier verdienen gemeld te worden. Reeds in de twaalfde eeuwe worden met roem gemeld Sju Martena, en vooral Hesfel, wiens heldenmoed zeer geprezen wordt. Zie WINSEMIUS Chron. V boek, bl. 137, 138, 141, en OCCO SCARLENSIS *pag.* 27. — In de veertiende eeuwe was Hesfel Martena, de negende Potestaat van Friesland, in 't hoogste aanzien. Men leze M. HAMCONII *Frisia pag.* 44, WINSEMIUS Chron. VII boek, bl. 185—187, 190. Bij SCHOTANUS Gesch. van Friesland V boek bl. 164 wordt hij de tiende Potestaat genoemd. Zijn Geheimschrijver Joannes Vlieterpius is bekend door deszelfs geschiedkundige schriften. Zie S. PETRUS *de Script. Frisiae dec.* VIII *cap.* 2. Behalven veele anderen uit dit geslacht, die zich, in de vijftiende eeuwe, veel roems verworven hebben, verdient vooral gemeld te worden Hesfel Martena, zeer bekend in de Friesche geschiedenissen. Zie WINSEMIUS Chron. bl. 338, 352, 366, 368, 375, 411, 412, 426, 434, 435, 437, 441—448; met wien *Emmius*, *Schotanus*, en anderen konnen vergeleken worden, gelijk mede het Charterboek van Vriesland I deel, bl. 754, 771, 782, II deel, bl. 7, 8, 11, 12, 77, 90, 92, 95, 216, 217.

overtrof, zoo dat hem, op wigtige gronden,

217. — Sedert het begin tot omtrent het midden der zestiende eeuwe leefde Kempo van Martena, een edelmoedig en uitstekend mensch, wiens loflijke hoedanigheden gemeld worden door den Baron THOE SCHWARTZENBERG EN HOHENLANSBERG, in de aanmerkelijke voorreden, geplaatst voor het tweede deel van 't Charterboek bl. LXXVIII—LXXX, waar men ook het beroemde *Annaal* of Landboek van dezen Kempo, als mede eenig nader bericht van dit Werk en deszelfs schrijver, vinden kan bl. 1—205, 540. Verg. noch WINSEMIUS Chron. bl. 422, 439—443, 448, 457, 471, 472, 473, 476, 483, 485, 487, 514, HAMCONIUS *pag.* 84, 102, 103, SUFFRIDUS PETRUS *dec.* XI *cap.* 3, HOIJNCK VAN PAPENDRECHT *not. ad Vitam Viglii ab Aijtta pag.* 62, 63, *et ad Eiusdem Epistolas selectas, Epist.* LVII *pag.* 170—172, uit welken brief men ziet, op hoe hoogen prijs Kempo stond bij zijn' Landgenoot. — Ik zal bij het gezegde noch iet melden van de twee Staten, welke dit Geslacht te Cornjum en Beetgum, en de twee oude Huizen, die het te Leeuwaarden en Franeker bezeten heeft. Te Cornjum, een dorp in Leeuwarderadeel, bezaten de Martnaas, sedert zeer oude tijden, de aanzienlijkste Landgoederen, en een deftig Slot. Van hier noemden zij zich Hovelingen in Cornjum. Ten tijde des Hertogen van Saxen en van Keizer Karel is het bewoond door Kempo van Martena, zoo aanstonds vermeld, en naderhand door onzen Doco of Doeke, gelijk blijkt uit J. CAROLUS *lib.* II *pag.* 77, en waar op gedoeld wordt in 't gedicht van GELLIUS SNECANUS *pag.* 56 *Frisiae Nobilis.* Katharina Entens, kleindochter van Barthold Entens en van Doco Martna, gelijk wij zagen, in huwelijk getreden zijnde met Sjuck van Burmania, Grietman over Wimbritzeradeel, kwam, vervolgens, Martena State te Cornjum, aan hunnen jongsten zoon, Laas van Burmania, eerst Grietman over IJdaarderadeel, sedert over Leeuwarderadeel, en overgrootvader van Jonker U. van Burmania, thans Grietman van Leeuwarderadeel, aan wien ik zoo veel verplicht ben ten opzichte der kundigheid van de Friesche geschiedenissen en geslachten. Dit Slot is, omtrent ééne eeuwe geleden, ten grooten deele afgebroken en vernieuwd: doch het gedeelte van 't gebouw, 't gene toen bleef staan, draagt noch kenmerken van oudheid; en het wordt thans bezeten door Mevrouwe de Weduwe van Jr. Epo Sjuk van Burmania, die met lof bekend is, zoo wegens zijne kundigheid in verscheiden takken van geleerdheid en Latijnsche dichtkunde, als door het groote aandeel, 't gene hij, tot weinige jaaren voor zijn' dood, in 's Lands bestier gehad heeft. — Martena State te Beetgum, oudtijds ook genoemd het Huis ter Horne, is, in 't jaar 1496, door die van Groningen en Leeuwaarden, tot de Vetkoopers behoorende, aangetast en verwoest, naardien Hesfel Martena, eigenaar van 't zelve, de partije der Schieringers volgde. Zie WINSEMI-

den, de grootste lof toegezwaaid wierde (*). — Het bleek, al vroeg, dat hij [illegible] G [illegible] der

nius Chron. XI boek, bl. 338. Door het huwelijk van Hessels dochter, Luds Martena, met Frits van Grombach, Ridder, Drossaart van Harlingen en Grietman van Barradeel, kwam dit Kasteel in een nieuw geslacht, en ten laatsten in dat van Schwartzenberg [J. CAROLUS *lib.* III, *pag.* 166], door het huwelijk van Frits dochter, Maria van Grombach, met Jonker Johan Onuphrius Vrijheer thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg, die zich ten jaare 1545 in Friesland hadt nedergezet, en aldaar gestorven is, den 27 maart 1584, omtrent 20 jaaren na zijne echtgenoote. Van dien tijd, tot nu toe, bleef Martena State te Beetgum in deze hoogadelijke Familie; en wordt thans bewoond door den geleerden Edelman Georg Fredrik Baron thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg, Grietman van Menaldumadeel. Ik verwonderde mij, eenige jaaren geleden, over de schoonheid van dit Kasteel, eerwaardig door de overblijfselen der oudheid; doch niet minder over de vriendlijkheid van deszelfs aanzienlijken bezitter. — Het Martenahuis te Leeuwaarden is gebouwd in het begin der dertiende eeuwe. Zie GABBEMA Verhaal van Leeuwaarden bl. 11. In 't jaar 1552 is het merkelijk vernieuwd, door onzen Doco bewoond, en in den tijd der Nederlandsche beroerten meermaals gebruikt tot eene vergaderplaatse der vrijheidlievende Edelen. Sedert een' geruimen tijd behoorde dit huis aan de Provincie, en werdt bewoond door 's Lands Ammunitiemeester; doch over weinige jaaren is het openlijk verkogt, en aan bijzondere eigenaars gekomen. In de nabijheid van dit huis is eene steenen brug, die noch den naam van *Doeke Martena's piep* draagt, dus genoemd, volgens eene oude overleveringe, om dat een optocht van Edelen, misnoegd over de Spaansche regeringe, met Martna aan 't hoofd daar over zou geschied zijn. — Het Martenahuis te Franeker heeft, tot nu toe, veel van zijne oude gedaante behouden. Men vondt 'er voorheen, en misschien noch, een geschilderd glasvenster, waar op gemeld werdt het overlijden van Hessel van Martena op zijne reize naar het H. Land in 't jaar 1517. Eene van Hessels dochters bragt dit huis in een ander geslacht, na welks uitstervinge hetzelve vroeger of later zal verkogt zijn. In 't jaar 1777 werdt het bezeten en bewoond door Mevrouwe de Weduwe Telking. — Ik heb deze bijzonderheden te liever gemeld, om dat zij veel lichts over sommige gedeelten der vroegere Friesche geschiedenissen verspreiden.

(*) Om geen getuigenissen van minder gezag bijtebrengen, zal 't genoeg zijn deze weinige, doch beslissende, te melden. GELLIUS SNECANUS, in *Frisia Nobilis pag.* 56, schrijft dus van hem:

Hen

der Vrijheid en den zuiveren Godsdienst toegedaan ware, zoo door andere omstandigheden (g), als bijzonderlijk, om dat hij,

(g) Hij begaf zich dikwijls naar Embden, waar de bijeenkomst der bannelingen was, en werwaards zijne vrouw gezegd wordt, in 't begin der beroerten, een' Leeraar der wederspannige gemeente gevolgd te hebben. Zie J. CAROLUS *lib.* II, *pag.* 76, *lib.* III, *pag.* 157.

Heros excellens hue Doco Martena, *clarus*
Cultor Castalidum, Pieridumque chori,
More Patrum minime piguit quem praemia belli
Aspera sectari pro grege, lege, Deo.
Macte animo satus ad pacem, nec inutilis armis,
Oppugnes Latii regna cruenta lupi.
Dum stabit Cornjum, placida et tua praedia ibidem,
Ecce tuas laudes nostra Camoena vehet.
Pro patria tolerare pio grave pectore bellum
Non iocus est pueri, at Principis ille labor.

De Heer WESSELING, op wiens onvergelijkelijk oordeel elk zal durven afgaan, noemt hem *vir nobilissimus et de patria in primis bene meritus*, in de voorreden, geplaatst voor J. CAROLUS *de rebus Casparis à Robles Bellaei in Frisia gestis*, *pag.* 9. — Noch hooger klimt het getuigenis der Heeren Staaten van Holland, in een' brief aan die van Friesland geschreven den 6 febr. 1588, die zijne vroomheid en getrouwheid vermelden, als hebbende tot dienst van 't gemeene Vaderland in den aanbeginne van den oorlog zich niet ontzien, zulke kosten en lasten te water en te lande, tot een voorbeeld van alle andere vroome liefhebbers van 't Vaderland, te dragen, dat hij zich in zijn' zeer treffelijken staat grootelijks heeft moeten bezwaren; zij noemen hem, wijders, een' van de treffelijkste Edelen van Friesland, wiens diensten ook strekkende zijn tot eere en roem van dat Landschap; en dringen met nadruk aan, om hem, uit aanmerkinge van zijnen tegenwoordigen staat, eenige vergeldinge voor zijne diensten, aan 't Vaderland bewezen, te doen. Zie Jr. O. Z. VAN HAREN in de ophelderingen van zijn werk, de Geusen, bl. 223, 224 [209, 210]. Wanneer wij dit schrijven der Staaten van Holland onder het oog houden, en teffens, dat Martena veel op eigene kosten ondernam en een vaandel krijgsknechten in dienst hieldt, zal het ons niet vreemd voorkomen, dat hij, ten laatsten, meer in roem, dan in rijkdommen, uitmuntte. Hier uit zal men konnen opheldeklren,

hij, nevens anderen, in 't jaar 1564, zich zoo manmoedig aankantte tegen de invoeringe van een' Bisschoplijken Stoel binnen Leeuwaarden (h). Men zag, in 't volgende jaar, dat hij, zoo weinig als anderen, gezind ware, de bevelen van den Utrechtschen Bisschop in alles optevolgen (i). 'T zou nutteloos zijn, hier te herhalen, 't gene te voren gezegd is (k) ten

Verzet zich tegen het nieuwe Bisdom.

G 2

(h) WINSEMIUS *Histor. lib.* I, *pag.* 47. Men vindt den geheelen brief der Gedeputeerde Staaten van Friesland aan de Landvoogdesse, bij denzelfden WINSEMIUS in zijne Chronijk XVI boek, bl. 526, 527, BOR V boek, bl. 188, 189, en uit het oorspronglijke, onder Jr. *E. M. van Burmania* berustende, bij den Baron VAN SCHWARTZENBERG, Chart. van Vriesland III deel, bl. 635, 636.

(i) WINSEMIUS *Hist. lib.* I, *pag.* 58, 59.

(k) In het I Stuk, bl. 95—98, 440—444. Op 't gezag der geschrevene naamlijst van de Bondgenooten, heb ik geen zwarigheid gemaakt, Doco Martna onder dezelven te plaatsen, en veele omstandigheden schijnen dit, als wel gegrond, te staven. Ik zie, echter, dat SCHOTANUS, in 't XXI boek van zijne Friesche Historien, bl. 763, schrijve, dat

ren, 't gene Jr. *Feijo van Hiemstra*, in zijne MSS. vermeerderingen op de Geslachttafelen van Jr. *Upco van Burmania*, schrijft: *Erat proverbium de eo* [D. MARTNA], *scilicet, quod consumpserit bona* 8 *Nobilium*, *h. e. duorum fratrum, quas haeres acceperit*, *et sua*. Wie op zulke wijze, als hij, zijn eigen goed verliest, en aan de belangen van zijn vaderland opoffert, verdient allen lof, en geen verwijt.

Neemt deel in 't Bondgenootschap. ten opzichte van 't verbond der Edelen en deszelven gevolgen, in zoo verre Martna deel daar in gehad heeft. Na dat, ten jaare 1567, door de wederkomste van Aremberg uit Overijssel, nu met krijgsvolk gesterkt, de wakkere ondernemingen van Tjerk Walles, wien wij in 't vervolg nader zullen leeren kennen, ten voordeele der Onroomschen en weringe van gewetensdwang te Leeuwaarden te keer gegaan, en de krachten van het Bondgenootschap verbroken waren; werdt door dien Stadhouder een Landdag uitgeschreven, en hij begeerde, dat de Staaten, om dat hun aantal zoo groot was, dertig of daar omtrent uit hun midden zouden afvaardigen, met volle magt, om met hem en den Koninglijken Raad over de zwevende geschilpunten in onderhandelinge te treden. Het was den Staaten tegen de borst, dat Aremberg den geheelen Raad bij de openinge van deze gewigtige raadpleginge wilde gebrui-

Wordt verscheiden malen gezonden aan den Graave van Aremberg, die veele nieuwigheden in 't hoofd badt.

dat *D. Martena*, een geleerd en kloek edelman, zijnen naam onder de Bondgenooten niet had aangeteekend, en daarom der ballingschap niet onderworpen was geweest. Ik kan, tot nu toe, mijne toestemminge hier aan niet geven. Zie hier onder bl. 107, 108.

bruiken, en aan ieder vreemdeling, want zulken waren naar 't voorschrift van het Bourgondische Hof in den Raad gebragt, de geheimen van den Staat openbaren. Zij besloten, derhalven, Watze Camminga en Doeke Martna, lieden van den eersten adel en der regeringe best kundig, naar Aremberg aftevaardigen, om hem van hunne bedenkingen te verwittigen, en met nadruk te vorderen, dat niet dan geboren Friesche Raaden, naar voorouderlijk gebruik, op den Landdag zouden toegelaten worden. Hoe weinig zulks aan Aremberg smaakte, hij moest 'er echter in bewilligen (l), en wat meer toegeeflijkheids gebruiken, dan in het voorgaande jaar, wanneer Martna, met Idzaerda en Douwe van van Hottinga, ook naar hem afgezonden was, om te verzoeken, dat hij 't stuk van Godsdienst, vooreerst, in den tegenwoordigen toestand wilde laten verblijven, tot dat bij den Koning, met kennisse der Algemeene Staaten, hier op nader zou besloten zijn (m). Wanneer Aremberg, door het

(l) WINSEMIUS *Hist. lib.* I, *pag.* 81, 82.

(m) Men leze de aanmerkelijke stukken, die

1567. het gevangen nemen van Ilpendam, een' der verbonden Edelen en Geheimschrijver van Brederode, die uit het huis van den Edelen Sjoert van Beijem gehaald en in den kerker geworpen werdt, het goede vertrouwen der Staaten en verbonden Edelen scheen te zullen te leur stellen, werdt Martna, met Ruird Roorda, aan den Stadhouder gezonden, om van hem verzekeringe te eisschen, dat zij, naar recht en billijkheid handelende, niet zouden bloot staan, om door list en laagen op 't onverwachtste overvallen te worden. Zij kregen die verzekeringe; doch deden, toen, een nieuw voorstel ter handhavinge van de eer der Bondgenooten, met die rondborstigheid, dat Aremberg zijne gramstorigheid niet langer konde verbergen, en in schampere verwijten uitviel: waarop Martna, met de zijnen, hem duidelijk te verstaan gaven, dat zij 't gene voorheen gezegd en gedaan was, goedkeurden; dat zij, noch door hope op gunste, noch vreeze voor dreigende gevaaren, zich van hun recht

Merkwaardige onderhandelingen met Aremberg.

Vrijmoedige taal.

die hier toe betrekkelijk zijn, en gevonden worden in 't Charterboek van Vriesland III deel, bl. 685—689.

recht ooit zouden laten aftrekken, maar liever een heerlijk blijk van standvastigheid geven, 's Lands rechten vasthouden, of te gelijk daar mede omkomen (n). Dit mag hartige taal heten, waar mede hunne daaden overeenkwamen. Van hier, dat Martena, in 't jaar 1568, volstrektelijk weigerde, den gevorderden nieuwen eed afteleggen (o). Hij bleef, echter, in aanzien, en was een der Gedeputeerde Staten, die met Robles handelden over de uitrustinge van eenige schepen tegen de watergeuzen, doch op eene wijze, welke niet onduister deeden zien, dat zij de zaak zochten moeilijk te maken, en op de lange baan te schuiven (p). Men bewilligde in den voorslag van Billy; doch scheen schoorvoetende te zullen komen tot het opbrengen van penningen, hier toe noodig. Martena ontveinsde, met wijs beleid, zijn deelgenootschap

Weigert den nieuwen eed.

Voorzichtig gedrag omtrent Robles, het Bondgenootschap, en de nagedachtenisse van Aremberg.

G 4 aan

(n) WINSEMIUS, *Hist. lib.* I, *pag.* 83–85. Men leze noch de aanmerkelijke stukken, te vinden in 't Charterboek van Vriesland III deel, bl. 694–708, en VIGLIUS AB AIJTTA *Epist.* XXXIV *ad Hopperum*, *pag.* 428.

(o) WINSEMIUS *lib.* II, *pag.* 103. BOR IV boek, bl. [illegible].

(p) J. CAROLUS *lib.* I, *pag.* 25 *et seqq.*

aan het verbond, zoo wel als zijne afkeerigheid van Aremberg; aan wien hij, na 's Graaven dood, op verzoek zijner weduwe, wilde vergunnen een getuigschrift van deszelfs goede regeringe, 't gene zij in handen van den Hertoge van Alva begeerde te stellen (q). Zich gelatende, als of hij een afgezonderd leven zochte te leiden, hieldt hij, midlerwijl, heimelijk verstand met den Prins van Oranje, aan wien hij zijn toeleg, om Leeuwaarden te doen omslaan, ontdekte; waar toe hem veele Edelen de hand boden. Hij behandelde de zaaken met zoo veel omzichtigheids, dat Robles en het Hof van Friesland zijn voornemen niet wisten, voor dat hij reeds eenig volk geworven hadt, en zich bij de zijnen verklaard, dat hij 't zelve zou aanvoeren, om de vrijheid te bewerken. Om zulks met nadruk uittevoeren, schreef hij aan Sonoij om vier of vijf vaandelen knechten, doch die hem niet meer dan één, op dien tijd, kon bijzetten. De aanslag op Leeuwaarden mislukte, door de tijdige voorzorge van Robles; doch gaf aanleidinge aan Dirk van Bronk-

Houdt verstand met Oranje.

Aanslag op Leeuwaarden, die mislukt.

Verzoekt volk van Sonoij.

(q) Charterboek van Vriesland III deel, bl. 751, 752.

Bronkhorst (r) tot gewigtige ondernemingen; waar van de Bondgenooten bestendiger vrucht zouden gehad hebben, indien hij de voorzichtigheid en gematigdheid van Martna bezeten hadde. Deze kwam, in herfstmaand 1572, met zijne geringe macht te Sneek, en werdt daar blijmoediglijk, als een der treffelijkste voorstanders der Vrijheid, ontfangen; en vertrok, eerlang, naar Geesterland, met eenig volk, om den gemelden Bronkhorst intehalen, en naar Sneek te geleiden: wordende Martna, nevens twee anderen, door hem aangesteld, om het opzicht te hebben over de kerkelijke goederen en kleinoodiën, en ze, ten dienste van de gemeene zaak, te bestieren; over welk bestier hij en zijne amptgenooten de lasteringen der Spaanschgezinden niet hebben konnen ontgaan, lasteringen evenwel, waar van de ongegrondheid, ten zijnen opzichte, baarblijkelijk was, en genoeg te zien is uit het te voren (s) gezegde van zijn sober bestaan (t). Als Graaf Joost

Komt te Sneek.

Hij wordt verdedigt tegen den laster van schraapzucht.

 van

(r) Zie II Stuk, bl. 305, 306.

(s) Bladz. 98 in de Aanteekeningen.

(t) I. CAROLUS *lib.* II, *pag.* 76, 77, 78, 81, 82.

van Schouwenburg in Friesland kwam, om, in 's Prinsen naam, het ampt van Stadhouder aldaar te bekleeden, en deswegens onmin en tweespalt met Dirk van Bronkhorst en Batenburg rees, wist Martna dit geschil in 't vriendlijke te beslissen; wel begrijpende, dat het nu geen tijd ware, om onderling te twisten. Van Sneek kwam hij met zijn volk in bezettinge te Franeker, en bleef daar met een vaandel, wanneer Schouwenburg die stad verliet, en met het meeste volk naar elders trok. 'T leedt niet lang daarna, of Martna moest zijn heil in de vlucht zoeken, en van hier vertrekken met zijne kinderen en vrouwe, over welker grootmoedige heldhaftigheid men zich zoo zeer moet verwonderen, als haar treurig noodlot beklagen (u). Uit Friesland ontkomen zijnde, werdt hij, door Oranje, aangesteld tot Admiraal van Friesland

Dempt den twist tusschen Schouwenburg en Bronkhorst.

Komt in bezettinge te Franeker.

18 *nov.* 1572.

Is genoodzaakt te vluchten.

Wordt Admiraal

82. WINSEMIUS *lib.* II *Histor. pag.* 139, 140. BOR VI boek, bl. 271—279. HOOFT VI boek, bl. 257; bij wien, gelijk elders, onze Bondgenoot, verkeerdelijk, *Martina* genoemd wordt.

(u) J. CAROLUS *lib.* II, *pag.* 101, 102, 140, 146, 156—158. VIGLIUS AB AIJTTA *Epist.* CLXXXVIII *ad Hopperum*, *pag.* 721.

land (v), en lag met zijne schepen in het Vlie. De schepen van Billij verhinderden hem wel, om ter hulpe te komen aan de Noordhollandsche Vloote, die met de Spaansche, onder den Graave van Bossu, op de Zuiderzee, slaags geraakte en dezelve overwon; doch hij beletede ook van zijnen kant de schepen van Billij, om Bossu te konnen bijstaan (w). Omtrent dien tijd verspreidde zich een gerucht, dat Doco, door een' zwaaren storm beloopen, [illegible] zijn

van geheel Friesland.

Valsch gerucht van zijn dood.

(v) F. VAN HIEMSTRA, in zijne MSS. Bijvoegselen op het werk van *Upco van Burmania* schrijft van Martna: *Fuit exul patriae per Curiam Regis usque ad Pacificationem Gandavensem, qua rediit in Patriam. Quo tempore intercedente ille fuit Enkhusae, infestans mare et spolians subditos Regis, unde eius posteri ipsi tribuunt dignitatem Praefecti maritimi in* de Zuiderzee. *Fuit etiam aliquando Drossard arcis Harlinganae usque ad eius destructionem, et Deputatus Ordinum usque ad tempus, quo sigillum Regis est confractum.* — De Grietman *U. van Burmania* heeft mij bericht, dat Jonker Sjuk Gerrold Juckema van Burmania Rengers, Oud-Grietman van Wijmbritseradeel, enz., noch bezitte een' zilveren staf met het wapen van Doco, welke zijn Admiraalsstaf genoemd wordt, 't zij dat hij denzelven bij zijn leven gebruikt hebbe, 't zij dat die, mogelijk, bij gelegenheid van zijne begraafnisse gemaakt zij.

(w) BOR VI boek, bl. 331, 335. HOOFT VIII boek, bl. 330, 335.

zijn leven in 't water geëindigd hadde (x). Dan, de uitkomst toonde, dat de Voorzienigheid hem noch tot wigtige ondernemingen spaarde, wat zijne vijanden, binnen en buiten 's Lands, tegen hem ook ondernamen. Want, toen schijnt het Hof van Friesland te Leeuwaarden hem, openlijk, gebannen te hebben (y); en bij de afkondiginge der algemeene vergiffenisse, op 's Konings naam geschied, werdt hij, bij naame, daar van uitgezonderd (z). Dan, alle de tegenspoeden, die hem troffen, waren niet machtig, zijne vrijheidliefde uitteblusschen. Hij bleef den Vaderlande standvastig en getrouw, trekkende, na de Gentsche Bevrediginge, de vruchten van zijnen ijver voor de Vrijheid. Want hij ging voort den vijand ter zee afbreuk te

Gebannen, 1573.

Uitgesloten uit het algemeene Pardon.

Doet den Spaanschen af-

(x) VIGLIUS AB AIJTTA *Epist.* CCVIII et CCXIII, *pag.* 765, 773.

(y) F. VAN HIEMSTRA *l. cit.*.

(z) SCHOTANUS XXI boek, bl. 788. BOR VII boek, bl. 29. De algemeene vergiffenis is, in Friesland, met veele plechtigheden bekend gemaakt en afgekondigd. Zie WINSEMIUS *Hist. lib.* III, *pag.* 204—206, Charterboek van Vriesland III deel, bl. 830, 831, 883, 884.

te doen (a), en maakte de Zuiderzee bijna geheel schoon. Kort na de Gentsche Bevrediginge kwam Martna in Friesland, en in aanzien. Wij vinden hem, aldaar, onder de Gedeputeerde Staaten, die, met zoo veel beleids, in louwmaand 's jaars 1577, bewilligden, dat gemelde Bevrediging aangenomen, de Graaf van Rennenberg als Stadhouder erkend, voor de betalinge van 't krijgsvolk gezorgd, en voor 's Lands gerechtigheden op eene uitmuntende wijze gewaakt wierde (b); en die bij de Al-

breuk ter zee.

Keert weder in Friesland.

Wordt Gedeputeerde Staat, en volhardt in ijver voor zijn Vaderland.

(a) WINSEMIUS *Hist. lib.* III, *pag.* 227, 228. SCHOTANUS XXI boek, bl. 790.

(b) SCHOTANUS XXII boek, bl. 800. — Dit besluit was, naar de aanmerkinge van den Heere Grietman *U. van Burmania*, te aanmerkelijker, als zijnde het eerste stuk, waar in, bij openlijk en wettig gezag, de Provincie van Friesland zich verklaard heeft en verbonden tegen het wanbestier van de Gouverneurs, door den Koning gezonden, en tegen het schenden van haare Privilegien; terwijl het beklag, tot dus verre wel eens gedaan, gepaard bleef met onderworpenheid aan het gezag van 's Konings Landvoogden en Dienaaren, en 't gene voorheen, door de misnoegde Edelen, andere lieden van aanzien en een groot deel van de gemeente, voor Godsdienst en Vrijheid ondernomen was, en ter uitvoer gebragt, tot hier toe, geduurende het gezag van 's Konings Stadhouders, Raa-

Algemeene Staaten te Brussel deden aanhouden, om de blokhuizen, voorheen gesticht ter overheersching der ingezetenen met dwinglandije, te slechten. In dit ampt betoonde hij zich, vervolgens, en bij alle bekwaame gelegenheden, een' liefhebber van zijn Vaderland, en voorstander van deszelfs waare belangen; uit welken hoofde de Staaten van Friesland hem, niet lang daarna, tot de gewigtigste ampten zullen verkozen hebben (c). Hoe veel invloeds hij, omtrent dien tijd, in Friesland hadde, en welk vertrouwen men in hem stelde, blijkt duidelijk, onder anderen, uit het volgende.

Waakt voor 's Lands veiligheid en vrijheid.

Wanneer Robles in den zin hadt, Friesland met vijftien vaandelen knechten en driehonderd ruiters te overvallen, schreef Marten Nitzen, uit Brussel, aan Martna, dat men wel op zijne hoede zou zijn, om de vrijheid niet te verliezen, of zich door 't schoon gelaat van Don Jan van Oostenrijk niet te laten verschalken. Hij maakte ge-

Raaden in het Hof, niet anders te boek stonden, dan daaden van ongehoorzaamheid en weêrspannigheid.

(c) WINSEMIUS Chronijk van Vriesland XVIII boek, bl. 602, 606, 611, 622, 626.

gebruik van deze waarschouwinge, zoo veel hij kon; en handhaafde, met allen ijver, het gezag der Gedeputeerde Staaten tegen het Spaanschgezinde Hof van Friesland: zijnde hij ook, in 't jaar 1578, en later, doorgaans gebezigd in de gewigtigste bezendingen (d), ten voordeele van zijn Vaderland. Onder de welmeenende Edelen in Friesland, die de Unie van Utrecht eerst, bedektelijk, dreven, en daarna, openlijk, doordrongen, in weêrwil van allen tegenstand (e), was Martna een der voornaamsten; die ook, sedert, blijken van verkleefdheid aan dit Verbond gegeven heeft, tot dat de zaak haar vol beslag kreeg (f). Om niet te spreken van zijne onderhandelinge met den Bisschop van Leeuwaarden, of zijne aanstellinge tot Monster-kommisfaris en Slotvoogd van Harlin-

Bevordert de Unie van Utrecht.

(d) WINSEMIUS *Hist. lib.* IV, *pag.* 287, 300, 321, 331. Men vergelijke Deszelfs Chronijk op de jaaren 1577, 1578, en SCHOTANUS XXII boek, bl. 811, 813, 820, als ook BOR XI boek, bl. 283.

(e) SCHOTANUS XXII en XXIII boek, bl. 820—830. BOR XIII boek, bl. 78. Verg. II Stuk, bl. 261, 262.

(f) WINSEMIUS *Hist. lib.* V, *pag.* 392, 394.

lingen (g); men zag, welk vertrouwen de Prins van Oranje in hem ftelde, wanneer hij hem benoemde tot Bevelhebber van die ftad, en in die hoedanigheid aan de Volmachten van Friesland aanprees, als wiens vroomheid, kloekheid, getrouwheid en goede dienften, over veele jaaren den Lande bewezen, bekend ftonden, en van wien, voor het vervolg, alles goeds te wachten was (h). 'T bleek ook bij de uitkomfte. Want noch in dat zelfde jaar bekleedde hij, in zaaken van het uiterfte aanbelang, den post van afgevaardigden, zoo aan den Prinfe van Oranje te Utrecht, om het kasteel van Stavoren den Rennenbergfchen afhandig te maken, als aan de Vereenigde Staaten, over het beftier van 't Land (i), en in meer andere gevallen. Na zoo veel voor de Vrijheid te hebben uitgevoerd, viel hij, ten laatften, den vijand

Gouverneur van Harlingen, 1580.

Aanflag op 't kasteel van Stavoren.

(g) WINSEMIUS Chronijk XVIII boek, bl. 639, 640, 650—652, en *Hift. lib.* V, *pag.* 440, 441.

(h) WINSEMIUS Chronijk XVIII boek, bl. 653.

(i) WINSEMIUS Chronijk XVIII boek, bl. 658, 665—667, en *Hift. lib.* VI, *pag.* 453, 474, 480, 484, 485.

and in handen (k). Met zijn vaandel voet- volk binnen Slooten liggende, en van de zijnen verlaten zijnde, werdt hij, door 't volk van Rennenberg, achterhaald, en te Balk gevangen genomen. Men stelde zoo veel belangs in hem, dat men op den Landsdag, in sprokkelmaand 's jaars 1581, besloot, hem vrij te maken voor een losgeld van 3150 guldens., doch onder voorwaarde, dat hetzelve aan 's Lands schatkist zou moeten goedgedaan worden (l). Dit besluit ontmoette wel eenigen tegenstand (m); doch alleenlijk, naar 't schijnt, uit aanmerkinge van 's Lands bekrompene geldmiddelen, en geenzins uit minachtinge voor de verdiensten van Martna; die zelfs omtrent dezen tijd gekozen werdt tot Lid van den Land-Raad aan de eene zijde van de Maas (n). In dien gewigtigen post zal hij zich met geen minderen roem gekweten hebben, dan in alle zijne verdere verrichtingen ten dienste van het Vaderland. De ongemeene be-

Gevangen.

Gelost.

Komt in den Land-Raad.

H kwaam-

(k) BOR XV boek, bl. 225.

(l) WINSEMIUS *Histor. lib.* VII, *pag.* 527, en Chronijk XVIII boek, bl. 679, 688.

(m) SCHOTANUS XXIII boek, bl. 875.

(n) WINSEMIUS *Hist. lib.* VII, *p.* 522, en Chronijk XVIII boek, bl. 706.

kwaamheden, die hij bezat, zoo wel tot het Staatsbestier, als tot den krijg te water en te lande, zullen den voortreflelijken Aggeus van Albada bewogen hebben, om hem, in de eerste hoedanigheid, den Staaten van Friesland met nadruk aanteprijzen (o). Hoe veel werks hij van de letteroefeningen maakte, blijkt niet alleenlijk uit de getuigenissen van vriend en vijand (p), maar ook uit zijne Latijnsche gedichten, meest in deszelfs ballingschap te Enkhuizen geschreven, en ten deele in 't licht gegeven (q). Met geen minder recht derhalven wordt Martna onder de geleerdste Edelen, als onder de aanzienlijksten in geboorte (*), ge-

Aangeprezen door Albada.

Zijne geleerdheid.

re-

(o) *Epistolae a Gabbema editae cent.* III. *epist.* 27, *p.* 581.

(p) J. CAROLUS *lib.* II. *pag.* 76.

(q) Zie de Voorreden van den Heere WESSELING voor 't meergemelde werk van J. CAROLUS, *pag.* 9. *sqq.*, en achter de Naamrol der Raadsheeren van den Hove van Friesland, bl. 126. en volg.

(*) In zekere verklaringe over den Adeldom van Sixtus Liaukema, op zijn verzoek ten jaare 1594, door Graaf Willem Lodewijk gegeven, leest men deze woorden: *Quatuor primariae nobilitatis & Equestris ordinis viros*, *nempe* Doconem a Martena, *Sextum a Deccama, J. U. D.*, *Upconem a Burmania & Epoum a Dauma coram se citatos examinavit*, cet. Zie Schuit-en Jagtpraatjes bl. 34.

tekend. Overwaardig zou hij zijn, uit hoofde van zijne aanzienlijke afkomste, zeldsaame kundigheid, beproefde deugd en edelmoedige liefde voor Vaderland en Vrijheid, dat zijne beeldtenis, waar van het oorspronglijke noch voor handen is (*), door den druk gemeen gemaakt wierde. Zijn 's Mans verdiensten zoo groot, ik vleije mij met eene gereede verschoonirige over de uitgebreidheid van dit bericht.

W. van Maulde.

WILLEM VAN MAULDE, Heer van Mansart, Ridder, een Doorniksch Edel-

(*) Met genoegen zag ik dit pourtrait ten huize van den Heere Grietman *U. van Burmania.* Daar bij zijn geschilderd deze zestien kwartieren: *Martena. Heemstra. Harinxma Hettinga. Unia. Fons. Aume. Heemstra.* — *Camstra. Heringa. Decama. Unia. Donia. Harinxma. Ringia. Glint.* Boven en onder deze beeldtenis staan de Latijnsche gedichten, die, met eenige kleine veranderingen, door den beroemden WESSELING *l. c. p.* 13, uitgegeven zijn. Indien Martna zelf de opsteller van deze bijschriften geweest is, ontdekte zich die groote Man daar in aan zijne zwakste zijde. Hij verdiende echter niet, dat men daar tegen dit schampere gedicht maakte:

O utinam patruis, et, quorum insignia jactas,
Illa tuis semper cura stetisset avis!
Nunquam Saxonicas subiisset Frisia leges,
Et foret innumeris intemerata malis.
Illis acceptas toties fert Patria clades;
Illis Hesperii vincula dura jugi,
Illis exilium quoque te debere memento,
At minus innocuo quod licet esse tibi.

Het is ontleend uit de MSS. aanteekeningen van *Jr. P.* van

man (r), uit een oud en beroemd geslacht (*), gaf blijken van zijne verkleefdheid aan de belangen der Vrijheid, zoo door eene geheime briefwisselinge met den Prins van Oranje (s) ter reddinge van 't Vaderland, als door zijn gedrag te Oudenaarde, binnen welke stad hij, op 's Prinsen raad, eenig krijgsvolk heimelijk bragt, zonder echter zijn oogmerk te bereiken. Zijn volk werdt ter stad uitgedreven, en hij zelf genoodzaakt naar een goed heenkomen te zoeken. Bij die gelegenheid, gelijk op andere tijden, toonde hij de zijde van Oranje standvastiglijk te willen houden tegen de Spanjaarden en Gentenaars

Verstandhouding met Oranje.

Zijn bedrijf te Oudenaarde, en elders.

(r) LE PETIT *livr.* XIV, *pag.* 550, 551.

(s) VAN METEREN III boek, bl. 59.

van Hiemstra. Wie 'er de Schrijver van zij, is niet volkomen zeker; doch zonder twijfel, geen vriend van Marta en zijn Geslacht.

(*) Dit Geslacht ontleende zijnen naam van de Heerlijkheid *Maulde* in Henegouwen, in 't jaar 1679. tot een Burggraafschap verheven. Zie *Nobiliaire des Pays-bas part.* II. *p.* 504. Het was reeds in de twaalfde eeuwe in hoog aanzien, en sedert dien tijd, gelijk vervolgens, vermaagschapt met de voornaamste Geslachten, b. v. St. Aubert, Ghistelles, Guernoval, Haveskerke, Courteville, Bernard, de la Droye, Montmorency, d'Enghien, de Ligne, Wadripont, Marbais, Servati, Groeneveld, enz. Op 't jaar 1166 is mij als Ridder voorgekomen Gautier de Maulde. Men vergelijke LE CARPENTIER *part.* III. *p.* 999—1001, *Quartiers Généalogiques tom.* I. *p.* 164, 180, 254. *Recueil Généalogique de Familles originaires des Pays-bas p.* 25, 79, 179, *Corrections intéressantes au Nobiliaire des P. B. p.* 7, *Suite du Supplément au Nobil. des P. B. tom.* I. *p.* 195, *Généalogies de quelques Familles des P. B.* (*à Amsterdam* 1774) *p.* 168-177. Genealogie van *Wassenaer* XIV. gener. bij FERWERDA, I. 2.

naars (t), zonder dat de ongunst der Koninginne van Engeland, die hem haar rijk ontzeide (u), eenige veranderinge in zijne gevoelens kon veroorzaken. Zijne zending naar Frankrijk tot den Hertog van Anjou (v), en zijne tegenwoordigheid bij de begravenisse van Prins Willem (w), strekte hier van mede ten bewijze. Hoe lang hij geleefd hebbe, is mij onbekend. Doch ik vinde hem noch gemeld in eenen Leenbrief van Haamstede, ten jaare 1599, door de Heeren Gekommitteerde Raaden van Zeeland gegeven (x).

Engeland wordt hem ontzegd.
Naar Frankrijk gezonden.
Was bij de begravenisse van Oranje.
Leefde noch op 't einde der XVI eeuwe.

MECHELEN was een adelijk Geslacht in Brabant, en omtrent dezen tijd zeer beroemd (*); doch wie uit het zelve hier bedoeld

Mechelen.
Gisfingen, wie uit het geslacht van

(t) ROBYN oorsprong der ketterije binnen Audenaerde, bl. 175, 176, 182, 183. Gentsche Geschiedenissen II deel, bl. 7, 85. Men vergelijke, behalven *Bor* en *Hoofs*, WAGENAAR Vad. Hist. VII deel, bl. 419, die hem verkeerdelijk *van Meulde* noemt.

(u) LE PETIT *liv.* XI. *pag.* 307.

(v) BOR XII boek, bl. 24.

(w) BOR XVIII boek, bl. 87.

(x) Bijlaagen tot de Memorie over 't recht op de duinen van Haamstede, bl. 27.

(*) Het Geslacht *van Mechelen*, of *de Malines*, was, sedert veele eeuwen, onder den Brabantschen Adel bekend.

dien naam hier bedoeld werde.

doeld worde, durve ik niet bepalen. *Martijn van Mechelen*, Burgemeester van Lier, Schout van Turnhout, die getrouwd was met Barbe van der Meere, en ſtorf in 't jaer 1578 (y), en *Paulus van Mechelen*, die, ten jaare 1554, zich op eene wettige wijze poogde te verzekeren van het aan hem gemaakte vruchtgebruik van eenig leengoed (z), of ook *Kornelis van Mechelen*, die ten dezen tijde leefde (a), kunnen in aanmerkinge komen, vooral de eerſte, uit hoofde der betrekkinge, welke hij, door zijn huwe-

(y) Naar de gisſinge van den Baron *van Spaen van Hardenſtein*. Men vergelijke *Suite du Supplément au Nobil. des P. B. tom.* 1, *p.* 96.

(z) MSS. Aanteekeningen van den Heere *van der Craght*.

(a) SMALLEGANGE Chron. van Zeeland, bl. 717, 718.

kend. Zie DE ROUCK, bl. 341, vergeleken met F. VAN MIERIS Charterboek 1. deel, bl. 514. De Genealogie is te vinden in *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* 1, *pag.* 94 – 98. Daar uit, als mede uit *Recueil Généalogique de Familles p.* 48, en de Genealogie van Wasſenaer XV. gener., zien wij, dat dit Geſlacht door huwelijk zij verbonden geweest met veele aanzienlijke huizen, b. v. Immerſeele, Berchem, de Beveren, Pot, van de Perre, Gottignies, van de Werve, Oem van Wijngaarden, van Liere, Duvenvoorde, Naſſau, van der Aa, Halmale, Sfeeland, van der Dilft, Spangen, Burkens, en andere. De Zoon van Martijn, Nikolaas van Mechelen, Schepen te Antwerpen, werdt den 22. April 1598. Ridder verklaard, volgens *Nobiliaire des P. B. tom.* 1. *p.* 117.

welijk, op sommigen der verbonden Edelen gekregen hadt.

SCIPIO, of *Sippe*, MECKAMA, zoon van S. *Mecka*-ma. Pibo, deedt zijn aanzienlijk Geslacht (*)

H 4 eens:

(*) Het Geslacht *Meckama*, ook genoemd *Meckema* en *Mekkema*, doch niet te verwarren met dat van *Mockama* of *Mockema*, was voorhenen onder den Adel in Friesland zeer wel bekend, doch reeds in 't mannelijke uitgestorven drie generatien voor onzen Scipio. Zijn overgrootvader, Pibo Eernsma, een Eigenerfde, en grootvader, Feyo Remmerama, misschien een Edelman, wegens hunne vrouwen, erfdochters uit het adelijke Geslacht Meckema, (ten minsten de eerste, zijnde de laatste eene dochter van P. Eernsma en Wijts Meckema) bezitters van Meckema Staate te Collum geworden zijnde, namen den naam van Meckema aan; waar in hunne afstammelingen hen navolgden. Nooit heeft iemand, zoo veel mij is bewust, den rang van adeldom aan Scipio Meckema, of aan Feyo, zynen broeder, betwist. De afstammelingen van beiden zijn, gelijk zij, altijd met den Adel in huwelijk vereenigd geweest. De moeder van Scipio was uit het oude en edele geslacht van *Tjaarda van Starkenburg*. Hij trouwde Emerentia, dochter van Jonker Frits *van Grombach*, Ridder, Grietman van Barradeel, en Sijts, of Luds *van Martena*. Zie hier boven bl. 97. Uit dit huwelijk werden geboren (1) *Sjouk Meckema*, welke zich in echt begaf met Octaviaan Horion, een' Luikenaar, uit een adelijk geslacht, gelijk blijkt uit *Quartiers Généal. tom.* 1. *p.* 193, en J. G. LOYENS *Recueil Heraldique des Bourguemestres de la Cité de Liege p.* 189, 216, en elders; doch tot wiens schande ik aangeteekend vinde, dat hij zijnen schoonvader naar 't leven stondt. Deze Sjouk wordt in 't Latijn Susanna genoemd bij VAN DE SANDE *Decision. Frisic. lib.* 1. *tit.* 3. *def.* 4. (2) *Hessel Meckema*, die in huwelijk nam His Feitsma. Zie II deel, bl. 395. Kort na zijnen dood, overleedt ook deszelfs zoon Frederik, doch zijne weduwe beviel, niet lang daarna, van eenen zoon, die den naam van Hessel kreeg, en den 26 Meij 1609 te Leeuwaarden trouwde met Lisk Eijsinga, dochter van Aede en Eock Eelsma. Zij lieten geen kinderen na. His Feitsma storf aan de pest te Deinum in 't jaar 1603. — Feijo Meckema, broeder van Scipio, was eerst getrouwd met iemand uit het geslacht van Unia, naderhand met Fran Hiemstra. De laatste, welke uit hem afstamde, was Jets Lucia Houwerda van Meckema, eerste vrouw van Bocco

van

eere aan door zijne pogingen ten nutte van het Vaderland, hoewel hij hier door bij Alva in ongenade verviel, die hem, in 't jaar 1568, naar Antwerpen dagvaarde, om zich te komen verantwoorden (b). Hij behieldt in Friesland zijne achtinge, en was, ten jaare 1584, Grietman van Collumerland, in welke waardigheid hij te Collum overleedt in 't begin des jaars 1600 (c). Zijn zoon Hessel, Hopman van een vaandel voetknechten, volgde 's vaders spoor, doch sneuvelde in den Boxumer slag ten jaare 1586, en verdiende, dat men hem een Latijnsch gedenkteeken oprichtte, 't geen in de groote kerke te Leeuwaarden noch bewaard wordt (d), en een soortgelijk, met een Nederduitsch rijm, in de kerke te Boxum te vinden, gelijk mij bericht is.

Door Alva gedagvaard.

Grietman van Collumerland.

Zijn zoon Hessel.

DE

(b) WINSEMIUS *Histor. lib.* 11. *p.* 114.

(c) MSS. Aanteekeningen van den Heere *E. M. van Burmania*.

(d) WINSEMIUS Chronijk XIX boek, bl. 773.

van Burmania, die ook het laatste mannelijk oir van zijne branche was. Zie Genealogie van Burmania bij FERWERDA generi. 12. en 13. De broeder van Jets Lucia, Pibo of Philippus Meckema, is ongetrouwd in den bloei van zijne jeugd gestorven. — Uit de MSS. Aanteekeningen der Heeren *E. M.* en *U. van Burmania*.

DE MELLE is mij onbekend gebleven, niet alleenlijk in zijn persoon, maar ook in zijn geslacht, ten zij hij behoord hebbe tot dat van *Melle*, 't geene den naam kan ontleend hebben van eene heerlijkheid, in den omtrek van Antwerpen gelegen, en omtrent dezen tijd onder de edele geslachten gerekend werdt; gelijk ik opmake uit den Boomgaard der Wapenen (e). *De Melle. Misschien uit het geslacht van Melle.*

J. MELROIJE blijft mij in allen opzichte onbekend. *J. Melroije.*

ROBERT VAN MELUN, Burggraaf van Gent, gesproten uit een zeer edel geslacht, 't gene van tijd tot tijd in luister toenam (*), was de *R. van Melun. Afkomst.*

(e) In dat zelfsaam werkje vindt men: MELLE. d'or à trois aigles de sable.

(*) Men vindt, in *Supplément au Nobiliaire des P. B.* *pag.* 239 — 254, eene stamlijst van 't geslacht *Melun*, beginnende met Jan van Melun, Ridder van 't Gulden Vlies, in hoogen ouderdom overleden ten jaare 1484, en doorloopende tot dezen tijd. Doch het blijkt van elders, dat dit geslacht veel vroeger bekend en in groot aanzien was. Adam van Melun, de derde van dien naam, Heer van Monstreuil-Bellaij, overleden in 't jaar 1250, hadt in huwelijk Johanna of Agnes, Graavinne van Sancerre, Vrouwe van Marcheville en la Loup. Zijn zoon, Adam de IV, trouwde 1280 Johanna van Sullij, uit welke geboren is Jan de I, Grand-Chambellan van Frankrijk, die storf in den jaare 1350. Zie *Quartiers Généalogiques tom.* I. *p.* 258. Men kan zelfs nog hooger opklimmen tot omtrent het midden der elfde eeuwe, volgens de berichten van LE CARPENTIER *Part.* III *p.* 752—755, die een uitvoerig verslag van dit Huis geeft, doch het

de derde zoon van Hugo van Melun, eersten Prins van Espinoij (**), en van Iolande van Werchin, Vrouwe van Roubais.

Bleef eerst den Bondgenooten getrouw; doch viel naderhand af.

'T schijnt, dat hij het Verbond der Edelen noch eenigzins bleef aankleven, onder 't bestier van Don Jan van Oostenrijk, naardien hij, ten jaare 1577, een der Legerhoofden over 't krijgsvolk van de Algemeene Staaten was (f). Ook liet hij in 't heimelijke met den

(f) STRADA *lib.* IX *p.* 560. BOR XI boek, bl. 286.

het voor rekeninge van Sebastianus Rouillart laat, welmeer deze het geslacht van Melun doet afdalen van zekeren Aurelianus, wien Klovis de I. tot Hertog van Melun zou aangesteld hebben. Vaster gaat het, dat dit geslacht, eeuwen lang, veele heerlijkheden bezeten hebbe, b. v. Antoing, Sottenghien, Beaumez, Sautij, Wingle, Cottenes, Caumont, Bohain, Boubers, Espinoij, Werchin, Richebourg of Risbourg, Beaussart, Wallincourt, Neufchapelle, Cisoing, enz. Tot welk aanzien hetzelve gestegen zij, kan men opmaken uit de huwelijksverbintenissen met de geslachten van Luxemburg, Abbeville, Artois, Saarbruk, Hoorne, Maillij, Merode, Lalaing, Ligne, Montmorencij, Croij, Bournonville, Aremberg, Witthem, Gand dit Vilain, de la Tour d'Auvergne, Ghistelles, Guines de Souastre, Rohan-Soubise, Lotharingen, Bourbon, en meer dergelijke. Men vergelijke LE CARPENTIER op de aangehaalde en veele andere plaatsen, CHRISTINEUS in *Jurispr. Heroica Part.* I. p. 258, 262, 263, *Genéalogie de la Maison de Maillij* p. 127 *Quartiers Genéalog. tom.* I. *p.* 51, 233, 272, 345, en *Recueil Genéal. de Familles originaires des P. B. p.* 143, 145, 180, 331, 335, 336.

(**) *Espinoij*, in Vlaanderen, is door Koning Lodewijk den XII van Frankrijk, den 28 Nov. 1514, tot een Graafschap verheven, ter gunste van Franciscus van Melun, die getrouwd was met Louise de Foix, zuster van Anna, Koninginne van Hongarijen en Bohemen; en door Keizer Karel den V. in 't jaar 1545. tot een Prinsdom. Zie *Nobiliaire des Pays-Bas tom.* I. *p.* 46.

den Prinse van Oranje handelen (g). Kort daarna echter is hij, gelijk een groot aantal andere Bondgenooten, openlijk afgevallen tot de Spanjaarden. Dit zag men duidelijk in 't jaar 1579, en vervolgens, zoo uit het belang, 't gene hij stelde in de verzoeninge der Waalsche Gewesten en van Emmanuel van Lalaing, Baron van Montignij, met Koning Filips (h), als om dat hij nu geheel tradt in de maatregelen van Parma, en zich meester van Liefkenshoek maakte (i). Geen wonder derhalven, dat hij nu rijkelijk deelde in de gunste van den Spaanschen Koning. Niet alleen werdt hij bevorderd tot Generaal van de Ruiterij en Bevelhebber van Artois, maar de heerlijkheid Roubaix werdt ten zijnen gevalle, den eersten van lentemaand 's jaars 1579, door Filips tot een Marquisaat verheven (k), en hij zelf Ridder van 't Gulden Vlies gemaakt (l). Hij

Wordt door Koning Filips met eer en voordeel beloond.

(g) HOOFT XXI boek, bl. 6.

(h) J. B. DE TASSIS *lib.* V. *comment. de tumult. Belg. p.* 395, 407.

(i) *Idem lib.* VI. *pag.* 437, 441.

(k) *Nobiliaire des P. B. tom.* I. *p.* 64.

(l) CHRISTYNEUS *part.* I. *Jurisd. Her. p.* 499; L'ESPINOY *liv.* I. *p.* 142.

Hij overleed echter voor het ontfangen van 't Ridderlijke teeken, en liet ongelukkiglijk het leven in 't water, bij de belegeringe van Antwerpen in den jaare 1585 (m). Uit zijn huwelijk met Anna van Rollin geen kinderen verwekt hebbende, kwam een aanzienlijk gedeelte van zijn goed, bij uitersten wille, aan zijne zuster Maria, welke ten man hadt Lamoraal Prins van Ligne (n).

Sterft in 't beleg van Antwerpen.

Meinserus. MEINSERUS, of *Meinsenius*, staat bekend (o) onder den eerste teekenaars van 't Verbond der Edelen. [illegible] Meer wete ik van hem niet te berichten.

Mercenelle. MERCENELLE is mij in alles onbekend.

P. van der Meren. PHILIPS VAN DER MEREN (*), Heer van Sa-

(m) HOOFT XXII boek bl. 93. DE TASSIS *lib.* VII. *p.* 471.

(n) *Nobiliaire des P. B. tom.* I. *p.* 64.

(o) STRADA *dec.* I. *lib* V, *pag.* 206. Vergel. I. Stuk, bl. 91, 92.

(*) In de oorspronglijke lijst der Bondgenooten, in de Bijlaagen bl. 19. schrijft hij zelf zijnen naam dus; *Ph^e. van der Meren.* In een oud afschrift der naamlijst van de Verbonden Edelen, te vinden in de Bijlaagen bl. 132, staat *Philippe van der Meere.* Elders wordt hij genoemd *van der Meeren*, en *van der Meren*, ook *van der Meer.* Van hier is 't gekomen, dat geheel verschillende geslachten door sommigen verward wierden, en dat men

aan

Saventhem en Sterrebeke, Ridder, Stadhouder der Leenen van Brabant en Edelman des Prinsen van Oranje, was gesproten uit een hoogadelijk en Bannerheerlijk geslacht in Brabant (**), zoon van Wouter van der Meren en van Katharina van Nassau. Hij storf in den jaare 1568, en zij in 't jaar 1556. De vader moet van een' zeldsaamen smaak geweest zijn, indien het waar is, 't gene ik aangeteekend vinde (p), dat hij ten laatsten als een Francis- Afkomst.

(p) Bij VAN LEEUWEN Bat. illustr. bl. 976, 977.

aan één geslacht twee wapens, die niets gemeen met elkanderen hebben, toeschreef. — De naamen der heerlijkheden, welke de Bondgenoot van der Meren bezat, worden op eene zeer verscheidene wijze genoemd. *Saventhem* heet bij anderen Savelthum, Savender en Seventer. Deze heerlijkheid werdt door zijnen zoon Willem in 't jaar 1605. verkocht; volgens CHRISTINEUS *in Jprud. Heroica part.* I. *p.* 303. Zij kwam toen aan Willem van Rijckewaart, en drie jaaren daarna in 't geslacht van Boisschot, en werdt in den jaare 1621. tot eene Baronije verheven. Zie *Nobiliaire des P. B. tom.* I. *p.* 180, en *Suite du Supplément au Nobiliaire tom.* IV. *p.* 96. *Sterrebeke*, door anderen geheten Sterbeeke, Steenbeek en Sternbeek, is door Filips van der Meren zelven verkocht, en ook gekomen in 't huis van Boisschot. Zie *Nobiliaire l. c.*, en BUTKENS *tom.* II. *p* 284.

(**) De geslachtlijst is bij BUTKENS *Trophées de Brabant tom.* II. *p.* 285—287. Te Gent waren eenigen uit dit geslacht, sedert 1302, in aanzien, en bekleedden het ampt van Schepen. Zie L'ESPINOY *livr.* I. *p.* 1. *p.* 191, en *livr.* II. *p.* 361, 362. De huwelijks-verbintenissen met Schoofs, van der Noot, Briamont of Brialmont, Nassau, van Hoorne, en andere groote huizen, toonen het aanzien van dit geslacht. Zie LE CARPENTIER *part.* III, *p.* 647, *Quartiers Généalogiques tom.* II. *p.* 259, 311. *Recueil Généalogique des Familles p.* 342.

ciskaner Monnik te Dordrecht gestorven zij. De zoon heeft meer roems. Na dat hij zich bij de Bondgenooten gevoegd hadt, verworf hij hun vertrouwen, en werdt een van hunne twaalf Gevolmagtigden, om het verdrag met de Landvoogdesse te sluiten (q). Zijne standvastigheid was voor Alva en deszelfs Raad reden genoeg, om hem als schuldig aan gekwetste majesteit te vonnissen en bannen (r). Want dat hij de hand zou geleend hebben aan den beeldenstorm te Brussel, gelijk hem naging (s), is nooit beweezen. Dit kan aanleidinge tot zijn vertrek uit Brabant naar Holland gegeven hebben, gelijk mede tot zijn tweede huwelijk, aangegaan met Gijsberta, of, naar 't schrijven van anderen, Juliana, dochter van Willem van Schagen en Elizabeth van Bronkhorst, weduwe van Nikolaas van Bronkhorst (t), die ook onder de verbonden Edelen was. Uit dit

Hadt het vertrouwen der Bondgenooten.

Door Alva gebannen.

(q) VAN WESEMBEECK bl. 174, 175. Verg. I Stuk, bl. 433 en volgende.

(r) VAN METEREN III boek, bl. 49.

(s) HOPPERUS *Recueil des troubles* IV. *part. chap.* 3. *p.* 98.

(t) VAN LEEUWEN bl. 976, 977, 1078. BUTKENS *l. c. Recueil Généalogique des Fam. p* 342. Verg. II Stuk, bl. 306, 307.

dit tweede huwelijk, gelijk uit het eerste met Maria van der Noot, zijn hem kinders geboren, die zijn geslacht voortgeplant hebben. Hij zelf stierf in 't jaar 1592.

BERNART VAN MERODE, Heer van Rumen, of Rummen, Kapelle, Raamsdonk, enz., was een der roemwaardigste Bondgenooten; niet alleen wegens de grijze oudheid en het uitmuntende aanzien van zijn geslacht (*), maar noch veel meer door eigen *B. van Merode.*

(*) Het geslacht *Van Merode* is zoo luisterrijk en uitgebreid, dat men een geheel boek zou moeten schrijven, wilde men alle deszelfs takken aanwijzen, die bijna even uitmuntende zijn in huwelijks verbintenissen, verrichtingen en bezittingen; naar de aanmerkinge van LE CARPENTIER, die veele zeldsaamheden, dit geslacht betreffende, opgeeft *part.* III. *p.* 787 – 792. Men vindt de stamlijst van dit geslacht, geheel of ten deele, bij MIRAEUS *lib.* I. *Diplom. Belg. cap.* 97 *Opp. tom.* I. *p.* 229, 230, *lib.* I. *Donat. Belg. cap.* 152, *Opp. tom* I. *p.* 463, BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* II. *p.* 52, 53, 126, 127, LE ROY wereldlijk toneel van Brabant III. boek, bl. 74, 75, VAN HOOGSTRATEN in zijn Woordenboek, FERWERDA I. deel 2. stuk van 't Wapenboek, bij welken laatsten de geneälogie begint met den jaare 1137, en doorloopt tot dezen tijd. Het Diploma van Keizer Frederik den IV; waar bij hij in 't jaar 1473. verklaarde, dat dit geslacht sedert onheugelijke tijden den eertitel van Baron gevoerd hadde, is bij CHRISTINEUS *part.* I. *Jprud. Her. p.* 380 – 382; die, op verscheiden plaatsen van dit werk, ook verslag doet van sommige heerlijkheden, door de Merodes bezeten. Men vergelijke L'ESPINOY *livr.* V. *pag.* 104, *Nobiliaire des Pays-Bas tom.* I. *p.* 11 Van sommige latere afstammelingen, in de voorgaande eeuwe, en tot den tegenwoordigen tijd toe, wordt in dat zelfde werk bericht gegeven *tom.* I. *p.* 162, 171, 206 – 210, 219, 220, *tom.* II. *p.* 468, 469. Zie ook *Suite du Supplément au Nobiliaire tom.* I. *p.* 234, 235, *tom.* IV. *p.* 151; waar uit men de Stamlijsten zal kunnen verbeteren en aanvullen. — De ouders van den Bondgenoot waren Richard van Merode, Ridder, Burgemeester van Luik, enz. en Agnes van Warfusée, Vrouw van

gen verdiensten aan Vaderland en Vrijheid.

Een voornaam Bondgenoot.

Hij nam al vroeg deel in 't Bondgenootschap der Edelen, en teekende, in hunnen naam, het verdrag met de Landvoogdesse (u). Eenigen van zijne Stamgenooten volgden zijn voetspoor, gelijk aanstonds blijken zal.

Richard van Merode verschilt van hem, volgens zijn schrijven aan Alva.

Doch *Richard van Merode*, Heer van Frentz, scheen van geheel andere gedachten te zijn, indien men anders staat kan maken op zijn schrijven aan den Hertoge van Alva. Deze hadt hem twee brieven toegezonden: de eerste betrof het gereed houden der bende van *ordonnantie* onder bevel des Graaven van Egmond, om, op de eerste aanschrijvinge, zich op reize te kunnen begeven; in den tweeden vorderde de Hertog, dat Merode hem aanstonds schriftelijk zou opgeven alle de naamen van hun, die, onder gemelde bende behoorende, tot het Bondgenootschap toegetreden en bij de overleveringe van het Smeekschrift waren tegenwoordig geweest. Ten opzichte van het laatste, antwoordde Richard van Merode, dat het hem, hoe gaarne hij anders gezind was

(u) Zie I Stuk, bl. 433—.

van Waroux. Hij storf 1549. Hun grafschrift vindt men bij LOYENS *Recueil Heraldique des Bourguemestres de la Cité de Liege pag.* 240, 241.

was den Hertoge te gehoorzamen, onmogelijk zou zijn hunne naamen te melden, naardien zij zich bij de Bondgenooten gevoegd hadden, en bij het overhandigen van 't Smeekschrift tegenwoordig geweest waren, buiten zijn weten en zonder zijnen raad ingenomen te hebben, wel wetende, dat hij anders hun met al zijn vermogen in dezen zou tegengestaan hebben; gelijk hij betuigt omtrent anderen gedaan te hebben. Uit het antwoord van den Hertog op dit schrijven, kan men duidelijk zien, dat Alva 'er weinig genoegen in nam, en andermaal op 't sterkste bij Merode aanhieldt, dat de naamen der verbonden Edelen hem zouden opgegeven worden: 't gene hij begreep te gemaklijker te kunnen geschieden, om dat zij zich genoeg deden onderkennen. (x). Hoe ook Richard van Merode gezind ware, zeker is 't, dat zijn stamgenoot, tot wien ik wederkeere, der goede zaake toegedaan en tot

De Hertog neemt geen behagen in zijn antwoord.

B. van Merode blijft getrouw.

(x) De brief, door R. van Merode uit Chastlineau den 6 Januarij 1567 [1568] aan den Hertog van Alva geschreven, berust in 't oorspronglijke onder mij, en is te vinden onder de Bijlaagen, tot dit werk behoorende, lett. LL.; waar ook gedrukt is het antwoord van Alva op dien brief, uit een oud afschrift ontleend, en onder mij berustende.

Gebannen, 1567. zijn' dood getrouw bleve. Geen banvonnis van Alva (y), geen ongunst der Konin-
Engeland hem ontzeid. ginne van Engeland (z), kon hem aan 't wankelen brengen. Dapperheid en wijs beleid verzelden alle zijne pogingen ten dien-
Briefwisseling met Oranje. ste van het Vaderland, over welks belang hij, in den kommerlijksten tijd, heimelijk met Prins Willem raadpleegde (a). Ten
Zijne dapperheid. jaare 1572 hadt hij merkelijk deel in de veroveringe van Mechelen, doch welke stad, kort daarna, wederom moest verlaten worden (b). Wat hem, sedert dien tijd, bewogen hebbe, om met de woon
Gemagtigd tot den Keulschen Vredehandel. buiten Nederland te gaan, is mij niet bekend, maar wel, dat hij in 't jaar 1579 te Keulen woonde, en een der Staatsche Gemagtigden tot de vredehandelinge in die stad was (c). Wanneer die handeling, in 't volgende jaar, afgebroken werdt, en de Ne-

(y) VAN METEREN III boek, bl. 49.
(z) Zie II Stuk, bl. 138 (q).
(a) VAN METEREN III boek, bl. 59.
(b) HOOFT VII boek, bl. 272, 277. LE PETIT *tom* II, *p.* 233; doch die hem, verkeerdelijk, noemt *Heer van Waroux*. Die heerlijkheid behoorde aan Willem van Merode, broeder van Bernart.
(c) BOR XIII boek, bl. 52. DE TASSIS *lib.* V, *p.* 349.

Nederlandsche gezanten, volgens last der Staaten, te rug keerden, bleef Merode met Albada te Keulen, om, op eenen bepaalden voet, en wanneer zich daar toe bekwaame gelegenheid voordeedt, eenen vredehandel voort te zetten (d). Dan, die gelegenheid kwam niet, en Merode keerde weder in deze Landen. Hier toe gaf zijne aanstelling tot plaatsbekleeder des Prinsen van Oranje, als Stadhouder van Friesland, eene gepaste aanleiding. In 't jaar 1581 aanvaarde hij dezen post, en bekleedde denzelven met allen roem, tot den jaare 1583, wanneer hij, ter oorzake van zijnen hoogen ouderdom, en om dat de last hem te zwaar viel, zijn ontslag verzocht, en op lang aanhouden verkreeg, met groote dankzegginge voor zijne goede en getrouwe diensten (e). Het is vermoedelijk, dat hij, in 't volgende jaar, het lijk van zijnen vriend, den Prinse van Oranje, naar 't graf verzelde (f), en eer lang zelf den tijd verliet, zonders kinders bij

Wordt Lieutenant Stadhouder van Friesland, 1581

Wordt met eere ontslagen.

I 2 Anna

(d) BOR XIV boek, bl. 168.

(e) BOR XV boek, bl. 210, XVII. 19, XVIII. 15, 34. HOOFT XVI boek, bl. 654.

(f) BOR XVIII boek, bl. 57.

Anna Schetz, uit een beroemd geslacht herkomstig (g), verwekt te hebben (h).

W. van Merode. WILLEM VAN MERODE, Heer van Duffel, en Waroux, Ridder, broeder van Bernart (i), was, sedert het jaar 1547, in aanzien te Luik, en in 't jaar 1576 Burgemeester van die stad, in welke hij ten jaare 1589 overleedt (k). Ten bewijze van zijne gezindheid voor de Vrijheid zal 't genoeg zijn te melden, dat hij een der eersten was, die onder den Prinse van Oranje dienst namen (l). Zijne verdere pogingen ten dienste van 't Vaderland zijn niet tot mijne kennisse gekomen. Hij was eerst ge-

Dient onder Willem den I. 1568.

Zijne huwelijken.

(g) P. BURMANNUS *Secundus tom.* I. *Analect. Belg. Praefat. p.* CXXVII - CXLII.

(h) MSS. Aanteekeningen van den Baron *van Spaen van Hardenstein.*

(i) LE PETIT verwart, gelijk boven gezegd is, bladz. 130., de twee broeders, Bernart en Willem van Merode, wier eerste Heer van Rumen, de tweede Heer van Waroux was.

(k) LOIJENS *Recueil Herald. des Bourgem. de Liege, pag.* 314, 315.

(l) J. B. DE TASSIS *lib.* I, *pag.* 137, waar hij, gelijk reeds aangemerkt is II Stuk, bl. 105, genoemd wordt *Uberoux.* Hadt HOIJNCK VAN PAPENDRECHT daar mede HOOFT V boek bl. 196 vergeleken, hij zou niet onkundig gebleven zijn, van wien DE TASSIS sprak.

gemaegschapt met Johanna van Bocholt (m), die, misschien, in bloedverwantschap stond met den Bondgenoot Bouchout, te voren gemeld (n), en daarna met Johanna van Thiant, wier moeder was Agnes, of Anna, van Ghistelles. Uit dit laatste huwelijk was gesproten Jan van Merode, die in echt nam Margarita van Harchies, dochter van Karel, Baron van Harchies, en van Maria van Liedekerke, en bij haar verwekte Ernst van Merode, Ridder van S. Jakob, Graaf van Thiant, Baron van Harchies en Gouverneur van Valenchijn (o). Robbrecht van Merode was ook een zoon des Heeren van Waroux, en kweet zich altijd dapperlijk in dienst der Algemeene Staaten. Zijn gelukkige aanslag op Aalst was 'er getuige van; over welke plaatse de Hertog van Anjou hem tot Bevelhebber aanstelde. Kort daarna is hij ongelukkig te Antwerpen omgekomen (p). Zijne beproefde trouwe doet mij gelooven, dat deszelfs onderhandeling

Zijn zoon Robbrecht volgt 's Vaders voetspoor.

(m) BUTKENS *tom.* II, *pag.* 127.
(n) In 't II Stuk, bl. 271, 272.
(o) *Quartiers Généalogiques*, *tom* I, *pag.* 260.
(p) BOR XVII boek, bl. 32, 38. LE PETIT *Bor.* XIII, *pag.* 463.

ling met den Heere van Heeze (q) alleenlijk in schijn was, en niets ten nadeele van 't Vaderland bedoelde.

L. van Merode.

LEVERT VAN MERODE staat op eene lijst der Bondgenooten (r), welke mij eerst ter hand kwam, na dat ik de algemeene naamlijst der verbonden Edelen had laten drukken (s). Mij is niemand met dezen voornaam in de stamlijsten van dit geslacht voorgekomen. Naardien zeer veele naamen op de gemelde lijst gebrekkig opgegeven worden, vermoede ik, dat men voor *Levert* zal moeten lezen *Berent*, en denken aan Bernart van Merode, van wien hier boven gesproken is.

N. van Merode.

In eene der naamlijsten van de verbonden Edelen (t), wordt iemand uit dit geslacht VAN MERODE onder dezelven opgeteld, die onderscheiden was van de Heeren van Rumen en Duffel, doch wiens voornaam niet bekend stondt (u). 'T is derhalven onzeker,

(q) LE PETIT *livr.* XII, *pag.* 414.
(r) In de Bijlaagen bladz. 137.
(s) Zie het I Stuk, bladz. 252.
(t) Bijlaagen bladz. 34.
(u) De letter N wordt dikwils in die lijst voor de geslachtnaamen gezet, om aanteduiden, dat de voornaamen onbekend waren.

ker, wie hier bedoeld worde. Men kan, bij voorbeeld, denken aan *Richard*, zoon van Willem van Merode en Katharina van Cortenbach, die een volle neef der twee gemelde Bondgenooten was (v); of aan *Jan*, zoon van Jan van Merode en Francoise van Brederode, die eerst in huwelijk hadt Menera van Bergen, naderhand Margareta van Pallant; of aan *Filips*, wiens moeder was Johanna van Montmorencij, en die in den echt tradt met Jakoba van Lalaing (w).

Van Merweden.

Het is twijfelachtig, of VAN MERWEDEN, elders geheten *van Merwede*, *van de Merwede* en *van den Merwede*, hier te houden zij voor den naam der oude en bekende heerlijkheid, nabij Dordrecht gelegen, dan wel voor den naam van 't geslacht, 't gene zich naar dezelve heerlijkheid benoemde, of van eenig ander geslacht, onder dien naam bekend. Indien het eerste waar is, zou men moeten

De heerlijkheid van dien naam kwam nu toe aan D. v. d. Beetzelaer.

 den-

(v) In de Kerke te Oirschot is, gelijk de Heer *van Wijn* mij bericht, de grafstede van *Richard van Merode*, gestorven in 't jaar 1572, die genoemd wordt *Sohne tot Petersheim*, *buenderheer van den lande van Duffle en Deefdale*. Of deze Richard dezelfde zij met hem, van wien ik spreke, durve ik niet verzekeren.

(w) ESPINOY *Rer.* I, *pag.* 123, 129.

denken aan Daniël van den Boetzelaer (x), die, gelijk wij zagen (y), onder de verbonden Edelen behoorde, en aan wien de vrije heerlijkheid Merwede, in dien tijd, toekwam, zijnde hij daar mede verlijd in 't jaar 1560 (z). Het geslacht, 't gene van deze heerlijkheid zijnen naam ontleende, was bekend en beroemd (a) sedert het mid-

Het oude geslacht van dezen naam.

(x) In deze gissinge heeft de Heer *van Oudendorp*, in zijne MSS. Aanteekeningen, mij gesterkt.

(y) In 't II Stuk bladz. 240, 241.

(z) Tegenwoordige Staat van Holland I deel, bl 357. Ik zal hier bijvoegen de Aanteekeninge van den Heere *van der Craght*: " In 1540. is „ *Jo. Josina van der Merwede* bij dode van haar „ Broeder *Dirk van der Merwede* met een zesde deel van de Ambagtsheerlijkheid van de „ Zijdwinde verlijt geworden, en in 1555. met „ eenige goederen onder Sprang. In 1560. is „ *H. Daniël van der Merwede* met de Heer„ lijkheid van der Merwede verlijt. Deeze zal „ hier denkelijk bedoelt worden." Men ziet ook uit deze Aanteekeninge, dat Daniel van den Boetzelaer, uit hoofde van die heerlijkheid, genoemd worde *Heer Daniel van der Merwede*. Hij kwam aan 't bezit daar van bij uitersten wille van Margareta van Praat van Moerkerken, weduwe van Gerrit van Arkel, overleden in den jaare 1560; Zie VAN GOUTHOEVEN bl. 190, en VAN LEEUWEN *Bat. ill.* bl. 1008.

(a) Men zie de Genealogie bij VAN BALEN, VAN LEEUWEN bl. 1005—1008, en VAN HOOGSTRATEN in zijn Woordenboek. In 't Charter-

midden der twaalfde eeuwe, doch lang voor den tijd van 't Bondgenootschap der Edelen uitgestorven (b), indien men anders op de gedrukte geslachtregisters durft afgaan, en een onwraakbaar bewijs kan afleiden uit het overgaan der heerlijke goederen van de Merwede, ten jaare 1424, uit het oude geslacht, daar van benoemd, in dat van Praat van Moerkerken. Of een tak van dien ouden stam, of een ander geslacht van denzelfden naam, is reeds in 't einde der zestiende eeuwe te Kampen en elders in bloeij geweest, en tot heden gebleven (c).

I 5 MER-

terboek van VAN MIERIS vindt men dikwijls meldinge van dit geslacht, b. v. II deel, bl. 68, 234, 252, 319, 337, 351, 364, 372, 403, 409, 426, 478, 493, 504, 506, 598, 603, III, 186, 187, 200, 244, 275, 315, 317, 330, 352, 520, 582, 615, 643, 652, 673, IV. 47, 311, 360, 528.

(b) Behalven de aangehaalde schrijvers, leze men vooral de Aanteekeningen van den Heere VAN DE WALL op de Handvesten en Privilegien van Dordrecht I Stuk, bl. 134, 135.

(c) Volgens bericht van den Heere Grietman *van Burmania*, die noch meldt, dat daar uit gesproten waren (1) Jr. Frederik Baron van der Merwede, Lt. Kolonel in 't Regiment van den Heere Prinse van Baden-Durlach, en (2) Jr. Hendrik Lodewijk Baron van der Merwede, Burgemeester te Kampen.

Merwen. MERWEN is, vermoedelijk, dezelfde geslachtnaam, als VAN MERWEDEN (d), die ook elders dus uitgedrukt wordt. 't Zal genoeg zijn, één voorbeeld bijtebrengen. Daniel van der Merwen is, zonder twijfel, Heer Daniel van de Merwede (e).

W. van Moerkerken. WILLEM VAN MOERKERKEN, herkomstig uit een adelijk Vlaamsch geslacht, doorgaans geheten *van Praat van Moerkerken* (*), zal geweest zijn de zoon van Lodewijk, en van

Ka-

(d) MSS. Aanteek. van den Heere *van der Cragbt*.

(e) Privilegien van Dordrecht I Stuk, bl. 133.

(*) De heerlijkheid *Moerkerken* in *Vlaanderen* behoorde in vroegere eeuwen aan een geslacht van dien naam, en ging vervolgens over in dat van *Praat* of *Praet*, 't geen zich naar dezelve benoemde *Praat van Moerkerken*, of *Praat gezegd van Moerkerken*, of ook wel alleenlijk *Van Moerkerken*. Verg. LESPINOY *livr.* I, *pag.* 126. Men vindt een gedeelte der Stamlijst van dit geslacht bij LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 908—911., VAN LEEUWEN *bl.* 1098, 1099, en VAN HOOGSTRATEN op 't woord *Moerkerken*. Dat dit geslacht sedert de XII. eeuwe in groot aanzien geweest zij, en verbonden met de voornaamste geslachten, blijkt genoegzaam, zoo uit de gemelde Stamlijsten, als uit andere bescheiden, te vinden bij LESPINOY *pag.* 98, 105, 118, 121, 122, 740, in *Nobiliaire des P. B.* *tom.* II, *pag.* 386., *Supplément du Nobil. pag.* 4, *Recueil Généal. de Familles origin. des P. B. pag.* 225, *Quartiers Généal. tom.* I, *pag.* 25. —— Sommigen hebben verkeerdelijk tot dit geslacht gebragt *Ludovicus Pratensis s. a Prato*, in de Nederlandsche Geschiedenissen ten tijde van Keizer Karel wel bekend. Dan, deze was Lodewijk van Vlaanderen, Heer van Praat. Zie HOIJNCK VAN PAPENDRECHT, *in notis ad vitam Viglii ab Aijtta pag.* 155, 156.

Katharina van Egmont, natuurlijke dochter des Graaven van Buren. Niemand zal zich verwonderen, dat hij zich bij de Bondgenooten voegde, die weet, dat zijne eene zuster getrouwd was met Wessel van den Boetzelaer, en de andere met Herman van Bronkhorst, wiens drie zoonen ook onder de verbonden Edelen waren (f). Het is te wenschen, dat hij meer roems door zijne ondernemingen ten dienste van het Vaderland zal verworven hebben, dan door zijn huwelijk, 't gene aan zijn geslacht tot oneer was, en voor hem zelven schadelijk, naardien zijn vader, bij deszelfs uitersten wille, om die reden verboodt, dat de heerlijkheid Barendrecht aan hem zou komen.

ANTHONIJ DE MOL, gesproten uit een oud (*) en edel geslacht in Brabant (g), waar

A. de Mol.

(f) VAN LEEUWEN bl. 1008. Vergel. II. Stuk bladz. 247 in de aanteekeningen.

(g) DE ROUCK bladz. [illegible]

(*) In 't begin der veertiende eeuwe was dit geslacht reeds in groot aanzien te Gent, waar Jakob en Jan de Mol, in de jaaren [illegible] en [illegible] in de Schepenbank zaten, volgens LINDANUS *pag.* [illegible]. Omtrent het midden van dezelfde eeuwe was ook in Brabant, bijzonderlijk te Brussel, dit geslacht in eer verheven, naar 't getuigenis van PUTEANUS bij LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 1009. Op 't jaar 1497. is mij Roland de Mol als Ridder voorgekomen in een Charter bij MIRAEUS

tom.

waar hetzelve, gelijk ook in Vlaanderen en elders, veele heerlijke goederen bezat (h), staat bekend als Edelman des Prinsen van Oranje, en Stadhouder der Leenen van Braband. Zeker is 't, dat hij zich voegde bij de verbonden Edelen; doch men kan niet bewijzen, dat hij, gelijk men der Landvoogdesse aandiende, zijne pogingen zou aangewend hebben, om 't volk tot den beelden-

Beschuldigd van aandeel in den beeldenstorm gehad te hebben.

(h) L'ESPINOY *Livr.* II, *pag.* 332. *tom.* I. *opp. Diplom. pag.* 94., om van anderen te zwijgen, die gemeld worden in de Genealogie, te vinden in *Genéalogies de quelques Familles des P. B pag.* 122 – 127. Hoe groot de luister van dit geslacht geweest zij, kan men besluiten, zoo uit de heerlijke goederen, door hetzelve bezeten, als uit de huwelijks-verbintenissen met de voornaamste geslachten. Men vindt, dat aan dit Huis toebehoorden de heerlijkheden Wesselaar, Oetingen, Lifferinge, Loppoigne (LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 1006.), Meerendaal (CHRISTIJN *in Iprud. Her. part.* I. *p.* 412.), Raamsdonk (*Recueil Généal. de Familles origin. des P. B. p.* 328.), Balen, Dessel, Rollant, Herent, welke laatste in 't jaar 1658. tot eene Baronije verheven is (*Iprud. Her.* I. 319, en *Nobiliaire des P. B. tom.* I. *p.* 359, 360.), om niet te spreken van andere, in de Genealogie vermeld. Daar uit blijkt mede, dat dit geslacht door huwelijk verbonden zij geweest met die van Piek, Boetzelaer, Serclaas d'Enghien, Pipempoij, van der Noot, Hinckart, le Sauvage, enz. Men vergelijke LE CARPENTIER *part.* III, *p.* 172, 542, 543, 1006, 1010, CHRISTIJN *Ipr. Her. part.* I *p.* 287, 412. *Nobiliaire des P. B. tom.* II *p.* 424. *Quartiers Généalog. tom.* I. *p.* 115, *Recueil Généal. de Familles orig. des P. B. p.* 375, de geslachtlijsten van *Roorda* en *Merode* bij FERWERDA I deel I en 2 stuk — Naar alle vermoeden, zal tot dit geslacht ook behoord hebben Pieter Mol, die, ten tijde der Nederlandsche beroerten, de zijde der Hervormden en Vrijheidminnaaren in Friesland hieldt, gelijk J. CAROLUS meldt *de rebus C. a Robles in Frisia gestis lib.* II, *p.* 107.

denstorm te Brussel aantezetten (i). In het eene en andere vondt Alva en de Bloedraad gronds genoeg, om hem te bannen, als die schuldig was aan de misdaad van gekwetste majesteit (k). Zijne verdere bedrijven en lotgevallen zijn mij onbekend gebleven; en hoe zeer mij anders zijn geslacht bekend is, kan ik echter niet met volle zekerheid beslissen, of hij een zoon van François de Mol, Major van Leuven, geweest zij, en in echt hadde Anna van Buenst, welke verscheiden kinders naliet (l), of dat hij getrouwd geweest zij met Joanna de Ligne, dochter van Jan, Heer van Hamme, en van Philippotte van der Noot, welke laatste in 't jaar 1578 overleden is, en zuster van Philippotte van Ligne, gehuwd met Gerard, Heer van Oijenbrugge (m). *Door Alva gebannen, 1568.* *Zijne ouders.*

Een geslacht, MONDRICOURT genaamd, is mij nergens voorgekomen, en aan welk geslacht de heerlijkheid van dien naam in de XVI. eeuwe toebehoorde, heb ik niet konnen ont- *Mondricourt.*

(i) HOPPERUS *Recueil des troubles pag.* 98.

(k) VAN METEREN III boek, bl. 49.

(l) Volgens de MSS. Aanteekeningen van den Baron *Van Spaen van Hardenstein.*

(m) *Quartiers Généalogiques tom.* I *pag.* 232.

ontdekken. In de volgende eeuw en later, was zij het eigendom van 't geslacht *de Beaufort* (n).

C. de Monfalcon. KAREL VAN MONFALCON, Baron van Flassieu, en

G. de Monfalcon. GEORGE VAN MONFALCON, staan op de oorspronglijke naamlijst der verbonden Edelen bekend. Elders (o) wordt één van hun, verkeerdelijk, genoemd *Montallon*. Van beider geslacht en bedrijven wete ik niets te berichten.

G. van Montigny. GEORGE VAN MONTIGNY, Heer van Noijelles (*), gaf veele blijken van liefde tot het

(n) *Recueil Généal. de Familles orig. des P. B. p. 256. et suiv.*

(o) Zie de Bijlaagen bladz. 138.

(*) Er is geen twijfel, of deze Bondgenooten zullen behoord hebben tot een der aanzienlijke geslachten, die den naam van *Montigny* droegen, hoedaanige veelvuldig waren. Men zie LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 805-807. Op 't jaar 1214. is mij, bij BUTKENS *Troph. de Brabant Tom.* I. *pag.* 183. voorgekomen Galo de Montigny. — Men heeft mij bericht, dat George de Montigny in echt hadde Charlotte de Nouvelles, en dat hij bij haar twee dochters won. Doch volgens LE CARPENTIER *part.* III *pag.* 84. was deze Charlotte getrouwd met Anthony van Montigny, Heer van Noijelles. Die zelfde Schrijver getuigt wel, *pag.* 369, dat George van Montigny, Heer van Noijelles, getrouwd was met Charlotte van Nouvelles, Vrouwe van Prembesques, en dat Agnes van Montigny, uit dit huwelijk geboren, ten man kreeg Paul de Carondelet, Heer van Maulde; maar het blijkt uit zijn bericht, *pag.* 838, dat 'er een andere George van Montigny bedoeld worde, die

met

het Vaderland, en bleef in deze gevoelens volharden, onaangezien alle smaadheid, van meer dan eenen kant hem aangedaan. Want, na dat hij zich bij de Bondgenooten gevoegd, en in hunnen naam 't verdrag met de Landvoogdesse geteekend hadt (p), onderhieldt hij briefwisselinge met den Prinse van Oranje (q), poogde Bergen in Henegouwen te helpen ontzetten, 't gene echter niet gelukte (r), en bevondt zich bij het aanmerkelijke ontzet der stad Leijden (s). Men ziet hier uit, dat het vonnis, door Alva tegen hem

Sluit het verdrag met de Hertoginne.

Briefwisseling met Oranje.

Toeleg op Bergen. 1572.

Is bij 't ontzet van Leijden, 1574.

(p) Zie I Stuk, bl. 433 —.

(q) VAN METEREN III boek, bl. 59.

(r) HOOFT VI boek, bl. 263. Vergelijk WAGENAAR VI deel, bl. 384.

(s) HOOFT IX boek, bl. 391.

met Charlotte van Nouvelles reeds ten jaare 1460. trouwde, en bij haar twee dochters verwekte, Charlotte, gehuwd aan Filips van Brabant, gezeid de Glijmes, en Anne, of Agnes, hier boven gemeld. — Of Jan Karel Steven van Montigny, Heer van la Cour en Thommen, Lt. Generaal in dienst van den Keur-Vorst van Hanover, die den titel van Baron voor zich en zijne afstammelingen in 't jaar 1752. verkreeg, volgens *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* V. *p* 261, tot dit zelfde geslacht, of tot een ander van dien naam behoorde, kan ik niet bepalen. — Ik vermoede, dat Jakob van Montigny, Heer van Noijelles, die gemeld wordt in zekere verklaringe, door Egmond en Croy in 't jaar 1529. gegeven, en te vinden bij CHRISTINEUS in *Opt. Her. part.* I, *pag.* 190-192, de vader van dezen Bondgenoot zal geweest zijn. — *Noijelles*, in Artois gelegen, werdt den 8 Febr. 1614, tot een Graafschap verheven. Zie *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag* 165, & *Suite du Supplément au Nobiliaire tom.* I, *pag.* 237.

Gevonnisd door Alva, 1567. *Engeland hem ontzeid, 1575.* *Het bewijs voor zijnen afval van 't Bontgenootschap tegengesproken.*

hem geveld (t), geene veranderinge in zijne denkwijze maakte; en 't verbod, om in Engeland te komen (u), kon hem niet schaden, of tot de Spaansche zijde doen overslaan. Hier tegen zou echter éene bedenking gemaakt kunnen worden. Men vindt onder de Krijgsbevelhebbers, die onder Don Jan van Oostenrijk dienden, den Heer van Noijelles uitdrukkelijk gemeld (v): dit doet vermoeden, dat deze Bondgenoot, gelijk zoo veele anderen, zich in 't jaar 1575 bij de Spanjaarden gevoegd hebbe. Doch het blijkt van elders, dat die Heer van Noijelles niet geweest zij de Bondgenoot, van wien hier gesproken is, maar Jan van Noijelles, Heer van Rossignol, die zich in dienst van Don Jan begaf, door Parma tot Bevelhebber van Mechelen aangesteld werdt, en een der Afgezanten van den Koning was, om met die van Artois en Henegouwen het verdrag te sluiten, en dezelven tot onderwerpinge aan 't Spaansche gebied te doen wederkeeren (w).

JAN

(t) VAN METEREN III boek, bl. 49.

(u) HOOFT X boek, bl. 443.

(v) HOOFT XI boek, bl. 454, 458.

(w) DE TASSIS *lib.* IV *pag.* 283, *lib.* V *pag.* 395, 409. LE PETIT *livr.* XII, *pag.* 383. Gentsche Geschiedenissen I deel, bl. 248, 249, in de aanteekeningen.

JAN VAN MONTIGNIJ, Heer van Vilers, of Villers, was onder de eerste teekenaars van 't Verbond der Edelen, woonde hunne voornaamste vergaderingen bij, vooral te Breda en Dendermonde, en sloot, in hunnen naam, het verdrag met de Hertoginne (x). Hij werdt, sedert, tot de uitvoeringe van gewigtige zaaken gebruikt. Den Graave van Hoorne werdt als eene groote misdaad aangetijgd, dat hij, schoon wel wetende, dat Vilers was van de *nieuwe Religie*, denzelven nochtans naar Doornik gezonden hadde, om de onlusten, in die stad gerezen, te dempen, de Onroomschen te helpen, en de bevelen der Hertoginne tegentegaan (y). De Prokureur Generaal geeft daar omtrent veele bijzonderheden op, die door Hoorne niet alle toegestemd worden. Het blijkt echter uit 's Graaven antwoord op dit punt der beschuldigingen, dat hij zich van Vilers in zaaken van belang te Doornik bediend hadde, zoo wel als de verbonden

J. van Montignij.

Een der voornaamste Hondgenooten.

Wordt door Hoorne naar Doornik afgezonden.

K Ede-

(x) VAN DER HAER *lib.* II *de init. tum. Belg. pag.* 204, 313, en HARAEUS *tom.* III *Annal. Brab. pag.* 37. Verg. I Stuk bl. 133, 433, II Stuk, bl. 3.

(y) BOR IV boek, bl. 137. Verg. II Stuk, bl. 398 (t).

Zijne pogingen tot dienste der Hervormden te Valenchijn. Edelen, die hem, kort te voren, naar de Graaven van Egmond en Mansfeld afzonden, om voor de veiligheid en Godsdienstoefeninge der Hervormden te Valenchijn te waken (z). Jammer is 't, dat deze voortreffelijke man, door een vroegtijdigen dood, verhinderd wierde meer diensten aan Vaderland en Godsdienst te doen. *Is gevangen, en naar Brussel gevoerd.* In den ongelukkigen slag bij Daalhem, den vyfentwintigsten van grasmaand 's jaars 1568, in 's vijands handen gevallen zijnde, werdt hij naar Brussel gevoerd, en in die stad, op *Sterft op een schavot.* een vonnis van den Raad der beroerten, den tweeden van zomermaand, openlijk onthalsd (a). *Bijzonderheden van zijnen dood.* Twee der beste Nederlandsche Historieschrijvers, VAN METEREN (b) en HOOFT (c), verhalen deze aanmerkelijke omstandigheid nopens de uitvoeringe van 't doodvonnis, door Alva's Bloedraad over den uitmuntenden Montignij gestreken.

Ver-

(z) BOR III boek, bl. 99, IV boek, bl. 147.

(a) VIGLIUS AB AYTTA *epist.* LVII *et* LVIII *ad Hopperum*, *pag.* 474, 475. Men zie de Schryvers, aangehaald in 't II Stuk, bl. 143, 144, en 482 (t).

(b) III boek, bl. 52.

(c) V boek, bl. 180.

Vernomen hebbende, dat verscheiden Edelen onder 't geluid van veele trommelen, den voorgaanden dag, ter dood gebragt waren, op dat zij niet zouden kunnen gehoord worden, indien zij iet hadden willen zeggen, doch dat de trom niet geroerd was, wanneer men beloofde in 't Roomsch-Katholijke geloove te willen sterven, en niet veel te spreken; gedroeg Montignij zich bij den biechtvader, als of hij in den Roomschgezinden Godsdienst wilde sterven, en verzocht op dien grond eenige voordeelen voor zijne zuster, en voor zich zelven eene behoorlijke begravenisse. Hij werdt derhalven, zonder tromslag, naar de strafplaatse geleid. Op weg, groette hij overal welgemoed zijne vrienden en bekenden. Op 't schavot geklommen zijnde, deedt hij een gebed, zoo in 't Latijn, als in 't Fransch, en bekende, dat hij bij GOD een' strengeren dood voor zijne zonden verdiend hadde. Ten laatsten viel hij op de oorzaken van zijnen dood, en zeide, dat hij geen verrader was, maar storf, om dat hij 's Konings waaren dienst, der Landen welvaren en vrijheid hadt voorgestaan, daar bijvoegende, dat, hoewel veele menschen dit nu zoo niet konden verstaan of

bevroeden, daar 'er, nochtans veelen waren, wien zulks in hun hart wel bekend was, en dat zij en hunne nakomelingen hetzelve namaals dus bevinden zouden, en 'er zoo over oordeelen. Terwijl Montignij op deze wijze zijn hart kloekmoediglijk uitsprak, viel hem de biechtvader in de redenen, en zeide, dat hij beloofd hadde anders te sterven. Doch Montignij brak dit gesprek af, en riep eindelijk, dat hij storf in den Hervormden Godsdienst, welken hij prees, zoo veel hij kon. Men ziet hier uit, dat deze Bondgenoot zoo roemruchtig in zijnen dood, als geduurende zijn gantsche leven, was.

A. de Montoije. ADRIAAN DE MONTOIJE wordt, zonder twijfel, bedoeld in de naamlijst der Bondgenooten bij BOR (d). Hier van zoude ik

(d) In eene andere lijst, te vinden in de Bijlagen tot dit werk bl. 40, wordt hij genoemd *de Montroije*. Dus staat 'er ook in 't MS. Memoriaal van Van der Houven bl. 392, volgens de MSS. Aanteekeningen van den Heere *Van Oudendorp*. Deze verschillende lezing deedt mij eerst denken op iemand uit het geslacht *Montfoije*; waar uit omtrent dezen tijd gesproten was N. de Montjoije, getrouwd met Hubert de Carpentier, Ridder, Heer van Haversein, Buissonville, Humen, enz. Zie *Recueil Généal. de Familles originaires des P. B. pag.* 307. Noch on ik

ik onkundig gebleven zijn; zoo niet Viglius van Aijtta aan zijnen vriend Hopperus (e) geschreven hadt, dat Adriaan van Montoije, zoon van den gewezen Kastelein van Gent, zich van de voogdije over hem, zoo dra eenigzins mogelijk, ontslagen hebbende en tot het hoofsche leven overgegaan zijnde, zich onvoorzichtiglijk bij hen gevoegd hadde, die ten jaare 1566 het Bondgenootschap gesloten en 't smeekschrift onderteekend hadden. Doch het blijkt uit dien zelfden brief, dat Montoije, om die reden, gedagvaard wierde, om zich te zuiveren, en dat hij, verschenen zijnde, vergiffenisse ontfing, en vervolgens een rijk huwelijk te Gent deedt. 'T schijnt, dat Hopperus zich veel aan hem liet gelegen liggen, naardien Viglius van Aijtta belooft, zoo dra hij iet

Gedagvaard.

ik Hubert de Montjoije, overleden 1483, in *Recueil Her. des Bourguem. de Liege pag.* 215, en Johanna van Montjoije, gehuwd aan Reinier van Druines, gezegd Roseij, Ridder, in de Genealogie van *Van Lijnden* xv generatie, bij *Ferwerda*. Dan, waar toe meer? Het blijkt toch, dat hier gesproken worde van iemand uit het geslacht *de Montoije*, gelijk hier boven ontegenzeggelijk bewezen is.

(e) VIGLIUS AB AYTTA *epist.* CCXIII *ad Hopperum*, *pag.* 775, 776.

nader van Montoije verneemt, hetzelve aan Hopperus te zullen mededeelen. Men ziet hier uit, dat deze Bondgenoot, nevens zoo veele anderen, zeer onstandvastig was, en meer zijn eigen belang, dan 's Lands welvaart, beoogde. Van elders is mij gebleken (f), dat dit geslacht zeer oud en hoogaanzienlijk was; en dat Adriaan de Montoije, Ridder, Heer van Dorent, vader van dezen Bondgenoot, in den jaare 1570 overleedt, behalven andere kinderen nalatende eene dochter, welke, in 't jaar 1602, trouwde met Willem van Montmorencij, Heer van Neufville.

Verlaat het Bondgenootschap.

Mosthoven.

Een geslacht, MOSTHOVEN geheten, kan ik my niet herinneren ergens gevonden te hebben. Zou men, misschien, kunnen denken, of aan 't geslacht *Morchoven*, 't gene in 't begin der zestiende eeuwe in groot aanzien was, en sedert gebleven is (g), of aan

Mogelijk wordt bedoeld het geslacht of

(f) LE CARPENTIER III *part. pag.* 104, 239, 807, 808.

(g) *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 31. *Suite du Supplément au Nobiliaire tom.* III, *pag.* 149. *Recueil Généal. de Familles origin. des P. B. pag.* 288.

aan de heerlijkheid van dien naam, in Brabant gelegen, toebehoord hebbende aan de geslachten van der Noot, van der Meeren en d'Ongnies, en in 't jaar 1624 door Koning Filips den IV tot een Graafschap, onder den naam van Coupignij, verheven (h). *De heerlijkheid Morchoven.*

Wie onder den naam LA MOVILLERIE bedoeld worde, kan ik zelfs niet gissen, ook dan niet, wanneer men *la Movillenie* leest, gelijk elders (i) staat: ten ware men denken kon aan Anthonis van Lalaing, Heer van la Movillerie, die, in 't jaar 1584, naar Frankrijk gezonden is, om te handelen met den Hertoge van Anjou (k). *La Movillerie.*

Graaf LODEWIJK VAN NASSAU, herkomstig uit een Geslacht, dat eeuwen lang bij uitstek luisterrijk was, en, sedert de grondlegginge van dit Gemeenebest, tot heden *L. van Nassau. Zijn geslacht.*

 aan

(h) *Quartiers Généalogiques tom.* I, *pag* 259. *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag* 195. *Suite du Supplément au Nobiliaire tom.* II, *pag.* 54.

(i) MS. Memoriaal van *M. van der Houven* bl. 394, volgens de MSS. Aanteekeningen van den Heere *Van Oudendorp*.

(k) HOOFT XX boek, bl. 896.

aan Nederland tot sieraad strekt (*), maakte zich beroemd in ons Vaderland, door zijne veelvuldige en gewigtige pogingen ter verkrijginge van Vrijheid in den Godsdienst en Burgerstaat. Heldhaftigheid, staatkunde, standvastigheid en ijver voor de algemeene belangen, ontbraken hem zoo weinig, als zijnen broederen, *Willem den* I (1), [illegible] den [illegible]

Zijne vier

(1) Men zie, doch met omzichtigheid, het Leven van Willem den I, Prins van Oranje, ten jaare 1732 te Leijden in drie deelen uitgegeven; en de Schrijvers, in dat werk doorgaans aangehaald.

(*) Was het zoo noodig, als het gemaklijk is, uitvoerige berichten van 't aloude en doorluchtige Geslacht VAN NASSAU te geven, ik zoude mij hier kunnen bedienen van de Stamlijsten, opgesteld of uitgegeven door HUBNER, VAN HOOGSTRATEN, FERWERDA, en anderen, doch welke genoeg bekend zijn. Veele bijzonderheden, dit Huis betreffende, zijn doorgaans te vinden in ORLERS Geslachtboom der Graaven van Nassau, bij DE LA PIZE in *Tableau de l'Histoire d'Orange*, en LA FARGUE in de Geslachtschets van den Huize van Nassau. Hoe zeer die schrijvers, in hun oordeel over de bijzondere daaden der Doorluchtige Vorsten, van malkanderen verschillen, zij allen kunnen echter met vrucht over het Geslachtkundige gelezen worden. Daar omtrent vindt men ook eenige berichten in de Latijnsche redenvoeringe van A. M. ISINGIUS, *de meritis Principum Arausionensium et Nassaviorum in Foederatam Belgicam*, den 3 Sept. 1711 te Groningen uitgesproken; en met eenige aanteekeningen uitgegeven door den Heere GERDES, *tom.* 1. *part.* 1. *Scrinii Antiquarii*, *pag.* 56 — 84. Alleenlijk zal ik hier bijvoegen de woorden van den Schrijver van 't *Extrait de la Généalogie de la Maison de Mailsij*, die, sprekende van 't Huis van *Nassau*, zich dus uitlaat *pag.* 41: *Cette Maison Souveraine en Allemagne, en Angleterre & en Hollande, est trop grande pour être susceptible d'un extrait en note. Disons seulement que son auteur Othon Comte de Nassau fut envoyé l'an 926 en Hongrie par l'Empereur Henry l'Oiseleur, avec le titre de Général des Armées Impériales.*

den onſterfelijken Vader des Vaderlands; *Jan*, den ſchranderen bewerker der Utrechtſche Unie, *Adolf* en *Henrik*, die beiden voor dit Gemeenebest in den krijg geſtorven zijn. Bezwaarlijk zal men elders een vijftal broeders ontdekken, die allen zoo veel roems verworven, die zich aan Nederland zoo verdienſtelijk maakten, die als met gelijke treden het deugdenſpoor van hunnen vader, wiens verſtand, beleid en liefde voor den gezuiverden Godsdienst hooglijk geroemd worden, ſtandvastiglijk bewandelden. Wat immermeer de ſnoode laster uitdacht, om den roem van deze doorluchtige broeders, vooral van *Willem*, *Jan* en *Lodewijk*, te verdonkeren, 't was alles vruchteloos. Een aantal pennen is afgeſchreven op den welverdienden lof van Prins *Willem den* I. Geen wonder. Zijne bitterſte vijanden durfden Hem den roem van wijs beleid en vooruitziende ſtaatkunde niet openlijk betwisten. Het verheven karakter en de uitnemende verdienſten van Graaf *Jan*, te voren aan de meeſten minder bekend, zijn door de meeſterlijke penne van een' grooten Staatsman noch onlangs beſchreven (m). Mijn beſtek

doorluchtige broeders.

(m) Ik bedoele het Vertoog over de betrekking

vordert, dat ik hier eenige bijzonderheden, den Graave *Lodewijk van Nassau* betreffende, kortelijk vermelde. Wie alle zijne pogingen ter reddinge van 't Vaderland en tot herstel van Vrijheid in den Staat en Godsdienst weet, zal zich even weinig verwonderen over het ongunstig oordeel der Spaanschgezinden, als over de roemrijke getuigenissen, door anderen aan Graave Lodewijk gegeven. Aan 't Hof te Brussel hieldt men hem voor den allergevaarlijksten der Bondgenooten (n), en, niet zonder reden, was men sterk gezet op zijn vertrek uit deze Landen (o). Trouwens, reeds sedert den jaare 1564, gaf hij blijken van liefde voor de Vrijheid en den gezuiverden Godsdienst. Getuige hier van was zijn raad, aan Oranje gegeven, om eenige nieuwe Leden in den Ge-

Te Brussel dacht men zeer ongunstig van hem.

Zoekt veranderinge in den Ge-

king van Johan Graaf van Nassau tot de Unie van Utrecht, geschreven door den Hoog-Edelen Gestrengen Heere Mr. L. P. VAN DE SPIEGEL, Raad-Pensionaris van Holland en Westfriesland, Groot-Zegelbewaarder, Stadhouder en Registermeester van de Leenen, enz., en geplaatst voor 't II deel van den Bundel der onuitgegeven stukken, dienende ter opheldering der Vaderlandsche Historie en Regeringsform.

(n) STRADA *lib.* V, *pag.* 261.

(o) Zie II Stuk, bl. 13, 14.

Geheimen Raad te doen brengen, die de Spaansche maatregelen minder zouden vol- gen (p); zijne onderteekening van de Nederlandsche Geloofsbelijdenisse (q); zijne gezindheid, doch welke misschien ontijdig was, om Antwerpen bij verrassinge intenemen (r). De haat tegen hem groeide, na dat men zag, hoe groot aandeel hij hadt in de zaken van 't Bondgenootschap. Zoo dikwijls de Edelen plegtiglijk (s) vergaderden, te Breda, Hoogstraten, S. Truijen, Duffel, Dendermonde, of elders, liet Graaf Lodewijk zich bij hen vinden, en sloot, als één van hunne twaalf gevolmachtigden, het bekende verdrag met de Hertoginne (t). Zijn gemeenzaam verkeer met Brederode (u), zijne bekende zucht voor den Hervormden Gods-

heimen Raad.

Ondertegekent de Geloofsbelijdenisse.

Wil Antwerpen verrassen. 1565.

Is een der hoofden van de verbonden Edelen.

(p) BURGUNDIUS *lib.* II, *pag.* 65-68.

(q) C. L. S. *de ortu Calvin.* *pag.* 8, 11. Verg. het tweede Eeuwgetijde der Nederl. Geloofsbelijdenisse, door mijn' Vader uitgegeven, bl. 129-131.

(r) WAGENAAR Vaderl. Hist. VI deel, bl. 127.

(s) Verg. I Stuk, bl. 133, 138, 371, 373, 389, II Stuk, bl. 3, 15.

(t) Zie I Stuk, bl. 433.

(u) Sententien van Alva, bl. 81.

Godsdienst (v), zijne pogingen tot het verzamelen van geld (w), de onderteekening van 't smeekschrift der Hervormden aan den Koning (x), de beschuldiging, dat hij een aanstoker van den beeldenstorm zou geweest zijn (y); deze en dergelijke dingen waren oorzaak, dat de Hertogin hem met onguiistige oogen aanzag. Hier bij kwam, dat hij zelfs ondernam, aan de Bevelhebbers van Brussel en den Graave van Mansfeld zekeren Corlz, edelman des Graaven van Egmond, te zenden met bedreigingen en strenge bevelen (z), waar uit de Landvoogdes zich weinig goeds van hem voorspellen kon. Na dat Alva, die minder toegevend, meer geldgierig en bloeddorstig was, en geen ander voornemen hadt, dan den voet op alle Vrijheidzoekenden te zetten, in 't Land gekomen was, werdt Graaf Lodewijk met geweld aangevallen, eerst openlijk ingedaagd, den 24 van louwmaand 's jaars

Wordt ingedaagd, en gebannen.

1568

(v) Verg. I Stuk, bl. 135, 375, 376, II Stuk, bl. 35, 36.

(w) WAGENAAR Vad. Hist. VI deel, bl. 210.

(x) Zie II Stuk, bl. 48.

(y) Zie I Stuk, bl. 380, 381.

(z) HOPPERUS *Recueil des troubles* III *part. chap.* 6, *pag.* 111.

1568 (a), en den 28 van zomermaand gebannen, met verbeurdverklaringe van zijne goederen, die, reeds eenige maanden vroeger, aangeteekend waren (b). Door al dit leed, werdt hij echter niet afgetrokken van zijne Vrijheidlievende gevoelens, waar in hij volhardde tot zijnen dood toe. Want, na dat hij eenen lastbrief van Prins Willem ontfangen hadt, en daar bij vrijheid gekregen tot het aannemen van krijgsknechten, ter verdedigingе van 's Lands vrijheden, verzamelde hij in Duitschland een klein leger, en trok daar mede, over Embden, naar deze Landen (c). Zijne krijgsmagt groeide merkelijk aan, en eene meenigte van Friezen en Groningerlanders voegde zich aan 's Graaven zijde (d). Nu was hij vol moeds, en 't geluk der wapenen diende hem merkelijk.

Krijgt een' lastbrief van den Prins.

Verzamelt volk.

Want

(a) VIGLIUS AB AYTTA *epist.* XXIV *ad Hopperum*, *pag.* 400. BOR IV boek, bl. 156. De indaging van Graaf Lodewijk is woordelijk te lezen in de Bijlaagen bl. 241–245.

(b) *Idem epist.* XXI *ad Hopperum*, *pag.* 481, *coll. epist.* XLV *pag.* 448. Sententien van Alva, bl. 70.

(c) Verg. II Stuk, bl. 104, 105.

(d) VIGLIUS AB AYTTA *ad Hopperum epist.* LVII *pag.* 473, *epist.* LIX *pag.* 476.

Want hoewel de uitkomst niet beantwoordde aan zijne verwachtinge, en het van achteren bleek, dat het *nu* (e) nog tijd noch niet was, om Nederland te verlossen, gelijk Hij, omtrent vier jaaren later, deedt, bleven de pogingen van den uitmuntenden Nassauschen held, ten dezen tijde, niet geheellijk vruchteloos. Hij maakte zich meester van 't Huis te Wedde, 't gene den Graave van Aremberg toebehoorde, kort daarna van Appingadam, en behaalde een' aanzienlijken buit op de Spaanschen in den slag bij Heiligerlee. Hier liet Aremberg het leven, maar ook Adolf van Nassau, wiens verlies zijne broeders, Graaf Lodewijk en de Prins van Oranje, ongemeen betreurden.

Behaalt voordeel op den vijand.

De gelukkige uitslag van deze ondernemingen deedt hem besluiten tot het beleg van Groningen; doch hij werdt genoodzaakt hetzelve op te breken, zoo door de overmagt van den vijand, als wegens het verloopen van zijn volk. Toen begaf hij zich naar Jemmingen, en kwam eerlang in groot gevaar.

Aanslag op Groningen.

Slag bij Jemmingen.

(e) Ik heb het oog op de woorden, welken Graaf Lodewijk in zijne vaandels hadt doen plaatsen: *nunc aut nunquam*, dat is, *nu of nooit*. Zie WAGENAAR VI deel, bl. 272.

vaar. Alva leverde hem slag; een groot deel van 's Graaven volk sneuvelde; al zijn geschut en voorraad viel in 's vijands handen; hij zelf ontkwam naauwlijks het dreigende onheil. Naar 't schrijven van Alva aan den Raad van Staate, zou Graaf Lodewijk zich naakt ontkleed hebben, en dus de Eems overgezwommen zijn (f). Na welken tijd hij, met de weinige manschap, die hem noch was overgebleven, naar Duitschland vertrok, en zich bij 't leger van Prins Willem voegde. De rampspoed, die hem getroffen hadt, kon den voortreffelijken Lodewijk niet afschrikken, om, zoo dra de kans schooner scheen, zijne pogingen tot reddinge van 't Vaderland, met moed en beleid, te hervatten. Van hier zijne onderhandelingen met de Hoven van Frankrijk en Engeland, tot verkrijginge van onderstand voor de Nederlanden. Wie dezelve met aandacht beschouwt (g), zal 'er uit lee-

Zoekt onderstand bij Frankrijk en Engeland. 1571. 1573.

(f) BOR IV boek, bl. 165-170, 175. VIGLIUS AB AYTTA *epist.* LVIII *et* LIX *ad Hopperum*; *pag.* 475, 476. Men vergelijke WAGENAAR VI deel, bl. 271-275, 280, 281, 286.

(g) WAGENAAR VI deel, bl. 331, 332, 457, 468.

leeren, dat voor meer dan twee eeuwen, gelijk in latere tijden, op de belofte van buitenlandsche hulpe niet altijd staat te maken was, en dat elk de geheime bedoelingen der Hoven niet kon doorgronden. Zekerer ging zijn toeleg op Bergen in Henegouwen, welke stad hij, bij verrassinge, innam (h). Dit verlies trof Alva, verijdelde zijn voornemen tegen Zeeland en Enkhuizen, en veroorzaakte, dat andere steden, of niet lang daarna afvielen, of 'sPrinsen zijde konden blijven houden. Eenige maanden later, was Graaf Lodewijk echter genoodzaakt, om Bergen te verlaten en, bij verdrag, aan Alva overtegeven (i). De kloekmoedige verdediging van die stad was voor den Graave geen mind r eer, dan de onverhoedsche inneming; en de eerlijke overgave kon hem tot geen schande strekken. Overmagt doet wijken. Evenwel gaf hij den moed niet voor altijd verloren. Het tegendeel bleek in den beruchten slag op de Mookerheide. Hier kwamen de legers van Graaf Lodewijk en van d'Avila aan elkanderen;

Verrast Bergen in Henegouwen.

Slag op de Mookerheide, den 14 April 1574.

(h) DE TASSIS *lib.* I, *pag.* 152. VAN METEREN. IV boek, bl. 70, 71. BOR VI boek, bl. 274.

(i) BOR VI boek, bl. 298.

ren; 't gevecht was ſcherp; Naſſau gaf blijken van zeldſaame heldhaftigheid; zijn leger werdt deerlijk geſlagen en ten grooten deele verwoest; hij zelf, en zijn broeder Henrik, ſneuvelden. Onze en de Spaanſchgezinde Hiſtorieſchrijvers geven uitvoerig bericht van dezen ſlag, doch verſchillen in eenige omſtandigheden (k). Zeker is 't, dat Graaf Lodewijk van Naſſau toen zijn dierbaar leven liet, hoewel zijn lijk, naar 't getuigenis van ſommigen, onder de geſneuvelden niet gevonden is. Zijne bitterſte vijanden, BENTIVOGLIO in 't bijzonder, die hem elders (l) beſchrijft als een man van een' wreeden en verwaanden aart, en STRADA, roemen deszelfs dapperheid, vooral in den gemelden ſtrijd zoo duidelijk bewezen. Behalven den lof van heldenmoed, die hem door niemand kon betwist worden, ſtaat hij bekend, als een welſprekend, mild en minzaam

Sneuvelt.

Zijn lof.

L

(k) VAN METEREN V boek, *bl.* 90. BOR VII boek, *bl.* 12 — 14. DE TASSIS *lib.* II, *pag.* 188 — 190. BENTIVOGLIO I deel 8 boek, *bl.* 197 — 201. VIGLIUS AB AIJTTA *epiſt.* 230 *ad Hopperum*, *pag.* 803, 804. STRADA *dec.* I. *lib.* VIII, *pag.* 461 — 465.

(l) I deel 3 boek, bl. 59.

zaam man (m), scherpzinnig van verstand, goed van raad, voor geen gevaar bevreesd (n), de rechtehand van zijnen broeder, den Prinse van Oranje (o), en naast wien hij, in staatsbeleid en krijgskunde, verdient gesteld te worden (p).

Nielvin. Niemand van dezen naam, NIELVIN, welken ik op eene der lijsten gevonden heb, is mij in 's Lands geschiedenissen voorgekomen. Bij BOR staat *Melvin*, doch in eene andere uitgave *Meluin*. Dit laatste doet mij vermoeden, dat hier bedoeld worde *Robert van Melun*, van wien, hier boven (q), gesproken is.

Wie

(m) Dus wordt Graaf Lodewijk beschreven door FR. WALSINGHAM, Gezant der Koninginne van Engeland in Frankrijk, waar zij elkanderen hadden leeren kennen. Zie WAGENAAR, Vaderl. Hist. VI deel, bl. 331 en 471.

(n) BOR VII boek, bl. 14. GROTIUS *lib.* II. *Annal. pag.* 43. roemt zoo wel 's Graaven verstand, als zijne heldhaftigheid.

(o) G. BRANDT, in 't bijschrift onder 's Graaven afbeeldinge.

(p) ISINGIUS *loc. cit. pag.* 86. " *Ludovicus, si a Guilielmo recedas, dux summus & pacis artibus & belli clarus.*

(q) III Stuk, bladz. 121. en volg.

Wie NIEVEEN geweest zij, blijft mij onbekend; en eene andere lezing van dien naam, *Nieuwen*, bij BOR te vinden, geeft mij geen aanleidinge tot waarschijnlijke gissingen. Alleenlijk kan ik zeggen, dat een geslacht *Nieveen*, of *Nijeveen*, te Groningen bekend en lang in aanzien geweest is. *Nieveen.*

Het geslacht VAN NISPEN was in Holland, eeuwen lang, wel bekend, en in groot aanzien, zijnde voortgesproten uit Gerrit van Voorn, Burggraave van Zeeland, en Hadewig van Borssele (r). Naardien de voornaam niet gemeld wordt, zou men, bij gissinge, kunnen denken aan *Adriaan van Nispen*, die van 't jaar 1545 tot 1562 verscheiden malen Schepen te Dordrecht was, en door zijn huwelijk naauw verbonden was aan 't geslacht Oem, 't gene, gelijk naderhand blijken zal, ook deel in 't bondgenootschap hadt. Dat meer is, zijne dochter Sophia, was gehuwd aan Adolf van der Aa, die *Van Nispen.*

(r) Men vindt de Stamlijst by M. VAN BALEN, achter zijne beschrijvinge van Dordrecht, en by FERWERDA I deel, II stuk. Zij neemt een' aanvang met het begin der veertiende eeuwe, en loopt door, by den eersten, tot 't jaar 1630, doch, bij den laatsten, tot onzen tijd.

die onder 't getal der verbonden Edelen behoorde (s).

K. van der Noot. KAREL VAN DER NOOT, Ridder, Heer van Rijsoir, bij Enghien in Henegouwen, uit een oud adelijk geslacht (*) gespro-

(s) Vergelijk II Stuk, bl. 134.

(*) Dit geslacht is bekend sedert het jaar 1235, en van dien tijd gerekend onder den Brabantschen Adel. Zie BUTKENS *Troph. de Brab. tom.* I, *pag.* 251. II. 363, 367, 369, *Nobiliaire des P. B. tôm.* I, *pag.* 7. Het geslachtregister begint met *Willem van der Noot*, in 't jaar 1296 overleden. Een afschrift daar van, verbeterd en aangevuld tot het einde der voorgaande eeuwe, is mij verstrekt door den Baron *van Spaen van Hardenstein*. Uit deze genealogie blijkt, dat dit geslacht, door huwelijk, is verbonden geweest met die van Ranst, Heetvelde, Taije, van der Meeren, Schoonhoven, Pipenpoij, d'Affaijtadi, Hinckart, Quosnoij, Berchem, Brecht, Maillij, T' Serclaes, de la Torre, Ligne, Schagen, Happart, Grimbergen, Bergen, Lannoij, Ophem, Mol, Oijembrugge, Hortaing, Mannaker, Lalaing, Randwijk, Nassau, Boetzelaer, Leefdael, de Soete, van der Gracht, enz. Vergel. *Quartiers Généalog. des Familles Nobles*, *pag.* 151, 232, 235, 276, 311, 312. De voornaamste heerlijke goederen, door dit geslacht bezeten, waren: Osfendrecht. Kiseghem of Kieseghem. Huisinsel, Watermaal, Rijsoir of Risoir, door anderen ook Reist genoemd. Westwesele, Westdorne, Morchoven, Carlo, Hoogwoude, Aertswoude, enz. — Ik vinde, dat *Wouter van der Noot*, Overgrootvader der Bondgenooten, door Hertog Filips van Bourgondie, wiens Raad en Kamerheer hij was, en die hem als Ambassadeur bij den Koning van Hongarije gebruikte, in 't jaar 1454 Ridder geslagen zij, welke eer zijn zoon, in 't jaar 1540, en kleinzoon, in 't jaar 1589, insgelijks zijn na-achter-kleinzoon, Leonard, Heer van Kieseghem, in 't jaar 1659, ook genoten. *Zie Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 7, 81, 371, II. 478—480, waar de afstammelingen van den laatsten gemeld worden. Wanneer Keizer Karel VI in 't jaar 1716 aan Ch. Bonov. van der Noot, bij een' openen brief, vrijheid vergunde, om aan eene van zijne heerlijkheden den titel van Graafschap te geven, worden in dien zelfden brief de voorouders van dien Heer, hunne aanzienlijke ampten en gewigtige verdiensten, met lof vermeld. Men leze *Supplément aux Trophées de*

Bra-

ſproten, verworf zich veel roems door zijne vrijheidlievende pogingen. Na dat hij zich bij de verbonden Edelen gevoegd hadt, hielden zij hem in groote achtinge, en benoemden hem, nevens eenige anderen, tot het ſluiten en teekenen van 't bekende verdrag met de Landvoogdeſſe (t). Door Alva ingedaagd wordende, was hij voorzichtig genoeg, om niet naar Bruſſel te komen; en gebannen (u) zijnde, ontzonk hem en zijnen broeder de moed niet. Want niet alleenlijk poogden zij volk en wapenen in 't Gulikſche te verzamelen (v), maar zij waren zoo hartig voor de vrijheid en 't bondgenootſchap, dat zij een' aanſlag begrepen, om den Landvoogd, wanneer hij, ter uitoefeninge van Godsdienstplegtigheden, naar 't Klooster Groenendaal in 't boſch Sognie ging, opteligten, te vangen en dooden, 't gene hun

Zijn aanzien onder de Bondgenooten.

Ingedaagd en gebannen.

Aanſlag tegen Alva, 1568.

L 3 ech-

(t) Zie I Stuk, bladz. 433.

(u) VAN METEREN III boek, bl. 49.

(v) VAN METEREN III boek, bl. 51. STRADA lib. VII, pag. 382.

Brabant tom. I, *pag.* 430. —— De Bondgenooten waren, volgens de MS. Genealogie, zoons van Wouter van der Noot, Kolonel in Keizerlijken dienst, en van Katharina van Hinckart. Hun broeder, Filips, en drie zusters hadden den zoogenaamden geestelijken ſtaat omhelsd.

echter, door de verklikkinge van iemand uit hunne bende, mislukte (w). Kort daarna; kwamen zij beiden, met den Prins van Oranje, te velde, en naar Brabant (x); en Karel kreeg bevel over acht honderd ruiters en tien vaandelen voetknechten, die in 's Prinsen dienst waren (y). Ik heb aangeteekend gevonden, dat deze Bondgenoot in Frankrijk vergeven is (z), en elders, dat hij in 't jaar 1568 overleedt (a). Het eerste is mij nergens anders voorgekomen. Tegen het laatste strijdt, dat Prins Willem I. gezegd wordt, met hem eigenhandige briefwisselinge, over de verlossinge van Nederland, in 't jaar 1570 en de twee volgende, te hebben gehouden (aa). Wat hier van zij,

Trekt te velde.

Verkeerde berichten over zijnen dood.

(w) Dit wordt, met eenig verschil, verhaald door HOOFT V boek, bl. 176, LE PETIT *livr.* X, *pag.* 176, STRADA *lib.* VII, *pag.* 382. Verg. Vaderl. Hist. VI deel, bl. 275.

(x) HOOFT V boek, bl. 196.

(y) Genealogie MS.

(z) Genealogie MS. met deze woorden: *Word in Franckrijck vergeven* 15. . .

(a) MSS Aanteekeningen, medegedeeld door den Heere *J. Visser.*

(aa) VAN METEREN III boek, bl. 59.

zij; het bericht van STRADA (b), dat de Heeren van Rijsoir en Carlo, met andere Edelen, den tweeden van zomermaand des jaars 1568, te Brussel, op last van Alva, onthalsd zijn, heeft geen genoegzaamen grond van zekerheid. Niemand der schrijveren, die 't gebeurde op dien en den voorgaanden dag verhalen, en elders door mij aangewezen werden (c), maakt eenige meldinge van den dood dezer Bondgenooten op 't Brusselsche schavot. Dat meer is, de Spanjaarden ondervonden in 't jaar 1573, gelijk hierna zal blijken, dat Carlo door Alva, vijf jaaren vroeger, niet van kant geholpen was. — De afstammelingen van den Heere van Rijsoir, die zich meest in Holland nedersloegen, en vooral zijn jongste zoon (d), ook Karel geheten, en om die reden dikwijls met den vader verward, traden in 't voet- *Lof van zijnen zoon Karel.*

 spoor

(b) *Lib.* VII, *pag.* 387, *in margine.*

(c) In 't II Stuk, bl. 143 (*).

(d) De oudste, *Lamoraal van der Noot*, trouwde Anna de Hertaing; de jongste, *Karel*, die, door koop, Heer van Hoogwoude en Aertswoude werdt, nam in huwelijk Anna Manmaker, dochter van den Thesaurier van Zeeland. Beiden waren zoons van Margriet van Randerode van der Aa. MS. Genealogie.

spoor van den lofwaardigen Bondgenoot. Karel, de zoon, was, in 't jaar 1590, Kapitein der lijfwacht van Prins Maurits van Nassau, die geen minder vertrouwen in den zoon, dan Prins Willem I. in den vader stelde. Van hier, dat hij, in 't jaar 1601, tot eersten Bevelhebber van 't belegerde Ostende (e), en, drie jaaren later, tot Bevelhebber van Sluis in Vlaanderen (f) aangesteld wierde. Hij storf in 't jaar 1614, en werdt te Sluis begraven, waar 's Mans beeldtenis boven zijne grafstede noch te zien is. Gelijk hij den welverdienden roem van gelukkig oorlogsbeleid en kloekmoedige dapperheid wegdroeg, zoo was hij ook niet onverschillig omtrent den gezuiverden Godsdienst. Ten bewijze hier van strekte zijn ernstig verzoek, in den jaare 1603 aan de Classis van Walcheren gedaan, om den Proponent François l'Espinoij uit Middelburg tot den dienst der

(e) VAN REIJD XVIII boek, bl. 449; GAMURINUS *lib.* I. *de bello Belgico pag.* 3, LE PETIT *liv.* XIV, *pag.* 555, *livr.* XVII, *pag.* 761.

(f) Vervolg op *van Reijd* bladz. 9. — Hij wordt, bl. 4, genoemd Luitenant Gouverneur van Vlaanderen voor Prins Fredrik Hendrik.

der Kerke te Ostende te willen zenden (g)

JASPART (h) VANDER NOOT, Ridder, Heer van Carlo of Carloij, was voorhenen Hopman van vijfhonderd voetknechten in dienst des Konings van Spanje; doch na dat hij zich bij 't Bondgenootschap der Nederlandsche Edelen gevoegd hadt, deelde hij in de meeste ondernemingen en lotgevallen van zijnen broeder, die, hier, niet wederom behoeven opgehaald te worden. Hij trok, op Paaschdag 's jaars 1567 met andere voornaame Gereformeerden, uit Antwerpen, wanneer hunne zaaken, aldaar, in verloop gekomen waren; en werdt, op last van Alva en den Bloedraad, ingedaagd, om zich binnen drie weeken te Brussel te komen verantwoorden (i). Die indaging was vruchteloos; doch hadt een bannisse- ment J. VANDER NOOT. *Ingedaagd, den 21 Febr. 1568.* *Gebannen.*

L 5

(g) Handelingen der Classis van Walcheren, 15 December 1603. MSS.

(h) Anderen noemen hem *Kaspar*, en sommigen, verkeerdelijk, *Jan*. Het is eenigzins vreemd, dat hij en zijn broeder hunnen stamnaam, in de oorspronglijke lijst der verbonden Edelen, eenigzins kwalijk geschreven hebben. Zie Bijlaagen bladz. 17.

(i) Chronijk van Antwerpen, bl. 128, 156.

ment ten gevolge (k). Alva kon hem uit het Vaderland bannen, maar niet de liefde tot de vrijheid uit zijn hart verbannen. Dit bleek in 't jaar 1573, wanneer hij, tot ontzet van 't benaauwde Haarlem gezonden, manmoediglijk vocht, en zijn leven voor 't Vaderland liet (l). — Uit zijn huwelijk met Joanna van Enghien, dochter van Virgilius, Heere van Zandbergen, en Agnes van Berchem (m), werdt hem geboren Jan, overleden in 't jaar 1643, doch kinderen nalatende, verwekt bij Joanna de Masmij, Vrouwe van Grez, door welken dit edel geslacht, in de Graaven van der Noot, tot onzen tijd toe voortgeplant is (n).

Sneuvelt den 8 Julij 1573.

Zijne afstammelingen.

F. de la Noüe.

FRANÇOIS DE LA NOÜE is mij op geene der naamlijsten van de Bondgenooten en bij niemand van onze Historieschrijvers

(k) VAN METEREN III boek, bl. 49.

(l) HOOFT VIII boek, bl. 321.

(m) Volgens sommigen, hertrouwde zij, na den dood van J. v. d. Noot, met Filips René van Oijembrugge; anderen schrijven, dat zy dezen eerst, en naderhand van der Noot, in echt gehad heeft.

(n) Genealogie MS. *Nobiliaire des P. B. tom. II, pag. 493 — 496.*

vers voorgekomen: waarom zijn naam op mijne lijst (o) ook niet gevonden wordt. Ik twijfele zeer; of de Heer *van Oudendorp* (p) zich niet vergist hebbe, schrijvende, dat *de la Noüe* het Compromis in 't jaar 1566 teekende. Bij BOR (q), op wien de Hoogleeraar zich beroept, heb ik hem onder de verbonden Edelen vruchteloos gezocht. Hij is wel bekend in de Nederlandsche geschiedenissen, doch eerst sedert den jaare 1572, wanneer hij, met Lodewijk van Nassau, Bergen in Henegouwen holp verrassen, en blijken van manhaftigheid gaf (r). In 't jaar 1578 tot Maarschalk van 't leger der Algemeene Staaten aangesteld zijnde, behartigde hij de belangen der Nederlanden tegen de Spaanschen (s), tot

Zijne prijswaardige verrichtingen.

(o) In het I Stuk, bl. 253.

(p) MSS. Aanteekeningen.

(q) I boek, bl. 55.

(r) Men zie, behalven de Schryvers, boven bl. 160 aangehaald, HOOFT VI boek, bl. 248, VII boek, bl. 269, 276.

(s) BOR XIII boek, bl. 78, 92, 99, 100, XIV boek, bl. 191. VAN METEREN X boek, bl. 161, 162. STRADA *dec.* II *lib.* I *pag.* 34, 54, *lib.* II *pag.* 68, *lib.* III *pag.* 175, 177, *seq.*

tot dat hij, op den 10. van bloeimaand des jaars 1580, bij Ingelmunster overvallen en gevangen genomen werdt, zijnde eerst in 't jaar 1584 wederom op vrije voeten gesteld, doch onder beding, dat hij niet meer tegen den Koning van Spanje zou mogen dienen (t). Indien *de la Noüe*, naar mijn oordeel, onder de Bondgenooten moest geteld worden, zoude ik, hier, breeder van hem spreken. Dit ééne wil ik echter niet verzwijgen. Vrienden en vijanden geven hem den welverdienden lof van kunde in den krijgshandel. DE TASSIS (u) schrijft, dat hij in oorlogszaken zeer bedreven was; STRADA (v) getuigt het zelfde; HOOFT (w) beschrijft hem, als een heer van den gezuiverden Godsdienst, en wijdbefaamd om zijne

(t) BOR XV boek, bl. 207. DE TASSIS *lib.* VI *pag.* 423.

(u) *Lib.* IV *pag.* 324; want dat men daar moet lezen *rerum publicarum vir* (en niet *vix*) *apprime doctus*, blijkt ook uit de opgave der drukfeilen.

(v) *Dec.* II *lib.* III *pag.* 179, die hem noemt, *dux*, *si quisquam alius*, *belli sciens*. De naam van de *de la Noüe* wordt door STRADA bestendiglijk *Lanua* geschreven.

(w) XIV boek, bl. 592.

ne krijgskunde en voorzichtigheid, maar wiens deugdzaamer, oprechter en zoetelijker van zeden, misschien, veele eeuwen opwaards niet hebben voortgebragt. Hij hadt den bijnaam van *Bras de fer*, of IJzerenarm, naar den genen, dien hij droeg, in plaatse van zijnen aangeborenen, verloren in den binnenlandschen oorlog van Frankrijk, waar hij zich, na zijne uitwisselinge, bevondt, en in 't jaar 1587 zijne heldhaftigheid wederom openbaarde (x). Waren zijne gedenkschriften, op welken HOOFT (y) zich beroept, noch voor handen, wij zouden meer bijzonderheden omtrent zijne bedrijven ontdekken. Niemand van onze Historieschrijvers sprak zoo veel tot zijnen lof, als BOR (z), die waardig is gelezen te worden.

FLORIS DE NUIJNHEM, gelijk hij zelf zijnen naam op de oorspronglijke lijst der Bondgenooten schrijft, doch die door anderen *Nijenhaim* geheten wordt, was Drossaard van Hoorne, IJsselstein en Buuren (a). *F. de Nuijnhem.*

De

(x) DE TASSIS *lib.* VII. *pag.* 489.

(y) IX boek bl. 359.

(z) XV boek bl. 207.

(a) BOR II boek bl. 38 [55].

De melding van zijne amptsbedieninge doet elk begrijpen, dat men zich over zijne deelneminge in de pogingen der Edelen niet behoeve te verwonderen. Van zijn geslacht wete ik geen bijzonderheden, en van zijne verdere verrichtingen alleenlijk de volgende. Wanneer de Staaten van Holland, op 't voorstel des Prinsen van Oranje, den zevenden van wintermaand des jaars 1575, besloten hadden, om hulpbenden van den Paltsgraave Joan Kasimir te verzoeken, hem te bidden (b), naar dit Land te trekken met alle de krijgslieden te paard en te voet, die hij geworven hadt ten dienste van den Hertog van Alençon en Prins van Condé, en hem, om de kosten der wervinge goedtemaken, honderd en twintig duizend guldens aantebieden, mits Zeeland zijn aandeel in die geldsomme droeg; werden *Floris van Nuijnhem* en Olivier van den Tempel, met eenen lastbrief van den Prins, naar Zeeland gezonden aan Lodewijk van Boisot en Alexander van Hati-

(b) In 't jaar 1568 moest de Prins, by gebrek van geld, den bijstand der benden, door Joan Kasimir aangeboden, van de hand wijzen; gelijk H. LANGUETUS, den 18 Meij 1568 uit Frankfort aan den Hertog van Saxen schreef, *lib.* I *Epistolarum Secretarum*, *pag.* 64, 65.

Hauttain, Gouverneurs van dat Gewest, om hun bericht te brengen, dat het gemelde voorstel aan de Staaten van Holland gedaan en door dezelven goedgekeurd was, en dat reeds iemand in last gekregen hadt, om 't verzoek en aanbod der Staaten aan Hertog Kasimir bekend te maken. De Zeeuwsche Gouverneurs en de twee afgezondenen van den Prins moesten het eene en andere aan de Staaten van Zeeland melden. Die van Middelburg waren niet ongezind, dien last te helpen dragen; en dewijl Zierikzee thans niet kon betalen, te weten, uit hoofde van 't Spaansche beleg, begrepen zij, dat die post op 't gemeene Land behoorde gebragt te worden (c).

K. van Nijenrode.

KORNELIS VAN NIJENRODE, elders *Nieuwerode* en *Nieuwenroode* geheten, was Domheer te Utrecht, en oorspronglijk uit een oud Utrechtsch geslacht (*), dat door zijne

(c) Notulen van Wet en Raad der Stad Middelburg, den 3 January 1575. st. Cur. [1576]. MSS.

(*) Reeds in den jaare 1311 droeg Gijsbrecht van Nijenrode zijn huis *Nijenrode*, aan de Vecht gelegen, aan den Graave van Holland op, en ontfing het van denzelven weder ten rechten erfleene, onder belofte van hulpe en bescherminge. Zie F. VAN MIERIS Charterb. II-deel, bl. 119, en vergelijk Plakaatboek van Utrecht I deel, bl. 280, en *Con-*

ne heerlijke goederen, eerampten en maagschap met de voornaamste geslachten, groot aanzien verkregen hadt. Hij werdt, den zeven-

Door Alba gebannen.

Connoisfance de la Noblesse d'Utrecht, *pag.* 14, 15. In 't jaar 1412 werden *de Lier* en *Zoutenveen* door Otto van Nijenrode, Ridder, opgedragen aan den Graave van Holland, die daar mede verlijdde Ijde van Bijlant, wettige echtgenoote van Jan van Nijenrode; gelijk blijkt uit een' brief, bij VAN MIERIS Chart. IV deel, bl. 211, die Ijde van Bijlant, verkeerdelijk, de echtgenoote van Otto van Nijenrode noemt. Meer anderen uit dit geslacht worden in dat Charterboek vermeld, II. 190, III. 137, 152, 301, 361, 362, 368, 582, 605, 643, 673, 674, IV. 84, 599, 866, 1075. De Ridder-hofstad *Zuilestein* kwam, den 19 nov. 1549 aan Ernst van Nijenrode, Ridder, en, den 15 oct. 1558, aan zijne dochter, Geertruid, gehuwd met den Ridder Godard van Reede. Zie *Connoisfance de la Nobl. d'Utrecht*, *pag.* 23, waar ook, *pag.* 28, gesproken wordt van *Guntersstein*, een' Riddermatig goed van dit geslacht in de XVI eeuwe, zijnde Jakob van Nijenrode, na den dood van zijnen broeder Hendrik, in 't jaar 1558, daar mede verlijd. MSS. Aanteekeningen van den Heere *van der Craght*; waar uit mij noch gebleken is, *dat* Jan van Noordwijk [van der Does], bij overlijden van Frans van Nijenrode, in 't jaar 1561 met de Hofstede *ten Poel* verlijd is; *dat* Hendrik van Nijenrode, bij den dood van Gijsbrecht van Nijenrode, zijnen vader, in den jaare 1553 met eenige duinen in de houtvesterije van 't Haarlemmerhout beleend werdt, doch die, als een kwaad leen, in 't jaar 1557 aan den Leenheer wederom vervallen zijn, terwijl Jakob van Nijenrode, ten zelfden tijde, in 't bezit van eenige landen kwam, die door Hendrik van Nijenrode nagelaten waren, gelijk reeds gezegd is; en *dat* Kornelis van Nijenrode, de Bondgenoot, met eenige duinen bij Lisse, bij overgifte van Kornelia van Waveren, in 't jaar 1564 is verlijd geworden. — Uit de geslachtlijsten, door FERWERDA en anderen uitgegeven, blijkt, dat de Stam van Nijenrode door huwelijk is verbonden geweest met de voornaamste geslachten, als, Amerongen, Borsfele, van der Does, Egmond, Reede, Renesse en Zijpesteijn. Verg. noch VAN HOOGSTRATEN groot Woordenboek op *Nijenrode*, LE CARPENTIER III *Part. pag.* 468 en 908, die van de huwelijks-verbindtenissen met van der Does en Vianen gewag maakt, en K. BURMAN Utr. Jaarb. I deel, bl. 56, 280, 458, II d. bl. 131, 148, en III d. bl. 509.

zeventienden van oogstmaand des jaars 1568, door Alva en zijnen Raad gebannen, en zijn goed verbeurd verklaard, om dat hij mede onder 't getal der verbonden Edelen behoord en hunne verbindtenisse onderteekend hadt; een aanvoerder der beeldenbrekers geweest was, bevel over dezelven gevoerd hadt, en hunne naamen doen opschrijven, om hen te laten betalen; ook oorzaak geweest was, dat de doopfonte in de S. Nikolaas kerke gebroken en vernield wierdt; en aan zijnen dienstknecht bevolen hadt, den beeldenbrekeren bijstand te bewijzen (d). Uit kracht van dit vonnis, werden zijne goederen, onder Gooijland gelegen, met de daad aangeslagen (e). Na den dood van zijnen vader, Gijsbert van Nijenrode, Maarschalk van Eemland, werdt hij verlijd met Hillegom, welke heerlijkheid, na zijn overlijden in 't jaar 1584, gekomen is aan zijne dochter, Katharina, verwekt bij Katharina van Neverum, en in den jaare 1588 getrouwd met Mr. Johan van Zijpesteijn, Meesterknaap van

Zijn goed aangeslagen.

Wordt Heer van Hillegom.

M

(d) Sententien van Alva, bl. 107, 111.

(e) MSS. Aanteekeningen van den Heere *van der Cragbt*.

van Holland. Zij wordt gezegd de laatste erf-dochter uit het geslacht van Nijenrode geweest te zijn, en men wil, dat Johan van Zijpesteijn, om die reden, ook verlijd geworden is met het Huis te Hillegom. Zeker is 't, dat hij, met zijne vrouwe en schoonmoeder, in de kerke te Hillegom begraven ligt (f).

R. van Nijeweerdt. REINOUT VAN NIJEWEERDT is mij in zijne afkomste en bedrijven niet bekend. Alleenlijk is mij bericht, dat de goederen van Filips en *Reijn van Nijenwaerdt*, welke laatste, naar alle vermoeden, de Bondgenoot zal geweest zijn, onder Vianen aangeslagen zijn; dat hun vader reeds overleden, doch de moeder, wier naam niet gemeld wordt, noch in den vollen boedel gezeten was; en dat, in eenen staat der verbeurdverklaarde goederen, die broeders *van Nieu-*

(f) Genealogie van Zijpesteijn bij PERWERDA I deels 2 stuk, 12 generatie. — Men kan hier uit zien, dat het bericht, mij omtrent den oorsprong van Katharina van Nijenrode medegedeeld, als of zij eene natuurlijke dochter van den Bondgenoot geweest zou zijn, geen grond heeft. — Ook kan ik niet bepalen, of Kornelis van Nijenrode, natuurlijke zoon van Kornelis van Nijenrode en Machteld Gorsfeudr., doch in oogstmaand des jaars 1559 *gelegitimeerd*, een zoon van den Bondgenoot geweest zij.

Nieuwervaart genoemd worden (g).

WILLEM VAN ZUIJLEN VAN NIJEVELT, Heer van Bergambacht en Aartsberge (*), was gesproten uit een zeer oud en hoogadelijk geslacht (**), dat tot heden aanwezig en in aanzien ge- *W. van Zuijlen van Nijevelt.*

M 2 ble-

(g) MSS. Aanteekeningen van den Heere *van der Craght*.

(*) Deze uitmuntende Bondgenoot wordt, somtijds, geheeten *Willem van Nijevelt, Heer van Aartsberge*, somtijds, *Willem van Zuijlen, Heer van Bergambacht*. Dit gaf aanleidinge tot twee misslagen. De eerste was, dat men uit dezen éénen twee onderscheiden persoonen maakte. Om schrijvers van minderen rang te verzwijgen, de voortreffelijke WAGENAAR onderscheidde in de Vaderlandsche geschiedenis der jaars 1566 en volgende, *Willem van Zuijlen van Nijevelt* van *Willem van Nijevelt van Aartsberge*. Men vergelijke den bladwijzer der Vaderl. Historie, bl. 2 en 207. — Ook hebben veelen hier in misgetast, dat zij *Bergambacht* verwisseld hebben met *Aartsberge*, elders geheten Aertsbergen, 's Heeren Aertsberg, 's Heer Arentsberg, enz., en zijnde een oud adelijk Kasteel onder Bergambacht. Men zie VAN HOOGSTRATEN, Woordenboek op *Aartsberg* en *Bergambacht*, en den Tegenwoordigen Staat der Vereenigde Nederlanden VI deel, bl. 470, 471.

(**) Men zie het *Extract* uit eene oude Genealogie van den Huize van Zuijlen van Nijevelt, mij verstrekt door Jonkheer *R. J. van der Capellen*, Heere van de Marsch en Lathmer, en geplaatst onder de Bijlaagen lett. *NN.* —— Over de huwelijken en kinderen van den Bondgenoot, kan men vergelijken W. VAN GOUTHOEVEN, Chronijk van Holland, bl. 194, en VAN LEEUWEN Bat. illustr. bl. 1028. Beiden schrijven, dat *Adam*, zoon van den Bondgenoot, in zijn eerste huwelijk vereenigd was met *Eva van Bonnargia*. 'T is zoo, ook deze *Adam* kreeg *Eva* tot zijn wijf, doch haar geslachtnaam was *van Burmania*. Verg. de Stamlijst van dit geslacht, in 't Wapenboek van FERWERDA, II generatie. De moed der beide zoonen, *Adam* en *Willem*, in 't jaar 1580 gebleken, wordt door BOR geroemd, XV boek, bl. 215 [207]. —— Met opzet schreef ik hier boven, dat

ven is. Hij werdt omtrent den jaare 1538 te Utrecht geboren, en was de oudste zoon van Willem van Zuijlen van Nijevelt, met wien

Zijne Ou-

dat dit geslacht *van Zuijlen van Nijevelt tot heden aanwezig en in aanzien gebleven is*. In 't jaar 1738 gaf de Heer K. BURMAN in 't licht zijn *Traiectum Eruditum*, en vergunde onder de Utrechtsche geletterden ook eene plaatse aan *Willem van Zuijlen van Nijevelt*, *pag.* 364, 365. Na een kort verslag van 's Mans vrouwen en kinderen, laat hij deze woorden volgen: *At mascula eius posteritas iam diu defecit; per sexum tamen foemininum ipsum atavum hodie numerant nobilissimi Capellii fratres*. Het laatste is buiten bedenkinge: want Jonkheer Alexander van der Capellen, Heer van Boedelhoff en Mervelt, en, na den dood van zijnen schoonvader, Frederik van Zuijlen van Nijevelt, die een zoon van onzen Bondgenoot was, ook Heer van Aartsberge, verbondt zich, den 30 Aug. 1626, in echt met Emilia van Zuijlen van Nijevelt. Zie mijne Bijlaagen, bl. 312, en de Voorreden van Jr. *R. J. van der Capellen* voor 't tweede deel der Gedenkschriften van Jr. A. v. d. Capellen, bl. XXXIII. Doch de verzekering van K. BURMAN, dat, sedert langen tijd, geen manlijk oir van den edelen Bondgenoot meer overig was, moet tegengesproken worden. Dit beloofde ik te zullen doen, in de Voorreden, geplaatst voor het eerste Stuk van dit werk, bl. VII. Indien zich niemand tegen 't gezegde van K. BURMAN, in dien tijd, verzet heeft, zal men de reden van dit stilzwijgen, zonder twijfel, hier in moeten zoeken, dat zijn *Traiectum Eruditum*, en 't getuigenis, belangende de afstammelingen van den roemwaardigen Bondgenoot, niet zoo spoedig algemeen bekend geworden is, als de Latijnsche Redenvoering van den Hoogleeraar P. BURMAN, vader van gemelden *Kaspar Burman*, openlijk te Leijden uitgesproken den 22 Sept. 1738, en onder den titel van *Batesteinium* toen uitgegeven, en sedert meer dan eens, 't zij ten deele, 't zij geheel, herdrukt, onder zijne *Carmina* en *Orationes*. In den eersten druk van die Redenvoeringe leest men *pag.* 8. *Inter tot illustres viros reperiebam etiam, qui, more nobilitatis, gentili nomini cognomen ab arcibus vel pagis possessis apponere consuetae, se Zulenos a Batesteinio appellare voluerunt. Hodie vero ex universo illo Zulenorum genere, quantum rescire potui, neminem superesse, nisi si qui forte turpi et ignobili furto se stirpi huic inserere non erubescunt*. De Hoogleeraar scheen zoo vast te gaan op het bekomen bericht aangaande de uitsterving van dit edel geslacht, dat hij, *pag.* 15, gewagende van de geslachten Brederode, Zuijlen en van der Maer, met ronde woorden zong:

Ex quibus (stirpibus) *heu! hodie nulla superstes agit.*

En

wien hij, denkelijk, door sommige schrij- *dert.* vers verward is (h), en van Agnes

(h) Dit zal, in 't vervolg, blijken bij 't vermelden der *Souter-Liedekens*, waar van de Bondgenoot door veelen geacht wordt de opsteller geweest te zijn. — Ook moet de Bondgenoot niet verward worden met *Willem van Zuijlen van Nijevelt*, die, in 't jaar 1576, en naderhand, Burgemeester te Arnhem was. Zie Verzameling van onuitg. stukken, door den Hoogleeraar BONDAM, I deel, bl. 142, 260, 301. V deel, bl. 260.

En noch duidelijker, *pag.* 32:

Et nullus superest Zuleni sanguinis heres,
Aut qui tot proavis iugera culta tenet.

Na dat deze Redenvoering in 't jaar 1738 voor eene talrijke vergaderinge uitgesproken, in druk uitgegeven, en een uittreksel daar van in de Boekzaal der geleerde weereld, voor de maand Junij des jaars 1739, geplaatst was, leerde de Hoogleeraar BURMAN eenen afstammeling uit dit zelfde geslacht kennen, welk ten dien tijde in de Ridderschap van Gelderland beschreven was, en zittinge hadt in de Vergaderinge der Algemeene Staaten van de Vereenigde Nederlanden, en de Heer BURMAN zag zich genoodzaakt, zijne gezegden, belangende de uitsterving van 't geslacht *van Zuijlen van Nijevelt*, plegtiglijk en in 't openbaar te herroepen, gelijk hij deedt, in de gemelde Boekzaal, voor de maand Januarij 1740, bl. 84. Dit is de reden, waarom nu, in P. BURMANNI *Orationes*, ten jaare 1759 in 's Gravenhage uitgegeven, te lezen is, *pag.* 387. *paucos superesse*, in plaatse van *neminem superesse*; *pag.* 390: *Ex quibus heu! hodie vix super una, canam*; en *pag.* 401:

Jamque tenet nullus Zuleni sanguinis heres,
Haec proavis quondam iugera culta suis.

Was er in den jaare 1738 geen grond, om dit geslacht voor uitgestorven in 't manlijk oir te houden, wij weten met zekerheid, dat het ook tot heden toe niet aan manlijke afstammelingen van hetzelve ontbreekt, die, met recht, roem dragen op hunne uitmuntende voorvaderen, en onder dezen in 't bijzonder op den edelen Bondgenoot — Behalven de huwelijks-verbindtenissen des geslachts *van Zuijlen van Nijevelt*, gemeld in de Bijlaagen bl. 313, vinde ik noch, dat hetzelve vermaagschapt geweest is met *Raaphorst* en *de Bije*, bij LE CARPENTIER III *part.* pag. 902 en 1041.

Onder de Hollandsche Edelen geteld.

Foeit (i). Hoewel hij door geboorte een Utrechtenaar was, komt hij echter, door VAN GOUTHOEVEN (k) onder de Edelen van Holland geteld worden, om dat hij, gelijk blyken zal, in dit Gewest de voornaamste ampten bediend, en zelfs zittinge in de Ridderschap gehad heeft, tot zijnen dood toe, die voorviel den achten-twintigsten van wijnmaand des jaars 1608; doch zijn zoon, Frederik, was Lid der Edelen en Ridderschap 's Lands van Utrecht (l). Na dat hij zich bij de vrijheidminnende Bondgenooten gevoegd hadt, bleef hij hun getrouw, ten koste van zijne vrijheid en bezittingen. Wanneer hij zich te Amsterdam bij de la Torre, Geheimschrijver van den geheimen Raad, bevondt, ontdekte hij reeds, uit de opgezamelde stukken van een verscheurden brief, wat hem te wachten stondt (m). Alva en de Raad der beroerten

Beschuldi-

wis-

(i) Men zie, behalven andere reeds aangehaalde Schrijvers, BURMAN *in Trajecto Erud. pag.* 264.

(k) Chron. van Holland, bl. 625.

(l) Zie Bijlaagen, bl. 312.

(m) Bijlaagen, bl. 310. — Indien de Heer van Zuijlen van Nijevelt *door bevel van Alva* bij de

roll, met *Benthuk*, *Borsfele*, *Barmania*, *Dedem*, *Wassenaer*, *Wijnbergen*, *Wijngaarden*, *Zijpesteijn*, volgens de Genealogien van deze Huizen bij FERWERDA en anderen.

wisten veelvuldige bezwaaren tegen hem in- *gingen van Alva tegen hem.* gebrengen. Zij zeiden, *dat* hij, voorhenen Drost van Culemborg, een groote ketter was, van 't getal der verbonden Edelen, wier verderfelijk en oproerig bondschrift hij geteekend hadt; *dat* hij ook oorzaak der beeldenstorminge geweest was, te Utrecht, Culemborg, Vianen en Asperen, hebbende den beeldenstormeren tot leidsman in die steden verstrekt, onder het breken in 't klooster der Predikheeren te Utrecht zich van grove smaadredenen bediend, en zelfs den oversten van 't klooster bedreigd, zoo hij zijne valsche leeringen, gelijk Nijevelt die noemde, niet wilde herroepen, dat men hen allen dooden zou; wijders, *dat* hij een' ketterschen Predikant op zijn' wagen van Delft naar Schoonhoven gebragt hadt, en door denzelven, na de preeke, in een' tuin buiten de stad, een van zijne kinderen op de Kalvinistische wijze laten doopen; noch, *dat* hij hadt doen afbreken de kapelle, door

de la Torre gekomen is, gelijk aldaar staat, dan moet dit geschied zijn in of omtrent den jaare 1568, en de dagteekening des briefs van J. van Duvenvoirde," gedrukt in de Bijlaagen bl. 313, 314, mede tot dat jaar, volgens den nieuwen stijl, gebragt worden.

zijne voorzaaten te Aartsberge gesticht; eindelijk, *dat* hij berucht was van dubbele soldije onder 't krijgsvolk van Brederode te Vianen getrokken te hebben. Uit hoofde van alle deze beschuldigingen ingedaagd, doch niet verschenen zijnde, werdt hij, den achtsten van wijnmaand des jaars 1568, uit de Nederlanden gebannen, en zijn goed verbeurd verklaard (n). Hij vondt zich nu genoodzaakt, balling 's Lands te zwerven, en eenig middel van bestaan te zoeken. Te Wezel genoot hij eene veilige schuilplaatse, en was een lid der eerste Kerkvergaderinge van de Hervormden, in die stad gehouden den derden van slachtmaand des jaars 1568, en wier handelingen hij, gelijk Filips van Marnix en Pieter de Rijcke mede deden, eigenhandig onderteekende (o). Waar uit men zien kan, dat hij ook om den Godsdienst voorvlugtig was, gelijk

Wordt door den Bloedraad gebannen.

Is een lid der Synode te Wezel.

HOOFT

(n) Sententien van Alva, bl. 148 — 154, vergel. bl. 132 en 135, als mede BOR IV boek, bl. 153 [216] no. 14.

(o) 's GRAVEZANDE tweehonderdjaarige gedachtenis der Synode van Wezel, bl. 219. Kerkelijk Plakaatboek III deel, bl. 404.

NOORT, (p) schrijft, die 'er bijvoegt, dat deze Edelman van staatlijken huize de kost met zijne handen hadt moeten winnen, en zich tot Emmerik met boekbinden geneeren. Een groot deel van zijnen tijd zal de arbeidzaame Nijevelt, toen, besteed hebben aan de Nederduitsche vertalinge der Chronijk van Johannes Cario of Carion, wiens werk door den onsterfelijken Melanchthon en Kaspar Peucerus vermeerderd en vervolgd was. Onze Edelman vertaalde het eene en andere, hier toe aangevuurd door 't nut des werks en de beroemdheid der schrijveren (q); hij begreep te recht, dat zijne Landgenooten uit het lezen der vroegere geschiedenissen voor zich gewigtige lessen konden ontleenen. In dien tijd van ballingschap zou hij ook genoegzaame gelegenheid gevonden hebben tot het schrijven, of verzamelen en uitgeven der *Souter-Liedekens, ghemaect ter eeren Gods, op alle die Psal-*

In zijne ballingschap geneert hij zich met boekbinden.

Hij vertaalt de Chronijk van Cario.

De uitgave der Souter-

(p) VII boek, bl. 299.

(q) BURMAN, *Traj. Erud. pag.* 365, spreekt van de uitgave dezes werks in 't jaar 1629; doch NOORT IX boek, bl. 176 [723], schrijft, dat het eerste stuk der vertalinge reeds in den jaare 1586 te voorschijn kwam.

Liedekens wordt hem toegeschreven; doch verkeerdelijk.

Psalmen van David: tot stichtinghe, ende een gheestelicke vermakinghe van allen Christen menschen, welke door veele, zelfs allernaauwkeurigste, schrijvers aan hem toegekend worden (r). De eerste druk der Souter-Liedekens, die mij bekend is, en welken ik bezitte, kwam te Antwerpen in 't jaar 1540 te voorschijn. Men spreekt echter van eenen druk, die noch één jaar vroeger in 't licht

(r) Ik zal nu alleenlijk 's GRAVEZANDE noemen, aangeh. pl. bl. 130, 204, 205, 219, en Tweede eeuw-gedachtenis der Middelburgsche Vrijheid, bl. 289. Eenige jaaren na de uitgave van deze beide werken, schreef mij echter die Heer 't volgende: „ Ik heb wel eens gedacht, „ zoude deeze W. van Zuilen van Nijeveldt wel „ zijn dezelve met den dichter van de *Souter-* „ *Liedekens*, die reeds in 1540 zijn gedrukt, zoo „ niet al eerder. Of hij moet een oud man zijn „ geworden, die altoos 50 jaaren daarna, in „ 1591, noch in gewigtige commissien kon ge„ bruikt worden." Mijn antwoord, op deze bedenkinge toen gegeven, kwam hoofdzakelijk uit op 't zelfde, dat ik hier in den text melde. — Ik twijfele niet, of de Psalmen van David, op weereldlijke zangwijzen ten gebruike der openbaare preeke gebragt, en waar van de Baron *van der Capellen* getuigt, in de Bijlaagen, bl. 311, dat het *handschrift* noch in wezen is, zijn de Souter-Liedekens, van welken hier gehandeld wordt. Ik vermoede derhalven, dat dit handschrift vervaardigd is door W. v. Z. van Nijevelt, den vader des Bondgenoots.

licht gegeven werdt (s). Hier uit blijkt onwraakbaar, dat men de verzamelinge en uitgave van deze beroemde Psalmen onmogelijk kan toeschrijven aan *W. van Zuijlen van Nijevelt*, den edelen Bondgenoot, die, gelijk boven gezegd is en door alle schrijvers bevestigd wordt, ten jaare 1608 in den ouderdom van omtrent zeventig jaaren overleedt, en derhalven niet meer dan een of twee jaaren voor de eerste uitgave der Souter-Liedekens geboren was. Wat dan? Niet de Bondgenoot, maar zijn vader, ook *Willem van Zuijlen van Nijevelt* geheeten, en mede Heer van Bergambacht en A[illegible]ge, die in 't jaar 1543 gestorven is (t), zal de eerste uitgever van die Psalmgezangen geweest zijn. Deze mijne gissing wordt gestijfd door VAN GOUTHOEVEN (u), die uitdrukkelijk zegt, dat de vader van den [illegible] Bond-

(s) J. VAN IPEREN, Kerkelike Historie van het Psalm-gezang, I deel, bl 98, bij wien men meer bijzonderheden, deze Souter-Liedekens betreffende, vinden kan, bl. 97 en 104.

(t) VAN GOUTHOEVEN, Chronijk van Holland, bl. 194. VAN LEEUWEN Bat. illustr. bl. 1021.

(u) Chronijk van Holland, bl. 219.

Bondgenoot, wien hij, ter onderscheidinge van den vader, noemt Bailliu van Zuid-Holland, de Psalmen van David uit de Latijnsche taale in Nederduitsch rijm, op weereldsche wijzen, gesteld heeft, en door den druk gemeen gemaakt.

Zijne voornaamste verrichtingen. Na dat Alva den edelen Nijevelt uit zijn vaderland gebannen hadt, bleef zijn hart echter aan hetzelve verkleefd, en hij behieldt de achtinge en 't vertrouwen der vrijheidlievenden. Van hier, dat de Drossaard van Embden hem, in 't jaar 1568, met een' geheimen last aan Dirk Sonoij zondt (v); en dat Prins Willem de I, in den jaare 1572, ter bevorderinge van 's Lands algemeen belang, eigenhandige briefwisselinge met hem hieldt. Dit schijnt aan VAN METEREN onbekend geweest te zijn (w), doch blijkt uit 's Prinsen oorspronglijken brief, in welken hij den Bondgenoot vriendlijk verzoekt, de hand te bieden aan den Graave van Culemborg ter spoedige bezorginge van twee duizend dalers, om daar mede eene zaak van groote aangelegenheid te bevorderen.

„Dit

(v) BOR IV boek, bl. 174 [244].

(w) III boek, bl. 66.

„ Dit doende, ” dus besluit de Prins zijnen brief, „ zult gij ons en der gemeene zaake eenen grooten dienst doen, welken wij met alle andere ten bekwaamen tijde bekennen willen ” (x). Niet lang daarna zal hij van Wezel naar de Nederlanden wedergekeerd zijn; want op 't einde des jaars 1572 vertrok hij als Gezant, met den Heere van Noordwijk en anderen, naar Engeland, om onderstand in volk en geld bij de Koninginne te zoeken (y). Hoe meer zijne achting bij de voorstanders der vrijheid rees, zoo veel feller ontbrandde de haat der Spanjaarden tegen hem. Geen wonder dan, dat hij van de algemeene vergiffenisse, in 't jaar 1574 afgekondigd, met naame uitgezonderd werdt (z), en in 't volgende jaar Engeland moest ruimen (a). Noch minder zal iemand zich verwonderen, dat hij, van dien tijd af, de aanzienlijkste posten binnen en buiten 's Lands bekleedde. In oogstmaand des jaars 1573

(x) Zie de Bijlaagen, bl. 315.

(y) BOR VI boek, bl. 310 [423].

(z) BOR VII boek, bl. 29 [513].

(a) HOOFT X boek, bl. 443.

1573 tot Schout van Dordrecht aangesteld zijnde, werdt hij, ruim één jaar later, ook Baillju van Zuid-Holland; doch welke beide ampten hij in 't jaar 1580 verliet (b), hier toe misschien bewogen door den last van andere amptsbedieningen of van zijne gewigtige staatsbezigheden. Want, in 't jaar 1577, was hij bekleed met de waardigheid van Drossaard van Muiden, Bailljuw van Gooijland, enz. (c), en reeds twee jaaren vroeger werdt hij in de Ridderschap van Holland beschreven (d). In de laatste hoedanigheid onderteekende hij, te Dordrecht, den vierden van zomermaand des jaars 1575, de eerste Unie tusschen Holland en Zeeland (e). In dat zelfde jaar, was hij een der afgevaardigden tot de vredehandelinge met de Spaanschen te Breda (f); in 't volgende jaar, werdt hij

(b) Aanteekeningen van den Heere P. H. VAN DE WALL op de Privilegien van Dordrecht, VII Afd. bl. 1666.

(c) WAGENAAR Vaderl. Hist. VII deel, bl. 133, 134

(d) BURMAN *Traj. Erud. pag.* 364.

(e) J. DE TIMMERMAN *de Unione Holl. et Zeel. pag.* 43.

(f) BOR VIII boek, bl. 88 [597]. VAN GOOR Beschrijving van Breda, bl. 143.

hij naar Zeeland gezonden, om met den Prins over den vrede te handelen, en holp de Gentsche bevrediginge tot stand brengen (g); in 't jaar 1580, onderteekende hij, wegens de Staaten van Holland, de overdragt der hooge Overheid aan den Prinse van Oranje (h); twee jaaren later, werdt hij gemagtigd tot het ligten der gedingstukken, bij den geheimen en grooten Raad te Mechelen berustende, en de ingezetenen van Holland rakende (i); in 't jaar 1586, liet hij zich bewegen, om met andere Gezanten naar Engeland te gaan, en, in 't volgende jaar, de hooge Overheid dezer Landen aan de Koninginne andermaal aantebieden (k); ein-

(g) Register der Staaten van Holland, 22 Sept. 1576. BOR IX boek, bl. 174, 197 [719, 741]. Gentsche Geschiedenissen I deel, bl. 271, 283.

(h) BOR XV boek, bl. 197, 201 [182, 185].

(i) BOR XVII boek, bl. 29 [330].

(k) BOR XXII boek, bl. 14 [872], waar Willem van Zuijlen van Nijevelt genoemd wordt *Heer van Geeraertsberge*. Dit zal een misslag van den drukker zijn in de uitgave ten jaare 1679. BOR was te wel met hem bekend en hadt te naauwe betrekkinge van maagschap op hem (men zie BURMAN *Traj. Erud. pag.* 365), dan dat hij zelf dezen misslag zou begaan hebben. Vergel. HOOFT.

eindelijk, in den jaare 1591, was hij de eerste der acht Gevolmagtigden uit de Staaten van Holland, die, benevens acht Predikanten, eene nieuwe kerkenordeninge beraamden (l), in welke vergaderinge echter niet hij, maar de Heer van Oldenbarnevelt, meest het woord voerde (m).

Aanslag van Leijcester tegen hem. Zoo gelukkig hij 't geweld van Alva, in 't jaar 1568, ontkomen was, zoo ijdel waren de listige aanslagen van Leijcester, om hem, in den jaare 1587, opteligten. Niet hij, gelijk sommigen schrijven, maar zijn zoon Frederik, werdt te Utrecht, omtrent dien tijd, niet zonder voorweten van Leijcester, in hechtenisse genomen (n). De Graaf hadt echter ook op den vader geen goed oog, om dat deze zich geheellijk aan de zijde der

HOOFT XXV boek, bl. 1125. — Het *Verbaal* van dit Gezantschap naar Engeland, noch berustende onder de Charters der Heeren Staaten van Zeeland, behelst eenige bijzonderheden, welke bij onze Historieschrijvers niet te vinden zijn.

(l) Kerkelijk Plakaatboek II deel, bl. 257. BOR XXVIII boek, bl. 21 [556].

(m) WTENBOGAERT Kerkel. Historie III deel, bl. 278.

(n) BOR XXIII boek, bl. 43—45 [64 en volgg.].

der Staaten van Holland hieldt. Met één woord, Leijcester gaf aan twee Hoplieden, die binnen Naarden waren, heimelijken last, om Nijevelt met list naar die stad te lokken, hem aldaar gevangen te nemen, en naar Utrecht te brengen. Men hadt een toeleg, om hem bij Muidenberg te ligten. Dit zou gelukt zijn, indien hij vooraf geen bericht van den aanslag gekregen, en een genoegzaam aantal krijgsknechten, tot zijne veiligheid, medegenomen hadt (o). Deze geweldddrijvende stap van Leijcester zal Nijevelt te vuuriger gemaakt hebben, om den Graave tegenstand te bieden, en niets onbeproefd te laten ter verzekeringe van Naarden voor de Staaten van Holland; hoewel zijn toeleg vruchteloos afliep (p), en, wegens het verhaaste vertrek van Leijcester naar Engeland, niet behoefde hervat te worden. Uit het verhaalde blijkt, dat de liefde tot het Vaderland en de Vrijheid, waar mede zijn jeugdig hart doortrokken was, dezen edelen Bondgenoot bij 't klimmen zijner jaaren, en tot in den ouderdom,

Zoekt Naarden voor de Staaten te verzekeren.

N geen-

(o) BOR XXIII boek, bl. 72 [106].

(p) BOR XXIII boek, bl. 103 [148].

geenzins verliet; terwijl hij een van die weinigen was, die de tegenspoeden, welke verre 't grootste deel der verbonden Edelen overstroomden, gelukkiglijk te boven gekomen zijn, en de gewenschte vruchten hunner pogingen, ter verkrijginge van Vrijheid in den Godsdienst en Staat, voor zich en de hunnen hebben mogen genieten.

A. Oedtsma.

AUKE OEDTSMA, Grietman van Dantumadeel, indien hij al niet mogte behoord hebben tot een oud en adelijk geslacht (*) van dien

(*) Volgens zijne oorspronglijke handteekeninge in 't jaar 1571, moet deze naam gespeld worden *Oedtzma*. MSS. Aanteekeningen van den Heere E. M. *van Burmania*. Doorgaans echter wordt die *Oedtsma* geschreven. Zijn voornaam *Auke* wordt in 't Latijn door *Augustinus* uitgedrukt. — Omtrent zijn geslacht durve ik niet bepalen, dat het lang bekend en van adel geweest is. In het Latijnsche Handschrift der Heeren *Burmania* en *Hemema*, over den Frieschen Adel, wordt wel gesproken van een adelijk geslacht *van Oetsma*, en van de twee verschillende wapens, door deszelfs onderscheiden takken [*branches*] gevoerd, doch nergens wordt *Auke* vermeld. Zeker is 't, dat dit edel geslacht reeds in 't jaar 1430 te Boxum gezeten was. Zie SCHOTANUS beschrijvinge van de Heerlijkheid Friesland, bl. 205. Ook blijkt het, dat dit geslacht door huwelijk verbonden geweest is met die van *Aylva*, *Roorda*, *Hettinga*, *Schellinga*, volgens de Genealogien bij FERWERDA, en *Juckema*, zijnde door het trouwen van Homme Oetsma's dochter met Worp Juckema de State of Stins Oedtsma door 't geslacht Juckema lang bezeten, en ook wel Juckema-State genoemd. Of de Bondgenoot tot dit geslacht behoorde, is zeer twijfelachtig, zoo om andere redenen, als om dat hij in de Registers 's Hofs van Friesland onder dezen toenaam nergens voorkomt. Volgens 's Hofs Commissieboek, fol. 141 verso, is den 14 Oct. 1572, Roeland van Achelen in plaatse van den rebellerenden *Augustinus Dirchs* tot Grietman van

dien naam in Friesland, waar aan men, om gewigtige redenen, twyfelt, hadt echter eene edele zucht voor de wetenschappen en 's Lands vrijheid. Zijne kunde in de rechtsgeleerdheid baande hem den weg, zoo tot den rang van meesterschap in dezelve, welke eer over 250 jaaren in de Nederlanden veel zeldsaamer genoten werdt, dan in onze dagen, als tot den aanzienlijken post van Grietman, welken hij reeds in 't jaar 1557 bekleedde, en tot den jaare 1571 behieldt, wanneer hij afgezet, en daar in, eenige maanden later, door Roeland van Achelen vervangen werdt. Zijne geheime verstandhouding met den uitmuntenden Martena, ter verlossinge der Friesche hoofdstad; het openlijk

Juris Utr. Licentiatus of Doctor.

Grietman.

Afgezet.

Verrichtingen voor zijn Vaderland.

N. 2

[illegible] van Dantumadeel aangesteld. Zijne echtgenoote, Marij Claasdr., wordt in de Rolle van 's Hofs Dingtalen, van den 10 december 1578, geheten wettige voogdes van haare kinderen, bij den Grietman *Augustinus Dircks* getogen. Zijn vader, die, in 't jaar 1539, Grietman van Idaarderadeel en Utingeradeel was, wordt geheten *Dirck Freerckz te Grouw*; zijn broeder, die ten jaare 1560 Grietman van Idaarderadeel was, wordt genoemd *Feicke Dircks*; zijne zuster is bekend onder den naam van *Berber Dircks*; en hij zelf werdt bij den Hove aangesteld tot voogd over de kinderen van zijn broeder Fejcke, onder den naam van *Mr. Augustinus Dirckszoon*. Zoo veel men weet, hebben zijn vader en broeder nooit den toenaam van *Oedtsma* aangenomen. Men vermoedt, dat hij zich *Oedtsma* of *Oedtzma* geschreven heeft naar eene eigenerfde plaatse van dien naam, in de Grietenije van Idaarderadeel gelegen, en wel in de nabijheid van Grouw, waar van hij eigenaar was. In dit bericht heb ik gebruik gemaakt van de MSS. Aanteekeningen der Heeren *E. M.* en *U. van Burmania*, waar uit ook eenige bijzonderheden in den text, hier boven, ontleend zijn.

rijk kiezen van de zijde der Nassauschen, zijne pogingen, om Dokkum en andere steden door de vrijheidminnaars te verzekeren, alle zijne verdere verrichtingen tot het jaar 1578, wanneer hij schijnt gestorven te zijn; dit alles leverde een bewijs van edelmoedige vaderlandliefde op (q), welke door 't gemis der Grietenije niet verdoofd kon worden.

F. van Offenhusen.

FREDERIK VAN OFFENHUSEN, een Friesch Edelman (*), voegde zich bij de Bondgenooten, en werdt, om die reden, op last van

(q) J. CAROLUS *lib.* II *de rebus gestis Billaei*, *pag.* 89, die hem *Eedtzma* noemt. BOR VI boek, bl. 279 [383]. WINSEMIUS *lib.* II *Histor. pag.* 139. SCHOTANUS geschied. van Friesland XXI boek, bl. 763. GABBEMA verhaal van Leeuwarden, bl. 539.

(*) *Feddriek* (gelijk hij zelf zijnen naam schreef) *van Offenhusen* was een afstammeling van Hans van Offenhusen, die het Stins Offenhusen te Achlum reeds in 't jaar 1443 bewoonde, op 't welke ook de *Bondgenoot* in 1594 zijn verblijf hield. *Deze* was een zoon van Hans van Offenhusen en van Rintje Roorda, en in hem nam dit adelijk geslacht, in 't manlijk oir, een einde. Uit Rienk Walsinga werden hem twee dochters geboren, *Hubek*, gehuwd met Douwe Hottinga, zie II Stuk bl. 475, en *Att*, welke huwde aan Karel van der Nitsen, zoon van Martinus, wegens zijne vrijheidliefde beroemd, en van Ida Grætnis of Gratinga. Eene dochter van Att van Offenhusen traden in huwelijk met Nikolaas Arnoldi, een' Poolschen Edelman, en Hoogleeraar der Godgeleerdheid te Franeker, wiens afstammelingen, tot onzen tijd toe, de aanzienlijkste bedieningen in Friesland, en den Euangeliedienst in veele Gemeenten,

van Alva, opgeroepen, om zich te Antwerpen te komen verdedigen (r). Zijne verdere verrichtingen sedert dien tijd zijn mij onbekend tot op 't jaar 1580, wanneer hij aangesteld is tot Grietman van Franekeradeel, in plaatse van Pieter Boeijmer, die dezen post sedert den jaare 1568 bekleed (s), doch zich nu bij den vijand begeven hadt, waarom ook deszelfs huis te Franeker, ten voordeele van 't gemeene Land, aangeslagen werdt. Offenhusen was noch Grietman in 't jaar 1601, wanneer hem, den zevenden van slachtmaand, gelast werdt, zich, bij voorraad, van de rechtsoefeninge te onthouden (t); waar van de oorzaak mij onbekend is.

Gedagvaard, 1568.

Grietman.

(r) WINSEMIUS *lib.* II *Histor. pag.* 114.

(s) Commissieboek 's Hofs van Friesland, fol. 81.

(t) MSS. Aanteekeningen der Heeren *van Burmania*; waar uit my ook gebleken is, dat P.

ten, bekleed hebben. Verg. VRIEMOET *Athen: Frisiae. pag.* 418 – 420. — Indien het bericht, in den text gegeven, belangende *F. van Offenhusen* als *Grietman*, gegrond is, dan was VRIEMOET *l. c. pag.* XXXII niet wel onderricht, schrijvende, dat Hobbo van Waltinga, omtrent 1586, in plaatse van zijnen zwager F. van Offenhusen, Grietman van Franekeradeel geworden is. Ik volgde, daar in, en in 't grootste deel van deze aanteekeninge, het mij medegedeelde door de Heeren *E. M.* en *U. van Burmania.*

H. van Oosthem.

HESSEL VAN OOSTHEM werdt onder de Edelen in Friesland geteld; doch zijn geslacht, gelijk dat van Offenhusen, schijnt van Hoogduitschen oorsprong geweest en met de Hertogen van Saxen herwaards gekomen te zijn, hebbende zich naderhand met de voornaamste Friesche geslachten vermaagschapt (*). In 't jaar 1565, werdt hij Griet-

P. Boeijmer, als Grietman van Franekeradeel, de opvolger was van Jarich van Botnia (van wien gesproken is in 't II. Stuk, bl. 268, in de noten, en ook gewag gemaakt wordt door PICARDT, Antiquit. van Drenthe bl. 398), en dat hy als Hopman onder Billij gediend heeft.

(*) De naam van dit geslacht wordt *Oosthem* en *Oostheim* geschreven. *Hans van Oosthem*, Drossaard van 't Kasteel te Leeuwarden, en die in 't MS. der Heeren *Burmania* en *Heemstra* genoemd wordt *Pincerna hereditarius Principatus de Hennenberg*, was getrouwd met Foekel Martena. Uit dit huwelijk is geboren *Hessel van Oosthem*, die ter vrouwe kreeg Tet Burmania, en uit haar verwekte (1) *Jel*, gehuwd aan Hessel Ferwoun, Luikschen Edelman, die groote verdiensten hadt; (2) *Hans*, wiens dochter, Cunira, ten man kreeg Homme van Hettinga, Kolonel, in 't Jaar 1649 overleden; (3) *Hessel*, die zich in echt verbondt met Willemina van Gendt, gesproten uit het beroemde geslacht van dien naam in Gelderland. Naar alle vermoeden, was deze *Hessel*, en niet de te voren gemelde, onder de verbonden Edelen. Zijn zoon *Barthold van Oosthem*, die gezegd wordt het laatste manlijk oir van dit geslacht geweest te zijn, trouwde met Suzanna Sophia Thoe Schwartzenberg. MSS. Aanteekeningen der Heeren van *Burmania*. — In 't geslachtregister van *Hettinga* 9 gen., bij FERWERDA, zie ik, dat Cunira van Oosthem, gehuwd aan Homme van Hettinga, genoemd wordt Cuniz Osheim, en gezegd eene dochter van Katharina van Galama geweest te zijn. Verg. de Genealogie van *Galama*, 6 gener., ook bij FERWERDA te vinden. In de Genealogie van *Schwartzenberg*, 14 gener., door denzelfden uitgegeven, wordt Barthold van Oosthem geheten Kapitein en Hofmeester van Graaf Hendrik van Nassau.

Grietman van Idaarderadeel; en gaf openlijke bewijzen van zijne gezindheid voor Godsdienst en Vrijheid, niet alleenlijk door zich bij de verbonden Edelen te voegen, maar ook door zich met anderen, in 't jaar 1566, tegen de listige aanslagen van Aremberg te verzetten. Het gevolg hier van was, dat hij, in 't volgende jaar, zijne veiligheid in de vlucht moest zoeken, en niet lang daarna openlijk gebannen werdt (u). Wanneer, en met welken uitslag, hij naar Friesland wedergekeerd zij, is mij niet gebleken. *Grietman.* *Verzet zich tegen Aremberg.* *Vlucht.* *Gebannen* 1568.

....., VAN OPDAM, in twee lijsten gemeld, en door WAGENAAR (v) genoemd *Obdam*, is, naar gissinge, Gijsbert van Duvenvoorde, Heer van Opdam en Hensbroek, van welken Bondgenoot ik elders (w) sprak. *Van Opdam.*

AEGE OSINGA, uit een bekend Friesch *A Osinga.*

 ge-

(u) WINSEMIUS *lib.* I *Histor. pag.* 72; *lib.* II *pag.* 90, 115.

(v) Vaderl. Historie VI deel, bl. 125; die *Obdam* en *Gijsbert van Duvenvoorde* voor twee onderscheiden Bondgenooten hield.

(w) In 't II Stuk, bl. 359 — 361.

geslacht (*) gesproten, werdt in naam van Alva gedagvaard, om zich te Antwerpen te komen verantwoorden (x). Hij bleef liever in Friesland, en bij zijne echtgenoote, Rientsen, of Rintje, Aijlva, dochter van Rink Aijlva en Hil Roorda (y). Zij waren beiden in 't jaar 1589 reeds overleden: want, in eenige stukken des Hofs van Friesland, tot dien tijd behoorende, wordt Epo Aijlva toe Schraard genoemd Voormond, dat is, voogd, van heure kinderen (z).

Gedagvaard 1568.

(x) WINSEMIUS *lib.* II *Histor. pag.* 114.

(y) Genealogie van *Aijlva*, 6 *gener.*, bij FERWERDA.

(z) MSS. Aant. van den Heere *E. M. van Burmania.*

(*) De naam van dit geslacht wordt geschreven *Osinga*, *Osingha*, *Ozinga*, *Oosinga*. — U. BURMANIA en F. VAN HEEMSTRA, *in Tractatu MS. de Nobilitate*, hebben hetzelve onder de Friesche adelijke Huizen opgeteld. Men vindt het vermaagschapt aan de geslachten van Decama, Douma, Hainalda, Aggema, Aijlva, Æbinga, Galama, Lauta, Roorda, Hermana, Scheltema, Harinxma of Haersma, Sixma, Hania, Hottinga, Tiarda Starkenborg, Lijcklama, enz. — *Agge Osinga* was een zoon van Seerp Osinga en Jel van Hermana. Eene kleindochter van Jantjen Osinga, broeder van Agge, is gehuwd geweest aan Julius Saaijmans. — De stamgenooten van dit geslacht hebben twee onderscheiden wapens gevoerd. In beiden is, aan de éene zijde, de gewoone halve arend; doch, op

OIJENBRUGGE. Mindere moeite is 'er noodig, om een zeer uitvoerig bericht van dit hoogaanzienlijk geslacht (*) d'Oijenbrugge.

N 5 te

op de andere helft, vindt men, of, eene roode roos op een zilveren veld, en van onderen een zilveren lelij op een rood veld, of, van boven een zilveren lelij op een blaauw veld, en beneden een gouden klaverblad op een rood veld. MSS. Aanteekeningen van den Heere *U. van Burmania*.

(*) Meest wordt de naam van dit geslacht geschreven *Oijenbrugge*, dikwijls *Oijembrugge*, misschien ook *Oijenberghe*, bij L'ESPINOIJ *Recherch. de la Nobl. de Flandre p.* 275 *et suiv.*, of *d'Oijenborch*, in de Sententien van Alva, bl. 209. —— Al omtrent de XIII eeuwe, was onder de Brabantsche Edelen bekend Aarnout d'Oijenbrugge, en zijn zoon Henrik. BUTKENS *Troph. de Brabant. tom.* I *pag.* 223, 277. Doch het nauwkeurigste geslachtregister, te vinden in *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* III *pag.* 151 —— 177, begint met Aarnouts vader, ook Henrik geheten; meldt de onderscheiden takken van dezen stam; en gaat tot de helft der XVIII eeuwe. Ter opheldering, nadere bevestiginge, verbeteringe of vermeerderinge van deze genealogie, kan men noch raadplegen CHRISTIJN *Jurispr. Heroic. part.* I *pag.* 309, 310, 353, *Nobiliaire des P. B. tom.* I *pag.* 314, *tom.* II *p.* 408, *Suite du Supplément au Nobil. tom.* I *pag.* 220, 221, LE CARPENTIER *part.* III *pag.* 425, 493, 1002, J. B. GRAMAIJE *in Lovanio pag.* 44, 46, J. G. LOIJENS *Recueil Heraldique des Bourguemestres de Liege pag.* 480, 481. *Quartiers Généalogiques tom.* I *pag.* 232, 276, 282, 335. —— Tot dit geslacht behoorde, doch was van eene tegenstrijdige denkwijze met den Bondgenoot, Ingelbrecht of Engelbert d'Oijenbrugge, die, in den Blaffaart van de goederen der Fugitiven enz. in 't Land van Heusden, bekend staat als een der twee Raaden en Kommisarissen des Konings van Spanje, wier ampt was, de goederen der gevluchten ter oorzaake van de Nederlandsche beroerten aan te slaan. MSS. Aant. van den Heere *van der Craght*. Men vergelijke, in de Sententien van Alva, bl. 320 - 323, het doodvonnis tegen een' Onroomschen gevangenen te Heusden, door hem bekrachtigd 21 Julij 1568. — Uit de MSS. Aant. van den Heere *E. M. van Burmania* heb ik geleerd dat Hendrik van Oijenbrugge Grietman van Barradeel was, zijnde bij deszelfs afwezigheid in 't jaar 1580 aangesteld Tzaling van Sixma, en dat hij, in 't volgende jaar voor Loppersum in de Ommelanden in zijn been geschoten zijnde, naar Groningen gebragt en aldaar overleden is, volgens 's Hofs Commissieboek fol.

te geven, dan om met waarschijnlijkheid te gissen, wie hier bedoeld worde. Men heeft gedacht (a) aan *François d'Oijenbrugge*, Heer van Milse, Kapitein in Staatschen dienst, die, bij het innemen van Antwerpen in 't jaar 1576, zijn leven liet. Deze hadt in huwelijk Anna van der Noot, dochter van Engelbert van der Noot, Ridder, Hofmeester van Prins Willem den I. Men zou anders konnen denken aan *Filips René d'Oijenbrugge*, Heer van Oijenbrugge, broeder van François. Hij werdt in 't jaar 1531 te Brussel geboren, en hadt tot doopgetuigen Filips van Croij, Hertog van Aarschot, René van Nassau, Prins van Oranje, en Margarita van Croij, echtgenoote van Graaf Karel van Lalaing: door zijn huwelijk met Louise, dochter van Wouter van der Noot en van Katharina Hinckaert, was hij de zwager van Karel en Jaspert van der Noot, die ook beiden tot de verbonden Ede-

(a) MSS. Aanteekeningen van den Heere *van Spaen van Hardenstein.* — Verg. *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* III. *pag.* 168, 169.

fol. 250, en FRESINGA Memor. der Nederl. Geschied. [in G. DUMBAR *Analect. tom.* III.] bl. 22, 46, 195 en 405. Hij zal dezelfde geweest zijn, wien de Staaten van Friesland gaarne bevorderd zagen tot Drossaard van Harlingen. Zie de Verzamelinge van onuitgegevene stukken, door den Heere BONDAM, V. deel, bl. 241.

Edelen behoorden (b). Noch kan hier in aanmerkinge komen *Gerard d'Oijenbrugge*, die in huwelijk hadt Filippotte de Ligne, dochter van Jan, Heer van Hamme, en van Filippotte van den Noot, en dus de zwager was van Antoine de Mol, eenen der Bondgenooten (c). Indien deze drie gissingen mishagen, wete ik geen betere in de plaatse te geven; ten ware iemand oordeelde, dat hier gezien wierde op *Engelbert d'Oijenbrugge*, zoon van François en Margareta Quarré, die eertijds Kommis van de Finantien te Brussel was, doch ten tijde der Nederlandsche beroerten naar Holland week, en in hoogen ouderdom te Delft in 't jaar 1611 overleedt (d).

FLORIS VAN PALLANDT, Graaf van Culemborg, was een der hoofden van de verbonden Edelen. Zeer veel was 'er van hem te *F. van Pallandt.*

(b) *Suite de Suppl. au Nobil. l. c. pag.* 169. Zie ook hier boven bl. 170. Het twijfelachtige, in de noot (**) aldaar gemeld, wordt volkomenlijk weggenomen, indien men aanmerkt, dat J. v. d. Noot in 't jaar 1573, en F. R. d'Oijenbrugge eerst in den jaare 1617 overleden is.

(c) *Quartiers Généalogiques des Familles Nobles des P. B. tom.* I, *pag.* 232. Verg. hier boven bl. 141.

(d) VAN LEEUWEN, Bat. ill. bl. 916. Doch men vergelijke *Suite du Suppl. au Nobil. tom.* III. *pag.* 174, 175.

te zeggen, indien ik hier alles wilde melden, wat anderen (e) geschreven hebben, of herhalen, 't gene in de historie van 't verbond en de smeekschriften der Edelen, hem betreffende, door mij reeds te boek gesteld is. Ik zal echter van zijne voornaamste bedrijven en lotgevallen iets melden. Zijn ijver voor het Vaderland en deszelfs Vrijheid maken hem zulks overwaardig.

Zijne afkomst. Hij werdt in 't jaar 1537 geboren uit Everard Baron van Pallandt en Anna van Lalaing, welker ouders waren Karel de I, Graaf van Lalaing, Ridder van 't gulden vlies, en Jakoba van Luxemburg; en was een kleinzoon van Jan, Baron van Pallandt, Heer van Wittem, en van Anna van Culemborg, dochter van Gaspar, Heer van Culemborg, en Joanna van Bourgondie (f). Hier uit kan men afnemen, deels, langs welken weg de Heerlijkheid Culemborg, welke, ten zijnen gevalle, den eenentwintigsten van wijnmaand des jaars 1555, tot een Graafschap verheven

werdt

(e) A. W. K. VOET VAN OUDHEUSDEN, Beschrijving van Culemborg bl. 195 — 253.

(f) *Nobiliaire des P. B. tom. I. pag. 51.*

werdt (g), aan hem gekomen zij, deels, dat hij behoorde tot een geslacht (*), waar over hij zich vooral niet behoefde te schamen, en

(g) A. MATTHAEUS *de iure gladii cap.* XXII. *pag.* 372 *sq.*, *Nobiliaire des P. B. tom.* I. *pag.* 51., *Suite du Supplément au Nobiliaire*, *tom.* I. *pag.* 3, 4., VAN NIDEK en LE LONG, Kabinet van Nederl. en Kleefsche oudheden VI. deel, bl. 118—121. — Men schrijft nu, veelal, *Kuilenburg*, in plaatse van *Culemborg*.

(*) Het is niet volkomen zeker, waar men den allereersten oorsprong van 't oude geslacht *van Pallandt* te zoeken hebbe. Volgens STRADA, *dec.* I. *lib.* V, *pag.* 208, was het herkomstig uit Bourgondie. LE CARPENTIER III *part. pag.* 854 schrijft, dat het uit 't Guliksche oorspronglijk was. Het laatste heeft de meeste waarschijnlijkheid. Zeker gaat het, dat deze luisterrijke Familie, sedert veele eeuwen, zich in verscheiden Nederlandsche Gewesten verspreid heeft, en door huwelijk met de voornaamste Huizen verbonden geweest is, als, met Lalaing, Luxemburg, Culemborg, Bourgondie, Manderscheit, van den Berge, Waldek, Grimbergen, van der Mark, Watsusée, Merode, Hoorne, Egmond, Wassenaer, Obbendorff, Schwartzenberg, Haren, Schimmelpenninck, Bentink, enz. Men zie *Nobiliaire des P. B. tom.* I *pag.* 51, *Suite du Supplement au Nobil. tom.* I *pag.* 3, 4, LE CARPENTIER *l. c. pag.* 854—856, en de Genealogien der gemelde Huizen bij HUBNER, VAN HOOGSTRATEN, FERWERDA en anderen. In eene MS. *Genealogie de l'ancienne et très illustre Famille des Comtes de Plain et de Reigersberg*, *pag.* 17, is mij voorgekomen Sophie van Pallandt, dochter van Werner, omtrent den jaare 1409 getrouwd met Jan van Eren, of Ehren, Ridder; en *pag.* 19, Adele van Pallandt, dochter van Carsile, en van Anna, dochter van den Graave van Sleijden. *Zij* kreeg, in 't jaar 1260, ten man George van Kenterich, die uit een aloud en hoogadelijk Keulsch geslacht afkomstig was. Uit het Leenregister van Gelre en Zutphen blijkt, dat het geslacht Pallandt met die van Haersolte en Heeckeren door den echt, in de voorgaande eeuwe, gelijk noch naderhand, verbonden was. Zie O. ZUYLEKEN *in comment. ad diploma Reinaldi Nassuvii de insula et monte Dei*, *pag.* 59, 60. Omtrent de helft der zestiende eeuwe werdt een tak van dezen edelen stam in Gelderland geplant, waar dezelve noch bloeijt, en, gaat het naar mijnen wensch, zal blijven bloeijen, zoo lang de dankbaare Neder-

en ook zekerlijk niet geschaamd heeft; hoewel hij, sedert het verkrijgen van den Graaflijken titel, zijnen stamnaam bij de ondertekeninge van brieven en andere stukken gewoonlijk verzweeg (h).

Hij omhelst den Hervormden Godsdienst. Door den invloed der opvoedinge, was hij in zijne jeugdige jaaren, zeer streng tegen alle onroomsch...; doch hij week zelf, naderhand, van den Roomschen Godsdienst, hier toe bewogen, deels, door 't snoode levensgedrag der Kanunniken en andere Geestelijken binnen Culemborg, deels, door 't voorbeeld van zijne echtgenoote (i), welke Luthersch

(h) Op de oorspronglijke lijst der verbonden Edelen noemde hij zich *Floris Graff zu Culemborch.* Zie Bijlaagen, bl. 2. Onder een' eigenhandigen brief, welks inhoud ik naderhand zal melden, schrijft hij zijn naam *Floris Comte de Culemburg.* Men vergel. zijne onderteekeningen bij den Heere BONDAM, Verzam. van onuitgeg. stukken I. deel, bl. 57, 65.

(i) Elizabeth, dochter van Frans, Graaf van Manderscheit en Blankenheim. Zij storf in 't jaar 1575.

derlander de verdiensten van Floris van Pallandt, den eersten Grave van Culemborg, erkennen en roemen. Wel is waar, dat van denzelven geen mannlijk oir meer overig is; doch het lijdt ook niet de minste bedenkinge, dat de tegenwoordige Barons van Pallandt met hem uit denzelfden stam oorspronglijk zijn, en dat hunne voorouders sedert 250 jaaren groot aanzien en verscheiden heerlijke goederen bezeten hebben, en, gelijk hun Graaflijke stamgenoot, voor 's Lands vrijheid geijverd hebben. Men zie den Heere BONDAM, *Verzam. van onuitgeg. stukken*, I. deel, bl. 96.

thersch was (k). Zoo verre was het 'er af, dat hij de veranderinge van zijne Godsdienstige gevoelens zocht te verbergen, dat hij zelfs, in 't jaar 1564, de Nederlandsche Geloofsbelijdenisse onderteekende (l). Geen wonder derhalven, dat de Hervormden, twee jaren later (m), in zijn Graafschap openlijk prediken, en dat hij een aanzien van den Godsdienst, bij de Landvoogdesse zoo te boek stondt, dat zij den Nuncius van den Paus niet durfde aanraden, om den Pauslijken brief, waar bij Pallandt aangespoord werdt, zich niet langer aan de zijde der ketteren te houden, maar tot den vaderlyken Godsdienst wederte keeren, aan hem te overhandigen, alzoo zij vreesde, dat hij dien brief schandelijk mishandelen zou (n). Indien 't al zeker mogt zijn, dat in 't Graafschap

Ondertekent de Nederl. Geloofsbelijdenisse, en bevordert de Reformatie.

1575. Hij hertrouwde met Filippa Sidonia, dochter van Hans, Graaf van Manderscheit, Heere van Gerestein.

(k) VAN DER HAER *de init. tum. lib.* I *pag.* 147.

(l) C. L. S. *de ortu et progressu Calvinianae reformationis in Belgio*, *pag* 8. Verg. mijn Vaders tweede Eeuw - getijde der Geloofsbelijdenisse bl. 129 — 131.

(m) BOR II boek, bl. 78.

(n) STRADA *dec.* I *lib.* V, *pag.* 234, 235.

Of hij oorzaak der beeldenstormerij was.

schap Culemborg de beelden overal tot kerken uitgeworpen zijn (o), is 't noch niet beweezen, dat zulks op 's Graaven last geschied zou zijn, gelijk Koning Filips hem ten laste legt (p). Met meer gronds beschouwt hem de Koning als eenen der voornaamste Bondgenooten, gelijk hij waarlijk was. Men weet, dat de Edelen, tot het sluiten van hunne verbindtenisse, in zijn huis te Brussel vergaderden, en dat, om die reden, dit huis tot den grond toe, op last van Alva, afgebroken is. Hij verscheen, met de andere Bondgenooten, ten Hove bij de Landvoogdesse, en liet zich in hunne bijeenkomsten, te Lier en S. Truijen gehouden, ook vinden. Van dit alles gaf ik elders (q) uitvoeriger bericht. Het kon niet anders, of alle zijne pogingen voor de Vrijheid, welke hem dierbaar boven 't leven was (r), berok-

Was een der hoofden van 't Bondgenootschap.

(o) HOOFT III boek, bl. 115. Doch men vergelijke VOET VAN OUDHEUSDEN in de beschrijvinge van Culemborg, bl. 223, 225, 229.

(p) Zie de Bijlaagen, bl. 250.

(q) In 't I Stuk, bl. 62, 63, 283, 285, 288, 306, 307, 369, 373.

(r) In de jaaren 1590 en 1591, liet de Graaf eenige penningen slaan, waar op zijn wapenschild stond, en ook deze spreuk: *Libertas vita carior.* Zie VAN LOON Nederl. Historiepenningen, I deel, bl. 116.

berokkende hem den haat der Landvoogdesse en van haare bijzonderste vertrouwelingen, en noch meer van Koning Filips en Alva. De Koning, na zich beklaagd te hebben over de ondankbaarheid des Graaven van Culemborg, aan wien hij en Keizer Karel zoo groote eer aangedaan hadden, beschuldigde hem van veele misdaaden, als, het deelnemen in 't verbond der Edelen, het weeren van 't Spaansche krijgsvolk in zijn Graafschap, de beeldstormerije en plonderinge van geestelijke gebouwen, aldaar en te Maastricht. Om welke redenen, Filips aan den Prokureur Generaal schriftelijke vrijheid gaf, om den Graave in persoon te dagvaarden (s); gelijk ook geschiedde den negentienden van wintermaand des jaars 1567. Hij hadt zich, een jaar vroeger, uit Brabant naar Gelderland begeven, en bevondt zich, nu, of op zijn kasteel Weerd, in Duitschland gelegen, of te Keulen, waar hij, den achtienden van lentemaand des jaars 1568, een verweerschrift tegen den Hertoge van Alva

Werdt door den Koning veelzins beschuldigd.

Gedagvaard.

Zijn schriftelijk protest

 liet

(s) Het bewijs van 's Konings vergunninge ter persoonele dagvaardinge van Pallandt, te voren onbekend, is te vinden in de Bijlaagen, bl. 249, 250.

liet uitgaan, beter oordeelende, zich in geschrifte te verdadigen, dan, op de uitdaginge van Alva, naar Brussel te komen (t). Zijn schrijvens tegen Alva, dat mij nooit onder 't oog kwam, kon hem niets helpen. Hij werdt, eerlang, uit de Nederlanden gebannen, met verbeurdverklaringe van alle zijne goederen (u). De schande, welke Alva hem daar te boven wilde aandoen, strekte tot zijnen roem (v). De Hertog liet op den platten grond, waar het huis van Pallandt te Brussel gestaan hadt, een' steenen pilaar stellen, met een opschrift, waar uit bleek, dat dit huis geheellijk afgebroken was ter vervloekte gedachtenisse van de daar in herhaalde samenzweringe te-

Wordt gebannen, 28 Meij 1568.

(t) VOET VAN OUDHEUSDEN, aangeh. pl. bl. 229, 232.

(u) Sententien van Alva, bl. 76. Verg. BOR IV boek, bl. 150 [220], die de indaginge stelt op den 19 Januarij 1568, VAN METEREN III boek, bl. 49, die dezelve brengt tot den 19 December 1568, en STRADA *lib.* VII, *pag.* 373.

(v) Het is opmerkelijk, dat in dit huis des Graaven van Culemborg, waar in 't verbond der Edelen zijn volkomen beslag kreeg, de Hertog van Alva zijn intrek te Brussel in 't begin genomen hadt, en kort daarna de Graaven van Egmond en Hoorne deedt gevangen nemen.

tegen den Godsdienst der Roomsch-Katholijke kerke, tegen den Koning en deze Landen (w). Op dat geleerden en ongeleerden, inboorlingen en vreemden, dit opschrift zouden konnen lezen, was het in vier talen op den steenen gedenkzuil gesteld, te weten, in 't Latijn, Fransch, Spaansch en Nederduitsch. Dan, al wie de vrijheid van geweten in den Godsdienst en de waare belangen van 't Vaderland ter harte neemt, zal vrij gunstiger over Graaf Floris denken, dan Alva en zijn aanhang dacht.

Naardien men wil, dat deze Bondgenoot zich, sedert den jaare 1566, luttel met den oorlog en de regeeringe van 't Land bemoeid heeft (x), ja zelfs schrijft (y), dat hij, na 't overleveren van 't smeekschrift der Edelen aan de Landvoogdesse, niets meer uitgevoerd, en een afgezonderd leven in Holland [illegible] O z [illegible] ge-

(w) VAN METEREN III boek, bl. 50, uit wien blijkt, dat *Bor*, wien ik in I Stuk bl. 63 volgde, 't begin van dit opschrift niet naauwkeurig opgeeft. Andere bijzonderheden kan men vinden bij VAN LOON, Nederl. Historiepenn. I deel, bl. 115.

(x) VAN METEREN XX boek, bl. 390.

(y) AUBERIJ DU MAURIER *mémoires pour servir à l'histoire de Hollande pag.* 182.

geleid heeft, in zoo verre, dat hij onbekend ſtorf, zelfs voor hun, die van zijnen aanhang waren; naardien men zich dus over zijnen verderen leeftijd uitlaat, zal ik hier het tegendeel bewijzen, en zijne voornaamſte verrichtingen, ten nutte van 't Vaderland, in den hachelijkſten tijd, aangewend, kortelijk opgeven; hoewel ik niet ontkenne, dat hij zijne laatſte levensjaaren in ſtilte, en buiten 's Lands bewind, doorgebragt heeft (z).

Herneemt zijn ſlot Witthem, 1568. Gelijk hij op zijn bijzonder belang bedacht was, zoo door zich gewapender hand te herſtellen in 't bezit van zijn kasteel Witthem, als door hulpe bij den Keizer en de Duitſche Vorsten, op den Rijksdag te Spiers in 't jaar 1570, te zoeken, waar in hij echter niet ſlaagde (a), zoo opleltende was hij, in dien tijd en vervolgens, op de algemeene belangen van 't Vaderland. Hier van *Briefwisſeling met Oranje.* levert zijne briefwisſeling met Prins Willem den

(z) WAGENAAR, Vaderl. Hist. VI. deel, bl. 285, en IX deel, bl. 36.

(a) LANGUETI *Epist. Secr. lib.* I, *pag.* 165. BOR V boek, bl. 229 [312]. VAN ISSELT *pag.* 205, 206.

den I een genoegzaam bewijs op (b). Uit een' oorspronglijken brief, door dien Vorst uit Dillenburg in hooijmaand des jaars 1572 geschreven, en die noch voor handen is (c), blijkt, tot welke gewigtige oogmerken de Prins met hem verstand hieldt, zoo lang zij beiden in Duitschland waren. In hoe verre men aan Viglius van Aijtta naar waarheid bericht hadt, dat Pallandt, tegen 't einde des jaars 1571, uit Keulen verjaagd was (d), kan ik niet zeggen. Doch zeker is 't, dat hij, in wintermaand van 't jaar 1574, in de Ridderschap van Holland beschreven werdt (e), en dat hij, den drieëntwintigsten van dezelfde maand, uit Dordrecht aan den Pensionaris Agijlaeus te Middelburg eenen brief toezondt, met verzoek, om al het nieuws, dat hij in Zeeland vernemen zou, hem ten eersten overteschrijven, als mede, om een bekwaam verblijf voor hem te

Keert naar deze Landen te rug.

Wordt een lid der Ridderschap van Holland.

(b) VAN METEREN III boek, bl. 59.

(c) Zie de Bijlaagen, bl. 315.

(d) V. AB AIJTTA *Epist.* CLII *ad. Hopperum, pag.* 659.

(e) Register der Staaten van Holland, den 10 December 1574.

te willen bezorgen, tegens zijne komste te Middelburg. De Graaf verliet zich gerustelijk op Aggilaeus goedwilligheid, en versprak hem allen wederdienst (f). Na dat de Graaf een lid der Hollandsche Ridderschap geworden was, werdt hij van zelfs in de gewigtigste Staatsbezigheden ingewikkeld: waar in men ook de reden zal moeten zoeken, waarom de Koningin van Engeland, op 't aanhouden der Spaanschen, hem haar Rijk verboodt (g). Dit verhinderde hem niet, voor 't heil van Nederland te waken, daar over ter dagvaart te helpen raadplegen, en zich in zaken van groot belang, nevens anderen, te laten gebruiken. Hij was niet alleenlijk tegenwoordig bij de verwitziende beraadslagingen over de Bredasche vredehandelinge (h), maar werdt ook benoemd, om met den Prins van Oranje te overleggen, waar men best buitenlandsche hulpe tegen 't Spaansche geweld zoeken zou

Engeland hem ontzegd, 1575.

Bemoeit zich met 's Lands gewigtige zaken.

(f) Eigenhandige brief des Graaven van Culemborg, in 't Fransch geschreven, en onder mij berustende.

(g) WAGENAAR Vad. Hist. VII deel, bl. 82.

(h) BOR VIII boek, bl. 91 [602].

zou (i), en tot een lid van den Landraad in Holland verkoren (k). Wijders hadt hij de hand in de beide Unien tusschen Holland en Zeeland, en onderteekende dezelve; de eerste den vierden van zomermaand des jaars 1575 (l), en de andere den vijfentwintigsten van grasmaand des volgenden jaars (m). Eenige maanden later, bemoeide hij zich met eene zaak van geen mindere aangelegenheid. De Prins van Oranje, wel vooruitziende, dat de Gentsche bevrediging niet lang stand zou kunnen houden, en begrijpende, dat 'er Holland en Zeeland zeer veel aan gelegen lag, dat eenige andere Nederlandsche Gewesten zich naauwer met dezelve verbonden; arbeidde al vroeg in 't heimelijke, om Gelderland, 't Sticht van Utrecht, Friesland, Overijssel en Groningen met Holland en Zeeland te vereenigen. Hier toe bediende hij zich, zoo veel

Onderteekent de beide verbonden van Unie tusschen Holland en Zeeland.

Zijne pogingen, om

O 4 Gel-

(i) BOR VIII boek, bl. 18 [641]. Vergel. WAGENAAR Vad. Hist. VI deel, bl. 79, enz.

(k) WAGENAAR Vad. Hist. VI deel, bl. 22, 23.

(l) J. DE TIMMERMAN *de Unione Holl. et Zeel.* pag. 43.

(m) J. DE TIMMERMAN t. a. p. pag. 60. Vergel. BOXHORN op *Reijgersberg* II deel, bl. 574.

Gelderland naauwer met Holland en Zeeland te vereenigen.

Gelderland betrof, ook van den Graave van Culemborg. Op den zevenentwintigsten van wijnmaand des jaars 1576., schreeven die van Zaltbommel aan de Staaten van Gelre en Zutfen, dat zij zeer genegen waren, om alle wederzijdsche vijandlijkheden te staken, en verzochten, dat de Staaten van Gelderland eenigen daar toe wilden afvaardigen, om met den anderen te beraadslagen, verhopende, dat, met GODS hulpe, door dit overleg eenige vrede of bestand gevonden zou worden, en beloovende, dat zij alle vlijt en naarstigheid zouden aanwenden bij den Graave van Culemborg, *die een hoofd is van de Staaten van Holland*, dat hij dezelve Staaten wilde bewegen, om daar toe te verstaan. Ten zelfden dage zondt de Graaf een' brief aan de Geldersche Staaten, nu te Nijmegen vergaderd, die hem, als hunnen goeden nabuur en vriend, ter hulpe verzocht hadden; hij verklaarde, raadzaam en nodig te bevinden, dat zij eerstdaags eenigen wilden afvaardigen, om de middelen aantehooren, door welken men tot eenen voordeeligen goeden vrede of bestand zou mogen geraken; noch betuigde hij wel te weten, dat de Staaten van Hol-

land gaarne desgelijken doen zouden; eindelijk gaf hij te kennen, dat deze bijeenkomst bekwaamlijk kon geschieden binnen Zaltbommel, als wezende een lidmaat des Vorstendoms Gelre, en op beide zijden, van Gelderland en Holland, gelegen. De Graaf van Culemborg verzondt dezen brief door den Heere van Weerdenburg, wien hij in last gaf, den Staaten van Gelderland aan te geven, dat men hier hartelijk verlangde naar een' goeden vrede of bestand, inzonderheid uit aanmerkinge, dat de vreemdelingen door den krijg meer en meer verrijkt, en anderen verarmd wierden, en dat overzulks de voorgeslagene bijeenkomst niet alleenlijk onder de Gelderschen en die van Bommel, maar ook met de Hollanders noodig was. De Regeering van Nijmegen antwoordde, den dertigsten van wijnmaand, aan den Graave van Culemborg en die van Bommel, dat, om bijgebragte reden, als noch geen afgevaardigden tot het bijwonen van eene samenkomste konden gezonden worden, doch dat den zevenden der volgende maand een algemeene Landdag stondt gehouden te worden; en zij verzocht, dat de Graaf te voren eenige goede middelen

van vrede schriftelijk wilde toezenden, waar over op dien Landdag zou konnen gehandeld, en wijders iemand ten gemelden einde afgevaardigd worden. Graaf Floris nam genoegen in dit antwoord, en schreef, den vierden van slachtmaand, dat hij het antwoord der Gelderschen, na 't houden van den Landdag, verwachten zou. Het voorstel van den Graave kwam ook in de daad bij de Geldersche Staaten in overweginge, met dit gevolg, dat zij uit hun midden eenigen afvaardigden, die, te Bommel, met twee Hollandsche Staatsleden en den Graave van Culemborg in onderhandelinge traden, en tot een gewigtig besluit kwamen; 't welk men vermoedt betrekkelijk geweest te zijn tot het aangaan van een nader verbond tusschen sommige Nederlandsche Gewesten, dat ruim twee jaaren later tot stand gebragt werdt, en onder den naam van de Unie van Utrecht bekend is. Van 't verhandelde in die bijeenkomste gaf de Graaf, den negenentwintigsten van slachtmaand des jaars 1576, naauwkeurige openinge aan eenige Heeren, die door de Staaten van Gelderland afgezonden waren ter vergaderinge der Algemeene Staaten te Brussel,

en

en verzocht hen, dat zij, naar Zeeland trekkende, den Prins van Oranje wilden aanspreken: waar uit men, met recht, besluiten mag, dat de geheime onderhandeling van Pallandt met de Gelderschen niet buiten weten van dien Vorst geschied was (n). Men ziet hier uit, hoe ongegrond het voorgeven zij, dat de Graaf van Culemborg, na den jaare 1566, zich 's Lands zaken niet meer aangetrokken zou hebben. Dit blijkt noch nader uit zijne tegenwoordigheid op den Landdag van Gelderland, den tweeëntwintigsten en volgende dagen van louwmaand des jaars 1578 gehouden, waar in gehandeld werdt over 't verkiezen van eenen nieuwen Stadhouder, en zelfs door de Ridderschap van 't Nijmegensche Kwartier voorgeslagen, den Prinse tot dien post te verzoeken, en, wanneer hij de Landschap niet persoonlijk bijwonen kon, als dan te noemen den Graave van Culemborg (o).

Is tegenwoordig op den Gelderschen Landdag, 1578.

Hij

(n) Alle deze bijzonderheden heb ik ontleend uit de Verzamelinge van onuitgegevene stukken, en de aanteekeningen van den Heere Bondam op dezelve, I deel, bl. [illegible] 66, 96, [illegible] 216, 217, 272—274, 302.

(o) Dezelfde Verzameling V deel, bl. 3, 13.

Hij zelf zal echter even weinig onkundig geweest zijn van 's Prinsen toeleg, om zijnen broeder, Johan, Graave van Nassau, tot Stadhouder van Gelderland te doen aanstellen, als van het oogmerk, om den Graave van Hohenlo tot Krijgsoversten aantenemen; waar op de Graaf van Culemborg, op den Gelderschen Landdag, sterk aandrong, daar bijvoegende, dat hij ook Overste over Holland, Zeeland, en, mogelijk, Utrecht zou gemaakt worden, die hem ook gezamenderhand bezoldigen zouden; terwijl hij wijders aannam, bij de Staaten van Holland te bevorderen, dat de soldij der Hohenlosche knechten door dezelven, volgens hunne belofte, aanstonds in Gelderland besteld wierdt (p). Wanneer wij alle de gemelde pogingen van dezen Bondgenoot, ook tot bevorderinge der nadere vereeniginge van sommige Nederlandsche Gewesten, in aanmerkinge nemen, moet het ons eenigzins vreemd voorkomen, dat hij zelf, naderhand, der Unie van Utrecht schoorvoetende toetradt, en dezelve niet, dan na eenige onderhandelingen, aannam. Nikolaas Blancx, één

Komt, bezwaarlijk, tot het aannemen der Unie van Utrecht.

(p) Dezelfde Verzameling IV deel, bl. 371, V deel, bl. 22.

één der Zeeuwsche Afgevaardigden, schreef uit Utrecht aan zijne mede-afgezondenen, den zestienden van sprokkelmaand des jaars 1579, dat Floris Thin bij den Graave van Culemborg geweest was, en dat men nu besloten hadt, een antwoord op 's Graavenschrijvens te doen vervaardigen. Eindelijk besloot hij echter, de Utrechtsche Unie aantenemen; waar omtrent de Staaten van Holland en Zeeland, in een' brief aan hunne Afgevaardigden te Utrecht, den achtsten van grasmaand deszelven jaars geschreven, zich dus uitlieten: „ wij verheugen ons zonderling —, dat de Graaf van Culenborch de Unie, immers in eenige qualiteit, heeft geadvoueert; want als den *heere* daerom te lijden zal hebben, de *graave* en zal niet vrijgaan " (q). Hier uit kan men opmaken, waarom de Graaf aarzelde, de Unie openlijk aantenemen, en dat hij, naar vermoeden, die aanneminge gedaan heeft wegens eene zijner heerlijkheden, gelijk de Heer VAN DE SPIEGEL reeds aanmerkte.

Deze

(q) Bundel van onuitgegeven stukken, uitgegeven door den Heere VAN DE SPIEGEL, I deel, bl. 252, 253.

Deze gissing wordt bekrachtigd door 't voorbeeld van Diederik van Bronkhorst en Batenburg, Heere van Anholt; die, als Bannerheer van Baar en Lathum, de Unie aannam, en in zijnen naam het onderteekenen; doch onder voorbehoedinge, dat hij zich van wegen zijne heerlijkheid Anholt, hier mede, van 't Roomsche Rijk niet wilde afzonderen (r). Wij zagen hier boven, dat alle de goederen des Graaven van Culemborg in 't jaar 1568 verbeurd verklaard waren. Na de Gentsche bevredigingen, kreeg de Stadhouder van Gelderland aanschrijvens van de Gedeputeerden der Algemeene Staaten, om aan de Graaven van den Berge en Culemborg, den Bannerheer van Bronkhorst en anderen, hunne steden, landen en heerlijkheden overteleveren en in eigendom wedertegeven (s). 'Er is geen twijfel aan, of hij kwam, kort daarna, in een volkomen bezit van zijn Graafschap; en het is zeer waarschijnlijk, dat de Heer van Pallandt, als Graaf van Culemborg, de U-

(r) Verzameling van den Heere BONDAM, V deel, bl. 365, 366.

(s) Dezelfde Verzameling I deel, bl. 254, 255, 276.

Utrechtsche Unie aannam: hoewel hij noch in 't begin des jaars 1578 reden vondt, om te doen aandringen, dat hem zijne heerlijkheid Weerderbroek met haare inkomsten zou wedergegeven worden (t). Sedert dien tijd vindt men weinig of niets van aanbelang, in 's Lands geschiedenissen, aangeteekend omtrent den Graave van Culemborg, tot op 't jaar 1598, wanneer hij, in herfstmaand (u), overleden is in zijn *Sterft.* Graaf-

(t) Dezelfde Verzameling IV deel, bl. 352.

(u) WAGENAAR spreekt, in den Tegenwoordigen Staat van Gelderland, bl. 311, zonder nadere bepalinge, van 't jaar 1598, en zegt, dat hij, *na 't afzweren van Filips den II*, wederom in zijn Land gekomen zijnde, in den ouderdom van omtrent *zeventig* jaaren, op zijn Huis te Culemborg, overleden is. Dan, de Graaf was in den jaare 1537 geboren, en dus omtrent *eenenzestig* jaaren oud, ten tijde van zijn afsterven. Wijders, uit het verhaalde in den text blijkt, dat de Graaf, niet eerst na de afzweringe van Filips in de Nederlanden, of zelfs in 't bezit van zijn Graafschap, wedergekeerd is, doch reeds te voren. — In de Vaderlandsche Historie IX deel, bl. 36, zegt WAGENAAR, dat de Graaf van Culemborg den *negenden* van herfstmaand 1598 gestorven is. Zoo heeft ook BOR, door hem aangehaald; die 'er bijvoegt, dat hij den Gereformeerden Godsdienst tot zijnen dood toe aankleefde. Elders heb ik den sterfdag aangeteekend gevonden op den *negenëntwintigsten* van herfstmaand;

Graafschap: 't welk toen gekomen is aan zijnen eenigen zoon, Floris, die den achtentwintigsten van bloeimaand des jaars 1578 geboren werdt, zich in den echt gaf met Katharina, oudste dochter van Graaf Willem van den Berge en Maria van Nassau, en den vierden van zomermaand des jaars 1639, te Culemborg overleedt, zonder kinders na te laten. Indien het zeker ging, dat Prins Maurits, in 't jaar 1618, hem zou geraaden hebben, de partij, aan welke hij toegedaan was, dat is, die van den Heere van Oldenbarnevelt, niet langer te volgen, of dat het hem schadelijk zijn zou, alzo deze partij naar Spanje wilde, en dat 'er naderhand onderzoek gedaan is, of 'er te Utrecht nimmer een voorslag gedaan ware, om den Prins te ontzetten van 't Stadhouderschap, en het den Graave van Culemborg optedragen; zoo het eene en andere, 't welk WAGENAAR (v) uit anderen verhaalt, waarlijk voorgevallen was, zou men daar uit moeten besluiten, dat, hoewel Graaf Floris de II ... eene

Zijn zoon, Floris de II, volgt hem op in 't Graafschap.

maand; doch dit kan een schrijffout in de MSS. Aanteekeningen der Heeren *E. M. van Burmania* en *Haersolte van IJrst* geweest zijn.

(v) Vaderl. Historie X deel, bl. 201, 225.

eene naauwe betrekkinge van maagschap op Prins Maurits, door zijn huwelijk, gekregen hadt, de vriendschap evenwel tusschen hen beiden veel minder was, dan tusschen Prins Willem den I en Floris den I, die in onderling vertrouwen leefden en één doelwit hadden.

FERMIN PELTIER, van wiens geslacht (w) ik geen zeker bericht geven kan, was Ridder van Maltha (x), en werdt één der eerste slachtoffers van Alva's woede, zijnde op den eersten van zomermaand des jaars 1568 te Brussel onthoofd (y). *F. Peltier. Onthalsd.*

DE PER is mij in allen opzichte onbekend, zoo hier niet bedoeld wordt Nikolaas van Gayer, of Gavre, Heer van Peer, van *de Per.*

P wien

(w) Ik vinde eenen *Jakob de Peltier*, Heere van Hedelst, die in 't jaar 1619 veradeld werdt, *Nobiliaire des P. B tom.* I, *pag.* 176. — In eenige drukken van *van Meteren* wordt de naam van den Bondgenoot geschreven *Pelcier*.

(x) De schrijver der Chronijk van Antwerpen bl. 164 noemt hem, verkeerdelijk, *Leijn* Peltier, en zegt, dat hij *Soldaat* van Maltha was. Onkunde of boosaartigheid deedt hem 't Latijnsche woord *Miles* dus vertalen.

(y) Zie de schrijvers, door mij aangehaald in 't II Stuk, bl. 143 (*).

wien ik elders (z) sprak. In deze gissinge heeft mij de Heer *van der Craght* bevestigd, die noch aanmerkte, dat de lijst, waar op deze naam gevonden wordt, in 't Fransch, en, misschien, op 't hooren voorlezen, geschreven is, zoo dat de Fransche uitspraak des naams oorzaak kan gegeven hebben, dat men op deze lijst *Per*, in plaatse van *Peer*, aantreffe.

Perinelle, of *Permelle*.

De twee broeders PERINELLE (a), of, gelijk zij bij BOR geheten worden, *Permelle*, zijn mij in hun geslacht en bedrijf onbekend gebleven.

M. du Phoul.

MICHIEL DU PHOUL staat, op de oorspronglijke naamlijst der Bondgenooten, onder de Brabantsche Edelen; doch van zijne afkomste en verrichtingen wete ik niets te melden. Hetzelfde zoude ik moeten zeggen, al wilde men (b) *du Thoul* lezen.

J. PIECK

(z) In het II. Stuk, bl. 412. Zie noch BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* II, *pag.* 252.

(a) De Heer *van Oudendorp* heeft, in zijne MSS. Aanteekeningen, dezen naam dus opgegeven uit het MS. Memoriaal van J. van der Houve bl. 392.

(b) Vergel. de Bijlaagen bl. 19.

J. PIECK was, naar alle vermoeden, oorspronglijk uit het welbekende geslacht (*) van *J. Pieck.*

P 2

(*) De naam van dit geslacht werdt, sedert vier eeuwen, verscheidenlijk gespeld, *Picq*, *Pijeck*, *Piek*, doch meest *Pieck*. Het eerste vindt men bij BOR en anderen; het andere staat in de oorspronglijke onderteekeninge der Utrechtsche Unie, en elders; het derde is, volgens de MSS. Aanteekeningen van *van Oudendorp*, ook in 't MS. Memoriaal van Jr. van der Houve, bl. 392; het laatste komt overal voor en wordt best behouden. —— In gedenkstukken van 't jaar 1419, bij VAN MIERIS Charterb. IV deel, bl. 527, 528, zijn mij voorgekomen Jakob Pijeck, Meeus Pijeck en Ot Pieck. Gijsbert Pieck, een Geldersman, was in 't jaar 1478, voor de helft Heer van Asperen. Zie WAGENAAR Vad. Hist. IV deel, bl. 184. Ik zal hier bijvoegen eene aanteekeninge, mij door den Heere *van der Craght* medegedeeld: „ De Heerlijkheid en 't Kasteel van Asperen plag aan de Familie *Pieck* in Gelderland voor de eene helft toetebehooren: want in 't verantwoorden der geconfisqueerde goederen van Jo. Wesfel van Boetzelaer Hr. van Asperen enz. vind ik gemeld, dat de helft van de Heerlijkheid en Kasteel van Asperen plag te behooren aan *Arnt Pieck*, en dat die ten anderen tijde was geconfisqueerd geworden *ten profijte van de Co. Ma.*, en dat voorgem. Jo. Wesfel die alzo van dezelve als Grave van Holland te Leen had bekomen ". —— De Baron *van Spaen van Hardenstein* heeft mij een naauwkeurig Stamregister van 't geslacht *Pieck* medegedeeld. „ Deze Genealogie begint met Arnold Pieck van Beest, die, ten tijde van Hertog Reinout den I, omtrent den jaare 1339, uit het Graafschap Nassau in Gelderland kwam; wiens zoon, Arnt Pieck tot Tuijl, Raad des Hertogen van Gelre en Land-Rentmeester was, en in 't jaar 1402 door den Hertoge beleend werdt met het hooge Huis te Beest en de Hofstede te Renoij. „ De laatsten, die in dit geslachtregister gemeld worden, leefden in 't einde der voorgaande eeuwe. Doch het is bekend, dat hunne afstammelingen, in deze eeuwe en tot heden, in Gelderland, in groot aanzien gebleven zijn. Ik zal uit deze Genealogie noch alleenlijk melden, zoo de Heerlijkheden en Ridderhofsteden, door dit geslacht bezeten, als de voornaamste huwelijksverbindtenissen. „ De bezittingen van de Piecks waren, Beest, Renoij, Asperen voor de helft, Enspijk, Sleborg, Blijenborg, Odendaal, Schadeburg, Wolfsweerd, Tienhoven, Zuilichem, Deil, IJzendoorn, Zoelen, Brakel, ter Does, Muiswinkel, Wijnart en Giessen. Zij waren, volgens de MS. Genealogie, door huwelijk vermaagschapt

met

van dien naam in Gelderland, waar het eeuwen lang gebloeid heeft. Naardien de voornaam niet geheel uitgedrukt wordt, is 't onzeker, of men te denken hebbe aan *Joost Pieck*, Gouverneur van Nijmegen voor den Koning van Spanje, of wel aan *Johan Pieck*, die getrouwd was met Maria van Boeckhorst (c). Indien ik in den voornaam eene kleine veranderinge durfde maken, en in plaatse van *J* stellen *G*, zoude ik liefst denken aan *Gelis Pieck*, of, naar zijn eigen handteeken, *Ghelis Pijeck*, Heer tot Enspijk, die, in 't jaar 1576, wegens

't Nij-

(c) MSS. Aanteekeningen van den Heere *van Spaen van Hardenstein*.

met de geslachten van Buuren, Bongard, Swart, Heukelom van Arcqoij, Merwede, IJzendoorn, Mekeren, Brakel, Poederoijen, Strijen, Polanen, Blitterswijk, Erp, van der Donck, Haeften, Bockhoven, Adrichem, Vijgh, Boekhorst, Bronkhorst, Uiten Eng, Backfort, Herwijnen, van de Poll, Raesfeld, Wittenhorst, Pallandt, Berchem, Vianen, Mol, Herlaer, Drakenborg, Goor, Boetzelaer, de Cocq van Neerijnen en Opijnen, Renesse, Wena, Brederode, van der Haer, Balveren, Rossem, Middachten, Ruitenberg, Gendt, Moin, Doerna, Ram, Cloeck, Merveld, Wijhe, Well, Poelgeest, Gruter, Randwijk, Welderen, Tuijl van Bulkenstein en van Serooskerke, Mathenesse, de Groef van Erkelen, Zuijlen van Nijevelt, Culemborg, Lijnden, Buchel, Torck, Rijsenborg, Scherpenzeel, Giessen, Clootwijk, Wees, Oostrum, Winssem, Grevenbroek van Mierlo, Dorp, Quadt. Noch heb ik in de geslachtregisters, door FERWERDA en anderen uitgegeven, gevonden, dat het geslacht Pieck door den echt is verbonden geweest aan die van Aerssen, van der Wiele, Merode, Egmond en Bosh.

't Nijmegensche Kwartier, afgezonden werd naar Brussel, om te handelen over de vereeniginge der Gelderschen met de Algemeene Staaten, en te bewerken, dat ook in hun Gewest de Gentsche bevrediging mogte afgekondigd en haare uitwerking genoten worden (d); en die, in den jaare 1579, de Unie van Utrecht, in naam der Ridderschap, onderteekende (e).

Piepenbasse.

Wie PIEPENBASSE geweest zij, weet ik niet; ook herinnere ik mij niet, dien naam ergens gelezen te hebben.

K. van Poelgeest.

KASPAR, of JASPER, VAN POELGEEST, zoon van Gerrit van Poelgeest, Ridder, Heere van Homade en Koudekerke, en van Maria van Malburg, was zoo edel in gedrag, als in zijne afkomste uit een aloud en riddermatig Hollandsch geslacht (*).

P 3 Een

(d) Verzameling van onuitgegevene stukken door den Heere BONDAM, I deel, bl. 141, 301.

(e) BONDT en PAULUS Historie en Verklaring der Unie van Utrecht, I deel, bl. 23, IV deel, bl. 9, 133.

(*) Het geslacht *van Poelgeest* ontleende zijnen naam van een oud kasteel, Poelgeest geheten, en onder Oegstgeest gelegen. Men mag dit geslacht houden voor een' tak der Wassenaeren, en het derhalven beschouwen als van den oud-

Een gedeelte van zijn leven bragt hij door in den krijgsdienst; was in 't jaar 1580 Hopman onder den Heere van Swieten (f); *Helpt Staveren winnen, 1581.* woonde de belegeringe en inneminge van Staveren bij (g); en voegde zich bij de genen, die Goor poogden meester te worden (h). Ik vermoede, dat hij, als een der krijgs-

(f) BOR XV boek, bl. 213 [218].
(g) BOR XVI boek, bl. 17 [251].
(h) BOR XVI boek, bl. 42 [285, 286].

oudsten Hollandschen Adel. Men zie H. JUNIUS *in Batavia pag.* 557, 558. Meest heeft het zich in Holland opgehouden. Of Roquijn van Poelgeest, in 't jaar 1480 Stads Advokaat te Utrecht, volgens BURMAN, Utr. Jaarb. III deel, bl. 439, 'er ook toe behoorde, kan ik niet verzekeren: te minder, om dat ik hem niet aantreffe op de Stamlijsten bij VAN GOUTHOEVEN bl. 196, 197, en VAN LEEUWEN bl. 1050-1052. Doch, daar uit blijkt de verbindtenis van dit geslacht met die van Tol, Raephorst, Nijeveld, Naaldwijk, Swieten, van der Does, Hodenpijl, Egmond, Culemborg, Asfendelft, Liere, Leefdaal, t' Serclaas, Bronkhorst, van Dorp, Zuijlen, Matheneffe, *enz.* Noch blijkt, uit de geslachtregisters van Merode, Wassenaer en van Leijden, de verwantschap van die Huizen met Poelgeest. Men kan ook vergelijken LE CARPENTIER III *part. pag.* 465, 467, 578. —— Hier boven zeide ik, dat het geslacht *van Poelgeest* dus genoemd is naar 't Slot *Poelgeest, onder Oegstgeest gelegen.* Dit bijvoegsel diende, om te doen opmerken, dat sommigen, verkeerdelijk, dachten aan 't Huis *Poelgeest*, welk onder Koudekerke lag. Het lijdt geen bedenkinge, of de Heerlijkheid Koudekerke en het nabijliggende Poelgeest behoorden voorlang aan dit geslacht. Men zie het Charter des jaars 1331 bij VAN MIERIS II deel, bl. 513. Doch de oorspronglijke naam van dat Slot was het *Huis te Horn*, en werdt het *Huis te Poelgeest* genoemd, na dat het een eigendom der *Poelgeesten* geworden was; hoedanig het gebleven is tot in 't begin van deze eeuwe. Zie den Tegenw. Staat der Vereen. Nederlanden VI deel, bl. 361 – 364. Men moet derhalven den oorsprong van den naam des geslachts zoeken in een ander *Poelgeest*, ook genoemd *Oud Poelgeest*, en somtijds *Alke-*

krijgshoofden, noch tegenwoordig was bij de begravenisse van Prins Willem den I. (i).

 Doch

(i) BOR XVIII boek, bl. 57 [435].

Alkemade. Verg. Tegenw. Staat ter aangeh. pl. bl. 412, 413. Thans behoort het aan Mevrouwe de Douariere van Leijden van Oostvoorn, kleindochter van den wijdberoemden Boerhaave, wiens naam het, in de wandelinge, bij de Leijdenaers draagt. In een Charter van den 31 Meij 1320, bij VAN MIERIS II deel, bl. 236, vindt men, dat Diederik van Wassenaer, Burggraaf van Leijden, dit Huis te Poelgeest te leen gaf aan IJsbrand Hendriks zoon van Poelgeest; dat Hendrik van Poelgeest hetzelve ook te leen gehouden hadt van Diederiks vader, aan wien het door Floris van Alkemade, broeder van Hendrik van Poelgeest, in vrijen eigendom opgedragen was. VAN MIERIS heeft, tegen zijne gewoonte, niet aangeteekend, van waar hij dit Charter ontleende. Ik zoude denken, dat hij het overgenomen hadt van VAN LEEUWEN Bat. ill. bl. 837, 838, zoo ik niet eenig verschil tusschen de beide uitgaven bespeurd had. Dit zelfde Charter heb ik ook gevonden in een MS. bericht, tot opschrift hebbende: *Van den geslachte van Alckemade, die men van Poelgeest plach te noemen*, door *A. Matthaeus* nageschreven, en mij verstrekt door den Heere *Munniks*; die mij ook medegedeeld heeft *Jo. Bapt. Gramalje's* MSS. aanteekeningen over den *Oorspronck der oude Ridders van Poelgeest*. Na eenige aanmerkingen over 't onderscheid der twee Riddermatige Huizen van dien naam, onder Oegstgeest en Koudekerke, volgt de Stamlijst, beginnende met Gerrit van Poelgeest in den jaare 1215, en eindigende met de kinderen van Gerrit van Poelgeest en Helena Thaije, die omtrent het midden des zestiende eeuwe storven. Deze Genealogie komt meestal overeen met eene andere, mij ten gebruike vergund door den Heere *van Wachendorff*, en met de gedrukte bij *van Leeuwen*. — WAGENAAR bericht ons, in den Tegenw. Staat, aangeh. pl. bladz. 362, dat dit geslacht, in den jaare 1713, uitgestorven is, met den Heere Gerrit van Poelgeest, den vijftienden van dien naam, Major van 't Regiment ruiterije onder den Heere Graave van Obdam, die ongehuwd in 's Hertogenbosch overleedt, en met wien de Wapenen van dit Stamhuis in 't graf gelegd werden. De kundige Historieschrijver zal, denkelijk, gewigtige redenen voor zijn bericht, belangende de uitstervinge van dit geslacht, gehad hebben; doch het verbreken en begraven van 't wapenschild levert anders daar voor geen volkomen bewijs op.

Verlaat den krijgsdienst. Doch, wat later, verliet hij den dienst, en werdt Raad ter Admiraliteit te Rotterdam: waar toe zijn huwelijk met Anna van Dorp, dochter van Arent van Dorp, die ons onder de Bondgenooten voorgekomen is (k), aanleidinge kan gegeven hebben. Hij overleedt in 't jaar 1597, zonder kinders natelaten (l).

G. van Poelgeest. GERRIT VAN POELGEEST, Ridder, Heer van Homade, zag zich genoodzaakt, in den jaare 1567 uit deze Landen te wijken, wilde hij, wegens het aandeel in 't Bondgenootschap, in geen gevaar komen (m). Zoo dra hij kon, zag men hem naar zijn Vaderland wederkeeren, en voor deszelfs heil waken. *Zit in de Ridderschap van Holland.* Hij werdt niet alleenlijk een lid der Ridderschap van Holland, en verscheen, wegens dezelve, op de dagvaart van dat Gewest (n), maar werdt ook in veele gewigtige zaken gebruikt.

(k) II Stuk, bl. 338 en volgg.

(l) MSS. Aanteekeningen van den Heere *van Spaen van Hardenstein.* Verg. VAN LEEUWEN bl. 1051.

(m) VAN LEEUWEN, bl. 1051.

(n) VAN LEEUWEN, bl. 768 — 775.

bruikt. In 't jaar 1577, was hij onder de afgevaardigden der Staaten van Holland en Zeeland, om den Prinse van Oranje, te Brussel, in zijne bezigheden bijtestaan, en hem verscheiden zaken, Holland betreffende, te kennen te geven, in 't bijzonder de noodzakelijkheid, om die van Amsterdam tot het aanvaarden der genoegdoeninge, en om zich aan 's Prinsen zijde te voegen, met allen aandrang te bewegen, te meer, om dat Don Jan van Oostenrijk, met listige woorden, hen daar van zocht aftetrekken (o). In de twee volgende jaaren, hadt hij de hand in 't stuk der Utrechtsche Unie (p), welke hij ook wegens Holland, onderteekend heeft (q), zijnde toen aangesteld tot *Kommissaris generaal van de vivres* (r), en naderhand tot Hoog-Heemraad van Rhijnland, in welke hoedanigheid hij, ten jaare 1594, mij voorgekomen is. Bij zijnen dood, die in 't jaar 1614

Gezonden van den Prins.

Handelt over de Unie van Utrecht, en onderteekent dezelve.

P 5

(o) BOR XI boek, bl. 287 [874].

(p) BOR XIII boek, bl. 79 [19].

(q) BONDT en PAULUS over de Unie van Utrecht I deel, bl. 20, 23, en IV deel, bl. 129.

(r) BOR XIII boek, bl. 90 [31].

1614 voorviel, liet hij éénen zoon na, ook Gerrit geheeten, verwekt uit Anna van Bergen, dochter des Heeren van Grimbergen (s).

O. van Poelgeest. OTTO VAN POELGEEST, jonger broeder van Gerrit en Kaspar, is mij niet verder bekend, dan dat hij als Hopman in 's Lands dienst was, en ongetrouwd overleedt (t).

P. de Preijs. PIETER DE PREIJS is mij, na de uitgave van het eerste stuk dezer historie, als een der verbonden Edelen kenbaar geworden (u), doch voorts onbekend gebleven.

F. de Pijpenpoij. FRANÇOIS DE PIJPENPOIJ, uit een aloud en beroemd geslacht (*) gesproten, is

naar

(s) VAN LEEUWEN, bl. 1051.
(t) VAN LEEUWEN, bl. 1051.
(u) Bijlaagen, bl. 138.

(*) Reeds van den aanvang der dertiende eeuwe, was 't geslacht *de Pijpenpoij* in groot aanzien. Op 't jaar 1208 is mij voorgekomen Willem de Pijpenpoij, of, gelijk de naam dikwijls geschreven wordt, Pipenpoij, bij BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* I *pag.* 174, 222, en MIRAEUS *lib.* II *Donat. Belgic. cap.* XCII. Rodulf de Pijpenpoij, Heer van Blaasveld, was, omtrent 1328, Seneschal van Brabant; zijne ouders waren Willem en Katharina Gaasbeek; hij hadt in huwelijk Antonia van Brederode. Zie MIRAEUS *lib.* I *Diplom. Belg. cap.* 101, en de aantoekeningen aldaar *pag.* 217, ook CHRISTIJN *Jur. Her. part.* II, *pag.* 307. Rodolf de Pijpenpoij, Ridder, was 1325 Drossaard van Brabant; gelijk blijkt uit een getuigenis, betreffende de grensscheidinge

naar alle vermoeden, dezelfde, die, in 't jaar 1577, bij voorraad, aangesteld werdt tot Grietman van Hemelumer Oldevaart, in plaatse van Marten Baijert, Heere van Gantau, Drossard op 't blokhuis te Staveren, toen gevangen zijnde (v). In welke achtinge hij was, bleek in 't volgende jaar, bij gelegenheid van een hevig verschil over de betalinge des krijgsvolks van Billij, tusschen de Friezen, Groningers en anderen. De Stadhouder, Georg van Lalaing, zondt hem aan de Algemeene Staaten, om daar over te handelen. De toenmalige omstandigheden verhinderden hem, iet van belang uittewerken, en wederhielden de Staaten van Friesland, om, op 't voorstel van Lalaing, Pijpen-

Grietman in Friesland.

In bezendinge naar Brabant.

(v) Commissieboek 's Hofs van Friesland, fol. 214, MS. Verg. FRESINGA Memorien bl. 22, 25; SCHOTANUS XXII boek, bl. 810.

dinge van Holland en Breda, bij VAN MIERIS Charterb. II deel, bl. 357. Wouter en Willem de Pijpenpoij waren 1345 getuigen over zekere gifte van Willem van Duvenvoorde, volgens MIRAEUS *lib.* I *Dona Belg. cap.* 131. Wouter wordt op 't jaar 1368 ook vermeld bij L'ESPINOIJ *liv.* I, *pag.* 209, en BUTKENS *l. c. pag.* 489, die ook elders, *pag.* 537, 669, 671, *tom.* II *p.* 426, 429, 430, en doorgaans anderen uit dit geslacht vermeldt. Ten jaare 1616 werdt Erard de Pijpenpoij, Heer van Merchtem, Ridder geslagen. *Nobiliaire des P. B. tom.* I *pag.* 169. De huwelijksverbindtenis van Sophia Anna, dochter van Erard en Juliana Liauckema, met Witze van Camminga, blijkt uit de genealogie van 't laatstgemelde geslacht bij FERWERDA *l. c.* bl. 35.

penpoij voor zijnen dienst edelmoediglijk te beloonen (w). Niet lang daarna, zag men zijne standvastige waakzaamheid voor de belangen van 't Vaderland. HOOFT, die hem een deftig man noemt, getuigt (x), dat hij onbekoord eene aanvechtinge van drie duizend guldens gereed geld, en daarenboven van eene jaarlijksche wedde, wederstondt, maar ten eersten gezichte van 's Prinsen bevel, zonder koop te maken, 't slot van Staveren ruimde; welk kort verhaal door anderen (y) breeder en in de bijzonderheden opgegeven is. Zijne verdere lotgevallen zijn mij onbekend; doch het gezegde is genoeg, om te doen zien, *deels*, dat, hoewel hij niet gevonden wordt op de stamlijsten van zijn geslacht, in zoo verre die voor handen zijn (z), hij echter in 's Lands

Zijne standvastigheid.

(w) WINSEMIUS Chronijk van Friesland XVIII boek, bl. 620.

(x) XVI boek, bl. 689.

(y) WINSEMIUS XVIII boek, bl. 658. SCHOTANUS XXIII boek, bl. 844.

(z) De Heer *van der Craght* berichtte mij, geen volledige, doch gedeeltelijke genealogien van dit adelijk geslacht gevonden te hebben in 't werk, *Noblesse de Brabant part.* III, waar ech-

's Lands geschiedboeken roems genoeg heeft, *deels*, dat ik mijne toestemminge niet geven mag aan de gissinge van een' kundigen vriend, dat niet *François*, maar *Jan* de Pijpenpoij, Heer van Merchtem, die eerst in huwelijk hadt Anna van Oijembrugge, naderhand Margarita Quarré, tot het Bondgenootschap zou behoord hebben. Indien ik niet op de eigenhandige naamlijst der verbonden Edelen *François* gevonden had, zoude ik ook gereedelijk willen denken aan *Jan*, die de zwager van Louis d'Oijembrugge en Guillaume Quarré was, wier aandeel in 't Bondgenootschap bekend is. Van den eersten is te voren (a) gesproken; de tweede volgt.

GUIL-

echter *François de Pijpenpoij* niet vermeld wordt. Misschien is hij uitgelaten, om dat hij zich bij de Hervormden en verbonden Edelen gevoegd hadt: hoedanige uitlatinge gemelde Heer ook met opzicht tot andere Bondgenooten in dat boek meent ontdekt te hebben. Noch vermoedt die Heer, dat *François* geweest zij de zoon van Jean de Pijpenpoij, in 't jaar 1555 overleden, en van Kornelia van Overstraten, die verscheiden kinderen nalieten.

(a) Zie II Stuk, bl. 350, vergel. III Stuk, bl. 201 — 203. Bij 't schrijven der aanmerkingen in de laatstgemelde plaatse, gelijk ik nu bespeu-

re,

G. Quarré. GUILLAUME QUARRÉ, oorfpronglijk uit een bekend en edel geflacht (*), was Raad van Brabant, en kreeg, in 't jaar 1552, ter vrouwe Margarite van der Ee, bij welke hij kinderen verwekte, die zijn geflacht voortgeplant hebben (b), naderhand Maria van Oijembrugge (c). Eén van zijne ftamgenooten, die, omtrent dezen tijd, onder de

re, is mij ontfchoten de aanteekening, betreffende *Louis Dozembrugge*, of *d'Oijembrugge*, te voren opgegeven.

(b) MSS. Aant. van den Heere *van Spaen van Hardenftein*.

(c) *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* III *pag.* 176.

(*) Twee geflachten, die den naam van *Quarré* voerden, hadden onderfcheiden wapens; volgens *Supplément au Nobiliaire des P. B. pag.* 59. Ik vermoede, dat de Bondgenoot zal behoord hebben tot dat geflacht, waar uit gefproten was Louis Quarré, Ridder, Heer van la Haije, in 1484 tot 1520 Thefaurier der Orde van 't Gulden Vlies, die, bij Barbara Croefink, won Maximiliaan Quarré, getrouwd met Maria t' Seeraerts. *Zij* lieten na (1) Margareta Quarré, welke eerst ten man kreeg François van Oijenbrugge, daarna Jan Mufaart, vervolgens Jan de Pijpenpoij, Ridder, en ten laatften Charles Cigoigne, (2) Karel Quarré, Ridder, Raad van Brabant, overleden 1575, die, bij Anna Taije, verwekte Jan Quarré, Heer van Herberghe. Men vergelijke CHRISTIJN *Jur. Her. part.* I *pag.* 502, *part.* II *pag.* 164, *Quartiers Généalogiques tom.* I *pag.* 295, en VAN LEEUWEN Bat. ill. bl. 926. Noch heb ik gevonden Anna Quarré, gehuwd aan Willem le Vasfeur, die 1547 veradeld is; Karel Quarré, Heer van Cavroij, 1627 tot den adelftand verheven; en Antonetta Quarré, welke ten man hadt Willem van Oijenbrugge, Heer van Roost. *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 69, 224, 315.

de Koninglijke gemagtigden was tot het naargaan der verbeurdverklaarde goederen van Pieter Ripperda (d), schijnt slavernije en dwinglandije boven de edele Vrijheid gewaardeerd te hebben.

.... QUARREVAULCK of QUATREVAULX. Ik kenne geen geslacht van dien naam, en vermoede, dat onkundige afschrijvers uit twee naamen éénen gemaakt hebben. Wel is waar, dat in eene geschrevene naamlijst der Bondgenooten (e) staat *Quarrèvaulck*, en in de laatste uitgave van BOR *Quatrevaulx*; doch in een' vroegeren druk van dien schrijver vindt men *Quarre* en *Vaulx*, van elkanderen gescheiden. Door vergelijkinge van dit alles, ben ik op de gedachten gekomen, dat men lezen moet: *Quarré*, *Vaulx*. Wie *Quarré* geweest zij, is ons reeds gebleken. *Vaulx* of *Vaux* kan beschouwd worden, of als een geslachtnaam, of als de naam van eene heerlijkheid. Het is buiten

Quarrévaulck.

Moet, naar gisfinge, zijn Quarré en Vaulx.

(d) MSS. Aant. van den Heere *van der Craght*.

(e) MS. Memoriaal van VAN DER HOUVE, bl. 392, vergeleken met de naamlijst van *van Mieris*, in de Bijlaagen bladz. 43.

ten twijfel, dat, omtrent dezen tijd, ook in de Nederlanden, een geslacht van dezen naam in groot aanzien was. In den Boomgaard der Wapenen, met goedkeuringe van 's Konings wegen te Gent in 't jaar 1567 uitgegeven, wordt de Baron van Vaux en zijn wapen (f) vermeld. Onder de Nederlandsche geletterden is ook iemand van dien naam bekend (g). Tot dit zelfde geslacht kunnen behoord hebben Beatrix van Vaux, getrouwd met Nikolaas de Thomassin, Heere van Villeparois en Marcez, en Gaspar van Vaux, Schildknaap, die omtrent dezen tijd leefde (h); om nu van anderen te zwijgen. Indien *Vaulx* of *Vaux* voor den naam van eene plaatse gehouden moet worden, kan men opmerken, dat eene heerlijkheid, dus geheten, omtrent dezen tijd toebehoorde aan 't geslacht Rougrave, met dat van Lijnden in Gelderland verbon-

(f) „ *Le Baron de Vaux, porte de synoble à trois macles d'argent.*"

(g) FOPPENS *Bibliotheca Belg. tom.* II, *pag.* 743.

(h) *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 148. *Suite du Supplement au Nobiliaire., tom.* I, *pag.* 55.

Bonden (i); wijders, dat eene andere heerlijkheid van dien naam, naderhand tot eene Baronije verheven, toekwam aan Adriaan de Longueval (k), en een' geruimen tijd door dit geslacht bezeten werdt (l), met naame, door Maximiliaan de Longueval, die, in 't beleg van Doornik, ten jaare 1581, sneuvelde (m). Was deze niet zoo sterk aan de Spaansche zijde verkleefd geweest (n), ik zoude hem voor den bedoelden man houden, om dat een van zijne stamgenooten ook onder de Bondgenooten behoorde (o). Noch zijn mij voorgekomen Lodewijk Rose, die, in 't jaar 1605, Heer van Vaux was, en Jan van Kerkhoven, Ridder, Heer van Vaulx, in den

Q jaa-

(i) Genealogie van *Lijnden*, bij FERWERDA, 14 generatie.

(k) L'ESPINOIJ *liv.* I, *pag.* 315, 316.

(l) *Nobiliaire des P. B. tom.* II, *pag.* 551.

(m) J. B. DE TASSIS *lib.* VI *comment. pag.* 428.

(n) J. B. DE TASSIS *lib.* IV *pag.* 283, 303, *lib.* V. *pag.* 331, 348.

(o) Zie II Stuk, bl. 501, 502.

jaare 1640 Schepen te Gent (p). Men ziet hier uit, dat meer dan eene heerlijkheid dien naam droeg, en dat het, om die reden, bezwaarlijk valt, verdere gissingen voort te dragen.

H. van Raephorst.

HARBART VAN RAEPHORST, Heer van Raephorst, zoon van Henrik en van Clara van Renesse, herkomstig uit een riddermatig geslacht in Holland (*), onderteekende niet alleenlijk zelf 't verbond der Edelen,

Reist naar Friesland.

maar liet zich ook gebruiken, om de Friezen daar toe te bewegen (q). De vijanden der

(p) *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 142, 258.

(q) J. CAROLUS *lib.* I *pag.* 6. Zie wijders I Stuk bl. 95—98.

(*) Dit geslacht was herkomstig uit dat van Wassenaer. H. JUNII *Batavia pag.* 559. De stamlijst is te vinden bij VAN GOUTHOEVEN bl. 197, 198, VAN LEEUWEN bl. 1053—1058, 1262, 1263, en VAN HOOGSTRATEN lett. R. bl. 1, 2. Zij noemen als den eersten van dit geslacht, van welken men gewag gemaakt vindt, Kerstand of Christiaan van Raephorst, die in den jaare 1238 leefde. Van elders blijkt echter, dat de Raephorsten onder de Edelen van Holland sedert 't jaar 1223 geteld zijn. BOXHORNIUS *in Theatro Hollandiae pag.* 67 sqq. De gedrukte stamregisters kunnen bevestigd, aangevuld en verbeterd worden uit een aantal oude Charters, te vinden bij VAN MIERIS I. 202, II. 25, 69, 168, 178, 199, 204, 221, 241, 242, 610, 778, III, 319, 340, 444, 582, 673, en bij VAN SCHWARTZENBERG I. 89. In de vijftiende en 't begin der zestiende eeuwe waren eenigen van dit geslacht in de regeeringe der stad Utrecht. Zie BURMAN Utr. Jaarb. III deel, bl. 469, en *Connoissance de la Noblesse d'Utrecht pag.* 68. Men vergelijke noch over dit geslacht LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 902.

der vrijheid bedienden zich van de bekende kunstgreep, om de afgezondenen, tot verijdelinge van hunne pogingen, zwart te maken, en als menschen zonder eer of deugd af te schilderen. Men beschuldigde dezen Bondgenoot, dat hij, in Friesland, den dag met slapen doorbragt, en den nacht met vermaaklijkheden en in wellust (r). Erger was 't voor hem, dat Alva en zijn Raad hem lieten indagen, en voor altijd banden uit alle de Landen des Konings, met verbeurdverklaringe van alle zijne roerende en onroerende goederen, die ook met de daad aangeslagen zijn (s). Zij oordeelden hem dezer straffe waardig, om dat hij een der verbonden Edelen geweest was, en daarenboven zich schuldig gemaakt hadt aan 't breken der beelden in de kerke van Wassenaar, den Priester aldaar geslagen, op den grond gesmeten en met voeten getrapt hadt, en zulks bij gelegenheid van den Godsdienst, welken hij zelde afgodisch te zijn. Hier bij kwam, dat hij de kelk, die tot den dienst in de kerke geschikt was, naar de herberge ver-

Laster tegen hem.

Gebannen, den 23 Maart 1568.

Zijne beschuldigingen.

 voerd,

(r) WINSEMIUS *lib.* I *Hist. pag.* 86.

(s) Sententien van Alva, bl. 39, 40, 445, 446.

voerd, en 'er, nevens meer anderen, ter bespottinge uit gedronken zou hebben. Wijders, wordt hem, in 't vonnis, ten laste gelegd, dat hij geweigerd hadt den eed van getrouwheid te vernieuwen, en afstand te doen van alle verbindtenissen tegen den Koning, hoewel daar toe, door afgevaardigden der Landvoogdesse, meenigmaal verzocht en aangemaand. In de vonnissen, over Arend van Duvenvoorde en Kornelis van Assendelft geveld, wordt een gedeelte van hunne misdaaden ook op rekeninge van H. van Raephorst gesteld (t). Hij schijnt niet lang na zijn vonnis overleden te zijn. Mij is bericht, dat hij reeds in 't jaar 1568 te Embden gestorven is (u); en van elders blijkt in 't zekere (v), dat hij den achtsten van bloeijmaand des jaars 1570 niet meer in leven was. Uit zijn huwelijk met N. van Honselaar, of Honselaar, heeft hij geen

(t) Sententien van Alva, bl. 49, 50, 175. Verg. II Stuk, bl. 163, 355, 356.

(u) MSS. Aanteekeningen van den Heere *van Spaen van Hardenstein*.

(v) Sententien van Alva, bl. 447, waar gesproken wordt van *wijlen Harper van Raephorst, insgelijcks fugitijff geweest zijnde* enz. v.

geen kinders nagelaten; doch 't geslacht der Rapphorsten werdt door zijnen broeder voortgeplant, en bleef in aanzien tot omtrent het einde der zestiende eeuwe.

J. RAVESTEIJN blijft mij onbekend. Meer dan één geslacht van dien naam is mij voorgekomen; doch tot welk de Bondgenoot behoorde, valt niet te gissen. *J. Ravesteijn.*

JOHAN REINAUT is, zonder twijfel, dezelfde, die genoemd wordt *Renault* (w), *Reijmaer* (x), *d'Emeau* (y), *Rumault* of *du Rumault* (z), van wien alle de hier beneden aangehaalde en meer andere Historieschrijvers getuigen, dat hij, den eersten van zomermaand 1568, zijn leven te Brussel op een schavot moest laten (a). Zijne deelneming in de verbindtenisse der Edelen was de eenige oorzaak van 't doodvonnis. Genoegzaam zeker is 't mij voorgekomen, dat hij *J. Reinaut.* *Onthalsd.*

(w) AB ISSELT *hist. sui temporis*, *pag.* 143.

(x) Antwerpsche Chronijk, bl. 164.

(y) HOOFT. V boek, bl. 180.

(z) VAN METEREN III boek, bl. 57. LE PETIT *tom.* II, *pag.* 200.

(a) Verg. II Stuk, bl. 142—144.

hij dezelfde was met Jan Rumault, die geteld wordt onder de getuigen, welken de Prokureur Generaal van den Raad der betoerten tegen den Graave van Hoorne hooren moest (b).

G. van Renesse.

GERRIT VAN RENESSE, Ridder, was een zoon van Johan van Renesse, Heere van Wulven, en van Alida Freijs van Kuinre (c), uit welke ouders hij geboren werdt in den jaare 1509. Een' geruimen tijd, was hij Slotvoogd van Woerden, naderhand, Raadsheer in 't Hof van Holland, ten laatsten, Raadsheer in 't Hof van Utrecht. Hij wordt duidelijk opgeteld onder de verbonden Edelen (d); doch dit schijnt niet algemeen bekend geweest te zijn. In het vonnis van Alva en zijnen Raad tegen een aantal Utrechtschen, onder welken ook zijne Stamgenooten, en zelfs zijne twee natuurlijke

(b) *Procès criminels des Comtes d'Egmont, du Prince de Horne &c. tom. I, pag. 239.*

(c) Bij VAN LEEUWEN en SMALLEGANGE wordt hij, verkeerdelijk, genoemd een zoon van Johan van Renesse van Wilp en Wulven, en van Alida van Bronkhorst en Batenburg.

(d) VAN GOUTHOEVEN bl. 625. VAN LEEUWEN bl. 768.

lijke zoonen, Filips en Willem, geteld worden, vindt men hem alleenlijk beschreven als Raadsheer te Utrecht en aldaar gevangen op 't kasteel (e). Dat meer is, in 't doodvonnis tegen hem zelven, den vijfentwintigsten van oogstmaand 1568, afgekondigd, zeide de Provoost van den Maarschalk Generaal der Nederlanden, gebleken te zijn, dat Heer Gerrit van Renesse, ter predikatie van de nieuwe Religie geweest zijnde, dezelve geprezen hadt, en voorts verklaard, dat even verre de Koning overkwam met de Spanjaards, en met de Inquisitie en plakaaten voortvaren wilde, men dezelve uit het Land houden zou; wijders, dat hij met woorden en werken zich merkelijk in de voorgaande beroerten ingewikkeld hadt, en daar door de misdaad van gekwetste majesteit en opstand bedreven. Van de deelneminge in de pogingen der Edelen wordt, ten zijnen opzichte, niets gemeld. Dan, men oordeelde buiten dit redenen genoeg te hebben, om hem nu doodschuldig te houden, tot het zwaard te verwijzen, en alle zijne goederen, ten voordeele des Konings,

Wordt ter dood veroordeeld.

(e) Sententien van Alva, bl. 107.

pings, verbeurd te verklaren (f). Afkeer van 't geloofsonderzoek en de bloedplakaaten, en liefde voor den onroomschen Godsdienst, waren zijne hoofd-misdaaden. Men mag vermoeden, dat de Prokureur Generaal, wanneer hij, in wintermaand des jaars 1569, de Staaten van Utrecht voor Alva of den Raad der beroerten liet dagvaarden, hier aan niet gedacht zal hebben; want bij gelegenheid van 't verhaal, dat de Schout van Utrecht aan *Gerrit van Renesse* zou gezegd hebben, dat, indien men de poorten sluiten wilde voor de genen, die ter predikatie gingen, hij de sleutels van de poorten niet meer wilde bewaren, zegt de Prokureur alleenlijk, dat Renesse ter oorzake van de beroerten ter dood gebragt was, en vereert hem met de titel van *zaliger* (g); hoedanige lofspraak, schoon ook in dien tijd aan de snoodste menschen na hunnen dood toegezwaaid, ten minsten aan een' grooten ketter

(f) Sententien van Alva, bl. 323, 324. Zie ook VAN METEREN III boek, bl. 54; BOR Authent. stukken, I deel, bl. 129, en G. BRANDT in de bijvoegselen op zijne Historie der Reformatie I deel, bl. 56.

(g) BOR V boek, bl. 209 [291].

ter niet welvoegelijk scheen te kunnen door hem gegeven worden. — Bij zijne echtgenoote, Geertruid van der Haar, eenige jaaren voor hem overleden, verwekte hij acht kinderen; doch die alle ongetrouwd of kinderloos gestorven zijn, en dus het beroemde geslacht der Renessen (*) niet voortgeplant hebben. De zeven jongste betreurden nu den

Huwelijk en kinders.

Q 5

(*) Onder de oudste, hoogstaanzienlijke en in 's Lands geschiedenissen meest beroemde geslachten in dit Gemeenebest, is dat van *Renesse* zekerlijk te tellen. Het is oorspronglijk uit Zeeland, en ontleent zijnen naam van de Heerlijkheid Renesse, in 't eiland van Schouwen gelegen. Breeder bericht en 't stamregister van dit geslacht vindt men bij VAN LEEUWEN Bat. ill. bl. 1059 — 1066, en SMALLEGANGE Chronijk van *Zeeland*, bl. 675 — 682, doch naauwkeuriger in 't Woordenboek van VAN HOOGSTRATEN lett. R. bl. 58 — 73, en bij FERWERDA II deel I stuk. Die geslachtregisters kunnen op eene aanmerkelijke wijze bevestigd, opgehelderd, verbeterd en aangevuld worden, zoo uit ontallijke oude charters, door *van Mieris*, *van Schwartzenberg* en anderen uitgegeven, als door vergelijkinge van verscheiden Schrijvers, b. v. LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 940, 941, CHRISTIJN *Jurispr. Her. part.* I *pag.* 283, 290, *Connoisſance de la Noblesse d'Utrecht pag.* 6, 17, 20, 37, *Quartiers Généalogiques pag.* 38, 297, J. VAN GRIJPSKERKE, in 't hoogadelijk *Zeeland*, door mijnen Vader uitgegeven, bl. 18 — 22. De grootheid van dit geslacht blijkt, *ten eersten*, uit deszelfs aloude afstamminge uit de Heeren van Voorne, Burggraaven van Zeeland in de twaalfde eeuwe, *ten anderen*, uit de meenigte Ridders, die daar toe behoorden, *wijders*, uit de aanzienlijkste eerampten, door hetzelve in Holland, Zeeland, Utrecht en elders, bekleed, *voorts*, uit de verscheiden Heerlijkheden, welke de Renessen in en buiten dit Gemeenebest, van tijd tot tijd, bezaten, *eindelijk*, uit de huwelijksverbindtenissen met de voornaamste geslachten, van welken 't genoeg is te melden, Arkel, Borssele, Brederode, Bronckhorst van Batenburg, Croij, van der Does, Hamal, Hoorne, Merode, Lalaing, Lijnden, Nassau, Rubempré, Salms, Warfusée, Wassenaer, Zuijlen.

den dood van hunnen braaven vader, gelijk zij met hem, weinige dagen vroeger, het lot van hunnen oudsten broeder, Johan van Renesse, van wien nader zal gesproken worden, beweend hadden.

J. van Renesse, Heer van Wilp. JAN VAN RENESSE, *Heer tot Wijlp*, of *Wilp*, was een zoon van Johan van Renesse, Heer van Wulven en Wilp (h), en van Alida van Bronkhorst van Batenburg (i). In

(h) *Wulven* en *Wilp* zijn twee onderscheiden Heerlijkheden, door sommigen voor ééne en dezelfde gehouden. Op hun voorbeeld, schreef, misschien, N. BONDT in de Historie der Unie van Utrecht, bladz. 17, *Jan van Renesse*, *Heere van Wulp* of *Wulven*. — *Wulven* kwam, omtrent de helft der vijftiende eeuwe, aan 't geslacht der Renessen, door 't huwelijk van Johan van Renesse met Ludgarde van Buren, welker moeder Vrouw van Wulven was. Men zie, behalven de Stamregisters, *Connoissance de la Noblesse d'Utrecht*, *pag.* 20. — *Wilp*, door sommigen *Wijlp*, *Willip* en *Wulp* genoemd, werdt een eigendom van dit geslacht in de zestiende eeuwe, door 't huwelijk van Johan van Renesse, Heere van Wulven, met Alida Freijs van Kuinre, Vrouwe van Wilp.

(i) IMHOF *Procer. Germ. lib.* IX *c.* 2. *pag.* 590 schrift, dat zij een dochter van Gijsbert van Bronkhorst was; doch de gedrukten stamlijsten noemen haar eene dochter van Diederik van Bronkhorst van Batenburg.

In zijne jongelingschap verloor hij zijnen vader (k); doch zijne moeder behieldt hij tot zijne manlijke jaaren. Het ongelijk, in 't jaar 1568, haar aangedaan door Alva en den bloedraad, die haar banden, om dat zij Hervormde Predikanten begunstigd, eenigen van hun gehuisvest, en hunne predikatien dikwijls hadt bijgewoond (l); dit onbermhartig vonnis verloor zijne kracht, zoo dra de Vrijheid herleefde. Toen keerde zij te rug naar Utrecht, en hadt het genoegen, dat zij ook haaren zoon uit zijne ballingschap derwaards zag wederkomen. *Ban-vonnis tegen zijne moeder.* Hij was, op denzelfden dag, als zijne moeder, door Alva gebannen, met verbeurdverklaringe van alle zijne goederen. *Hij wordt ook gebannen, den 17 Aug. 1568.* Hadt hij niet, eenige maanden vroeger, zijn vaderland en bezittingen verlaten, zijn vonnis zou, zonder twijfel, veel harder geweest zijn. Dit blijkt uit de vonnissen tegen zijne stamgenooten, en vooral uit vergelijkinge der misdaaden, hun aangewre-

ven,

(k) Deze Bondgenoot was omtrent den jaare 1537 geboren, en zijn vader storf in 't jaar 1553.

(l) Sententien van Alva, bl. 106, 109.

ven, en van de beschuldigingen tegen dezen Bondgenoot. Na dat de Raad der beroerten, te recht, gezegd hadt, dat hij onder de verbonden Edelen geweest was, wordt hij beschreven als een aanvoerder der beeldstormers te Utrecht, die de deure der Buurkerke met geweld opende, aan eenen van de brekers een' hamer aanboodt ter verwoestinge van de beelden, rondom de doopfonte staande, en die in de kerke van S. Geertruid, waar eenigen noch zwaarigheid maakten in 't vernielen der beelden, hun verzekerde, dat zij uit dien hoofde geen kwaad te duchten hadden. Ook zou hij zekeren Anthonij Doijenborch opgemaakt hebben, om, onder belofte van bezoldinge, onder den Heere van Brederode te Vianen dienst te nemen (m). Het laatste kan waar zijn, om dat Renesse in naauwe vriendschap met Brederode leefde (n); doch de beschuldiging omtrent den beeldenstorm wordt wedersproken door zijn gedrag, bij deze gelegenheid gehouden. BOR, die der Utrechtsche

De beeldenstorm is door hem niet begunstigd.

(m) Sententien van Alva, bl. 109. Verg. VAN METEREN III boek, bl. 54.

(n) WAGENAAR Vad. Hist. VI deel, bl. 189.

ſche geſchiedeniſſen zeer kundig was, doet naauwkeurig verſlag van de herhaalde pogingen, door dezen Edelman aangewend, ter ſtillinge van de beroerten en afwendinge der beeldſtormerije (o): door welk verhaal Alva en zijn Raad genoeg gelogenſtraft zijn, en de eer van Reneſſe tegen hunnen laster gehandhaafd wordt. Zoo dra de Nederlandſche zaken een' gunſtigen keer namen, kwam hij uit zijne ballingſchap te rug. Eerst begaf hij zich naar Holland, en bevondt zich, in 't jaar 1574, binnen Leijden, geduurende de belegeringe. Hier verloor hij zijne echtgenoote, Margareta van Reneſſe van Elderen, met welke hij in den jaare 1559 getrouwd was. Na de Gentſche bevrediginge vertrok hij, met zijne kinderen, naar Utrecht, werdt aanſtonds herſteld in 't bezit van zijne meeste goederen (*), en kreeg zittinge in de Ridderſchap.

Komt te rug naar Holland, en binnen Utrecht.

(o) II boek, bl. 63, 64 [90, 91].

(*) Voorbedacht ſchrijve ik, dat J. van Reneſſe, *aanſtonds* na de Gentſche bevrediginge, in 't bezit van zijne *meeste* goederen herſteld is. Want met groote moeite kreeg hij zijn huis; door hem welcer te Utrecht bewoond, en waar in Prins Willem I in 't jaar 1566 zijn intrek nam (WAGENAAR Vad. Hist. VI deel, bl. 200) eerst in 't laatst des jaars 1577 te rug, op 't verzoek der Algemeene Staaten. Men zie den Profeſſor BONDAM in de Redevoeringe over de Unie

schap. Eerlang ontfing hij ook gelegenheid, om, in meer dan ééne betrekkinge, de belangen van 't Vaderland te behartigen. Onder de afgevaardigden uit de Ridderschap van 't Sticht, om met die der andere Gewesten te beraadslagen, en een vast ontwerp der benoemde Unie van Utrecht, op 't welbehagen en de goedkeuringe van de Staaten der bijzondere Landschappen, onderling te beramen, was deze *Johan van Renesse* de eerste, die ook de hoofdpunten der Unie, den zesden van wintermaand 1578, onderteekende (p); hoewel anders zijn naam onder de afgevaardigden, die de Unie den drieëntwintigsten van louwmaand 1579 onderschreven, niet gevonden wordt. Niet lang na 't sluiten der Utrechtsche Unie, ga-

Helpt de Unie van Utrecht bevorderen en vastsstellen.

Zijne ampten.

(p) N. BONDT in de Historie van de Unie, bl. 17, 18. P. BONDAM in de Redevoeringe over de Unie, bl. 119, die ook aanmerkt, bl. 127, dat men dezen Johan van Renesse wel moet onderscheiden van een' anderen Johan van Renesse, Kanonik des Kapittels van S. Jan, die de Unie van Utrecht, bij monde en in geschrifte, tegengestaan heeft.

Unie van Utrecht, bl. 38, 39, en vooral deszelfs Verzameling van onuitgegevene stukken III deel, bl. 288 — 290, 312 — 318, waar men eenige aanmerkelijke bijzonderheden omtrent dat huis van dezen Bondgenoot lezen kan.

gaven hem de Bondgenooten den post van Kommisfaris Generaal over de krijgsbehoeften (q), en in den jaare 1581 werdt hij tot buitengewoonen Raad in 't Hof van Utrecht aangefteld: welke ampten hij, misschien, behieldt tot zijnen dood, voorgevallen den eerften van grasmaand 1584 (r). *Sterft.* De melding van zijn fterfjaar doet ons zien, dat men (s), zonder grond, op hem toepasfelijk maakte, 't gene van een' anderen Renesse verhaald wordt (t), dat hij, op last van Leijcester, te Utrecht, in 't jaar 1587, gevangen gezet en geflaakt is.

JOHAN VAN RENESSE, onderfcheiden van den voorgaanden, wordt niet alleenlijk door anderen; maar ook op de oorfpronglijke naamlijst, onder de verbonden Edelen opgeteld. *J. van Renesse.* Vermits veelen van dit geflacht, ten dezen tijde, den doopnaam van *Johan* voerden, fchijnt het twijfelachtig, aan wien

(q) BOR XIII boek, bl. 90 [34].

(r) Volgens de Genealogie.

(s) MSS. Aanteekeningen van den Heere *van Oudendorp.*

(t) WAGENAAR Vaderl. Hist. VIII deel, bl. 247.

wien men hier te denken hebbe. In aanmerkinge kon genomen worden *Johan van Renesse* van Kuilenburg, zoon van Johan en van Geertruid van Eemskerk, die in 't jaar 1570 overleden is; of *Johan van Renesse*, die in den jaare 1540 geboren werdt uit Adriaan van Renesse van Wulven en Anna van Abkoude, een Lid der Staaten van Utrecht was, verscheiden waardigheden bekleedde en andere affloeg, in 't jaar 1599 tot Deken der kerke van S. Jan verkoren, doch eerst ten jaare 1605 in die hoedanigheid door de Staaten van Utrecht erkend werdt, en die den zevenëntwintigsten van hooijmaand des jaars 1619 overleedt, wordende in gemelde kerke begraven, alwaar noch een opschrift (u) tot zijne gedachtenisse gevonden wordt (v). Liefst echter zoude ik denken, dat hier bedoeld worde *Johan van Renesse*, zoon van Gerrit van Renesse van Wulven, wien wij hier boven als eenen der verbonden Edelen hebben leeren kennen, en van Geertruid van der Haar,

wien

(u) Het is te vinden bij MATTHAEUS *lib.* I *de Fundat. Eccles. cap.* 4. *pag.* 124.

(v) Men zie de Genealogie, 12 generatie.

wien wij niet moeten verwarren met Jan van Renesse van Wulven, den vader van Jan van Renesse, Heere van Wilp: gelijk door anderen, zelfs den kundigen WAGENAAR (w), geschiedde. Omtrent negen jaaren oud zijnde, werdt hij Kanonik in 't Dom-kapittel te Utrecht; doch deedt afstand van dien post, den vijftienden van zomermaand 1565, ten behoeve van zijn' jongsten broeder George. Na dat hij, volgens mijn oordeel, zich in 't Bondgenootschap begeven hadt, bleef hij 'er getrouw aan, tot zijnen dood toe. In 't jaar 1567 diende hij, als Kapitein, onder den Heere van Brederode, gelijk uit zijn vonnis blijken zal (x), en ondernam uit Vianen een' aanval op de schans in 't dorp de Vaart, anders Vreeswijk geheten. Dan, hier viel hij in 's vijands handen, en werdt naar Utrecht gevangen gevoerd (y). Na verloop van echt- *Zijne krijgsbedrijven.* *Gevangen.* *Onthalsd, den 3 Julij 1568.*

R

(w) Vaderl. Hist. VI deel, bl. 233.

(x) WAGENAAR getuigt dit zelfde van Johan van Renesse, Heere van Wilp, in de Vaderl. Hist. VI deel, bl. 211, en beroept zich op de Sententien van Alva, in welke echter, bl. 109, alleenlijk staat, dat hij iemand anders tot het nemen van dienst onder Brederode aangezet hadt.

(y) HOOFT IV boek, bl. 148.

eenige maanden, werdt hij door 's Konings Kommissarissen, op uitdrukkelijk bevel van Alva, veroordeeld, om met het zwaard gestraft te worden, alzoo hij voor den Hove van Utrecht, buiten alle pijnen en ijzeren banden, bekend hadt, zich te Vianen in dienst begeven te hebben, en daarna, als Hopman, met zeker krijgsvolk uit Vianen in den lande van Utrecht, vijandsgewijze, gekomen te zijn, en om de onderzaaten van den Koning te beschadigen (z).

R. van Renesse van Elderen. RENÉ VAN RENESSE VAN ELDEREN (a) was de oudste zoon van Johan van Renesse en van Elizabeth van Nassau, zijnde eene natuurlijke, doch naderhand gewettigde, dochter van Graaf Henrik van Nassau, Heere van Breda. In de gedrukte geslachtregisters wordt René genoemd Baron van Elderen en Masnij, Heer van Roucourt, Wasnes, Hern, Schalkhoven, en Brumorher

(z) Sententien van Alva, bl. 317. Verg. VAN METEREN III boek, bl. 54, en BOR in 't bijvoegsel van Authentijke stukken tot het I deel, bl. 125.

(a) Op de eigenhandige lijste schrijft hij zijnen naam, *René de Renesse elderen.* Zie Bijlaagen bladz. 175.

her (b). Men vermoedt, dat hij den doopnaam René ontfing naar René, Graave van Nassau en Prinse van Oranje, die de broeder van zijne moeder was. Tweemaal is René van Renesse gehuwd geweest, eerst met Walburg van Merode, dochter van Henrik, Heere van Petershem, en van Françoise van Brederode, naderhand met Maria (c) van Rubempré, dochter van Karel, Heere van Resves, Brievene, enz., Burggraave van Montenaken. Hij overleedt, op zijn huis te Elderen, in bloeimaand des jaars 1627, zonders kinders natelaten. Behalven zijne onderteekeninge van 't verbond der Edelen, is mij niets van zijne verdere verrichtingen voorgekomen.

(b) In eene MS. Genealogie, volgens bericht van den Heere *van Spaen van Hardenstein*, wordt hij ook genoemd *Graaf van Warfusée*. Zijn broeder, Frederik van Renesse, wordt in 't grafschrift, voor hem in de kerke van Oostmal geplaatst, geheten *Comes in Warfuzé*, volgens de gedrukte Genealogie, 12 generatie.

(c) In de MSS. Aanteekeningen van den Heere *Visser* draagt zij den naam van *Margariet*; en in de MSS. Aanteekeningen van den Heere *van Spaen van Hardenstein* wordt zij *Anna* van Rubempré geheten. Doch *Anna* was de echtgenoote van Willem van Renesse, jongeren broeder van René, indien men op de gedrukte Genealogie mag afgaan.

K. van Revel.

Helpt het verdrag met de Hertoginne sluiten, en gedraagt zich naar hetzelve

KAREL VAN REVEL, Heer van Audrignies, Zoon van Lodewijk van Revel, Ridder, en van Louise de Lannoij, Vrouwe van Audrignies, was één der verbonden Edelen, die, in naam der overigen, het bekende verdrag met de Landvoogdesse sloten (d). Het aanzien van zijne geboorte (*) en zijn ijver voor de Vrijheid konden

(d) Zie I Stuk, bladz. 423 — 434.

(*) Het edele geslacht *van Revel* schijnt oorspronglijk uit IJperen, en reeds in de dertiende eeuwe waren eenigen uit hetzelve in hoog aanzien. Men zie L'ESPINOIJ *Rech. de la Noblesse de Flandre, liv.* I, *pag.* 313 — 315. Volgens 't gevoelen van sommigen, was 't geslacht van *Revel* een tak van denzelfden stam, waar toe de geslachten *Lalaing, d'Esne, de Croisilles, van der Does*, en meer andere, behoorden; doch CHRISTIJN *Jurispr. Her. part.* I *pag.* 197 durft dit niet toestemmen. Ik vinde, dat Jan Revel, geboortig van IJperen, in zijn' adeldom hersteld werdt, den 26 Maart 1628. *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 227. Ik twijfele niet, of hij zal tot dit zelfde geslacht behoord hebben, 't gene zijne adelijke rechten, ten tijde der Nederlandsche beroerten, of bij eene andere gelegenheid, schijnt verloren te hebben. Wat hier van zij, de Revels bleven, tot onzen tijd toe, in groot aanzien. Louise Françoise Immeloot, Vrouw van Brunault, dochter van Maria Isabella de Revel, kreeg ten man Jakob Lieven de Bonaert, Raad en Ontfanger Generaal van Vlaanderen, die, in 't jaar 1755, Baron gemaakt werdt. Gemelde Maria Isabella de Revel was de dochter van Jan Baptista de Revel en Isabella van Lille, en de kleindochter van Filips de Revel en Katharina van den Brouke. Men zie *le vrai Supplément au Nobiliaire des P. B. pag.* 190, 191, *Suite du Supplément au Nobil. tom.* V, *pag.* 275, 276. — Ik noemde Karel van Revel Heere van *Audrignies*, in navolginge van de naauwkeurigste schrijvers. Bij anderen staat *Audrignes*. In de verantwoordinge des Graaven van Hoorne, bij BOR IV boek, bl. 148 [208] wordt deze Heerlijkheid genoemd *Oudringies*. VAN METEREN II boek, bl. 41, en III boek, bl. 49, heeft *Andregijes* en *Andriguies*. Bij HOOFT III boek, bl. 110 leest men *Andriguies*.

den hem daar toe doen verkoren worden. Getrouw aan zijn gegeven woord, deedt hij, op aanschrijven des Graaven van Hoorne (e), alle mogelijke pogingen, om de hooggaande twisten, wegens de Godsdientsoefeninge der Onroomschen te Valenchijn gerezen, met beleid bijteleggen, hoewel de uitkomst aan zijne verwachtinge geenzins beantwoordde (f). Zijn eerlijk gedrag kon hem niet bevrijden voor den haat van Alva, die hem, in 't jaar 1568, liet indagen, en, wanneer hij niet verscheen, hem veroordeelde vervallen in de misdaad van geschonden majesteit, onder verbeurte van lijf en goed (g). Bij 't gezegde kan ik alleenlijk voegen, dat hij in huwelijk kreeg Margarite du Blioul, Vrouwe van Sart, bij welke hij één' zoon en twee dochters won

Vvonnis van Alva tegen hem.

(e) BOR IV boek, bl. 148 [208]. De brief des Graaven van Hoorne aan de Heeren van Audrignies en Lumbres is te vinden in *Procès Criminels des Comtes d'Egmont, du Prince de Horne &c. tom.* II *pag.* 464, 465.

(f) VAN DER HAER *de init. tum. Belg. lib.* II, *pag.* 288.

(g) VAN METEREN III boek, bl. 49.

won (h), die zijn geslacht schijnen voortgeplant te hebben.

A. Reijnsteijn.

AERNT REIJNSTEIJN is mij enkel bekend uit de Registers van Holland, in welke ik aangeteekend vinde, dat de Staaten van dat Gewest voor den Hove van Holland staande hielden, dat Jonker Arent van Rijnesteijn het Houtvesterschap niet mogt bedienen, om dat hij buiten dezen Lande, te weten, in 't Graafschap van Benthem, geboren was; doch naderhand gebleken zijnde, dat hij te Vianen geboren was, werdt hij tot het Houtvesterschap van Holland toegelaten (i).

Hem wordt het Houtvesterschap betwist, doch ten laatsten toegewezen.

G. Riddersma.

GELLE RIDDERSMA, een Fries (k), werdt, op last van Alva, naar Antwerpen gedagvaard, om zich over zijn vrijheid-

Ingedaagd.

zoe-

(h) L'ESPINOIJ *livr.* I, *pag.* 314.

(i) Register van Holland en Westfriesland, 4 en 6 November 1564, bl. 867, 868.

(k) Op Riddersma, een half uur van Collum gelegen, woonden in 't jaar 1566 Gielt en Ballink Riddersma; en Henne Riddersma was, omtrent dezen tijd, eigenaar van Riddersma heert. MSS. Aanteekeningen van den Heere *E. M. van Burmania.*

zoekend gedrag te komen verantwoorden (l).

TZOMME ROLLEMA is door mij onder de verbonden Edelen geplaatst, op 't gezag der naamlijst van de Friesche Bondgenooten; medegedeeld door den Hoogleeraar *Wesseling* (m). Om deze reden, durfde ik geen gehoor geven aan den raad van een' kundigen Man (n), om Rollema op deze lijst door-

T. Rollema.

Behoort onder de verbonden Edelen.

(l) WINSEMIUS *lib.* II *Histor. pag.* 114.

(m) Zie I Stuk, bl. 230 — 232, en Bijlaagen bl. 30 — 32.

(n) De Heer *O. Z. van Haren* schreef mij, den 25 April 1772, het volgende: „ Hier tegen zal men van de lijst moeten aflaten Tzomme Rollema, die wel verre van te wezen van de Confoederatie der Edelen, in tegendeel een van haare ergste vijanden is geweest, en daar over in 't openbaar door de Hertoginne van Parma geprezen. Hij is wel naderhand, onder Alba, gevangen gezet, en na eene lange gevangenis van bijna twee jaaren losgelaten; maar die gevangenneming is veroorzaakt door 't niet sterk genoeg tegengaan van de beeldbrekerij, en zijne loslating bewijst, dat hij niet was van de Confoederatie, waar van nooit iemand ongestraft ontkomen is voor den tijd, dat het gevangen nemen van Bossu op de zuiderzee den Prins van Oranje in staat hadde gesteld met represailles te bedreigen: en hier op is gegrond het geen St. Aldegonde *Resp. Apologique* zegt, dat hij gedurs

doortefchrappen. Ik ontkenne niet, dat hij, een' geruimen tijd, een vinnig tegenftrever der verbonden Edelen geweest, en, misfchien ook uit dien hoofde, door de Landvoogdesfe zeer geprezen werdt; doch hier uit volgt noch niet, dat hij in den beginne geen deel in hunne verbindtenisfe genomen hadt. Het voorbeeld van Graaf Karel van Mansfeld en meer anderen deedt ons zien, dat fommigen, kort na het ondertekenen van 't verbond en 't overleveren van 't fmeekfchrift, berouw kregen en te rug weken; en dat anderen, hoewel zij waarlijk tot het Bondgenootfchap behoorden, ten Hove echter daar voor niet bekend ftonden. Zelfs zal 't gedrag van Rolfema ons zijne veranderlijkheid in ftaatkundige gevoelens aanwijzen. Dat niemand der Bondgenooten, die als zulken ten Hove bekend ftonden, ongeftraft bleef, eer de Graaf van Bosfu in den jaare 1573 in handen viel, durve ik niet toeftemmen. De gemelde Graaf Karel van Mansfeld was, buiten tegenfpraak, onder de verbonden Edelen; was [illegible] als [illegible]

duurende zijne eigene gevangenisfe zich alle avonds aan GOD, als in den laatften dag zijns levens, beval ". [illegible]

als zulk een ten Hove zeer bekend; bleef echter ongestraft, en werdt zelfs met groote eere overladen (o). Om tot Rollema wedertekeeren; reeds voor den aanvang der Nederlandsche beroerten was hij Olderman in zijne geboorte-stad Sneek (p), tot welk aanzien hem de vriendschap van Joachim Hopperus en de bloedverwantschap met Viglius van Aijtta den weg konnen gebaand hebben. Hoe lang hij met de woon in Friesland gebleven zij, kan ik met geen zekerheid zeggen. Ik vermoede echter, dat hij zich aldaar noch in den zomer des jaars 1566 bevondt. Want Viglius van Aijtta gaf aan Hopperus bericht, dat Rollema zich, omtrent dien tijd, in Friesland niet onthieldt, om dat hij iet uitstaande hadt met

Was in 1556 Olderman te Sneek.

R 5 den

(o) Men zie dit III Stuk, bladz. 4—9.

(p) MSS Aant. van den Heere *E. M. van Burmania.* — HOIJNCK VAN PAPENDRECHT *in not. ad Viglii ab Aijtta epist.* VIII *ad Hopperum*, *pag.* 363, noemt hem Bailliu van Sneek. 'Er valt niet aan te twijfelen, dat Rollema een Fries was, hoewel men van zijn geslacht niet veel weet. Hij wordt somtijds genoemd Tzomme *Wijbes* of *Wijbe zoon* Rollema. WINSEMIUS *lib.* I *Hist. p.* 22, 23. Te Ægum in Idaarderadeel is eene plaats, Rollema geheten, welke de Grietman Karel Roorda, bij testamente den 7 Jan. 1668, bemaakte aan zijne nicht Bauck

van

den Bisschop van Middelburg, Nikolaas de Castro, en deszelfs Vikaris, Johan van Strijen, 't gene hij meende aan Rollema grootere belemmeringe te veroorzaken, dan zekere kleine geschillen te Sneek (q). Zijn verblijf te Middelburg kan aanleidinge gegeven hebben, dat hij, omtrent het einde des jaars 1566 tot Baillju van die Stad, in plaatse van Pieter Haeck, aangesteld is, en zijne voorgaande vrijheidliefde verzaakt heeft, zoo dat hij niets onbeproefd liet, om de pogingen van zijnen voorzaat Haeck en Marnix van Tholouse, die Walcheren poogden te overvallen, te verijdelen; gelijk hij, tot genoegen der Landvoogdesse, manmoedig deedt (r). Des onaangezien, kwam hij in groote ongelegenheid. Men hieldt hem verdacht, dat hij niet straf genoeg tegen de beel-

Wordt Bailliu te Middelburg.

Verzet zich tegen de vrienden der Vrijheid.

Schijnt te zacht omtrent de beeldstormers.

van Velzen. Men vindt Auck Rollema, getrouwd met Joannes Abbema, ook Pijtje Rollema, welke ten man kreeg David Acronius, laatstelijk Predikant te Huisum; doch 't is onbekend, hoe na zij, en meer anderen, die, in de 16, 17 en 18 eeuwen, den naam *Rollema* voerden, aan Tzomme bestonden. MSS. Aanteekeningen van den Heere *E. M. van Burmania*.

(q) VIGLII AB AIJTTA *epist.* VIII *ad Hopperum*, *pag.* 363.

(r) *Eiusdem epist.* XXXIV. *ad Hopperum*, *pag.* 429.

beeldenbrekers gehandeld hadt. Om die reden werdt hij, in lentemaand des jaars 1569, te Middelburg gevangen genomen, en naar Brussel op Treurenburg overgebragt. Hier zat hij, tot in wintermaand, buiten eenigen toegang, en kwam eerst in grasmaand des volgenden jaars 1570 in ruimere gevangenisse op 't stadhuis te Brussel (s). Het ontbrak hem niet aan een' kundigen voorspraak, die zijne onschuld zocht te bewijzen, of aan goede vrienden, die zijne belangen ter harte namen. Onder dezen was Viglius van Aijtta, die zich beklaagde, dat men, hier, aan geene voorsprekinge eenig gehoor wilde geven; waarom hij, bij herhalinge, van Hopperus, die nu in Spanje was en bij den Koning veel vermogt, met allen aandrang verzocht, dat hij ten Hove de loslatinge van Rollema wilde bewerken (t). Hier toe betoonde zich Hopperus niet ongenegen, en schreef, uit Madrid, den drieëntwintigsten van zomermaand des jaars 1569, aan Vi-

Wordt gevangen genomen, en een' langen tijd gehouden.

Van Aijtta en Hopperus zoeken hem dienst te doen.

(s) *Ejusdem epist.* LXXV, XCIX *et* CI *ad Hopperum*, *pag.* 512, 559, 562.

(t) *Ejusdem epist.* LXXIV *ad Hopperum*, *pag.* 530. Men vergelijke de reeds aangehaalde brieven.

Viglius van Aijtta: „ het lot van onzen Tzomme betreure ik, en heb de punten van zijne beschuldiginge gezien, waar op, naar 't mij toeschijnt, voortreffelijk geantwoord is. Ik hope hem ook eenigen dienst te konnen doen, en zal dit beproeven, zoo dra de Koning van zijn landgoed te rug gekomen is; want schriftelijk kan dit niet geschieden. Ook zal, misschien, de algemeene vergiffenis naar de Nederlanden gezonden worden; en wel, gelijk ik hope, in de wijdste uitgestrektheid, eer de zaak van Tzomme afgedaan wordt " (u). In dit laatste vondt zich Hopperus bedrogen; want eerst den tweeden van oogstmaand des jaars 1571 schreef Viglius van Aijtta aan denzelven, dat hun vriend Rollema eindelijk uit zijne langduurige gevangenisse ontslagen was, doch voor altijd uit Holland en Zeeland gebannen, en binnen Friesland beslo-

Hij wordt ontslagen, en vrijgesproken.

ten,

(u) JOACHIMI HOPPERI *epist.* LXXV *ad Viglium ab Aijtta*, *pag.* 230 — Deze brieven van *Hopperus* zijn, volgens de oorspronglijke, reeds gedrukt, doch tot nu toe niet in 't licht gegeven. Dat zulks eerlang, door den geleerden Bisschop van Antwerpen, *Cornelius Franciscus de Nelis*, geschiede, zullen alle liefhebbers der Nederlandsche Historie, met mij, hartelijk wenschen.

ten (v): over de billijkheid van welk vonnis Aijtta dacht, dat anderen breeder aan Hopperus schrijven en zich beklagen zouden. Wat wonder? Rollema werdt met algemeene stemmen vrijgesproken, en men was daarteboven van oordeel, dat zijne beschuldigers, onder welken een Spanjaard, die zijn opvolger in 't Bailliuschap van Middelburg geworden was (w), wegens hunne valsche aanklagte behoorden gestraft te worden. Dan, Vargas schijnt den Hertoge overgehaald te hebben, om in Rollema, een vriend van Aijtta en Hopperus een voorbeeld te stellen tegen allen, die op hunne aanprijzing gesteunden (x). Indien Rollema met zijne vrouwe (y) en kinders, gelijk de spraak [illegible] ging,

Wijkt uit Friesland naar Embden.

(v) 'S GRAVEZANDE, in zijne tweede eeuwgedachtenis der Middelburgsche Vrijheid bl. 479, schrijft, dat Rollema gebannen werdt uit Holland, Zeeland en Friesland; doch de eigen woorden van *Viglius van Aijtta* zijn: *bannitus — ex Hollandia Zelandiaque, ac in Frisia confinatus*, welk laatste woord schijnt gebruikt te zijn voor het onduitsche *geconfineerd*.

(w) *Martin di Posa* of *Poca*. Zie 'S GRAVEZANDE bl. 124, 125, 130, 479.

(x) VIGLII AB AIJTTA *epist.* CXLII *ad Hopperum*, *pag.* 640.

(y) *Anna Smits*. Zie 'S GRAVEZANDE bl. 479.

Keert te rug naar Friesland.

ging, zich omtrent het begin des jaars 1572 uit Friesland naar Embden begeven hadt (z), kreeg hij haast gelegenheid, om derwaarts wederte keeren. Toen verliet hij openlijk de zijde der Spaanschen; en voegde zich bij de vrijheidzoekende Friezen. Zijne verrichtingen te Sneek gaven bewijs van zijne tegenwoordige gezindheid (a), maakten zijne oude vrienden, van Aijtta en Hopperus, gramstorig op hem, en deeden hem de gunste van anderen verwerven. Van Aijtta gaf spoedig bericht aan Hopperus, dat Rollema zich, op naam des Prinsen van Oranje, meester van de Grietenije van Pieter Buigers gemaakt hadt, alle deszelfs goederen en die van Jaquelina van Aijtta, eene broeders dochter van Viglius van Aijtta, in openbaare veilinge ten huize van den Grietman te Sneek doende verkoopen; terwijl het geld, daar van gekomen, gebragt werdt in de algemeene schatkist, waar van Rollema ontfan-

ger

(z) V. AB AIJTTA *epist.* CLV *ad Hopperum, pag.* 665.

(a) J. CAROLUS *lib.* I, *pag.* 65, 70, 71, *lib.* II, *pag.* 81. Verg. II. Stuk bl. 259, en III Stuk bl. 105.

ger was (b). Daarenboven werdt de berooving en verwoesting der meeste kloosters in Friesland, volgens 't schrijven van Aijtta (c), op zijne rekeninge gezet. Geen wonder, dat nu ook Hopperus betuigde, de schenddaad van Rollema te verfoeijen, en 't lot van Buigers te betreuren (d), en dat hij, in 't jaar 1574, uit de algemeene vergiffenisse, met name, uitgesloten werdt (e). Wat Rollema in achtinge en gunste bij

(b) VIGLIUS AB AIJTTA *epist.* CLXXXI *ad Hopperum*, *pag.* 705. J. CAROLUS *lib.* I, *pag.* 70, 71. Hun verhaal heb Ik eenigzins aangevuld uit de MSS. Aanteekeningen van den Heere *E. M. van Burmania*; waar uit mij noch gebleken is, dat de Grietman van Wimbritzeradeel zijnen naam plag te schrijven *Pieter buigirs.* VIGLIUS VAN AIJTTA noemt hem doorgaans *Buigers* of *Buijgers*, doch eenmaal *Bugirius*, *epist.* CCXIV *ad Hopperum*, *pag.* 777. Hij werdt in 't jaar 1570 tot Grietman aangesteld, twee jaaren later door Tzomme Rollema van dien post ontzet, en evenwel in de MSS. Rollen 's Hofs van Friesland, 17 Sept. 1573 en 21 Meij 1577, noch Grietman genoemd.

(c) *Epistola* CLXXXVIII *ad Hopperum*, *pag.* 721, 722.

(d) J. HOPPERI *epist.* CXLV *ad V. ab Aijtta*, *pag.* 367.

(e) BOR. VII boek, bl. 29 [513].

Wordt Baillu van Middelburg, 1 Meij 1574, en naderhand van Vlissingen. bij de Spaanschgezinden verloor, won hij bij de liefhebbers der Vrijheid. Niet lang na 't overgaan van Middelburg, werdt hij andermaal Baillu van die stad, welken post hij bleef bekleeden tot omtrent de helft van wintermaand des jaars 1577, wanneer hij tot Baillu van Vlissingen aangesteld is (f). Of hij binnen deze stad overleden zij, kan ik in 't zekere niet bepalen. Alleenlijk is mij gebleken, dat Glaude Willems in den jaare 1582 deszelfs opvolger in dit ampt geworden is.

P. Roorda. POPKE OF POPPE (g) ROORDA, zoon van Frederik en van Haring Andringa, was gesproten uit een der oudste en beroemdste Friesche geslachten (*). Waren verschei-

den

(f) 's GRAVEZANDE bladz. 480.

(g) Zijn doopnaam wordt, in gedrukte en ongedrukte schriften, verscheidenlijk opgegeven, *Poppe*, *Popke* of *Popko*. De eerste is zeer gemeenzaam in Friesland, de andere echter niet geheel onbekend, ook in dit geslacht. Men zie b. v., *Vita V. ab Aijtta pag.* 262. In verscheiden Friesche Charters der XV eeuwe vindt men ook eenen Popka Roerda.

(*) Men vindt bij FERWERDA, 1 deel 1 stuk bl. 91-98, het stamregister van 't geslacht *Roorda*, of, gelijk aldaar staat *van Roorda*, onderscheiden in *Roorda in Tjemarum*

den van zijne Stamgenooten, eeuwen lang, manmoedige handhavers der Vrijheid, hij volgde hun edel voorbeeld, en vereenigde zich nu met de overige Bondgenooten, om 't heil des Vaderlands te bevorderen. Evenwel wordt in 't vonnis, waar bij de Raad der beroerten hem bande, hier van gezwegen, en hem alleenlijk ten laste gelegd, *dat* Gebannen, 22 Oct. 1568.

S hij

rum, *Roorda au Lambel* en *Roorda in Genum*. Volgens dien schrijver, zijn 'er noch anderen uit Genum gesproten, die zich den naam der Familie Roorda aanmatigen, daar het echter verschillende geslachten zijn, die ook verschillende wapens gebruiken. Roorda *au Lambel* is, zonder twijfel, een tak van Roorda *in Tijemarum* of *Tjummarum*; doch Roorda *in Genum*, was een ander geslacht, volgens bericht van den Heere *U. van Burmania*, aan wien ik ook de volgende aanteekeningen verschuldigd ben. Van 't geslacht Roorda van Tjummarum, of met de halve maan, is, in de MSS. verzamelingen van Jr. *Feijo van Hiemstra*, eene opvolging van Roorda's, allen met naamen, ook na 't jaar 1350 aan dit geslacht eigen, en met historische verhaalen genoegzaam door elken leeftijd, hoedanig men naauwlijks van eenig ander Friesch geslacht in 't gemelde Handschrift aantreft. Rifridus of Rioerd, waar voor men, in latere tijden, zeide Ruird, Ruurd, en in 't Latijn Ruardus, is bekend sedert den jaare 778. Hij diende met lof in den krijg, onder Karel den grooten, tegen de Saxers. Van dien tijd af, ontbrak het bijna nooit aan afstammelingen uit dit geslacht, die zich in den oorlog dapperlijk gedroegen, onder de volgende Keizers, dezen of genen Koning van Frankrijk, Hertog van Brabant, enz., tegen derzelver vijanden in Hongarijen, Bohemen, elders in Europa, als mede in de kruistogten naar 't Heilige Land. Alle die verhaalen zijn, over 't geheel, met te veel bijzondere omstandigheden verzeld, en dragen te veel kenteekens van deugdelijkheid, om niet voor waarschijnlijk gehouden te worden. In die zelfde verhaalen vindt men veele andere Friesche Edelen vermeld, met uitdrukkelijke opgave van hunne naamen, somtijds ook van hunne vrouwen en kinders. Sommige Roorda's van vroegere eeuwen worden hooglijk geroemd wegens hun zedelijk bestaan, b. v. Gothofried, dat is, Geffe, Roorda, op 't jaar 1180, die in eene graftombe in 't klooster Lidlum be-

hij een' Katholijken Priester belet hadt zijne predikatie te doen, om plaatse te maken voor een' afvalligen Predikant der Onroomschen; *dat* hij eenigen der nieuwe Predikanten gehuisvest, en zelfs geholpen hadt, om dezelven te huuren; *dat* hij, met zijne aanhangers, besloten hadt de wacht met veertig man te versterken, de sleutels der poorten, te weten, van de stad Sneek, van den portier aftenemen, en die in handen van IJdde Abbema, eenen der verbonden Edelen, te stellen; en *dat* hij den nieuwen eed van getrouwheid geweigerd hadt te doen (h). Werwaards hij zich toen begeven, en

(h) Sententien van Alva, bl. 166, 170. Verg. WINSEMIUS *Histor. lib.* II, *pag.* 115, en GABBEMA verhaal van Leeuwaarden, bl. 499. In de dagvaardinge van sommige Friezen, in 't Charterboek van den Baron THOE SCHWARTZENBERG III deel, bl. 727, wordt ook gemeld *Meester* . . . . . *Roorda*, en, misschien, deze Bondgenoot bedoeld.

begraven ligt, en in den jaare 1424 Ruird Roorda, *Abt van* Lidlum, en hervormer van dat weeldrig klooster, sedert ook Overste van 't klooster Aanjum in Westergo, alwaar de Roorda's, toen ook *Roordama* geheten, hunne begraafplaatsen hadden. Het oude geslacht Roorda is, zoo veel men weet, in 't manlijke oir niet meer aanwezig, doch, wegens voorouderlijke betrekkinge in de vrouwelijke linie, werdt die naam gevoerd door Jr. Schelto Roorda van Eysinga, Grietman van Haskerland, enz. —— In 't MS. Geslacht- en Wapenboek van G. VAN RIJCKHUIJSEN, III deel fol. 76 en 77.

en wat hij verder uitgevoerd hebbe, is mij onbekend. Alleenlijk blijkt, dat hij zich, in den jaare 1580, in Friesland bevondt, en naar Overijssel afgevaardigd werdt, om met de Staaten te handelen tot verzekerdheid en welvaren van den Lande. Te Zwolle gekomen zijnde, gaf hij aan de Ridderschap en Steden te verstaan, dat die van Friesland, uit aanmerkinge der verstandhoudinge des Graaven van Rennenberg met Parma, noodig gevonden hadden, hunne grensplaatsen te bezetten en versterken, gelijk mede de Zwarte Sluis, zonder echter iet tegen de Overijsselschen te willen ondernemen. Zijn voorstel was in den beginne niet zeer aangenaam; doch, na lange onderhandelinge met Roorda, berustten eindelijk die van Overijssel in 't bezetten der Zwarte Sluis door 't krijgsvolk van Sonoij (i), op begeerte der Friezen aldaar gekomen.

Afgezonden naar Overijssel.

S 2 SCHEL-

(i) BOR XIV boek, bl. 185, 186 [166, 167].

77, vinde ik aangeteekend, dat op 't Stadhuis te Leijden noch berust een zeer oud MS. Geslachtregister van *Roorda*, met bijgevoegde wapens, en dat hier uit blijken de huwelijksverbindtenissen van dit geslacht met Ockinga, Adelen, Dekama, Gerbranda, Liauckema, Siaarda, Hettinga, Foppinga, Minnema, Camminga, Idsinga, Scheltema, Oedtsma, Albada, Botnia, Tiarda, Wartena, Aijlva, Buwinga, Popkema, Oenema, Harinxma, Walta, Jongema.

S. Roorda.

SCHELTO ROORDA schijnt geweest te zijn een zoon van Schelto en Jel van Hettinga, welker moeder was Tiet van Harinxma thoe Heeg; of hij was een zoon van Joan en Anna Titema, gezegd Hankema. Indien het eerste waar is, dan hadt hij in huwelijk Jel Botnia, weduwe van Pier Goslinga, of van Siuert Beijem (k). Wat hier van zij, zeker gaat het, dat deze Bondgenoot zijn Vaderland, in den jaare 1567, ruimen moest, en elders eene veilige schuilplaatse zoeken (l). Of hij naderhand in Friesland te rug keerde, vinde ik nergens aangeteekend. Zoo ja, dan valt 'er geen twijfelen aan, of hij zal, gelijk Popke Roorda en andere stamgenooten van dezen tijd, alles voor de Vrijheid veil gehad hebben. Want, hoewel sommigen uit dit geslacht Spaanschgezind bleven of wederom werden (*), de

Moet Friesland verlaten.

(k) MSS. Aanteekeningen der Heeren *E. M.* en *U. van Burmania*. Vergelijk de gedrukte Genealogie bij FERWERDA, I deel, 1 stuk, bl. 92, 95.

(l) WINSEMIUS *lib.* II *Histor. pag.* 90.

(*) Popke Roorda hadt een' broeder, Bavo, wiens eene zoon, Oene, Spaanschgezind zal geweest zijn, als die door *Feijo van Hiemstra* in 't MS. *de Nobilitate* genoemd wordt *infelix Colonellus Hispaniensis*. Douwe Roorda hieldt ook de Spaansche zijde. J. CAROLUS *lib.* I *pag.* 70, *lib.* II *pag.*

de overigen in tegendeel waren ijverige en standvastige voorstanders van 's Lands dierbaare voorrechten. Genoeg zal 't zijn, éénen van dezelven hier te melden, die, gelijk van elders blijkt, ook tot de verbonden Edelen, en, naar vermoeden, tot dit geslacht (m), behoorde, hoewel zijn naam op de medegedeelde lijst der Bondgenooten,

 en

(m) Hij wordt niet gevonden in de gedrukte en MSS. stamregisters van 't geslacht Roorda, en schijnt, echter, met recht daar toe gebragt te kunnen worden, zoo om andere redenen, als uit hoofde van 't wapen, door hem gevoerd.

pag. 162. Onder de harde Koningsgezinde Raaden in Friesland was Ruird Roorda, die, gelijk ik vermoede, een zoon van Rienk Roorda en Rixt Juckema geweest is, en derhalven onderscheiden moet worden van een' anderen Ruird Roorda, zoon van Joan Roorda en Anna Titema, gezeid Hankema. De laatstgemelde Ruird behoorde onder de vrijheidlievende Friezen; deedt aan zijn Vaderland groote diensten; kwam in den bant bij Kaspar van Robles; werdt in 't jaar 1572 gevangen genomen; en overleedt in den jaare 1576. Men zie J. CAROLUS *lib.* I. *pag.* 25—27, *lib.* II *p.* 125, 126, WINSEMIUS *Histor. lib.* I, *pag.* 4, 29, 36, 42, 47, 59, 67, 80—84, en Chronijk van Friesland XVII boek, bl. 553—555, V. AB AIJTTA *epist.* CLXXXVIII *ad Hopperum*, *pag.* 721. *Frisia Nobilis pag.* 173. Ik kan niet gelooven, dat deze zich ooit aan de zijde den Spaanschgezinden gevoegd zou hebben. Ook durve ik niet beslissen, van hoedanige denkwijze geweest zij Johannes Roorda, Rechtsgeleerde, naderhand Raadsheer van 't Kamer-gerichte te Spiers, van wien WINSEMIUS *lib.* II *Histor. pag.* 111, 112, en V. AB AIJTTA, *epist.* CXXX *ad Hopperum*, *pag.* 618, gewagen. Verg. WAGENAAR Vad. Hist. VII deel, bl. 301. Doch Bernard Roorda was, zonder twijfel, ijverig voor de goede zaak, en daarom in 't jaar 1570 door Alva gebannen. Zie F. AB INTHIEMA *Querela Hollandiae ad Comitem de Marca pag.* 42, Sententien van Alva, bl. 229.

en in de gedrukte ſtamregisters niet gemeld wordt. Ik bedoele *Karel Roorda* (n), Grietman van Idaarderadeel, die wel in zijn eigen persoon de vrijheidliefde door Alva zag onderdrukken (o), doch dezelve niet uit zijn hart liet verbannen. Dit bleek uit zijne belangrijke onderhandelinge met Prins Willem den I tot verlosſinge van Friesland (p), en uit alle zijne pogingen ter bevorderinge van de Utrechtſche Unie, waar van zeer veele bewijzen, zoo voorhenen, als bijzonderlijk ſedert weinige jaaren, bijgebragt zijn (q); gelijk hij dan ook, den dertienden van hooijmaand 1579, wegens die van Fries-

Karel Roorda.

Gebannen, 1568.

Zoekt de vrijheid voor Friesland.

Bevordert de Unie van Utrecht.

(n) In oorſpronglijke ſtukken, die noch voor handen zijn, ſchreef hij zelf zijnen naam *Roerda*. Dus deden ook anderen van zijn geſlacht in de XV eeuwe. Zie 't Charterboek van Friesland I deel, bl. 623, 690, 712, 724, 740, en elders.

(o) WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 115.

(p) BOR VIII boek, bl. 128 [654].

(q) BOR X boek, bl. 240 [811] en XIII boek, bl. 78 [17]. WINSEMIUS Chronijk XVIII boek, bl. 631, 632. In de verzamelingen van onuitgegevene ſtukken, betreffende de Unie van Utrecht, door de Heeren *van de Spiegel* en *Bondam*, zijn mede duidelijke bewijzen hier van te vinden.

Friesland, de bekende *Akte van Constrainte* geteekend heeft (r), en in 't volgende jaar een der Friesche afgezondenen was, om, met de afgevaardigden der overige vereenigde Gewesten, te beraadslagen en te besluiten over de gewigtigste punten, de geslotene Unie, of 's Lands bestier en welvaart betreffende (s). Jaaren lang, was hij onder de gemeenzaamste vrienden van Graaf Willem Lodewijk van Nassau; doch, omtrent den jaare 1593, ontstonden tusschen hen hooggaande geschillen, die toen niet dan met groote moeite konden gesmoord worden (t), en welke zijn neef, Karel Roorda, ook Grietman van Idaarderadeel (u), geenzins vergeten was. Want, wanneer

Raakt oneens met den Stadhouder van Friesland.

(r) Mr. P. PAULUS verklaring der Unie II deel, bl. 297.

(s) WINSEMIUS Chronijk XVIII boek, bl. 665, 666.

(t) VAN REIJD X boek, bl. 199—202, Verg. WAGENAAR Vad. Hist. IX deel, bl. 87.

(u) Karel Roorda, de jonge, werdt 1635 tot Grietman van Idaarderadeel aangesteld, in plaatse van zijnen oom, Abraham Roorda, en overleedt den 14 Jan. 1679. Hij was een zoon van Andreas Roorda, eerst Professor te Franeker, naderhand Rentmeester der Domeinen van Friesland,

neer de Raadpensionaris van Zeeland, Adriaan Vetth, zich in een voorstel ter vergaderinge van Holland, in 't jaar 1660, min gunstig over Karel Roorda en zijn geschil met den Stadhouder van Friesland uitgelaten hadt, en zulks in navolginge der Hollandsche Staaten in den jaare 1597, schreef Karel Roorda, de jonge, eene Apologie van zijnen naamgenoot tegen den brief der Staaten van Holland, aan die van Friesland in 't laatstgemelde jaar gezonden, als mede een' uitvoerigen brief aan den Zeeuwschen Raadpensionaris: in welk laatste stuk hij van zijnen oud-oom getuigt, dat hij, benevens andere Patriotten, omtrent honderd jaaren geleden, tegen de Spaanschen de hand

land, overleden 1 Aug. 1621. Zijne moeder was eene dochter van Epo Juckema, Burgemeester te Franeker, en zijne grootmoeder Sophia Botters. MSS. Aanteekeningen van den Heere *E. M. van Burmania*, en VRIEMOET *Athen. Fris. pag* 145—147. — Volgens dit bericht, was Karel Roorda, de jonge, een *kleinzoon* van den beroemden Karel Roorda, den ouden. Doch uit een' brief van den eersten, in 't jaar 1660 geschreven aan Adriaan Vetth, Raadpensionaris van Zeeland, en te vinden bij L. VAN AITZEMA, Saken van staet en oorlog IV deel, bl. 654, blijkt, dat hij zelf Karel Roorda, den ouden, zijnen *oud-oom* noemt.

hand aan den ploeg begon te slaan; lang te voren, verscheiden laagen van den Bloedraad hier te Lande ontkomen was; om den Godsdienst en de Vrijheid, als balling in Duitschland en Frankrijk omgezworven, en den schrik van den Parijschen moord mede doorgestaan hadt; sedert de Gentsche bevredigingе, in 't heetste van de tijden, ter vergaderinge van de Staaten geduuriglijk gebruikt was, tot den jaare 1594 toe (v). Na dezen tijd, vinde ik niets van hem gemeld, tot op zijnen dood, den tienden van slachtmaand 1601 voorgevallen (w).

.... ROSENBOO kenne ik niet; en de gissingen, door anderen medegedeeld, komen mij niet waarschijnlijk genoeg voor, om hier gemeld te worden. *Roosenboo.*

.... DE RUIF. Ik dacht wel eens aan iemand uit het geslacht *van Ruiven*, waar *de Ruif.*

S 5 toe

(v) L. VAN AITZEMA aangeh. pl. IV deel, bl. 648—653.

(w) MSS. Aanteekeningen der Heeren *van Burmania*, die noch melden, dat Karel Roorda, de oude, begraven ligt in de groote kerke te Leeuwarden, met een zeer wijdluftig opschrift, behelzende zijnen lof en de door hem bekleede eerampten.

toe behoorde Jan van Ruiven, wiens weduwe in 't jaar 1557 hertrouwde met Jan van Duvenvoorde, Burgemeester te Haarlem, geduurende de belegeringe (x). Doch ik vond elders (y), dat Jan van Ruiven, in den jaare 1556 gestorven, 't laatste mans-oir van zijn geslacht was.

Rijsenborgh. Wie onder den naam RIJSENBORGH bedoeld worde, is met geen volle zekerheid te bepalen, te minder, om dat zijn doopnaam verzwegen wordt. Meer dan waarschijnlijk is 't echter, dat men te denken heeft aan Willem van Rijsenborgh, Heer van Rijsenborg, die, ten jaare 1582, in de Staaten van Utrecht zat, en op de lijst der Riddermatigen van 't Sticht, die in 't jaar 1594 jagen mogten, gevonden wordt (z). Hij hadt eerst in huwelijk Anna Pieck, dochter van Gijsbert Pieck van Wolfsweerd, en van Mari van Buren, en naderhand Klara van Renesse, dochter van Ger-

(x) Genealogie van *Wassenaer*, 14 generatie, bij FERWERDA.

(y) Genealogie van *Foreest*, 13 generatie, bij denzelven, II deels 1 stuk.

(z) MATTHAEUS *de iure gladii, pag.* 542.

Gerrit van Renesse van der Aa, en van Sophia van Arnhem (*).

PTOLOMEO SALVARIKA was, zonder twijfel, P. Salvarika.

(*) In dit, gelijk in veele andere gevallen, ben ik op 't rechte spoor gebragt door den Heere *van Spaen van Hardenstein*, aan wien ik ook de genealogie van dit huis verschuldigd ben. Uit dezelve blijkt, dat het geslacht van *Rijsenborgh* uit dat van *Culemborg* gesproten is. Gerhard, Heer van Culemborg, enz., overleden 1481, hadt ruim dertig natuurlijke kinderen. Onder dezen was *Gerrit b. van Culemborg*, Heer van Rijsenborg, verwekt uit eene dochter van Gijsbert van Vianen en Bate van IJsselstein. Hij werdt beschreven in de Ridderschap van Utrecht (MATTHAEUS *de Nobilitate*, *pag.* 860, *Connoissance de la Nobl. d'Utrecht*, *pag.* 4), en nam 1492 in huwelijk Gijsberta van Vianen van Rijsenborg; uit welke hem geboren werden (1) Gerrit van Culemborg tot Rijsenborg, beschreven in de Utrechtsche Ridderschap, 1522 getrouwd met Ermgard, dochter van Adriaan van Pallaes en Alijd van Lichtenberg van Lanscroon, (2) Cunera, welke 1529 ten man kreeg Willem Borre van Amerongen. Uit Gerrit en Ermgard van Pallaes is geboren Willem van Rijsenborgh, boven in den text vermeld, die drie zoons naliet, (1) Justus van Rijsenborgh, Heer van Rijsenborg, overleden 1618. (2) Gijsbert, Maarschalk van de Eem, Domheer te Utrecht, 1604 getrouwd met Belia Taets van Amerongen, dochter van Jakob en van Christina de Blois van Treslong: (3) Gerrit, Maarschalk van Abkoude, en Kapitein 1596, die ter vrouwe nam Wilhelma van Hardenbroek, en, na haar overlijden 1614, Maria Pijnssen van der Aa, dochter van Gerhard en Otto van Tuijl van Bulkestein. Willems oudste zoon, Justus, tradt in echt met Geertruid van Renesse van Moermont, dochter van Johan en Petronella Pijnssen van der Aa, en liet na, behalven Geertruid, gehuwd aan Filips de Cock van Opijnen, éénen zoon, Bernd van Rijsenborgh. Deze trouwde 1638 met Filippe van Amstel van Mijnden, dochter van Jakob, Heere van Loenresloot en Maria van Sparenwoude, en verwekte uit haar (1) Willem, (2) Jakob, (3) Joost, (4) Geertruid, welke in den jaare 1672 ten man kreeg Kornelis François van Heemskerk van Bekestein, Vrijheer van Incourt. Haare drie broeders storven ongetrouwd; en na den dood van Jakob in 't jaar 1681, die de laatste manlijke afstammeling van dit geslacht was, werdt zij Vrouwe van Rijsenborg. Men vergelijke VAN LEEUWEN Bat. ill. bl. 831, en *Connoissance de la Noblesse d'Utrecht*, *pag.* 18, 56.

fel, een vreemdeling, wiens geslacht en verrichtingen mij onbekend zijn.

J. le Sauvage. JAN LE SAUVAGE, Heer van Escaubeek, wiens geslacht (*) wel bekend is, was onder de gevolmagtigden der verbonden Edelen, om 't verdrag met de Landvoogdesse te sluiten (a), en zag zich genoodzaakt de Nederlanden te verlaten. *Gevlucht.* Terwijl hij uitlandig was, besloot Alva, hem als schuldig *Gevonnisd, 1568.*

(a) Zie I Stuk, bl. 433.

(*) De naam van dit geslacht wordt verscheidenlijk opgegeven, *Sauvage*, *Sauvaige*, *Saulvage*. Zie, behalven de schrijvers, zoo aanstonds te noemen, HOPPERUS *Recueil des troubles des P. B.*, IV *part. chap.* 4. *pag.* 162, J. D'HOLLANDER *Mémoires pag.* 379. Dit geslacht ontleende zijnen naam van 't Dorp *Sauvagé* in 't Graafschap van Henegouwen, en was bekend sedert de dertiende eeuwe. LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 1004, 1005. Ik vinde noch bij dien schrijver, *pag.* 234, 644, 1089, de huwelijksverbindtenissen met Bethune, Haijnin en Broijart; en in de Genealogie van van der Dussen, 8 gener., bij FERWERDA, dat Maria le Sauvage, dochter van Filips, Rekenmeester van Brabant, en van Maria Sweerts, getrouwd was met Joost van der Dussen, die 1529 in den Raad van Brabant zat. Het is zeer waarschijnlijk, dat Jan le Sauvage, Heer van Escaubeek, Ridder, de grootvader van den Bondgenoot was. Hij overleedt in 't jaar 1518, en uit zijn grafschrift blijkt, dat hij eerst President van Vlaanderen geweest is, naderhand Kanselier van Brabant, en vervolgens van Bourgondie. Deszelfs ouders waren Jan le Sauvage, Heer van Escaubeek, en Antoinette d'Oghijes, Vrouwe van Lignij. Zie BUTKENS *Troph. de Brabant*, *tom.* II *pag.* 368. Die Kanselier le Sauvage werdt in 't jaar 1515 wegens Prins Karel gevolmagtigd, om de Heerlijkheid van Friesland overtenemen. BOXHORN op *Reigersberg* II deel, bl. 385. Zijne dochter Françoise kreeg ten man Engelbert van Daele, Ridder, Heer van Leefdaal en Wildre, Kanselier van Brabant. Zie BUTKENS *l. c. pag.* 370.

dig aan de misdaad van gekwetste majesteit te houden, en uit dien hoofde zijn lijf en goed verbeurd te verklaren (b).

SCARAN is mij onbekend gebleven. De naamen van Schagen, Schoer, Verscheer, Souhen, Schalcken en Schaap, wijken te verre af van dezen, dan dat ik, met iemand mijner vrienden, aan de gemelde geslachten durve denken. *Scaran.*

MENNO SCHELTEMA, oorspronglijk uit een oud en edel geslacht, dat weleer in Friesland zeer bloeide (*) vondt zich verplicht, *M. Scheltema.*

(b) VAN METEREN III boek, bl. 49.

(*) De naam van dit Friesche geslacht wordt verscheidenlijk gespeld, *Steltema*, *Scheltama*, doch meest en best *Scheltema*. Het was in de 15 en 16 eeuwen zeer bekend en beroemd. In zeker verdrag, ten jaare 1481 gesloten, vinde ik *Iw Sceltema* gemeld. Zie Charterboek van Friesland I deel, bl. 703, waar ook, bl. 748, voorkomt *Sijbeth Scheltema*, in een verdrag des jaars 1491, en noch vroeger, in een koopbrief van 't jaar 1439, *Thiepka Sceltama*, bladz. 517. Het verzoekschrift, door de Friezen aan den Graave van Rennenberg in 't jaar 1579 overhandigd, en betreffende de onderteekeninge der Unie van Utrecht, is ook door *Sixtus van Scheltema* geteekend. Dit aanmerkelijk request is in 't Charterboek van Friesland IV deel, bl. 41. Noch wordt aldaar, bl. 992 en 993, melding gemaakt van *Wopke Scheltema*. De huwelijksverbindtenissen van dit geslacht met die van Bolta, Riemersma, en Herckema, blijken uit VRIEMOET *Athen. Fris.* pag. XLV, en die met Æbinga, Aijlva, Goslinga, Harinxma en Roorda, uit de stamregisters van deze geslachten bij FERWERDA. Uit de MSS. Aanteekeningen der Heeren *van Burmania*, zijn mij noch de volgen-

Vlucht. Wordt gebannen, 1568.

plicht, ter oorzake van zijne vrijheidliefde, Friesland te verlaten, en werdt, eenige maanden laater, door Alva gebannen, en zijn naam, op last van 't Hof van Friesland, door den Magistraat van Leeuwarden openlijk aangeplakt, ter waarschouwinge voor

de bijzonderheden bekend geworden. Het manlijk oir van dit geslacht schijnt met de kinderen of kinds-kinderen van deze drie Bondgenooten, die volle neven waren, uitgestorven. De overgrootvader der Bondgenooten was *Schelte* Scheltema, getrouwd met Beits Bolta, en hun grootvader was *Sibet* Scheltema, Olderman te Dokkum, die ter vrouwe kreeg Fiouk Riemersma. Uit dit huwelijk waren twee zoons, *Gabbe* en *Schelte*. De *laatste*, gehuwd aan Ursel Herckema uit de Groninger Omlanden, was de vader van *Sippe* (*Scipio*) Scheltema, van wien ik hier boven verslag deed, en van *Sijds*, wiens zoon en kleinzoon door VRIEMOET *l. c.* aangewezen worden. Onder de kinderen van *Sippe* was *Ebel* Scheltema, gehuwd met Henrik Hinckema, of Hinckena, van Hinckenborg, een edelman uit Embden, laatstelijk Predikant te Britzum, wiens dochter, Ebel, gewonnen bij Sijts Harinxma van Donia, ten man kreeg den Professor Bernard Fullenius. Verg. VRIEMOET *l. c. pag.* 255. Haare zuster, Aaltje Hinckema, trouwde Gosse Coehoorn, Kapitein, vader van den weereldberoemden Menno Baron van Coehoorn. *Gabbe* kreeg in echt Tiets Itsma. Hij overleedt den 3 Mei 1538, en zij den 31 Julij 1561. Zij bewoonden groot Scheltema, onder Ferwerd gelegen, volgens het testament van Sixtus Scheltema en vrouwe in 't jaar 1611. Aldaar stondt weleer een Stins, van Gabbe's vader afgekomen, en door Sixtus afgebroken. Uit eene sententie van 't Hof ten jaare 1625 blijkt, dat gemelde state, toen, behoorde aan den Hopman Schelte Scheltema. — De twee Bondgenooten, *Sijbe* en *Menno* Scheltema, waren zoons van Gabbe. *Sijbe* hadt in huwelijk Trijn Feksma van Deinum, dochter van Ruird. Zij schijnt omtrent den jaare 1586 overleden te zijn, alzoo hij, op dien tijd, genoemd wordt de wettige bestierder der goederen van zijne kinderen, onder welken was Gabbe, die, noch een jongeling zijnde, in 't jaar 1600, door toedoen van Rienk Aijlva, ongelukkig aan zijn einde kwam. *Menno* of *Minne* Scheltema was getrouwd met Tiedke Feitsma, weduwe van Hajo Rinia. Zij testeerden den 5 Aug. 1576. Hij stierf te Hallum in 't jaar 1597.

voor elk, om geen verstand of gemeenschap met hem te houden (c).

SIBETH SCHELTAMA, of *Sijbe Scheltema*, welk geslacht ook elders *Scheltama* geheten wordt (d), was de broeder van Menno. Na dat hij zich bij de Bondgenooten gevoegd hadt, bleef hij hun getrouw, en betoonde moeds genoeg te bezitten, om zich met hun tegen alle kommerlijke ondernemingen van den Stadhouder, den Graave van Aremberg, te verzetten. Om niet te herhalen, wat ik elders (e) schreef, zal ik alleenlijk melden, dat hij, met eenige andere Friesche Bondgenooten, op den laatsten van louwmaand des jaars 1567, in de vergaderinge der Staaten, plegtiglijk liet verklaren, dat hij, op de begeerte van Aremberg, van 't Bondgenootschap niet zou af-

S. Scheltema.

Verzet zich tegen Aremberg.

c) WINSEMIUS *Histor. lib.* II, *pag.* 90, 115. Charterboek van Friesland III deel, bl. 753, waar hij genoemd wordt *Minne Scheltema.*

(d) Charterboek van Friesland, I deel, bl. 517, en doorgaans. Ook schrijft WINSEMIUS in zijne Chronijk van dat Gewest, van dezelfde persoonen sprekende, op de eene plaatse *Scheltama*, en op de andere *Scheltema.*

(e) I Stuk, bl. 440—444.

afgaan, maar zich hieldt aan 't verdrag, met de Hertoginne in oogstmaand des voorgaanden jaars gesloten; wijders, dat hij en de overige verbonden Edelen nooit iet tegen den Koning en Friesland ondernomen hadden of noch wilden ondernemen, ook nooit eenig geld aan krijgsvolk gegeven hadden, om hunne verdedinge te zoeken, ten nadeele des Konings en van deze Landen, wier welvaart zij, als goede en getrouwe onderdaanen, begeerden te bevorderen, alleenlijk verzoekende, dat zij in vrede en ruste in hun Vaderland, voor 't welke zij groote genegenheid hadden, leven mogten; eindelijk verklaarde Scheltema, dat uit een afschrift van 't verbond genoegzaam blijken zou, dat de Bondgenooten niet anders gezocht hadden, of als noch zochten, dan GODS eere, en 't welvaren van den Koning en deze Landen (f). Dan, kort daarna, ontweek hij 't gevaar, dat hem dreigde, en verliet zijn Vaderland (g). Of hij ooit derwaards wedergekeerd zij, is mij niet bekend.

Verlaat Friesland.

SIP-

(f) Charterboek van Friesland III deel, bl. 707, 708. Men vergelijke WINSEMIUS *lib* I *Histor. pag*, 72, 83.

(g) WINSEMIUS *lib*. II *Histor. pag*. 90.

SIPPE, of *Scipio*, SCHELTEMA zal, denkelijk, zich ook buiten 's Lands voor de woede van Alva geborgen hebben. Zoo dra 't mogelijk was, gaf hij sprekende bewijzen van zijne gezindheid; en voegde zich bij zijne landgenooten, om met Prins Willem in onderhandelinge te treden, ter herstellinge der getrapte vrijheid in Friesland (h). Dat meer is, een hoop volks vergaderd en de vrijbuiters uit Ameland ter hulpe geroepen hebbende, nam hij de stad Dokkum in; doch, geen meester kounende worden van den toren der Abtdije, op welken de Spaansche krijgsknechten gevlucht waren, werdt hij 'er, door 't volk van Billij, wederom uit geslagen, met groot verlies van zijne manschap (i).

S. Scheltema.

Zoekt zich meester van Dokkum te maken.

GEORGE VAN SCHOONHOVEN, Heer van Waveren, is mij meer bekend in zijn geslacht (*), dan

G. de Schoonhove.

T

(h) WINSEMIUS *lib.* II *Histor. pag.* 539.

(i) J. CAROLUS *lib.* II, *pag.* 85—89. WINSEMIUS Chronijk XVII boek, bl. 565—568.

(*) Het geslacht *de Schoonhove*, of *van Schoonhoven*, werdt in Brabant, sedert verscheiden eeuwen, onder den adel geteld, als herkomstig uit den Huize van Aarschot, en heeft zich, in de vijftiende eeuwe, ook in Vlaanderen nedergezet. Men zie L'ESPINOIJ *Rech. de la Nobl. de Flandre*, *pag.* 761, BUTKENS *Troph. de Brabant*, *tom.* I, *pag.* 670, *tom.* II, *pag.* 40, 41; bij wien de stamlijst gedeeltelijk te vinden is, *Quartiers Généalog. tom.* I, *pag.* 121, 186,

dan in zijn persoon en bedrijf. Omtrent dezen tijd leefden twee van dien naam, doch ik durve niet verzekeren, dat een van beiden hier bedoeld worde. In den jaare 1562 en volgende, was George van Schoonhoven, Schildknaap, te Leuven Burgemeester, Schepen en Raad (k). Indien deze onder de verbonden Edelen behoord heeft, moet dit zeer geheim gehouden en ten Hove onbekend gebleven zijn, naardien hij in en na 't jaar 1566 in de regeeringe der genoemde stad bleef. Een andere George van Schoonhoven, doch die Heer van Nienrode genoemd wordt, was getrouwd met Josine van Bronchorst, en overleedt in 't jaar 1604 (l).

GAB-

(k) BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* II. *pag.* 412, 413. P. DIVAEUS *in Annal. Lovan. pag.* 84—87.

(l) BUTKENS *l. c. pag.* 41.

186, 225, 331, P. DIVAEUS *lib.* II *rerum Lovaniensium*, *pag.* 91, LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 902, 903. —— Tot dit geslacht behoorden Katharina van Schoonhoven, welke, omtrent den jaare 1563, getrouwd was den Praesident de Suijs (MSS. Aant. van den Heere *van der Craght*); — Jakob van Schoonhoven, die in 't beleg van Oostende, volgens deszelfs beschrijvinge door FLEMING, bl. 59, als Spaansch Officier tegenwoordig was; Filips van Schoonhoven, Heer van Wanrode, Burgemeester te Antwerpen in 't jaar 1582, en getrouwd met Anna van de Werve, wier kinders deze acht kwartieren voerden: Schoonhoven, Cotereau, Nassau, van Haeften, van de Werve, Colins, Scheijf, van der Merwede. Zie *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* II, *pag.* 232, 233.

GABBE SELSMA, die zich ook (m) bij de Friesche Bondgenooten gevoegd hadt, zocht zijne veiligheid buiten 's Lands, en gevoelde dus minder het onaangenaame van Alva's vonnis (n). *G. Selsma. Vlucht, en wordt gevonnisd.*

MARTIJN T'SERCLAES, Ridder, Heer van Tillij, zoon van Jakob en van Maria de Bossinel, Vrouwe van Balastre, was uit een geslacht, dat onder den Brabantschen Adel gerekend werdt (*). Hoewel hij, bij den aanvang, zeer ijverde voor de vrijheid, uit dien hoofde ook verkozen werdt, om 't ver- *M. t'Serclaes. Sluit het verdrag met de Hertoginne.*

 drag

(m) Zijn naam is vergeten gemeld te worden in de lijst der Bondgenooten, te vinden in 't I Stuk, bl. 255.

(n) WINSEMIUS *lib.* II *Histor. pag.* 90, 115.

(*) De naam van dit geslacht wordt onderscheidenlijk gespeld, Serclaes, de Serclas, van Serclaas, Tzerclaes, t' Serclaes, enz. Uit vergelijkinge van veele gedenkstukken is mij gebleken, dat de naam dient geschreven te worden *t' Serclaes*. Het geslachtregister is bij BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* II, *pag.* 295 — 300, doch naauwkeuriger en uitvoeriger in *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* II, *pag.* 23 — 45. Tot ophelderinge en bevestiginge van deze genealogie, kan men vergelijken L'ESPINOIJ *liv.* I, *pag.* 85, 86, CHRISTIJN *Jurispr. Her. part.* I, *pag.* 236—238, 393, *Supplément aux Trophées de Brabant tom.* I, *pag.* 300, 345, 346, *Nobiliaire des P. B. tom.* I. *pag.* 140 — 142, 181 — 183, 230, *Quartiers Généalogiques tom.* I, *pag.* 3, 4, 62, 63, 106, 159, 318, BAIJLE *Diction. tom.* IV, *pag.* 365.

drag met de Landvoogdesse te sluiten (o), en door den Bloedraad gebannen was (p); is hij echter, naderhand, van 't Bondgenootschap afgeweken, en heeft zich geheelenal aan de Spaansche zijde gevoegd, wordende hier in nagevolgd door zijne zoons, verwekt bij Dorothée Schierstadt, of Schiersted, staat-dame aan 't Hof van Koninginne Maria van Hongarijen (q).

Gebannen, 1567.

Valt den verbonden Edelen af.

t' Serclaes.

Wie de andere T'SERCLAES, die van den Heere van Tillij duidelijk onderscheiden wordt, geweest zij, kan ik niet in 't zekere zeggen. In 't stamregister zijn 'er meer dan één, aan welken men, uit hoofde van hunne echtverbindtenisse met andere vrijheidlievende geslachten, zou konnen denken. Liefst echter volge ik de gissinge, door den Historieschrijver *Wagenaar* mij mede-

Misschien, Wenselaus t'Serclaes.

(o) Zie I Stuk, bladz. 433—435.

(p) VAN METEREN III boek, bl. 49.

(q) BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* II, *pag.* 299. *Suite du Supplément au Nobil. des P. B. tom.* II, *pag.* 26. Bij LE CARPENTIER III *part. pag.* 801 wordt zij *D. Scherset* genoemd.

medegedeeld, dat hier bedoeld worde Wenselaus t'Serclaes, uit den Haage, die, in den jaare 1572, de stad Gouda holp innemen en voor den Prinse verzekeren (r). Ik vermoede, dat deze geen ander zij, dan Jonker t'Serclaes, die bij de begravenisse van dien Vorst tegenwoordig (s) was.

SIBRAND SIBRANDIUS, of *Sibrandsz*, een Fries, moest zijne liefde voor 't Vaderland bekoopen met de verlatinge van hetzelve en een openbaar bannissement (t). *S. Sibrandius.*

JOANNES SIMONIUS, of *Simonsz.*, was een Land- en lotgenoot van Sibrandius (u). *J. Simonius.*

SIMON JANSSE SLEEPER was één der drieëntrachtig voortvluchtige persoonen uit den Briele en Heenvliet, die, den twintigsten van wijnmaand des jaars 1568, door Alva *S. J. Sleeper.* *Gebannen.*

T 3 en

(r) VAN METEREN IV boek, bl. 66. Men vergelijke BOR VI boek, bl. 275 [378], en HOOFT VI boek, bl. 253.

(s) BOR XVIII boek, bl. 57.

(t) WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 90, Charterb. van Friesland III deel, bl. 727, 752, 753.

(u) WINSEMIUS en Charterboek *l. c.*

en zijn' Raad gebannen, en wier goederen verbeurd verklaard werden. Men oordeelde hem dezer straffe waardig, om dat hij van 't getal der verbonden Edelen geweest was, hun oproerig verbond geteekend hadt, een van zijne kinderen naar de nieuwe manier hadt doen doopen, en aan de beeldenbrekinge schuldig geweest was (v). Hij woonde in zijn eigen huis binnen den Briele, doch zijne voornaamste bezittingen waren voor 't overige, twee paarden, twee koeijen en ééne vaarze. Alva won derhalven niets bij de verbeurdverklaringe van zijne goederen, te minder, om dat zelfs niemand op zijn huisraad hadt willen bieden (w). Het laatste was, denkelijk, een blijk van toegenegenheid zijner stadgenooten voor hem. Het bezit van twee paarden schijnt ons te doen denken, dat hij den bijnaam van *Sleeper* uit hoofde van zijn dagelijksch beroep ontfangen heeft. Naardien rijkdom, hooge geboorte en aanzienlijke eerampten hem den weg niet baanden, om in 't Bondgenootschap aangenomen

Zijne misdaaden.

Zijn bekrompen bestaan en dagelijksch beroep.

(v) Sententien van Alva, bl. 156, 162.

(w) MSS. Aant. van den Heere *van der Craght.*

men te worden, mag men vermoeden, dat hij, of wegens zijne waare verdiensten, of om andere gewigtige redenen, eene plaatse onder de verbonden Edelen verworven heeft.

WILLEM VAN SONNENBERCH was Baillju en Rentmeester van Brederode, en dus gereedelijk te bewegen, om, op 't voorbeeld des Heeren Hendrik van Brederode, voor de Vrijheid uittekomen, en zich bij de verbonden Edelen te voegen. Aan 't laatste valt niet te twijfelen, om dat zijn naam op de oorspronglijke lijst der Bondgenooten te vinden is (x). Dan, aan Alva en zijn' Raad bleef dit onbekend; gelijk blijkt uit hun vonnis tegen hem (y), waar in alleenlijk de volgende misdaaden op zijne rekeninge gesteld worden. Hij was een groot begunstiger der Predikanten en ketteren, en oorzaak geweest, dat bij 't huis te Kleef, den Heere van Brederode toebehoorende en na bij Haarlem gelegen, gepredikt wierde; hij hadt aan de priesters verboden, onder 't rechts-

W. van Sonnenberch.

Gebannen, 21 Meij 1568.

Redenen van dat vonnis.

(x) Bijlaagen bladz. 22.

(y) Sententien van Alva, bl. 58, 59.

't rechtsgebied van Brederode eenige missen te doen, en in hunne koorkleederen te prediken; hij dwong zekeren priester, om het huwelijk in de verboden graaden plegtiglijk te voltrekken, hem daar toe op zijn eigen gezag magtigende, en 'er drie honderd guldens voor trekkende; in de Abtdije van Egmond was hij, over de muuren, tegen den wil der geestelijken, gekomen, en hadt één' van dezelven met een pistool geslagen; eindelijk, hij was, ten tijde der beroerten, van den Raad des Heeren van Brederode, wien hij overal ten dienste stondt, zelfs te Amsterdam, wanneer Brederode zich tot beschermer van die stad wilde opwerpen. Om alle welke redenen hij gebannen, en zijn goed verbeurd verklaard werdt. Zijn leven en vrijheid hadt hij door de vlucht geborgen; doch zijne bezittingen werden daadelijk aangeteekend (z). Indien hij niets van 't zijne in geld ten algemeenen nutte aangebragt heeft (a), terwijl hij balling

's Lands

(z) MSS. Aanteekeningen van den Heere *van der Craght*: waar uit noch blijkt, dat hij een zoon van Dirk van Sonnenberch was, te Heijkoop in den Lande van Vianen woonde, en in huwelijk hadt Aertgen Maertensd.

(a) Zie II Stuk bladz. 117.

's Lands was, gaf hij evenwel, na zijne wederkomste, blijken van getrouwheid aan de belangen van 't Vaderland, en aan de Bondgenooten. In den bangen nood der stad Alkmaar, bevondt hij zich binnen dezelve, als een der krijgshoofden (b). In 't volgende jaar 1574, was hij onder de gemagtigden tot het opnemen der rekeninge van den Gouverneur Sonoij, tusschen wien en die van 't Noorderkwartier, toen, hevige geschillen waren (c). Jammer is 't, dat Sonnenberch zich, een jaar laater, zoo diep liet inwikkelen in den onbedachtzaamen handel van Sonoij (d), waar van beneden nader gesproken zal worden.

Was binnen Alkmaar, 1573.

Stondt over de rekeninge van Sonoij, aan wien hij te sterk verbonden was.

EVERARDT VAN SOUDENBALCH was een Utrechtsch Edelman (*), om die reden

E. van Soudenbalch.

T 5 Jon-

(b) VAN METEREN IV boek, bl. 83. HOOFT VIII boek, bl. 331.

(c) BOR VII boek, bl. 70 [571].

(d) BOR VIII boek, bl. 106—118 [624—641].

(*) Het geslacht *Soudenbalch*, of *Zoudenbalch*, was in 't Sticht zeer bekend, sedert de helft der veertiende eeuwe. Tideman Soudenbalch wordt in een' brief des jaars 1359 vermeld, bij MATTHAEUS *de Fundat. Eccles. pag.* 175. Adam Soudenbalch was 1345 Hoofdschout van Utrecht, vol-

Jonker geheten, en werdt in 't jaar 1559 verlijd met de hooge en laage heerlijkheid van Ork en Emelwairde (e).

D. Sonoij. DIEDERIK SONOIJ is overbekend is de Nederlandsche jaarboeken der zestiende eeuwe. Hij maakte zich, door alle zijne verrichtingen, hooglijk beroemd en deerlijk gehaat. Het gantsch tegenstrijdige oordeel over deszelfs gedrag is niet enkel toeteschrijven aan de verschillende begrippen der menschen, vrienden of vijanden der Vrijheid, voor welke hij alles wilde opzetten, maar ook aan zijne onderscheiden bedrijven, somtijds lofwaardig, somtijds doldriftig en van woestheid niet vrij te pleiten. Eene uitvoerige levensbeschrijving is, hier, te minder noodig, om

(e) MSS. Aanteek. van den Heere *van der Cragbt.*

volgens *Connoisfance de la Nobl. d'Utrecht pag.* 66; waar ook, *pag.* 67, in die zelfde hoedanigheid 1483 voorkomt Gerrit Soudenbalch, van wien men veele bijzonderheden aantreft in 't III deel der Utrechtsche Jaarboeken van K. BURMAN. Omtrent den tijd van 't Bondgenootschap leefde Rutgera Soudenbalch (verkeerdelijk geheten *Zondenbalk*), getrouwd met Henrik van Holthe, die in den jaare 1556 Burgemeester te Zwolle was. Genealogie van *Holthe*, 6 generatie, bij FERWERDA, I deels 2 stuk. Hendrik Soudenbalch, Dijkgraaf van den Lekken-dijk bovendams, overleden 1667, in den ouderdom van 83 jaaren, ligt in de Marie-kerke te Utrecht begraven, met deze acht kwartieren: Soudenbalch, Steenhuis, Brienen, Buuren, Zuijlen van Natewisch, Rover, Kersdorf, Riemsdijk. Zie de genealogie van *Reede*, 12 generatie, bij FERWERDA, II deels 1 stuk.

om dat men dezelve reeds elders (f) vinden kan. Wat anderen in 't breede gezegd hebben, zal ik met stilzwijgen voorbijgaan, of met één woord aanstippen, en liever sommige min bekende bijzonderheden melden. Ik schrijve den naam van dezen Bondgenoot, *Sonoij*, niet alleenlijk op 't voorbeeld van verscheiden Nederlandsche historieschrijvers, maar ook, om dat hij zelf, in eenige oorspronglijke en eigenhandige stukken, op deze wijze zijnen naam uitgedrukt heeft (g), hoewel hij zich elders (h) *Snoeij* noemde. Dit laatste komt nader bij den weleer en noch meest gebruikelijken naam van zijn oud en edel geslacht (*), welke *Snoij* was, en

Zijn naam was oorspronglijk Snoij, *doch wordt ook geschreven* Snoeij, *en meest* Sonoij.

(f) Levensbeschrijving van eenige voornaame, meest Nederlandsche, Mannen en Vrouwen IV deel, bl. 309 — 327.

(g) WAGENAAR, beschrijving van Amsterdam I stuk 2 deel, bl. 379. Bijlaagen tot mijn werk, bl. 60, 61.

(h) Zie Bijlaagen bladz. 32.

(*) De Koning van Spanje getuigde, in een' openen brief des jaars 1653, dat het geslacht van *Snoij* zeer oud en edel was in 't Land van Kleef en Utrecht; en zulks bij gelegenheid, dat de Heerlijkheid *Poederlé*, welke in 't begin der zestiende eeuwe, door huwelijk, aan Filips Sonoij gekomen was en naderhand overgegaan in 't geslacht van Steenhuijs, tot eene Baronije verheven is. Zie CHRISTIJN *Jurispr. Her. part.* I, *pag.* 241, 313, *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 247. De naauwkeurigste berichten, belangende

Werdt geteld onder den Hollandschen Adel, doch was een Kleefsch Edelman.

en waar mede hij zelf ook somtijds (i) voorkomt. In de eigenhandige naamlijst der verbonden Edelen (k), vinde ik Sonoij onder de Hollandsche Bondgenooten, zonder twijfel, om dat hij wegens zijn huwelijk, langduurig verblijf in 's Hage, en 't bezit van veele goederen, onder Heusden, Asperen en in Zuidholland gelegen, en voor 't grootste deel hem ten huwelijke aangebragt (l), gerekend werdt tot dit Gewest te behooren; gelijk Alva en zijn Raad ook te kennen gaven (m), doch met bijvoeginge, dat hij een Edelman uit het Land van Gulik was. Dan, Sonoij getuigt zelf, dat hij in

(i) Sententien van Alva, bl. 37, 51. CHRISTIJN *Jurispr. Her. part.* I, *pag.* 421.

(k) Bijlaagen bladz. 22.

(l) MSS. Aanteekeningen van den Heere *van der Cragbt.*

(m) Sententien van Alva, bl. 51.

de 't geslacht Sonoij, heb ik gevonden in 't laatstgenoemde werk, *tom.* II *pag.* 429, 430, en vooral in *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* IV. *pag.* 43 – 51, vergeleken met *Quartiers Généalogiques tom.* I, *pag.* 177, 315, 321. De stamlijst begint met Lambert Snoij, gehuwd met Ade van Broeckhuijsen, die de overgrootvader der Bondgenooten was, en loopt door tot op onzen tijd. De laatste van 't manlijk oir, aldaar gemeld, is Filips Guilain Snoij, Baron van Oppuers, die in den jaare 1779 noch in leven was. Het aanzien van dit geslacht kan men afnemen uit de huwelijksverbindtenissen met zoo veele voornaame huizen in en buiten de Nederlanden, b. v. Drakenborch, van der Aa, van der Dilft, Brimeu, van der Laen, Steenhuijs, Gottignies, Steelandt, Cattaneo-della-Volta, van Veen, t'Serclaes, van der Gracht, Hangouart d'Avelin, enz.

in 't Land van Kleef geboren was (n), waar hij onder de Ridderschap behoorde. Zijne ouders waren Lambert Snoij en Emerentiana Pauw van Derthuizen (o). Door zijne huwelijken kreeg Sonoij naauwe betrekkinge op de voornaamste Hollandsche en andere geslachten. Want eerst tradt hij in echt met Maria, jongste dochter van Otto van Malsen (p), en van Margareta Solinter, en verwekte bij haar Emerentia of Emerentiana, welke ten man kreeg Luert Manninga tot Dijksterhuis in de Groninger Ommelanden, zoon van Hajo en Ditmera Rengers. Dit huwelijk van zijne dochter gaf aanleidinge, dat Sonoij een' geruimen tijd op Dijksterhuis (q) woonde.

Zijne ouders en huwelijken.

(n) BOR III boek, bl. 104 [148]. Hier uit blijkt, dat de Schrijver, boven aangehaald bl. 299. (f), zich vergist heeft, meldende, dat de eigenlijke plaats der geboorte van Sonoij hem niet gebleken was, doch wel, dat hij een *Nederlander* was, en binnen het gebied der nu Vereenigde Gewesten, in of omtrent den jaare 1529, ter weereld kwam.

(o) CHRISTIJN *Iur. Her. part.* I, *pag.* 421.

(p) Van dit geslacht is hier boven gesproken bl. 2 en 3.

(q) Deze plaats kwam, eenige jaaren geleden, aan den Heere *G. Alberda*, die ook het *Geuzennapje* van Sonoij, die zijn oud-over-grootvader was, bezat.

de. Na den dood van Maria van Malsen, voorgevallen den twaalfden van herfstmaand 1584, hertrouwde hij met Joanna de Mepsche, welke kan geweest zijn eene dochter van Jan de Mepsche, Ridder, Gouverneur van Groningen (r). Deze schijnt haaren man overleefd te hebben; gelijk ik opmaGrafschrift. ke uit zijn grafschrift, in de kerke van Peterbuiren, een dorp in de Groningsche Ommelanden, dus luidende: *Ao. 1597 den 2 Junij starf de Edele, Gestrenge Manhafte* Diederich Sonoij, *Governeer van Nordt Hollandt ende Overste, ende is alhier begraven. en Ao. 1584 den 12 September starff de Edele Erentrike Juffrouw* Maria van Malsen, *der Oversten Ehelicke Husfrouw, wiens gebeente van Enkhuisen ghebraght ende is alhijr begraven* (s). — Wat aangaat de veelvuldige Karakter. verrichtingen van Sonoij, in den tijd van omtrent tweeëntwintig jaaren; zij doen ons hem kennen als een' vriend der Vrijheid, een' voorstander van den Hervormden Godsdienst, een' heldhaftigen krijgsman, onderne-

(r) *Quartiers Généalogiques tom.* I, *pag.* 238.

(s) MSS. Aanteekeningen van den Heere *E. M. van Burmania*. Verg. VELIUS Chroniik van Hoorn, bl. 486.

nemend van aart, doch die, door drift vervoerd, nu en dan tot buitenſpoorigheden verviel, en zich daar door den haat van veelen op den halze haalde. Zoo afkeerig ik ben van de verdediginge der door hem gepleegde buitenſpoorigheden, even weinig durve ik hem met Alva en Vargas, of zijne woeste mishandelingen van ſommige Roomſchen met de Spaanſche Inquiſitie, vergelijken (t). — Na dat hij zelf 't verbond der Edelen geteekend hadt, zocht hij, op verzoek van Graaf Lodewijk van Naſſau, ook anderen daar toe te bewegen, volgens 't getuigenis van Alva en den Bloedraad, die hem wijders beſchuldigden, dat hij de Onroomſchen op alle mogelijke wijze begunstigde, de Predikanten wel onthaalde, hunne Godsdienstoefeninge bijwoon-

Zijne beſchuldiging door den Bloedraad.

(t) Opkomst en bloei van de Republiek der vereenigde Nederlanden, bl. 501. — HOOFT X boek, bl. 422, beſchrijft Sonoij, als zuur van aart, en gretig naar 't ſcherpſte, die, in plaatſe van de gewoonlijke vierſchaaren met zekere gevangenen te laten begaan, eene bank van gemagtigden inſtelde om te ondervragen, die meest al raauwe en wanhebbelijke menſchen waren, en die hij vertrouwde uit zijne oogen te zullen zien, wat zijner vinnigheid lusten mogte. Verg. WAGENAAR Vaderl. Hist. VII deel, bl. 55 — 61. en Levensbeſchrijving van eenige voornaame Mannen IV deel, bl. 318.

woonde; de beeldenbrekers in zijn huis ontfing, en deel nam in 't smeekschrift; houdende aan den Prinse van Oranje, en strekkende ten verzoeke van deszelfs beschermingen tegen Graaf Erik van Brunswijk en anderen; die de verbonden Edelen zouden willen benaauwen of overlast aandoen (u). Om welke redenen hij, afwezig zijnde, ingedaagd werdt en gebannen. Bij de gemelde misdaaden kwam noch, dat hij, schriftelijk, weigerde den gevorderden nieuwen eed te doen; verklarende: *dat* hij in 't Land van Kleef geboren, en geen leenman des Konings was; *dat* hij echter, jaaren lang, in verscheiden zwaare oorlogen, den Koning en zelfs den Keizer gediend hadt, zonder daar voor eenige bezoldinge te genieten; *dat* hij genegen was, alles nevens andere Edelen te doen, mits niet tegen zijn Land, of Leenleenen, of zulken, die, naar recht en gewoonte, uitgezonderd moesten blijven; *dat* hij geen verbindtenisse tegen 't welvaren des Konings aangegaan hadt; en *dat* het, uit aanmerkinge van 't verdrag met de Landvoogdesse, noodeloos was, het Bond-

Gebannen, 7 Meij 1568.

Weigert den nieuwen eed te doen.

(u) Sententien van Alva, bl. 51, 52, verg. bl. 37, en VAN METEREN III boek, bl. 49.

Bondgenootschap afte zweren (v). Ja, wel wel verre van trouwloos aan zijne verbindtenisse te worden, verbondt hij zich, naderhand, tot het opbrengen van vier honderd guldens Brabantsch (w), ter verdedijginge van Vrijheid en Godsdienst. In 't zelfde gevoelen volhardde hij, gedurende de zijne ballingschap. Van hier zijne veelvuldige mondelijke en schriftelijke onderhandelingen met de verstrooide Bondgenooten, met Prins Willem van Oranje, en Graaf Lodewijk van Nassau (x). Van hier, dat de Prins hem naar den Koning van Zweden en Denemarken zondt, om hulpe tegen Alva te zoeken (y). Van hier wijders, dat Sonoij alles beproefde, om Enkhuizen, Utrecht en andere steden, aan 's Prinsen

Verbindt zich naaer tot 's Lands verdedidinge.

Verrichtingen, 1568–1572.

V zijde

(v) BOR III boek, bl. 105 [148].

(w) Zie II Stuk, bladz. 114.

(x) BOR IV boek, bl. 166 [234], bl. 168, 169 [237], bl. 174 [244], en elders. Verg. VAN METEREN III boek, bl. 59. Sonoij bediende zich, in zijne geheime briefwisselinge, van twee verbloemde naamen, *Daniel van Santen* en *Nathanaël van Kalkar*; naar de aanteekeninge van BOR V boek, bl. 223 [310].

(y) BOR V boek, bl. 241 [334].

Alva wil hem opligten.

zijde te trekken (z). Van hier ook, dat Alva groote moeite aanwendde, om Sonoij in Kleefsland te doen opligten (a). Dit alles doet ons zien, dat hij, sedert den jaare 1568 tot het merkwaardige gedenkjaar der Nederlandsche verlossinge, niet stil zat. Dan, naauwlijks zag men, hier te Lande, de Vrijheid herleven, of Sonoij liet 'er zich ook zien. Na het omslaan van Enkhuizen (b), kwam hij, met allen mogelijken spoed, uit Bremen naar die stad, zijnde reeds eene geheele maand vroeger door den Prinse aangesteld tot zijnen Stedehouder in 't Noorderkwartier. De lastbrief en 't berichtschrift, hem medegegeven, verdienen onze opmerkinge (c). De uitkomst toonde, dat de Prins, in dien lastbrief, niet zonder grond veel tot lof van Sonoij gezegd hadt.

Keert in 1572. te rug naar deze Landen.

Wordt 's Prinsen Stadhouder en Gouverneur in 't Noorder kwartier, waar de meeste steden hem

(z) BOR V boek, bl. 227 [316], bl. 242 [332].

(a) BOR V boek, bl. 242 [332].

(b) Op den 21 Meij 1572. Bij VAN METEREN IV boek, bl. 69, wordt dit, verkeerdelijk, gebragt tot den 10 Junij.

(c) Men vindt die beide stukken bij BOR VI boek, bl. 272, 273 [375, 376]. Vergelijk de aanmerkingen, daar over, door WAGENAAR gemaakt, Vaderl. Hist. VI deel, bl. 361—363.

hadt. Want, kort na zijne komste binnen Enkhuizen, maakte hij zich meester van Medenblik, Hoorn, Alkmaar, Edam, Monnikendam en Purmerende (d); doch 't behouden of hernemen van eenige dezer steden verschafte hem naderhand veel werks, allermeest van Alkmaar (e). Wie al 't gebeurde in 't Noorderkwartier ten Jare 1573 in aanschouw neemt, zal zich naauwlijks verwonderen over den mistroostigen brief, welken Sonoij aan Oranje (f) schreef, verklarende daar in ten laatsten, dat men het, in den tegenwoordigen toestand, niet langer harden kon, indien de Prins geen vast verbond met eenige Mogendheden gemaakt, en bekwaam ontzet voor handen hadt. De Prins zondt hem een Godvruchtig antwoord, en betuigde, een zoo vast verbond met de alleroppersste Mogendheid gemaakt te hebben, dat hij geenzins twijfelde, of hij en allen, die op den zelven vastelijk be-

vallen.

Zijn klagelijke brief aan Oranje, en 's Prinsen bemoedigend antwoord op denzelven.

V 2 trouw-

(d) WAGENAAR aangeh. pl. bl. 363, 364.

(e) BOR VI boek, bl. 332 en volgg. [451 enz.]

(f) BOR VI boek, bl. 328, 329 [446—448], waar de brief van Sonoij en 's Prinsen antwoord in hun geheel te lezen zijn.

trouwden, zouden ten laatsten door Zijne geweldige en magtige hand, tot spijt der vijanden, ontzet worden, waarom hij Sonoij en anderen ernstelijk verzocht, alle ijdele vreeze afteleggen, ten allen tijde het manlijke hart, voorhenen bewezen, te behouden; en zich met vlijt van hunnen pligt te kwijten. Zulk antwoord, om met WAGENAAR (g) te spreken, was recht geschikt, om de luiden, in dezen tijd van benaauwdheid, met hope en moed te vervullen. Dit bleek in Sonoij, die, gelijk te voren, dus ook na 's bekomen van 's Prinsen uitmuntenden brief, alles beproefde tot heil van 't Vaderland. Getuigen hier van waren zijne veelvuldige, somtijds welgeslaagde, somtijds mislukte, pogingen, om eenige Hollandsche steden en sterkten, die noch de Spaansche zijde hielden, omtezetten en voor den Prinse te verzekeren, bij voorbeeld: Leijden (h), Haarlem (i), Amsterdam (k), Mui-

Zijne krijgs-ondernemingen te lande.

(g) Vaderl. Hist. VI deel, bl. 446.

(h) BOR VI boek, bl. 276 [379].

(i) BOR VI boek, bl. 276 [380], bl. 320 [437], bl. 322 [439], bl. 324 [441].

(k) Wat Sonoij, in de jaaren 1573, 1576–1578, bij en omtrent Amsterdam verrichtte, heb-

Muiden (l), Zaandam (m) en Beverwijk (n). Dan, zijne ondernemingen bepaalden zich niet enkel tot Holland, doch strekten zich ook uit tot Gelderland (o), Friesland (p) en Overijssel (q), en gaven blijken van uitmuntende heldhaftigheid in den landkrijg. Geen minderen roem behaalde hij op zee. Indien de naam van Water-geus mag geoordeeld worden van dezelfde kracht te zijn, als die van zee-held, verdiende Sonoij zekerlijk onder de Water-geuzen opgeteld te worden (r). Reeds in den jaare 1568 *Bedrijven ter zee.*

 durfs

hebben *Bor*, *Hooft* en anderen zeer omstandig verhaald. Hunne berichten zijn bij verkortinge opgegeven, doch te gelijk met veele bijzonderheden aangevuld door WAGENAAR in de beschrijvinge van Amsterdam I stuk, bl. 328 — 330, 347, 358, 359, 379.

(l) BOR IX boek, bl. 144 [677, 678].

(m) BOR VI boek, bl. 289 [397].

(n) BOR IX boek, bl. 180 [727].

(o) BOR XI boek, bl. 287 [874].

(p) BOR VI boek, bl. 279 [384], VIII boek, bl. 128 [654].

(q) BOR VI boek, bl. 277 [381], XII boek, bl. 36 [966], bl. 62 [1002].

(r) STRADA *dec.* I *lib.* VII, *pag.* 430.

durfde hij zich op zee verzetten tegen den Spaanschgezinden Admiraal van Boshuizen (s); weinige jaaren later, hadt hij eenig deel in de overwinninge des Graaven van Bossu op de zuiderzee (t); in 't volgende jaar 1574, droeg hij, als Admiraal der Noordhollandsche vloot, alle mogelijke voorzorge tegen de gevreesde komste van eene ontzaglijke vloote uit Spanje naar deze Landen (u); en in 't jaar 1581 vertoonde hij zich, met zijne schepen, te Blokzijl en Staveren (v). Zoo weinig, derhalven, de uitdrukkelijke uitsluiting uit de algemeene vergiffenisse 's jaars 1574 (w) den roem van Sonoij, ten aanzien van zijn vroeger bedrijf, bezwalken kon, even min liet hij zich daar door afschrikken, om 't belang der Nederlanden, op zee en te lande, vol ijverig te behartigen. Jammer is 't, gelijk ik hier boven niet ontveinsde, dat Sonoij zelf

Uitgesloten uit 't generale pardon, 1574.

(s) BOR IV boek, bl. 169 [227, 238].

(t) BOR VI boek, bl. 334, 335 [455, 456].

(u) BOR VII boek, bl. 40 [529, 530].

(v) BOR XVI boek, bl. 2 en volgg. [234 enz.], bl. 17 [251].

(w) BOR VII boek, bl. 38 [513].

zelf zijnen welverdienden lof, op meer dan eene wijze, te deerlijk bezoedelde, 't zij door al te strenge rechtsplegingе (x), 't zij door het niet genoeg beteugelen van zijn balddaadig krijgsvolk (y), 't zij door ge- *Zijne wandaaden.*

 duu-

(x) BOR VIII boek. bl. 106 en volgg. [624 enz.]; die, bl. 118 [640], al wat ten dezen opzichte, tot verschooninge van Sonoij, zou konnen aangevoerd worden, gezegd heeft. Wreedheid kan in niemand, allerminst in een' richter, vrijgepleit worden. Indien haat tegen de Roomschen, in 't jaar 1575, Sonoij tot eene zoo strenge handelwijze aangezet heeft, gelijk doorgaans geloofd wordt, was zijn gedrag omtrent dezelven in den jaare 1581 vrij gematigder. Zie BOR XVIII boek, bl. 7 [365].

(y) Hier over vielen veele en welgegronde klagten, zelfs van de Staaten van Gelre en Zutfen, bij BOR IX boek, bl. 162, 163 [703], aan welken de Prins van Oranje, den 29 Octob. 1576, schreef: „ Alſo deſe crijchsberoerten ſoo langen tijt geduert hebben, en is niet wel mogelick, ſo gering ordre daer in te ſtellen, oft daer en geſchieden ondertusſchen noch eenige cleijne particuliere offenſien; om de welcke nochtans gantschlijc te weeren, ſullen wij andermael 't voorſz. Edict aen onſen Gouverneurs ende Superintendenten voorſz. doen vernieuwen, ende ſelfs aan den Gouverneur *Sonoij* ernstliken bevelen, dat hij op de limiten van ſijnen Gouvernemente geen ſchade bij de ſijnen en late geſchieden, ende waer over wij u Lieden verhopen contentement te geven.” Zie Verzameling van onuitgegeevene ſtukken door Prof. BONDAM I deel, bl. 61.

duurige twisten, of met die van 't Noorderkwartier (z), of met den Graave van Hohenlo (a), of met Graaf Maurits van Nassau. De oorzaak der oneenigheid tusschen den laatstgemelden en hem was vooral te zoeken in 't vertrouwen, dat Sonoij verworf bij Leijcester, die alles aanwendde, om zich van deszelfs vriendschap en hulpe te verzekeren (b). De verkleefdheid aan Leijcester bewoog Sonoij, om geen lastbrief van Maurits te willen aannemen, de poorten van Medenblik voor hem te sluiten, en het uiterste tegen hem te wagen. Eindelijk moest hij bukken. De Staaten van Holland, ook op hem misnoegd, verklaarden rondelijk, ter algemeene Staatsvergaderinge, dat zij den dienst van Sonoij niet langer begeerden. Nu was 't meer dan tijd, dat hij zijn afscheid van de Algemeene Staaten verzocht. Men voldeedt gereedelijk aan zijne be-

Bekomt zijn ontslag, in 1588.

(z) BOR VI boek, bl. 321 [437, 438], VII boek, bl. 70 [571], IX boek, bl. 167 en volgg. [709 enz].

(a) BOR XVIII boek, bl. 17 [378]. WAGENAAR Vad. Hist. VIII deel, bl. 211.

(b) WAGENAAR Vaderl. Hist. VIII deel, bl. 176, 180, 248.

begeerte. Toen begaf hij zich naar Engeland, vervolgens naar Oostfriesland, en ten laatsten naar Groningerland (c): waar hij, gelijk wij boven zagen, overleden is.

JOOST SONOIJ, broeder (d) van Diederik, wordt onder de Utrechtsche Edelen geteld (e), waarschijnlijk, om dat hij te Utrecht woonde en getrouwd was, eerst met Elizabeth van der Haer, en naderhand met Walburg van der Aa, dochter van Filips, die mede onder de Bondgenooten behoorde (f), en van Klara des Barres. Door dit tweede huwelijk werdt in 't geslacht van *J. Sonoij.*

V 5 So-

(c) WAGENAAR aang. pl. 209, 210, 272—279.

(d) In de Levensbeschrijvinge van eenige voornaame, meest Nederlandsche, Mannen, IV deel, bl. 310, staat, dat deze Bondgenoot, *misschien*, een broeder van Diederik Sonoij geweest is. Doch dit is volkomen zeker. Zie *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B tom.* IV, *pag.* 43. — J. B. CHRISTIJN, *Jurispr. Her. part.* I, *pag.* 421, noemt hem, door verzinninge, *Ludovicus* Snoij, doch, *pag.* 234, te recht, *Judocus*, dat is, Josse of Joost.

(e) VAN GOUTHOEVEN bl. 622; bij wien hij echter, bl. 629, onder de Utrechtsche onderteekenaars van 't verbond der Edelen niet genoemd wordt.

(f) Zie II Stuk, bladz. 137—139.

Sonoij overgebragt de heerlijkheid Oppuers, in Brabant gelegen, en in den jaare 1664 tot eene Baronije verheven (g). Sonoij overleedt den negentienten wintigsten van herfstmaand des jaars 1584. Zijne weduwe hertrouwde met Simon van de Werve, Ridder, Markgraave van Antwerpen, en storf in den jaare 1621. Dit bijkt uit het grafschrift in eene der hoofdkerken te Mechelen. Door zijnen zoon Filips, Ridder, Burgemeester te Mechelen, gehuwd met Florence de Brimeu, is 't geslacht van Son ij voortgeplant tot op onzen tijd (h). Naauwlijks durve ik vaststellen, dat deze Sonoij, gelijk zijn broeder, bij zijne vrijheidlievende denkwijze bleef volharden. Ten minsten, mij staat niet voor, iet van zijne ondernemingen ten nutte van 't Vaderland ergens aangeteekend gevonden te hebben. Zeker is 't, dat zijn zoon en verdere afstammelingen ongemeen in de gunst van 't Spaansche Hof gestaan hebben, en dat Konings Filips,

(g) *Supplément aux Trophées de Brabant tom.* II, *pag.* 112, 113.

(h) *Suite du Supplément au Nobil. des P. B. tom.* IV, *pag.* 43, 44.

Filips, in 't jaar 1664, openlijk verklaarde, dat de voorouders van Jan Karel Sonoij, en dus ook zijn grootvader Joost, zich altijd zeer getrouw aan 's Konings voorzaaten, zoo in den krijgsdienst, als in 't burgerlijke bestier, gedragen hadden.

F. van der Spangen.

FILIPS VAN DER SPANGEN, Heer van Spangen, hoewel hij zelf op deze wijze zijnen naam op de eigenhandige lijste der Bondgenooten teekende, behoorde echter zonder twijfel tot het oude en adelijke geslacht *van Spangen* (*) en was de zoon van Kor-

(*) Het geslacht *van Spangen* was afkomstig uit dat der oude Burggraaven van Leijden, en ontleende zijnen naam van 't Huis te Spangen, onder Schieland gelegen, en in 't jaar 1310 gesticht door Filips Uijtternesse, wiens overgrootvader was Jakob, Ridder, Burggraaf van Leijden en Heer van Rhijnland, die op 't einde der twaalfde eeuwe leefde. De zoon van Filips nam den naam van Spangen aan, welken zijne nakomelingen, sedert, behouden hebben. De stamlijst is bij VAN GOUTHOEVEN bl. 202 – 204, en vollediger bij VAN LEEUWEN bl. 1100 — 1106, welke doorloopt tot omtrent het einde der Zeventiende eeuwe. Doch, weinige jaaren geleden, is een geslachtregister uitgegeven, dat veel naauwkeuriger is, doorgaat tot dezen tijd, en aantoont; dat het geslacht van Spangen, buiten dit Gemeenebest, bijzonderlijk in Brabant en Henegouwen, noch in groot aanzien is. Men zie *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* V, *pag.* 39 — 60. Tot bevestiginge, dat *van der Spangen* hetzelfde geslacht met dat *van Spangen* is, zal ik alleenlijk aanmerken, dat in vier Charters des jaars 1416 en 1418, bij VAN MIERIS IV deel, bl. 149, 383, 494 en 506, een en dezelfde persoon genoemd wordt Filips *van der Spangen*, *van der Spange*, *van Spange*, *van Spangen*. en, dat een van zijne stamgenooten, in een Charter des jaars 1414, bl. 279, voorkomt met den naam van Dirk *van der*

Kornelis, Ridder, Heer van Spangen, ter List, Rodes, Nachtegaal, Berkel, enz., Burgemeester van Antwerpen, en van Maria van Immerseel, Vrouwe van Baudries (i), of, gelijk anderen schrijven, Baudrij en Boudrij. Hij overleedt, te S. Truijen, in 't jaar 1578, en liet kinders na, verwekt bij Josina van den Bongart of Bongard (k), in den jaare 1597 te IJsselstein gestorven.

S. Steenbos, of Steenbor.

S. STEENBOS, of STEENBOR. Indien in de opgave van den naam *Steenbos* geen schrijffeil begaan is (l), wete ik niets van

(i) Men vergelijke de stamregisters en verdere schrijvers, in de aanteekeninge bl. 315 (*) opgegeven.

(k) Zie van dit geslacht, uit dat van Wassenaer afkomstig, II Stuk bladz. 264, 265, en Bijlaagen bladz. 225—233.

(l) Niet alleen VAN MIERIS, volgens de Bijlaa-

der Spangen. —— Sommigen uit dit geslacht hebben, in laateren tijd, den ouden naam *Uijtternesse* of *Uijtternisse* wederom aangenomen. Karel Baron van Spangen van Uijtternisse staat vermeld in een' openen brief des jaars 1686. Zie *Nobiliaire des P. B. tom.* II, *pag.* 543, waar ook *pag.* 549, gesproken wordt van J. P. Uijtternisse van Spangen, die uit het geslacht van Spangen was, hoewel anders blijkt, dat in 1687, ten zijnen gevalle, de naam van *Spangen* gegeven is aan de Brabantsche Baronije *Herent.* —— Met de geslachtregisters, boven gemeld, kan men noch vergelijken LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 465, 578, 765, *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 147, 148, *Quartiers Généalog. tom.* I, *pag.* 316, HOIJNCK VAN PAPENDRECHT *tom.* III *part.* I *Analect. Belgic. pag.* 396, 397.

van dezen Bondgenoot of zijn geslacht te berichten. Doch bij *Bor* vindt men *Steenbor*, welke naam niet geheellijk onbekend is, zoo dezelve anders wel wordt opgegeven: want in 't jaar 1683 trouwde N. van Steenbor met Willem van Egmond van der Nijenburg (m). Ik vermoede echter, dat, hier, zal dienen gelezen te worden *Stembor*, welk geslacht, in de zestiende eeuwe, in groot aanzien en door huwelijk met verscheiden huizen der Bondgenooten naauw vereenigd was (n). *Misschien, Stembor.*

lingen bladz. 39, maar ook VAN OUDENDORP geeft dus den naam op, uit VAN DER HOUVE MS. Memoriaal bl. 392.

(m) Genealogie van dit geslacht bij FERWERDA, II deel 1 stuk, generatie 5.

(n) J. B. CHRISTIJN *Jurispr. Her. part.* I, *pag.* 391, *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 119, *tom.* II, *pag.* 399, *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 81, 120, 121, P. DIVAEUS *lib.* II *rerum Lovaniensium*, *pag.* 68. Uit de geslachtlijst van *Renesse*, bij VAN HOOGSTRATEN en FERWERDA, blijkt, dat Antonij van Stembor, Heer van Isschot, wiens moeder was Kornelia van Alkemade, in huwelijk hadt Antonia van Renesse van Zuilen; waar door de Heerlijkheid *de Haar* in 't geslacht van Stembor gekomen en lang gebleven is. Zie *Connoissance de la Noblesse d'Utrecht*, *pag.* 10, 58. In 't werk, *Recueil Généalogique de Familles ori-*

... *Stork.* [illegible] STERK was, misschien, herkomstig uit het geslacht *de Sterke* of *Stercke*, dat, in Braband en Vlaanderen, ook omtrent den tijd van 't Bondgenootschap, aanzienlijke ampten bekleedde, en met de voornaamste huizen vermaagschapt was. In 't jaar 1507 was Henrik de Stercke in 't bewind te Gent (o). Jan Stercke bekleedde bij Alva den post van geheimschrijver en kamerheer (p). Noch vinde ik Henrik Stercke, als Ontfanger Generaal der Domainen van Brabant, sedert 1559 tot 1571 (q); welk ampt, reeds in 't jaar 1541 en volgende, door iemand van dien naam waargenomen was, die ook beschreven wordt

originaires des P. B. pag. 307, 309, 311; wordt de naam geschreven *Stember*, *Stemberg*, *Stembourgh* en *Stembor*; doch uit de opgave van 't wapen, *pag.* 307, kan men opmaken, dat men aldaar lezen moet *Stembor*.

(o) L'ESPINOY *de la Nobl. de Flandre liv.* I, *pag.* 205; die ook Schepenen van Gent, die dezen naam in 1383 en 1504 voerden, vermeldt *livr.* II, *pag.* 554, 790.

(p) J. DE SEUR, *la Flandre illustrée*, *pag.* 99, 101, 104.

(q) *Supplément aux Tropbées de Brabant*, *tom.* I, *pag.* 203.

wordt als Ridder, en Thesaurier van de Vlies-orde (r). Het is onnoodig anderen (s) hier optegeven.

REINIER DE SULTZ is mij, in de Nederlandsche geschiedenissen, nergens anders voorgekomen, zoo weinig als zijn geslacht. Naar vermoeden, was hij, gelijk eenige andere Bondgenooten, een vreemdeling in deze Landen. Ik durve echter niet verzekeren, dat hij behoorde tot het oude Zwabische geslacht der Rijksgraaven van Sultz, 't welke, in de zeventiende eeuwe, door huwelijk, met dat van Schwartzenberg vereenigd was (t). *R. de Sultz.*

ADRIAAN VAN SWIETEN, Schildknaap, Heer van Swieten, voorheenen ook van Kalslagen. *A. van Swieten.*

(r) J. B. CHRISTIJN *Jurispr. Her. part.* I, *pag.* 503, *part.* II, *pag.* 164.

(s) *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 199, *tom.* II, *pag.* 515, 516, *Recueil Généal. de Familles des P. B. pag.* 64. Het kan echter zeer wel zijn, dat 'er meer dan één geslacht van dien naam in Brabant en Vlaanderen, omtrent dezen tijd, gebloeid hebben.

(t) Genealogie bij FERWERDA I deel 2 stuk, 13 en 16 generatie.

ſlagen en Schrevelsrecht (u), Hoogheemraad van Rhijnland (v), was de zoon van Kornelis van Swieten en Anna van Borsſele (w); en hadt groot aanzien, zoo door zijne geboorte uit een oud adelijk geſlacht in Holland (*), als door zijn huwelijk met Jo-

(u) Deze heerlijke goederen hadt hij reeds in den jaare 1577 verkocht. MSS. Aanteekeningen van den Heere *van der Craght*.

(v) Schepen 1565, afgezet 1568, herſteld 1572.

(w) Deze was eene dochter van Adriaan van Borsſele van Weldamme en Marja van Eversdijk, MS. Genealogie van den Huize van *Borsſele*.

(*) Het geſlacht *van Swieten* ontleende zijnen naam van 't kasteel *Swieten*, waar over VAN LEEUWEN bl. 1272, 1273, en F. VAN MIERIS in de beſchrijvinge van Leijden II deel, bl. 619 konnen nagelezen worden. Jammer is 't, dat hetzelve, in 't jaar 1794, tot den grond toe afgebroken werdt. Sedert 1805 waren de van Swietens onder de Edelen en in de Ridderſchap van Holland bekend, gelijk KOKHORN aanteekent, Ton. van Holland bl. 51, 56. Het ſtamregister, opgegeven door VAN GOUTHOEVEN bl. 205—207, en VAN LEEUWEN bl. 1112—1115, waar mede de MS. Genealogie, mij door den Heere *van Spaen van Hardenſtein* medegedeeld, meest overeenſtemt, kan, van elders, aanmerkelijk verbeterd, aangevuld en opgehelderd worden, bijzonderlijk uit het Charterboek van F. VAN MIERIS. Ik vinde aldaar, II deel bl. 342, op 't jaar 1324 vermeld Dirk, Boudewijn, Floris, Timan en Hugo van Swieten; Dirk van Swieten, Bailliu van Delfland en Schieland 1373—1387, wiens dochter trouwde met Arend van Honthorst, III deel bl. 280, 285, 439, 464, 467; Boudijn, of Boudewijn, van Swieten, Raad en Theſaurier van Hertoge Filips van Bourgondie, voorkomende in verſcheide Charters 1411—1433, IV deel, bl. 189, 867, 891, 893, 907, 911, 920, 1023, en

Josina van Naaldwijk, doch allermeest door zijne roemrijke verrichtingen in 't Staatsbestier en in den krijg. In 't vonnis, door Alva en den Bloedraad tegen zevenënveertig uit Leijden voortvluchtige persoonen geveld, hadt

Gebannen, 31 Meij 1568.

X

en in 't Charterboek van Friesland I deel, bl. 488; Dirk van Swieten, Ridder, getrouwd 1429 met Johanna, dochter van Arend van Leijenberch. Zijn grootvader, ook Dirk geheten, en die Hoogheemraad van Rhijnland was, ontfing 1381 van Hertog Albrecht tot een erfleen Urk en Emelwaarde, doch welke goederen aan den kleinzoon 1412 ontzeid werden, IV deel bl. 48, 72, 196, 959, verg. met het Charterboek van Friesland I deel, bl. 243, 244, 249 — 255, 359, 375, waar uit ook blijkt, bl. 298, dat de grootvader in den jaare 1399 één van de krijgsbevelhebbers te Staveren was. Noch is mij, in 't Charterboek van Friesland, I deel bl. 268, voorgekomen Floris van Swieten in 1397, en in 't Charterboek van Holland, IV deel bl. 472, Hugo van Swieten, wiens verbeurdverklaarde goederen, in den jaare 1418, door Vrouwe Jakoba verkocht werden. —— Veelen uit dit geslacht bekleedden de voornaamste eerampten te Leijden, en onder dezen Adriaan van Swieten, Heer van Opmeer, die 1486 Ridder geslagen werdt. Zie *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 15. Anderen waren, van 1553 tot 1570, in grooter of minder bewind te Amsterdam. WAGENAAR Beschrijv. II stuk, bl. 107, 250, 265, III stuk, bl. 479. —— In de zestiende eeuwe waren twee takken van dit geslacht. Uit den eenen tak was de Bondgenoot, die twee zoons naliet, Kornelis en Adriaan, van welken de tweede zijn geslacht voortgeplant heeft, doch de eerste ongetrouwd bleef, bij de begravenisse van Prins Willem I tegenwoordig was, volgens BOR XVIII boek, bl. 57, en in 't beleg van Heusden 1589 sneuvelde. De andere tak voegde zich bij de tien Nederlandsche Provincien, en bleef den Roomschen Godsdienst aankleven. En uit dezen was gesproten de wijdvermaarde Geneesheer Gerard van Swieten, gebooren te Leijden den 7 Meij 1700, en overleden nabij Weenen den 18 Junij 1772. Men vergelijke *Histoire de l'Académie Royale des Sciences, Année* 1772, I *partie pag.* 114 & 128, het uittreksel uit BALDINGER's lofreden op den Baron van Swieten, in de Natuur- en Geneeskundige Bibliotheek X deels 1 stuk, bl. 205 — 215, en Mr. D. VAN ALPHEN in de Beschrijvinge van Leijden III deel, bl. 1037, 1038, vooral in het Aanhangsel op dat werk, bl. 22* — 26*.

hadt Adriaan van Swieten de eerste plaatse: Hij werdt, nevens alle de overigen, beschuldigd, dat hij de nieuwe predikatien bijgewoond en wijders medepligtig gestaan hadt aan andere misdaaden, die daar uit volgden (x). Sedert dien tijd, hieldt hij zich nu en dan te Embden op, doch vergat zijn Vaderland niet, in 't welke hij somtijds heimelijk kwam, en over welks reddinge hij met den Prins van Oranje, en met Paulus

Denkt aan zijn Vaderland.

(x) Sententien van Alva, bl. 119, 120. Wat A. van Swieten in 't bijzonder misdreven hadt, volgde wel in 't vonnis, gelijk uit deze woorden blijkt: *te weten, de gezegde A. v. S. te hebben &c.*; doch wordt niet opgegeven. Zie ook VAN METEREN III boek, bl. 49.

22* – 26*. Ik twijfele geenzins aan de waarheid van 't bericht, dat die beroemde Man uit het oude Hollandsche geslacht van Swieten afstamde; doch, bij gebrek der noodige bescheiden, durve ik niet verzekeren, dat hij een afstammeling van den Bondgenoot zelven geweest zij. Uit de gedrukte en MS. Genealogien zou men veel eer het tegendeel moeten opmaken. Ik vermoede liever, dat die groote Geneesheer afstamde van Hugo van Swieten, die Rentmeester Generaal van Namen was, en in 't jaar 1585 overleedt. — Dit geslacht was, eeuwen lang, met de aanzienlijkste huizen vermaagschapt. Men zie, behalven de Genealogien, LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 465, 578. De Baron van Swieten, van wien ik boven sprak, hadt in huwelijk Marie Lambertine Thérèse Terbeeck van Coesfeld. Zijn zoon, Gisbert Henrik, trouwde in 't jaar 1774 met Charlotte Philippine Henriette t'Serclaes; en zijne dochter, Marie Thérèse, kreeg in den jaare 1768 ten man Jaques Louis Joseph Baron de Bonaert, Heere van Brunault, enz. Zie *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* II, *pag.* 41, *tom.* V, *pag.* 276.

lus Buijs, toen Pensionaris te Leijden, mondelijk of door brieven raadpleegde(y). Niet zonder vrucht, gelijk de uitkomst toonde.

Zijn naam praalt mede op de lijst der Watergeuzen, die den Briele innamen (z). Deze eerstelingen der Vrijheid waren recht geschikt, om hem tot andere ondernemingen van groot belang aantevuuren. Ik zal de voornaamste melden. In den afloop van weinige maanden, wist hij zich meester te maken van Oudewater (a), Gouda (b) en Woerden (c), en hij hieldt, sedert, op deze plaatsen een wakend oog. In 't jaar 1573 verijdelde hij den aanslag van Bossu tegen Oudewater (d), en, hoewel zijne pogingen, tot ontzet van die stad in den jaare 1575, mislukten, bragt hij echter de-

Helpt den Briele innemen, 1572.

Wint Oudewater, Gouda en Woerden.

Oudewater beveiligd, verloren, herwonnen, 1576.

(y) BOR V boek, bl. 208 [289], bl. 223 [310]. VAN METEREN III boek, bl. 59.

(z) BOR VI boek, bl. 265 [365].

(a) BOR VI boek, bl. 275 [378].

(b) BOR aangeh. pl. Men vergelijke vooral de bijvoegsels en aanmerkingen van den kundigen VAN WIJN voor 't VI deel der Vaderl. Historie van *J. Wagenaar*, bl. 96—99.

(c) BOR VI boek, bl. 296, 297 [406, 407]. COSTERUS Historisch verhaal, bl. 388—391.

(d) BOR VIII boek, bl. 122 [646].

dezelve, weinige maanden later, wederom aan 's Prinsen zijde (e). Op Gouda kreeg hij eene naauwere betrekkinge, alzoo hij tot Gouverneur der stad (f) aangesteld werdt, en in die hoedanigheid alle hoogachtinge genoot. Eenigzins vreemd moest het hem, derhalven, voorkomen, dat de Regeerders, buiten zijne voorkennisse en zonder zijne bewilliginge, een besluit namen, en zonder uitstel een' aanvang maakten, om het oude kasteel van Gouda, waar op van Swieten toen zijn verblijf veeltijds hieldt, tot den grond toe aftebreken (g). Wanneer Woerden in den jaare 1575 door de Spaanschen belegerd werdt, baande hij den weg, om met de belegerden, door middel van duiven, verstandhoudinge te oefenen (h). Zijne oplettendheid voor die plaatse, toen en vroeger bewezen, kan aanleidinge gegeven hebben, dat men hem, naderhand, tot

Wordt Gouverneur van Gouda.

Zorgt voor Woerden, en wordt aldaar Kastelein.

(e) BOR VIII boek, bl. 121 [645], IX boek, bl. 180 [727].

(f) HOOFT X boek, bl. 433.

(g) BOR XI boek, bl. 308 [905, 906]. VAN WIJN in de bijvoegsels op 't VII deel van *Wagenaars* Vaderl. Hist. bl. 55.

(h) BOR VIII boek, bl. 123 [648].

tot Kastelein van Woerden aanstelde (i). Zijne zorg bepaalde zich, echter, niet tot die drie steden alleen. Men kan naauwlijks twijfelen, of hij begunstigde, ter Staatsvergaderinge, het besluit, om Amsterdam te overrompelen; naardien hij zelf in aanmerkinge kwam, om dien aanslag te ondernemen (k). Omtrent dien zelfden tijd en naderhand, wendde van Swieten ook alle pogingen aan, om Utrecht (l), Gelderland (m) en Overijssel (n) aan 's Prinsen zijde te doen overslaan. Zijne krijgsbedrijven verhinderden hem geenzins, om zich ook met de gewigtigste Staatsbezigheden te bemoeijen. In den jaare 1579 was hij een der gemagtigden, die met den Aartshertoge Matthias en den Prinse van Oranje, over de Utrechtsche Unie, nader handelen moesten (o); en, vier jaaren laater, werdt hij,

Helt t besluiten, om Amsterdam te verrassen, 1577.

Zijne pogingen omtrent Utrecht, Gelderland en Overijssel.

Gezonden aan den Aartshertoge Matthias, en den Prinse van Oranje.

(i) In 't jaar 1579 was hij in dien post. Zie BOR XIII boek, bl. 147 [114].

(k) BOR XI boek, bl. 310 [906].

(l) BOR IX boek, bl. 158–160 [696–699], X boek, bl. 216, [777, 778].

(m) BOR XIV boek, bl. 193 [177].

(n) BOR XV boek, bl. 222, 223 [217–219].

(o) BOR XIV boek, bl. 157 [127].

nevens anderen, aan den Prinse gezonden, om over de aangelegenste belangen van 't Vaderland te spreken (p). Hier toe was hij zeer geschikt, niet alleenlijk wegens zijne beproefde ervarenheid in 's Lands zaken, maar ook uit hoofde van 't vertrouwen, dat die Vorst in hem stelde, als wel bewust, hoe veel van Swieten toegebragt hadt tot het besluit der Staaten van Holland en Zeeland, om de hooge Overheid den Prinse te doen opdragen (q). Ten blijke van dat zelfde vertrouwen, zal ik noch melden, dat de Prins, verwittigd van zekere hoogloopende geschillen en daar uit spruitende beroerten binnen Utrecht, tot het bedaren van dezelve en om de openbaare ruste te herstellen, derwaards den Heere van Swieten zondt, die, vergezelschapt van twee andere vertrouwde vrienden van Oranje, in zijne po-

Is een vertrouweling van Oranje.

Helpt te Utrecht de ruste bevorderen, 1583.

(p) BOR XV boek, bl. 206 [194], XVIII boek, bl. 30 [397].

(q) BOR XV boek, bl. 199, 200 [185]. Zijne afwezigheid ter Staatsvergaderinge zal de oorzaak geweest zijn, dat van Swieten de Akte van geheimhoudinge, belangende het besluit tot de opdragt der hooge Overheid, niet ondertekend heeft, gelijk de andere Leden deeden. Zie BOR XV boek, bl. 197 [182].

pogingen aldaar gelukkiglijk slaagde (r). Kort na zijne wederkomste van Utrecht, is hij binnen Gouda overleden (s). Sterft, 1584.

..... TANGRIJE was mij eerst in alles onbekend (t); doch naderhand ontdekte ik, dat 'er een geslacht van dezen naam geweest zij, en vond, dat Magdalene, dochter van Nikolaas de Tangrij, Ridder, trouwde met Antonij van Oije (u). Noch is mij voorgekomen de naam van eene Heerlijkheid *Tangrij*, of *Tangrije*, welke, in de zestiende en zeventiende eeuwen, toebehoorde aan 't geslacht *de Morel*, naderhand bekend onder den naam van *de Morel-Tangrij*. Tangrije.

(r) BOR XVIII boek, bl. 25, 26 [389—391].

(s) Volgens de Genealogie. Zie ook VAN GOUTHOEVEN bl. 625.

(t) Toen vermoedde ik, dat hier gezien wierde op iemand uit het geslacht *la Tannerie*, gemeld bij LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 1034, en in *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 4, of uit het geslacht *de le Tanerije*, waar uit Pieter en Jakob, omtrent de jaaren 1393 en 1419, Rekenmeesters te Rijsfel waren, volgens J. DE SEUR, *la Flandre illustrée pag.* 65, 68.

(u) *Généalogies de quelques Familles des P. B. pag.* 142.

grij. Adriaan de Morel, een Edelman in Artois, was Heer van Tangrij, en hadt in huwelijk Isabelle, dochter van Jan de Pressij en Charlotte de Ghistelles. Zij lieten na Lambert de Morel, Heer van Tangrij, Gouverneur van Avesnes, wien uit Maria de Bracle (v), Vrouwe van Hauterive, geboren werdt Karel de Morel-Tangrij, Ridder, Burggraaf van Chelers, Parquet, enz. Deze nam te Oudenaarde, in den jaare 1622, ter vrouwe Anne de Waudripont, Vrouwe van Picquignij, en liet éénê dochter na, Petronelle de Morel-Tangrij, welke in 't jaar 1686 overleedt, en de laatste van deze naam was, doch kinders naliet uit haar huwelijk met Filips François du Faing, Graave van Hasselt en Baron van Jamoigne (w).

A. Teijes.

Vlucht, en wordt gedagvaard.

ALLE TEIJES (x), Burgemeester te Leeuwarden, hadt zich, door de ondertekeninge van 't verbond en andere pogingen ter herstellinge van de Vrijheid, zoo bekend ge-

(v) W. Bracle was ook onder de Bondgenooten. Zie II Stuk, bladz. 277, 278.

(w) *Quartiers Généalogiques tom.* I, *pag.* 124, 268; *Nobiliaire des P. B. tom.* II, *pag.* 403.

(x) In Latijnsche schriften wordt hij genoemd *Allaeus Teiesius*; doch in de Sententien van Alva bl. 166, *Alle Theijs*.

gemaakt, dat hij, in den jaare 1567, zich genoodzaakt vondt Friesland te verlaten, en, in 't volgende jaar, niet onvoorzichtig genoeg was, om, volgens de dagvaardinge in naam van Alva, te Antwerpen te verschijnen (y). Liever wilde hij gebannen worden, en zijne goederen laten verbeurd verklaren: in welk lot ook zijne huisvrouw, Machteld Dirksd[r], deelde, om dat zij den ketteren zeer gunstig geweest was, en haaren man tot dezelven getrokken en verleid hadt (z). Ik vermoede, dat hij zich, gelijk veelen toen deeden, uit Friesland naar Groningen zal begeven hebben, waar hij eenig landgoed bezat (a). Indien hij, gelijk mij bericht (b) is, uit de algemeene vergiffenisse uitgesloten geweest is, kan men daar uit opmaken, dat hij in liefde

Zijne vrouw wordt ook gebannen.

(y) WINSEMIUS *lib.* II *Histor. pag.* 90, 115. Charterboek van Friesland III deel, bl. 726.

(z) Sententien van Alva, bl. 166, 169.

(a) MSS. Aant. van den Heere *van der Cragbt*.

(b) Door den Heere *U. van Burmania*; die noch aanmerkt, dat de Heeren *Teijens*, uit den adelijken staat in 't kwartier van Zevenwouden, van tijd tot tijd, op den Landdag verschenen zijn, doch dat hij niet beslissen kan, of zij tot hetzelfde geslacht met dezen Bondgenoot behoorden.

voor Vrijheid en Vaderland niet minder volhardde, dan 't Spaansche Hof in onderdrukkinge van de onschuld.

S. van Tellicht.

SANDER VAN TELLICHT, een Geldersch Edelman (*), nam veel deels in de belangrijkste zaken van Nederland, dat is, in de pogingen der verbonden Edelen ter verwervinge van Vrijheid, en in de vastftellinge der Utrechtsche Unie. Zijne verrichtingen tusschen deze gewigtige tijdstippen zijn mij niet bekend. Dan, 't is genoegzaam zeker, uit zijne eigenhandige onderteekeninge (c), dat hij, in de jaaren 1565 en 1566, voor 's Lands heil ijverde.

De

(c) Bijlaagen, bladz. 23.

(*) De MS. Genealogie, mij door den Heere *van Spaen van Hardenstein* medegedeeld, begint met den oud-over-grootvader van den Bondgenoot, en bevestigt de echtheid der kwartieren, zoo aanstonds opgegeven. Uit die Genealogie blijkt, *dat* hij een zoon was van Otto van Tellicht, Drost van Elten, en van Margriet van Galen, welke eene dochter van Hendrik en Walburg van Zeller was, en te voren ten man hadt Sander Tengnagel; *dat* hij getrouwd was met Elisabet van Munster, dochter van Christoffel en Jutte van Kervenheim; *dat* hij uit haar verwekte twee zoons, (1) N. van Tellicht, getrouwd met Maria van Gelre, dochter van Dirk van Gelre, Heere tot Aersfen, en van Frederika van Rechteren van Voorst, en te voren gehuwd met den Oversten Maarten Schenck, die in 's Lands geschiedenissen zoo bekend is, (2) Christoffel van Tellicht, die ter vrouwe nam Maria of Margareta Schenck, zuster van Maarten en Pieter Schenck en ééne dochter bij haar won. Na zijnen dood, hertrouwde zij in 1589 met Adriaan van Camphusen, en in 1603 met Antonij van Voorst; eindelijk, *dat* dit geslacht ook vermaagschapt is geweest met die van Buuren, Bijler, Hokelum tot Borkelo, Tuil, Jutphaas, enz. Wijders,

Bevordert de Unie van Utrecht.

De Utrechtsche Unie heeft hij niet alleenlijk, wegens de Ridderschap van Gelre en Zutphen, onderteekend, op goedkeuringe van de Baanderheeren, als mede van de groote en kleine steden van 't Vorstendom en Graafschap (d), maar hij wendde ook vooraf alle pogingen aan, om dezelve Unie te bewerken en tot stand te brengen (e).

Kommissaris Generaal der monsteringe, 1579.

Zijne beproefde trouwe en kundigheid zal hem den weg gebaand hebben tot het verkrijgen van den gewigtigen post van Kommissaris Generaal der monsteringe van de troepen, die in dienst der vereenigde Gewesten waren (f).

C. DU

(d) BONDAM Redenvoering over de Unie van Utrecht, bl. 140. BONDT en PAULUS over dezelve, I deel, bl. 23, IV deel, bl. 9, 10, waar hij *Tellich* genoemd wordt.

(e) BONDAM Verzameling van onuitgegevene stukken, IV deel, bl. 348, V deel, bl. 19, 20, waar zijn naam *van Telcht* opgegeven is.

(f) BOR XIII boek, bl. 90 [34].

ders, men kan het aanzien des geslachts van *Sander van Tellicht*, die elders den doopnaam van *Alexander* dragt, afnemen uit de acht kwartieren, welken hij van vaderlijke en moederlijke zijde voerde: Tellicht, Baeck, Echtelt, Echtelt; Galen, Zeller, Brienen, Leijenberg. Hij begaf zich in huwelijk met Elisabeth van Munster, en won bij haar Wolter van Tellicht, overleden in 't jaar 1611, wiens kwartieren zijn: Tellicht, Galen, Baeck, Zeller; Munster, Kervenheim, Gemen genaamd Prasting, Langen. MSS. Aanteekeningen van den Heere *van Haersolte tot IJrst*.

C. du Therfieu. C DU THERSIEU, Heer van Belmont, ftaat op de oorfpronglijke naamlijst (g) onder de Brabantfche Bondgenooten; doch is mij niet nader bekend geworden.

S. Tjaarda. SCHELTO TJAARDA was uit een oud adelijk geflacht in Friesland (*) herkomftig, en de zoon van Mr. Sids Tjaarda en Moed Ingedaagd. Sitfema. Zijne vrijheidliefde berokkende hem den haat van Alva, op wiens last hij naar Antwerpen, in perfoon gedagvaard werdt (h). Uit zijn huwelijk met His Hermana, hadt hij éénen zoon, Sids Tjaarda, gehuwd met Eelk Fritsma, wier moeder

(g) Bijlaagen, bladz 18.

(h) WINSEMIUS *lib.* II *Histor.* *pag.* 114.

(*) De naam van dit geflacht wordt door de fchrijvers verfcheidenlijk opgegeven, *Tiarda*, *Tjaarda*, *Tjaerda*, *Tzjaerda*, *van Tjaarda*. Noch vindt men *Thjarda* en *Thijarda*, in 't Charterboek van Friesland, I deel, bl. 517, 520, en *Tijaerda*, bl. 748. Het ftamregister is bij FERWERDA I deels 1 ftuk, bl. 111 — 114, en komt bijna overéén met de MS. Genealogie in 't Latijnfche werk der Heeren *van Burmania* en *Hemftra*, *de Nobilitate*. De luister van dit geflacht blijkt ook uit de huwelijksverbindtenisfen met die van Martena, Eijfinga, Heemftra, Meckema, Scheltema, Goslinga, Aggema, Unia, Grovestins, Douma, thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg, Mepfche, Lewe, Rengers, Burmania, Holdinga, enz. — Een tak van dezen ftam voegde, federt meer dan drie eeuwen, bij den naam van *Tjaarda* noch dien van *Starkenborg*, ontleend van een kasteel of ftins in Sibrandahuizen. Eenigen noemden zich, of werden alleenlijk door anderen geheten, *van Starkenborg*, met echterlatinge van den oorfpronglijken ftamnaam. Zie 't Charterboek van Friesland I deel, bl. 738, waar Barthold Sterckenbosch en Sijds Tijarda, op 't jaar 1486, vermeld ftaan. — Bij de Friefche gefchiedfchrijvers, *Emmius*, *Winfemius* en *Schotanus*, worden veele voornaame mannen, ftaatkundigen en krijgslieden, uit dit geflacht gefproten, met lof vermeld.

der uit 't geslacht van Camminga was. Hij genoot, met de zijnen, de vruchten van de edele Vrijheid in zijn Vaderland, zoo wel als zijn stam- en tijdgenoot, Jan Tjaarda van Starkenborg (i), die ook voor Alva's woede moest zwichten, doch wiens zoon, Barthold, hem ten tijde zijner ballingschap geboren, het Spaansche geweld door zijnen heldenmoed holp fnuiken (k).

THOMAS VAN TIELT (l) was, ten tijde van 't Bondgenootschap der Edelen, Abt van S. Bernards, doch werdt, na de vrijwillige verlatinge (m) der rijke Abtdije, Leeraar der Hervormden, zoo elders, als bij- *T. van Tielt. Was Abt, doch werdt Predikant onder de Hervormden.*

(i) GELLIUS SNECANUS roemt zijne liefde voor den Godsdienst, binnen en buiten 's Lands betoond, en zijn voorbeeldig gedrag onder al zijn zwaar lijden. Verg. *Frisia Nobilis*, *pag.* 154.

(k) *Frisia Nobilis*, *pag.* 396 — 404.

(l) Hij wordt, gelijk elders aangewezen is, genoemd, *van Til*, *Thield*, *Thildt*, *Thielden*, *Thieldt*, *Thielt*; doch onder 's Mans eigenhandige Nederduitsche brieven heb ik gevonden *van Tielt*. Zijne stamgenooten schreven *van Thielt*.

(m) Zijn jaarlijksch inkomen beliep omtrent zestig duizend guldens. HOOFT IV boek, bl. 164.

bijzonderlijk te Delft, in welke stad hij, in den jaare 1590, overleden is. Zijn leven is door mijnen Vader uitvoeriglijk beschreven (n), en 't gene ik, meest uit een groot aantal van 's Mans eigenhandige brieven, ter verbeteringe of vermeerderinge daar bij te voegen had, heb ik onlangs elders opgegeven (o). Het is onnoodig, het reeds gezegde hier te herhalen, vooral, om dat hetzelve meest zijne betrekkinge tot de Kerkelijke geschiedenissen heeft. De opgave van eenige bijzonderheden, die meer tot dit werk behooren, of elders opzetlijk door mij verzwegen werden, zal hier genoeg zijn. Hij was, omtrent den jaare 1534, te Mechelen geboren, en behoorde, naar alle vermoeden, tot het geslacht *van Tielt* of *Thielt*, dat, in de zestiende eeuwe en naderhand, in Brabant bloeide (*). Ik heb hem

Nam deel

(n) Historie der Hervormde Kerke en Doorluchtige Schoole te Gent, bl. 250—270.

(o) In een Aanhangsel, gevoegd bij de tweede uitgave van die Historie in 't jaar 1794, bl. 62—87.

(*) Uit een MS. geslachtregister der Familie *Vilters*, of *Velters*, is mij gebleken, dat Mr. *Pieter van Thielt*, Sekretaris van den Raad van Brabant 1503, getrouwd was met Aleijdis van Doren of Dorne, dochter van Willem van Dorne,

hem onder de verbonden Edelen geplaatst, om dat een schrijver van dien tijd (p) uit- druk- *in 't verbond der Edelen.*

(p) Antwerpsche Chronijk, bl. 141, 142.

ne, en van Heilewig Vilters. *Pieter van Thielt* hadt vijf kinderen, (1) *Willem*, die ook Sekretaris van den Raad van Brabant geweest is, (2) *Pieter*, (3) *Maria*, welke eerst trouwde met Simon de Tisnacq, naderhand met Filips van Meerbeek, (4) *Klara*, welke ten man kreeg Bartholomeus de Naturelle, (5) *Joanna*, in de MS. Genealogie verkeerdelijk *Elisabet* genoemd, gehuwd met Jan van der Vorst, gezeid Gijs, Ridder, Heer van Loenbeke, Vroenhove, enz., Kanselier van Brabant, beide overleden in 't jaar 1568, en te Brussel begraven, met deze acht kwartieren: van der Vorst, Spanhem, Poppendonck, Duffle; van Thielt, Pigenpoij, van Dorne, Vilters. Men zie BUTKENS *Trophées de Brabant*, *tomi* II *pag.* 366, 367, waar ook heure kinderen gemeld worden. Men vergelijke CHRISTIJN *Jurispr. Her. part.* I, *pag.* 331, *Supplément aux Troph. de Brabant tom.* II, *pag.* 110, 111, *Nobiliaire des P. B. tom.* II, *pag.* 427. Indien de kinders van *Willem* en *Pieter*, gelijk die van hunne drie zusters, in de gemelde Ms. Genealogie opgegeven waren, zoude ik in 't zekere konnen berichten, of de Bondgenoot *Thomas van Tielt* een zoon of kleinzoon van *Willem* of van *Pieter* geweest zij. Uit het huwelijk van Maria van Thielt met Simon de Tisnacq, zijn voortgesproten Karel de Tisnacq, Ridder, President van den Geheimen Raad, en Louise de Tisnacq, getrouwd met Pieter Boisot, wiens beide zoons, Karel en Lodewijk, zich aan Nederland en de herstelde Vrijheid zoo verdienstelijk gemaakt hebben. Dit bericht omtrent de huwelijksvereeniginge der geslachten van Thielt en de Tisnacq doet ons zien, waarom de Ridder Karel de Tisnacq zich schijnt bemoeid te hebben met de aanstellinge van Thomas van Tielt tot Abt van S. Bernards, waar van HOPPERUS *part.* II, *Epistola* XXVII *ad V. ab Aijtta*, *pag.* 137 het volgende meldt: *Sceleratum factum Abbatis Sancti Bernardi valde miratur Dominus Tisnacus, propter summas commendationes, quas in nominatione habebat. Sed mihi, antequam inde discederem, jam tum coeperat nescio quid in illius moribus displicere.* Ik heb de eigen woorden van *Hopperus* opgegeven, om dat zijne brieven wel gedrukt, doch tot nu toe niet uitgegeven zijn. Uit de laatste woorden kan men opmaken, dat de Abt van S. Bernards reeds meer openlijk over 't stuk van Godsdienst anders, dan men verwachtte, begon te spreken, eer *Hopperus* van hier naar Spanje vertrok, om, in plaatse van Karel de Tisnacq, de Nederlandsche zaken aldaar waartenemen.

drukkelijk meldt, dat men de oorzaak van zijn vertrek hier aan toeschreef, dat hij met de Geuzen en smalle Jonkers het Request tegen de oude Religie onderteekend hadt, terwijl de Koning aan de Landvoogdesse schreef, dat zij alle zulken te Brussel zou gevangen nemen. Ook blijkt van elders, dat hem door veelen nagegeven wierde, dat hij met de Edelen van den Lande geteekend hadt; gelijk zijn vriend, *Kaspar van Grevinchoven* verhaalt (q), zonder zulks tegentespreken. Onder de veelvuldige beschuldigingen, door den Prokureur Generaal tegen den Graave van Hoorne ingebragt, was het vierentwintigste punt, dat door den Abt van S. Bernards onthaald waren de Prins van Oranje, de Graaven van Hoorne, Egmond en Hoogstraten, nevens andere Edelen, die een ongeschikt geschreeuw zouden gemaakt hebben: waarop de Graaf antwoordde, dat hij, in gezelschap des Prinsen van Oranje, des Hertogen van Aarschot en des Graaven van Egmond, het noenmaal in S. Bernards gehouden

(q) Catholijcke Verantwoordinghe der Religie, bl. 353.

den hadt, waar de Abt hen wel onthaalde, doch dat hij, behalven zeker geroep van een onwijs mensch, van geen andere ongeregeldheden wist (r). Wijders, vinde ik aangeteekend (s), dat de Prins van Oranje, den negentienden van oogstmaand 1566, van Antwerpen naar den Abt van S. Bernards trok, om te vernemen, welk antwoord de Geuzen op hun verzoekschrift te (t) Brussel krijgen zouden. Dit alles samen genomen doet mij voor waarheid aannemen, dat de Abt van S. Bernards één der Bondgenooten, maar ook, zoo veel ik konde ontdekken, de eenige uit de Kerkelijken van dien tijd was. Zijne aanzienlijke geboorte en bloedverwantschap met voornaame geslachten, zijn rijkdom, verstand, geleerdheid, veelvermogende invloed bij anderen, gemeenzaam verkeer met de grootste Heeren, zijne volijverige zucht voor Vrijheid in den Godsdienst en Burgerstaat,

(r) BOR IV boek, bl. 136, 143 [192, 200].

(s) Antwerpsche Chronijk, bl. 86.

(t) Hier zal gezien worden op 't verzoekschrift der Edelen, waar van ik handelde in 't I Stuk bl. 398 en volgg.

zullen veroorzaakt hebben, dat men hem zoo gaarne onder de Bondgenooten zag, als hij 'er zich bereidvaardig toe betoonde. Zijn verdere levensloop deedt ten overvloede blijken, dat hij geen eigen belang bedoelde, geen gezag of eerampten in den Burgerstaat voor zich begeerde, maar dat hij alleenlijk GODS roem en 't heil der Kerke zocht. Wenschelijk ware het, dat alle Predikanten, die zich ooit in eenig 's Lands of Stedelijk bestier lieten inwikkelen, hadden konnen betuigen, gelijk Thomas van Tielt naar waarheid deedt (u): *Eergierig ben ik ook niet, maar ijverig tot GODS eere, en zielgierig.*

La Tour. LA TOUR. Naardien verscheiden geslachten van dezen of soortgelijken naam (*), in en buiten de Nederlanden, sedert drie eeuwen, bekend waren, is 't

naauw-

(u) In zijnen eigenhandigen brief, geschreven te Antwerpen den 22 December 1578.

(*) Men zie *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 110, 265; *tom.* II, *pag.* 508 — 513, *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* IV, *pag.* 231 — 244, *Recueil Généalogique de Familles originaires des P. B. pag.* 116 — 121, *Quartiers Généalogiques tom.* I, *pag.* 46, 827 vooral LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 1042 — 1046. Bij VAN HOOGSTRATEN is een uitvoerig bericht van 't Graaflijke geslacht *de la Tour*, welks verbindtenissen met die van Nassau, Wassenaer, Aerssen, enz., uit de stamlijsten van deze Huizen en van elders blijken konnen.

naauwlijks te gissen; aan wien wij, hier, te denken hebben. Ook durve ik niet verzekeren, dat bedoeld worde Robert van Longueval, Heer van la Tour, die, gelijk boven (v) gezien is, onder de verbonden Edelen was.

F. Triest. Onthoofd.

FILIPS TRIEST, een Gentenaar van geboorte (w) en gesproten uit een zeer voornaam Vlaamsch geslacht (*), was een der Edelen, die, op last van Alva, den eersten van zomermaand 1568, te Brussel onthalsd zijn (x). In 't geslachtregister vinde ik

Y 2 nie-

(v) II Stuk, bladz. 501, 502.

(w) M. AB ISSELT *sui temporis histor. pag.* 143.

(x) Zie de Schrijvers, aangehaald in 't II Stuk, bl. 143, 144.

(*) Een uitvoerig stamregister, beginnende met den jare 1360, en doorloopende tot onzen tijd, is te vinden in *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* II, *pag.* 144 — 171. Uit die Genealogie blijkt, dat de Schrijvers der Gentsche Geschiedenissen I deel, bl. 121, naar waarheid getuigden, dat het geslacht van *Triest*, oorspronglijk van Gent, een van de oudste en edelste van Vlaanderen is. Wil iemand hier van noch meer overtuigd worden, hij vergelijke L'ESPINOIJ *Recherch. de la Nobl. liv.* I, *pag.* 105, 106, 174, 179, 180, *liv.* II, *pag.* 642, CHRISTIJN *Jurispr. Her. part.* I, *pag.* 391, *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 119, 214, 215, 266, 267, *le vrai Supplément au Nobiliaire, pag.* 16, 67, *Suite du Supplément au Nobil. tom.* IV, *pag.* 37, LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 970, *Quartiers Généalogiques tom.* I, *pag.* 123, 135, 156, *Recueil Généal. de Familles orig. des P. B. pag.* 25, 33, 52, 109.

niemand met dien zelfden voornaam, omtrent dezen tijd levende, behalven Filips Triest, Ridder van Jerusalem, ongehuwd overleden, die een zoon was van Josse Triest, Heere van Buusere, en Filippote van Hembiese (y). 'Er is geen gronds genoeg, om te verzekeren, dat hij dezelfde met den Bondgenoot was. Vaster gaat het, dat de onthoofde Triest met standvastigheid den Hervormden Godsdienst aankleefde. Zijn afkeer van de Roomsche kerkplegtigheden was oorzaak, dat zijn hoofd op eene staak en zijn romp aan eene paal opgehangen bleef, zonder de eere van begravenisse te verwerven (z), welke aan anderen, toen, te beurt viel.

J. Tseeraerts. JHEROSME TSEERAERTS, een Brabantsch Edelman (*), voegde zich bij de Bondgenoo-

(y) *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom. II, pag.* 168.

(z) HOOFT V boek, bl. 180.

(*) Ik heb den naam van dezen Bondgenoot opgegeven, gelijk hij denzelven eigenhandig op de oorspronglijke lijste geschreven heeft. Hier door vervallen de mij medegedeelde gissingen, dat men, hier, zou konnen denken, of aan Josse Tseeraerts, of aan Louis Tseeraerts, Bailliu in den Haage, die gehuwd was met Margarite van Halmale. — De geslachtnaam wordt verscheidenlijk gespeld, *Tseraerts. Tseraernst*;

pooten. Geen wonder. Hij was als Stalmeester aan 't Hof des Prinsen van Oranje, die groot vertrouwen in hem stelde. Dit bleek reeds in den jaare 1569, wanneer de Prins hem, ter uitvoeringe van een' geheimen last, naar Engeland zondt (a). Omtrent

Door Oranje, naar Engeland gezonden.

Komt uit

Y 3 trent

(a) BOR V boek, bl. 298 [290], HOOFT V boek, bl. 210.

gernst, *t' Tzeeraerts*, *t' Seeraerts*, *Seraerts*, *Seraets*, enz. Hoewel sommigen uit dit geslacht hunnen naam een weinig anders gespeld hebben, en, waarschijnlijk, altijd behoorde geschreven te worden *t' Seeraerts*, of *t' Seraerts*, volge ik liefst het oorspronglijke handteeken. —— Dit geslacht was sedert den jaare 1116 in Brabant bekend, en van 't jaar 1322 te Brussel in hoog aanzien. J. B. GRAMAIJE *in Bruxella*, *pag.* 23, LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 492. Van hier, dat de Staaten van Holland in hun berichtschrift aan den Hovo van Holland, te vinden in 't Register der Resolutien in de jaaren 1557 en 1558 *bl.* 80, te kennen gaven, dat *de Tseeraerts notoirlijk voor Brusselaers gehouden werden*, en dat derhalven Louis Tseeraerts, als een Brabander, niet kon geduld worden tot de bekleedinge van 't Bailliuschap in 's Hage. Doch hij bewees, te Mechelen geboren te zijn, en dat hij, om die reden, den gemelden post kon waarnemen, gelijk hij deedt van 1557 tot 1561. Zie DE RIEMER beschrijving van 's Gravenhage II deel, bl. 40 — 42. Omtrent dien tijd leefde Hendrik Tseeraerts, gehuwd met Anna van Brecht, en was in 't jaar 1536 Markgraaf van Antwerpen; volgens de Genealogie van *van Brecht*, 7 gener., en *van der Dussen*; 8 gener., bij FERWERDA I deel 2 stuk. In die stad was Lancelot Tseeraerts eerste Burgemeester 1619, wien de Aartshertog Maximiliaan 1599 tot den Ridderstand verheven hadt. Zie *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 118. Hendrik en Lancelot waren zoons van Barbe van der Werve. LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 903. Lancelot hadt in echt Anna van Etten, en verwekte uit haar Maximiliaan, wiens dochter Margarite ten man kreeg Willem van Halmale, Ridder, Lid van den grooten Raad te Mechelen, wiens dochter, Joanna Angelina van Halmale, trouwde met George Joseph Baron d' Iture de Caestre, Schepen te Mechelen, overleden 1719. Zie *Quartiers Généalogiques tom.* I, *pag.* 63, 172. Van de huwelijksverbintenisse met 't geslacht Quarré is hier boven gesproken bl. 238.

Frankrijk naar Zeeland, 1572. en wordt Gouverneur over Walcheren.

trent drie jaaren laater, bevondt hij zich in Frankrijk; doch begaf zich van hier, op last van Graaf Lodewijk van Nassau, naar Zeeland, en kreeg, als 's Prinsen Stadhouder, 't krijgsgebied over Walcheren. Te Vlissingen kwam hij eerst (b) met eenig krijgsvolk, na dat deze stad zich aan 't Spaansche gebied onttrokken hadt.

Poogt Vere omtezetten.

Weinige dagen na zijne komste, zocht hij zich meester van Vere te maken (c); in welke stad hij, sedert, de beeldenbrekinge met geweld tegenging, doch waar door hij zich den haat en laster van een' woesten hoop berokkende (d).

Zijne ondernemingen tegen Brugge en Goes mislukken.

Zijn toeleg, om den Hertog van Medina Celi in Vlaanderen opteliggen en Brugge te bemagtigen, liep vruchteloos af (e), even als zijne herhaalde aanslag op Goes, welke stad hij, in hooijmaand des

(b) Den 27 April 1572. LE PETIT *Chron. liv.* X, *pag.* 225. BOR VI boek, bl. 269 [370]. Tseeraerts vernieuwde de Wethouders te Vlissingen, den 19 Meij 1572. BRAHE tweede eeuwgetijde der Vlissingsche Vrijheid, bijlaagen bl. 18.

(c) BOR VI boek, bl. 269 [371].

(d) BOR VI boek, bl. 286 [393].

(e) LE PETIT liv. X, pag. 227. Jaarboeken der stad Brugge II deel, 264, 265.

des jaars 1572, eerst dacht te verrasſen, en naderhand liet opeisſchen. Beide mislukte; en dit hadt ten gevolge, dat men hem, bij zijne eerste terugkomste, ter naauwer nood binnen Vlisſingen liet komen, en, na den tweeden mislukten aanſlag, volſtrektelijk weigerde de poorten van die ſtad voor hem te openen; zoo dat hij zich genoodzaakt zag, om met zijne bijhebbende manſchap naar Zoutelande (f) te wijken; op welk dorp 't krijgsvolk den landman geen geringen overlast deedt (g). Het ongenoegen, hier door, en uit hoofde van de gemelde vergeefſche pogingen, tegen Tseeraerts verwekt, verminderde door zijn heldhaftig gedrag tegen de Spanjaards, die uit Middelburg, onder bevel van Filips de Lannoij, Heere van Beauvois, in genoegzaam aantal op hem naar Zoutelande afkwamen. Tseeraerts, door de Vlisſingers verdacht gehouden of van kleinhartig-

Dit baart wantrouwen op hem.

Verſlaat de Spaanſchen bij Zoutelande.

 tig-

(f) Bij WAGENAAR, Vaderl. Hist. VI deel bl. 392 wordt dit dorp, nabij Vlisſingen gelegen, verkeerdelijk *Zuidland* genoemd.

(g) Men zie, behalven de ſchrijvers, door mij aangehaald in de Beſchrijvinge van Vlisſingen bl. 30, den Heere VAN DE SPIEGEL in de Historie der Satisfactie van Goes, bl. 136—142.

tigheid of van verraad, en nu beducht voor de schande van vlugten, vocht met zijn volk als verwoed en wanhopende. Vijf honderd Spaanschen werden gedood of gevangen genomen, veelen verbrandden in eene schuure, waar in zij zich verborgen hadden, de overigen namen de vlugt, van welken een deel gezond of gewond te Middelburg kwam, een deel achterhaald en met de koorden, die de Spanjaards zelven uit Middelburg medegebragt hadden, onder weg opgehangen werdt (h). Na deze overwinninge, keerde Tseeraerts naar Vlissingen, en werdt, na eene vijftiendaagsche onderhandelinge, door tusschenkomste der Fransche Bevelhebbers, binnen die stad gelaten. De achting voor Tseeraerts was toen in zoo verre gerezen, dat de Nassauschen hem, als Krijgsbevelhebber, een nieuwen aanslag tegen Goes aanbetrouwden. Na eene belegeringe der stad, geduurende negen weken, werdt Tseeraerts gedwongen, dezelve te verlaten, en naar Walcheren te rug te keeren; waar ook zijne poging, om Arnemuiden in den nacht te overval-

Zijne achting rijst.

Slaat het beleg voor Goes; doch vruchteloos.

(h) 's GRAVEZANDE Tweede eeuw-gedachtenis der Middelburgsche Vrijheid, bl. 249, 250.

vallen, vruchteloos afliep (i). Was Tseeraerts, gelijk men wilde, of een verrader, of een lafhartig krijgsman? Geen van beiden. Doch, om mij te bedienen van de aanmerkingen van een' voortreffelijken Schrijver (k), uit alle de ondernemingen van Tseeraerts blijkt, dat hij een dolleman was, beter soldaat dan Bevelhebber, wien het geluk meer gunstig geweest was, dan zijne ervarenheid en beleid. Zijn volk bestondt uit nieuw bijéëngeraapte benden, ongewoon aan de noodige krijgstucht, die in de belegeringe van Goes, misschien, hun eerste proefstuk van dien aart geven zouden; maar in die stad geboodt Isidoro Pacheco, een wakker en doorslepen krijgsman, die met oplettendheid en beleid 't kleine getal zijner geoefende manschap op zijn pas wist te sparen en te gebruiken, en teffens de misslagen der belegeraars zich

Oordeel over zijne krijgsbedrijven.

 ten

(i) Alle onze Nederlandsche Historieschrijvers gewagen van deze onderneminge tegen Goes. De voornaamsten worden aangehaald door 's GRAVEZANDE bl. 255, 256. Doch men leze vooral den Heere VAN DE SPIEGEL, aangeh. pl. bl. 147—168.

(k) Ik spreke van den Heere VAN DE SPIEGEL, aangeh. pl. bl. 148, 168, 169.

ten nutte te maken. Tseeraerts werdt van kundigen en onkundigen geschandvlekt, dat hij den vermoeiden vijand bij zijne aankomste niet overvallen, of hem ten minsten des anderendaags beter 't hoofd geboden hadt. Zijne eigene krijgsbenden, de schuld hunner lafheid op den Bevelhebber werpende, verweten hem, dat hij heimelijk verstand met den vijand hieldt. Hier bij kwam het herdenken zijner vorige rampspoeden in den oorlog, en dat eenigen van zijne naastbestaanden 's vijands zijde aankleefden. Zeker is 't, dat hij en zijn ongeoefend volk niet konden halen bij oude soldaaten, gelijk de Spanjaards waren, en bij de ervarenste Veldheeren, onder welken d'Avila en Mondragon te recht geteld werden. Het ongunstig oordeel over zijn gedrag maakte Tseeraerts zoo ongeduldig, dat hij 't bewind van Walcheren overdroeg aan Jakob Smit, Heer van Baarland, Baillju van Vlissingen. Toen begaf hij zich naar Medenblik bij den Prinse van Oranje, om zich tegen zijne beschuldigers te verdedigen, en toonde zich bereidvaardig, om zijnen goeden naam, of in recht, of met den kling, dat is, in een tweegevecht, voor-

Hij ontdoet zich van 't bewind over Walcheren, en zoekt zich te verdedigen.

voortestaan. Hij dagvaarde, in een gedrukt geschrift, allen, die hem achter zijnen rug lasterden, om het in 's Prinsen bijzijn te doen (l). Doch niemand kwam te voorschijn; en de Prins vondt geen zwaarigheid, om zich, sedert, van hem in den krijgsdienst te bedienen. Ten tijde van 't beleg van Haarlem, kwam hij in 't vuur en werdt gewond (m). Zijn verblijf te Leijden, waar henen hij zich begeven hadt, was kort van duur: want, na dat Geertruidenberg door 's Prinsen volk ingenomen was, werdt hij tot Bevelhebber der vestinge aangesteld. Eerlang vondt hij hier zijn graf. Het breken der beelden in de kerke willende beletten, werdt hij, in eenen oploop, door 't balddaadige krijgsvolk omgebragt (n), na dat hij slegs weinige (o) weken

Blijft gezien bij Oranje.

In 't beleg van Haarlem, 1573, gewond.

Wordt Gouverneur van Geertruidenberg.

Aldaar vermoord.

(l) BOR VI boek, bl. 286, 287 [393—395].

(m) BOR VI boek, bl. 322 [439]. HOOFT VIII boek, bl. 322.

(n) BOR VI boek, bl. 336 [457].

(o) Geertruidenberg was den 31 Aug. 1573 ingenomen, en in 't jaar 1574 staat als Gouverneur bekend Christoffel van IJsselstein, die aan Tseeraerts opgevolgd was.

weken of maanden 't krijgsbewind over die ſtad gevoerd hadt.

A. Turck.

ALEXANDER TURCK (p), Geldersch Edelman (*), zoon van Jasper Turck, Heere

(p) Hij is, zonder twijfel, dezelfde perſoon, die elders *Sander Turck* of *Torck* genoemd wordt.

(*) Het geſlacht *Turck*, in de zestiende eeuwe ook *Torck* geheten, gelijk die naam naderhand beſtendiglijk geſchreven is, was oorſpronglijk uit Gelderland. Hierom ſchrijft BOR XXI boek, bl. 25 [713], dat Lubbert Turck *een van de voornaamſte Edelen van Gelderland was*, en HOOFT XXIV boek, bl. 1064, noemt hem *een hoofdtak van den Gelderſchen Adel*, en die *ſtaatlijk vermaagſchapt* was. Sommigen van dit geſlacht bleven, in de XVI eeuwe, met de woon in Gelderland. Ten tijde van Alva, werden de goederen van Joost Turck, van Saltbommel, aangeſlagen. Anderen zetteden zich in Holland neder. Onder dezen was Jonker Jasper Turck, Drosſaard van Gorinchem en Asperen, wiens goederen Alva ook deedt aanſlaan. MSS. Aanteek. van den Heere *van der Craght*. Deze Jasper was de vader van den Bondgenoot Alexander Turck, die, volgens 't vonnis van Alva tegen hem, ook te Gorinchem woonde. — Uit de Genealogie van *Egmond*, laatſtelijk door FERWERDA uitgegeven, II deel 1 ſtuk, ziet men, dat Margareta van Egmond, eerst getrouwd met Johan van Merode, naderhand, ten man nam *Geurt Turck*, Kastelein van Buuren, en Stalmeester van haaren vader, Willem van Egmond, Stadhouder van Gelderland. Hij liet twee zoons na, *Willem Turck*, getrouwd met eene dochter van den Heere van Nijenrode, en *Lubbert Turck*, die bij Haleweij, Vrouwe van Hemert, verwekte (1) *Jan Turck*, Dom-kanonik te Utrecht, overleden 1542; (2) *Willem Turck*, Heere van Heesbeen bij Heusden, welke Heerlijkheid hij van den Heere van Zevenbergen in 't jaar 1555 gekocht hadt, volgens MSS. Aant. van den Heere *van der Craght*. Hij hadt in echt Bette Pieck van Wolfswaard, en won éénen zoon, *Lubbert Turck*, in den jaare 1559 verlijd met Heesbeen, en ééne dochter, Elizabeth, getrouwd met Gijsbert van Coevoerden, naar 't bericht van dien zelfden Heere. (3) *Fredrik Turck*, Heere van Hemert, die de vader van den Bondgenoot was, als mede

van

te van Aaken in 't jaar 1557, en van Joanna van Lijnden (q), was Hopman in dienst van Prins Willem den I, holp de stad Graave, in 't jaar 1568, bij verrassinge innemen, en werdt naar den Haage door den Prins gezonden, om de burgers tot onderwerpinge te brengen. Ter oorzake van deze misdaaden, en om dat hij een glas aan de kerke der Onroomschen te Gorinchem gegeven hadt, werdt hij, neyens andere voortvlugtigen uit die stad, door Alva gebannen, en zijn goed verbeurd verklaard (r). In gevolge van welk vonnis, zijne woning onder Altena daadelijk werdt aangesla-

Dient onder den Prins.

Gebannen.

(q) MSS. Aanteekeningen van den Heere *van Haersolte tot IJrst*.

(r) Sententien van Alva, bl. 26, 28, 31. VAN METEREN III boek, bl. 49.

van *Jan Turck*, Heere van Zinderen, gehuwd met Ermgard van Merode. De Bondgenoot, *Lubbert Turck*, heeft twee zoons nagelaten, *Fredrik Turck*, Heere van Hemert en Delwijnen, die in den jaare 1599 trouwde met N. van Golftein, en *Jan Turck*, die ter vrouwe kreeg de dochter van den Heere van Wilich en Kervendaal. Volgens de MSS. Aanteekeningen van den Heere *van Haersolte tot IJrst*, is uit Lubbert Turck in rechte lijn nedergedaald de tak van 't geslacht *Torck* in Gelderland, waar aan zeer veele heerlijkheden, 't zij door huwelijk, 't zij door koop, zoo in Gelderland, Oostfriesland en elders, als in Holland, in deze eeuwe toekwamen.

slagen (s). Zijn verder wedervaren is niet tot mijne kennisse gekomen.

L. Turck.

LUBBERT TURCK, Heer van Hemert (t), was een zoon van Fredrik Turck tot Zindeten, en van Maria van Wittenhorst (u).

Geeft de stad Graave over.

Jammer was 't, dat hij, als Bevelhebber van Graave, zich liet bewegen, om die stad, in den jaare 1586, zonder dringenden nood, bij verdrag, aan Parma overtegeven. Leijcester, ook op aandrang der Staaten van Holland, deedt hem gevangen zetten, en zijn gedrag scherpelijk onderzoeken.

Dit kost hem zijn hoofd.

In een buitengewoonen krijgsraad, werdt hij, hoewel niet betrapt op verraderije, hebbende echter uit ontijdige verzaagdheid zijnen eed en pligt te laflijk betracht, ter dood verwezen. Men verwachtte, dat Leijcester het vonnis of vernietigen of verzachten zou. Turck zelf deedt een aanbod, met zoo veele

(s) MSS. Aant. van den Heere *van der Craght.*

(t) Gelegen in den Lande van Arkel en Altena, tegen over Heusden, en derhalven niet te verwarren met Opper- of Nedert-Hemert in Gelderland.

(u) MSS. Aant. van den Heere *van Haersolte tot IJrst.*

le jaaren dienens op eigen kosten, als de Koningin van Engeland hem opleggen zou, zijn leven te betalen, en de behaalde schandvlek, met rustig wagen zijns persoons, hier of elders, te lande of te water, aftewasschen. Maar noch dit, noch 't bidden van bloedverwanten, noch 't smeeken van achtbaare vrienden, noch erbarming over zijne bedrukte gemaalin, eenige dochter van aanzienlijken huize (v), golden genoeg, om de genade te doen plaatse grijpen. Hij kwam op 't schavot; hij bekende, door mededogen met kermende vrouwen en kinderen, in bloodigheid vervallen te wezen, zich van ontrouwe ontschuldigende; hij werdt staande onthoofd, en zijn 27 Junij
lijk, met groote pracht en geen mindere 1586.
rouwe, te Hemert begraven (w).

AUKE

(v) Josina van Salland, dochter van Johan en Belia van Stepraedt. MSS. Aant. van Denzelfden. In de Genealogie van *Egmond*, 21 generatie, wordt zij verkeerdelijk *Josina van Pallandt* genoemd.

(w) Dit geval wordt uitvoeriglijk verhaald door BOR XXI boek, bl. 21, 22, 24, 25 [707, 708, 712, 713], en HOOFT XXIV boek, bl. 1063, 1064 Verg. WAGENAAR Vaderl. Hist. VIII deel, bl. 126—128, die Lubbert

A. van Unia.

AUKE VAN UNIA (x) tot Wirdum was herkomstig uit een oud en edel geslacht in Friesland (*), en een kloekhartig voorstander

bert Turck noemt een *jong* Edelman. Hoewel HOOFT, bl. 1064, ook spreekt van zijne *beklaaglijke jonkheid*, moet hij echter, nu, omtrent 40 jaaren oud geweest zijn, als behoord hebbende onder de verbonden Edelen in den jaare 1565.

(x) Deze *Auke* of *Aucko* wordt in 't Latijn geheten *Ausonius*.

(*) Het geslacht *van Unia*, of *van Unija*, dikwerf alleenlijk *Unia* genoemd, is zeer oud en aanzienlijk in Friesland. De stamlijst is bij FERWERDA I deel 1 stuk, bl. 115—118. Zij begint met Kempo van Unia, die in 't jaar 1443 leefde, en eindigt met Hobbina Emilia Juliana van Unia, welke in den jaare 1756 trouwde met Ernst Frans van Aijlva. Ik zal hier het eene en andere bijvoegen, zoo van elders, als voornaamlijk uit de MSS. Aanteekeningen der Heeren *E. M.* en *U. van Burmania.* Niemand twijfelt, of dit geslacht was lang voor 't jaar 1443 bekend. Reeds in de dertiende eeuwe bezat hetzelve te Leeuwarden een Huis of Kasteel; volgens GABBEMA verhaal van die Stad, bl. 10, 11. Ook waren de Unia's, van den aanvang af, betrokken in den Frieschen tweespalt tusschen de Vetkoopers en Schieringers; en hadden daar op, in 't laatste der veertiende eeuwe, grooten invloed; gelijk de Friesche Geschiedschrijvers eenpaariglijk getuigen. De kleinzoon van den eerstgenoemden in 't geslachtregister, ook *Kempo* of *Kempe van Unia* geheten, en die de overgrootvader der Bondgenooten was, is mij voorgekomen in Charters van 1477 en 1479. Zie Charterboek van Friesland I deel, bl. 672, II deel, bl. 69, waar de naam *Woingha* geschreven wordt. Noch meer bekend is zijn zoon, *Auke van Unia*, van wien de Friesche gedenkschriften op 't jaar 1498 veel spreken. Zie GABBEMA verhaal van Leeuwarden, bl. 189, 217—223, 230, en HOIJNCK VAN PAPENDRECHT *in notis ad vitam Viglii ab Aijtta. pag.* 59. Hij hadt in huwelijk Ansk Walta, en uit dien hoofde tot zwagers Jouw Jongama en Tjerk Walta. Zie Charterboek van Friesland I deel, bl. 760. Zijn broeder, Werp of Worp van Unia, getrouwd met Tet van Burmania, maakte zich zeer bekend; hij bezat het Unia-huis te Leeuwarden, doch

't wel-

der der Vrijheid. De haat van Alva, die hem naar Antwerpen liet dagvaarden en bande (y), kon geen veranderinge in zijne denkwijze veroorzaken. In 't jaar 1572 was hij een der vier hopmannen van de burgerije te

Gedagvaard, 1568.

Behartigt de Vrijheid.

Z Sneek,

(y) WINSEMIUS *lib.* II. *Histor.* *pag.* 114. Charterboek van Friesland III deel, bl. 738.

welke hij verplicht werdt aan den Hertoge van Saxen overtegeven, om dat het te nabij was aan de plaatse, waar 't blokhuis zou gebouwd worden. GABBEMA aang. pl. bl. 185; 189, 222, 236 — 238. — *Ritske van Unia* verwekte bij Margareta van der Marck van Aremberg, natuurlijke dochter des Stadhouders van Friesland, elf kinderen, van welken, zoo veel ik wete, alleen *Karel van Unia* zijn geslacht voortgeplant heeft. Hij was getrouwd met Aldegonda van Achlem, welker moeder was Womk van Mockema. In een oud MS., berustende ter Griffie te Leijden vindt men deze kwartieren van hem en zijne vrouwe opgegeven: Unia, Juckema, Marck Aremberg, Pallandt; Walta, Aesgema, Egmond, Naaldwijk; — Achlem, Vogels, Mockema, Heringa; van den Rollen, Bolx, Schiverda, Jongema. Dit heb ik geleerd uit G. van Rijckhuijsen MS. geslacht en wapenboek III deel, bl. 76 en 77. — Uit de stamregisters van *Aijlva*, 13 gener., en van *Burmania*, 14 en 15 genet., bij FERWERDA I deel 1 stuk, ziet men, dat noch afstammelingen van dit geslacht, van moederlijke zijde, in Friesland overgebleven zijn, waar van eenigen ook den naam van *Unia* levendig gehouden hebben; b. v. Julius Hobbe Unia van Burmania, Grietman over Oost-Dongeradeel, broeder van Ulbo van Burmania, Grietman van Leeuwarderadeel, aan wien ik, bij de uitgave van dit werk, zoo groote verplichtinge kreeg. — Wie Kempe van Unia geweest zij, wiens huis te Leeuwarden, ten tijde der Nederlandsche beroerten, tot een gevangenhuis voor de vrijheidlievenden geschikt werdt, volgens J. CAROLUS *lib.* III. *pag.* 173, is mij niet in 't zekere gebleken. — Hier boven maakte ik gewag van een Huis of Kasteel der Unia's te Leeuwarden. — Behalven 't kasteel, te voren gemeld, bezat dit geslacht verscheiden andere stinzen, als te Wirdum, Beers, bij Nijehove, Steens en Marssum. In 't Geographisch woordenboek van Friesland, in 't jaar 1736 gedrukt, wordt gesproken van de verwoeste Unia-state in den omtrek van Ækmarijp.

Sneek, en vleide zich, met de meeste Friesche Edelen, geheelenal aan 's Prinsen zijde (z). Hij begaf zich in huwelijk met Anna van Tjaarda; doch overleedt, zonder kinders natelaten.

H. van Unia.

Gedagvaard.

HORATIUS VAN UNIA was mij eerst alleenlijk bekend uit zijne dagvaardinge naar Antwerpen (a); wordende niemand met dezen voornaam in de gedrukte en geschrevene geslachtregisters gevonden. Doch iemand, der Friesche zaken doorkundig (b), deedt mij opmerken, dat misschien deze *Horatius* dezelfde geweest is met *Ritske* of *Ritsco* van Unia, zoon van Juw. van Unia en Aelke Jukema, en derhalven een broeder van Auke, zoo aanstonds vermeld. Ik twijfele eenigzins, of hij, die op Alva's last gedagvaard was, naderhand wel Drost van IJsselmuide en van 't kasteel te Genemuiden, wegens den Koning van Spanje, geworden of gebleven zou zijn. Dan, in die hoedanigheid is Ritske ons bekend in de

Is, naar vermoeden, Ritske van Unia.

(z) J. CAROLUS *lib.* I, *pag.* 65, 70.

(a) WINSEMIUS *l. c.*

(b) De Grietman *U. van Burmania.*

de Friesche geschiedenissen des jaars 1572, wanneer 't gemelde kasteel in handen der Watergeuzen geraakte, en Ritske op 't blokhuis te Leeuwarden gevangen gezet, en, een' geruimen tijd, gehouden werdt, niet tegenstaande hij zich ter zuiveringe aangeboden hadt (c). Het kon echter zijn, dat het huwelijk van Ritske met Margareta, natuurlijke dochter van den Graave van Aremberg, zijne vroegere misdaad, te weten, van zich bij de verbonden Edelen te voegen, zal hebben doen vergeten, en hem dien eerpost doen verkrijgen. Zeker gaat het, dat, door dit huwelijk van Ritske, 't geslacht van Unia tot onzen tijd, in 't vrouwelijke, voortgeplant is.

Langduurige gevangenis.

Was getrouwd met eene natuurlijke dochter des Stadhouders van Friesland.

BARTHOLOMEUS DE LA VALLE was een Italiaan, wiens naam door de Nederlandsche Geschiedenisschrijvers verscheidenlijk opgegeven wordt; doch zij allen bevestigen, dat hij een der Bondgenooten was, welken Alva, zoo spoedig 't hem mogelijk was, te Brussel liet onthalzen (d).

B. de la Valle.

Onthoofd, Junij 1568.

Z 2 J. VA-

(c) J. CAROLUS *lib.* III, *pag.* 217. V. AB AIJTTA *epist.* CLVI *ad Hopperum*, *pag.* 660.

(d) Men zie de Schrijvers, aangehaald in 't II Stuk;

J. Varick. J. VARICK zal, zonder twijfel, behoord hebben tot het geslacht van dien naam, uit Gelderland oorspronglijk, doch waar van een tak zich in Brabant, en elders, uitgebreid heeft (*). Indien de voornaam door de

II Stuk, bl. 143 en 144: bij welken ik hem genoemd vinde *de Vall*, *du Val*, *Bartbolomeus Piemontois*, enz.

(*) Het is boven alle bedenkinge, dat het geslacht *van Varick*, in de oudste tijden ook geheten *Vanderick* en *Vaderick*, oorspronglijk in Gelderland t' huis behoorde. De naam is ontleend van de Heerlijkheid Varik, of, gelijk zij weleer genoemd werdt, Vaderik, in de Thielerwaard gelegen. Te recht, heeft WAGENAAR aangemerkt, in den Tegenwoordigen staat van Gelderland bl. 285, dat de Heeren van Varick zeer vermaard zijn de Geldersche geschiedboeken. Het is meer dan waarschijnlijk, dat tot dit geslacht behoorde Gooswijn van Varick, die, in 't jaar 1366, zich meester van Bommel maakte, doch genoodzaakt werdt die stad weldra te verlaten, en 't gevaar met moeite ontkwam, en die, eenige jaaren laater, Thiel innam. Men zie PONTANUS *lib.* VII *Hist. Galr. pag.* 277, 283, *lib.* VIII *pag.* 301, VAN SLICHTENHORST Geld. gesch. VII boek, bl. 145, VIII boek, bl. 155, *Chronicon Tielense pag.* 376, 377, 386, waar de aanteekeningen van den Heere VAN LEEUWEN verdienen gelezen te worden. Zijn naam wordt in verscheiden Charters van dien tijd gevonden, ook bij MATTHAEUS *de iure gladii*, *pag.* 130, 436. In eene MS. Genealogie, mij medegedeeld door den Heere *van Spaen van Hardenstein*, vinde ik aangeteekend, dat Johan van Vanderick, Ridder, ook de gemelde Gooswijn, en zijne beide zoons verwekt uit N. van Rossem, in de Geldersche Ridderschap ten jaare 1377 waren. Volgens dat geslachtregister was ook in 1369 bekend Alard van Varick, getrouwd met Machtilde van Hoemen of Hoemmen, mede uit een oud Geldersch geslacht. *Zie* II Stuk, bladz. 466. *Zij* lieten na Goossen van Varick, Heere van Varick, die in echt nam Machtilde, dochter van den Ridder Johan van Brakel, en won Hendrik van Varick, wiens eenige dochter Henrika Posthuma ten man kreeg Walraven van Haeften, Ridder, overleden in 1478. Om veele anderen niet te melden, van welken *Pontanus* op de jaaren 1419, 1426, 1436, 1444, 1472, enz. spreekt, en mij aleen-

de letter J. behoorlijk aangewezen wordt, zou men konnen denken aan *Johan van Varick*, zoon van Goosſen van Varick tot Waaijenrade en Klara van den Cruice, die ge-

leenlijk te bepalen tot den tak, waar toe zij, die onder de verbonden Edelen konnen geweest zijn, behoorden; zal ik hier aanmerken, dat *Gooswijn van Varick*, ſedert den jaare 1366 bekend, naliet *Jakob*, die omtrent het einde der veertiende eeuwe getrouwd was met eene dochter uit den huize van Culemborg. Zijn zoon, *Goosſen van Varik*, Schildknaap, Heer van Waaijenrade, trouwde Maria van Weijen van Herwen, en won Johan van Varick. Deze is met Waaijenrade in 1451 beleend. Uit zijn huwelijk met Margriet, dochter van Willem van IJzendoorn en Adriana Cock van Neerijnen, is geſproten *Goosſen van Varick*, Ambtman van de Thieler- en Bommelerwaard, wien uit Johanna, dochter van Johan van den Poll en Maria van Strijen van Zevenbergen, geboren werdt *Goosſen van Varick*, die ter vrouwe nam Klara van den Cruice, en bij zijnen dood, in 1557 voorgevallen, naliet (1) *Kornelis van Varick*, Heere van Waaijenrade, getrouwd met Anna du Jardin de la Motte, volgens anderen, de Lannoij. Zij hadden éénen zoon, *Goosſen van Varick*, in den text vermeld, die uit Geertruid van Gelre verwekte *Karel*, *Jakob*, en *Filips*, Kolonel en Gouverneur van Emmerik, die in echt nam Lubberta van Golſtein, Johans en Margriets van Hoemen dochter, en die won Kornelis, Kapitein en Kommandant der Schans van Voorne, overleden 1662, en Anna, welke ten man kreeg Fredrik van Esſen tot Langeler, Raad des Hofs van Gelre, en in 1677 ſtorf. (2) *Goosſen van Varick*, Drost van Buuren, van wien in den text reeds geſproken is. Deze won uit zijn tweede huwelijk, behalven Goosſen, kinderloos overleden, en twee dochters, Joſine, getrouwd met Adriaan van Malſen, en Margariet, gehuwd aan Don Sanchez de Leva, Gouverneur en Kapitein Generaal van Cambraij, ook Hendrik van Varick, Markgraaf van Antwerpen, wiens afſtammelingen, tot den tegenwoordigen tijd toe, in de gedrukte Genealogien nauwkeurig opgegeven worden. (3) *Filips van Varick*, eerst getrouwd met Aleid Bentink, naderhand met Geertruid de Ruiter, en laatſtelijk met Anna van Steenbergen, dochter van Karel en Geertruid van Renesſe. Uit zijn eerste huwelijk was Klara, welke in haare kindsheid ſtorf, waar door veele leengoederen, te voren aan de geſlachten Bentink en Appeltern toebehoord hebbende, op haaren vader gevallen zijn. (4) *Johan van Varick*, van wien ik, boven in den

getrouwd was met Maria, dochter van Joost van Erp en Margriet van Galen; doch anders, aan zijn' broeder *Goossen van Varick*, eerst Drost te Buuren, naderhand te Diest, eindelijk Amman van Antwerpen, die ter vrouwe kreeg Reine, dochter van Dirk van Assendelft van Bezoijen en Adriana van Nassau, en, na haaren dood, in echt nam Konstantia van Berchem, dochter van Hendrik

den text, gewag maakte. (5) *Peter van Varick*, door anderen Pontus geheten, Gouverneur van Oranje. (5) *Johanna*, Geestelijke. (6) *Margriet*, welke drie mans gehad heeft, Adolf Bentink tot het Loo, Winand van Zalland, en Floris van Boekhoelt. — Met dit uittreksel der MS. Genealogie dient vergeleken te worden, zoo de gedrukte geslachtlijst, te vinden in *Nobiliaire des P. B. tom.* II, *pag.* 581—584, en in *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* V, *pag.* 101—112, als 't gene omtrent dit geslacht gemeld wordt bij CHRISTIJN *Jurispr. Her. part.* I, *pag.* 352, in *Quartiers Généalogiques tom.* I, *pag.* 83, 154, 178, 305, 341. VAN LEEUWEN Bat. ill. bl. 1107. — De MS. Genealogie, gelijk te voren gezegd is, begint met Gooswijn, in de Geldersche geschiedenissen des jaars 1366 bekend; het gedrukte stamregister neemt een' aanvang met Gooswijn, Ridder, die in den jaare 1270 leefde; doch ik vinde, dat Herman van Varick als Ridder op het Tournoijspel te Haarlem verscheen in den jaare 1235, volgens BUTKENS *Annales de la maison de Lijnden, preuves pag.* 13. — De Heer VAN LEEUWEN *not. ad Chron. Tielemse, pag.* 376, schrijft niet te weten, dat iemand uit dit oude Geldersche geslacht, ten minsten die onder de Edelen gerekend wordt, in 't jaar 1789 meer overig was. Hetzelfde moete ik zeggen, zoo veel Gelderland aangaat. Dan, niet lang geleden, woonde te Leijden iemand uit het geslacht *Versijden van Varick.* Men vergelijke *Suite du Suppl. au Nobil. tom.* V, *pag.* 167, 168. Dat meer is, men ziet aldaar, *pag.* 107, 112, en *tom.* III, *pag.* 65, dat dit geslacht noch onlangs in Brabant onder de Edelen en in hoog aanzien was.

drik en van Margriet van der Werve; of (e) aan *Filips van Varick*, die, door zijne huwelijken, naauwe betrekkinge hadt op de geslachten van Bentink en Renesse, waar uit, te voren, ons eenige Bondgenooten voorgekomen zijn; of, eindelijk aan *Goossen van Varick*, Heere van Waaijenrade, Raad en Rekenmeester van Gelderland, gehuwd met Geertruid, natuurlijke dochter van Karel van Gelre; bij welke hij verscheiden kinderen won; gelijk uit de onderstaande aanteekeningen blijken kan.

Ik twijfele niet, of hier wordt iemand bedoeld uit het bekende geslacht DE VENDEVILLE (*), hoewel de naam onderscheidenlijk uitgedrukt staat, zoo op de lijsten der

Vendeville.

(e) Naar de gissinge van den Heere *van Spaen van Hardenstein*.

(*) Het geslacht *de Vendeville* ontleende zijnen naam van een dorp, dus geheten, en vier mijlen van Kamerijk gelegen, en was sedert den jaare 1100 in groot aanzien. De eerampten, door 't zelve bekleed, en de echtverbindtenissen met de oudste en edelste huizen, zijn hier tot getuigen. Men zie LE CARPENTIER III *part. pag.* 216, 239, 451, 1052, 1053. Omtrent den tijd van 't Bondgenootschap leefde Johannes de Vendeville, die eerst Hoogleeraar in de Rechten was, en ten laatsten Bisschop van Doornik. Men zie van hem FOPPENS *Bibl. Belg. tom.* II, *pag.* 744. Indien hij tot dit zelfde geslacht behoorde, was hij echter geen vriend der vrijheid. Dit bleek uit zijn vertrek van Douai,

der verbonden Edelen (f), als bij de Schrijvers (g), die ons berichten, dat een Vendeville, nevens anderen, op den eersten van zomermaand des jaars 1568, ter oorzake van liefde voor de Vrijheid, zijn leven op 't schavot te Brussel verloor. Deze wordt ergens (h) genoemd *Louis*, en beschreven als Thesaurier des Konings te Gent. Noch vinde ik aangeteekend (i), dat hij, als getuige tegen den Graave van Hoorne, in de gevangenisse gehoord is. Dan, indien 'er maar één van dezen naam onder de Bondgenooten geweest is, blijkt van elders

(f) Bij voorb. *Wendeville*, *van de Ville*.

(g) Aangehaald in 't II Stuk, bl. 143, 144.

(h) Antwerpsche Chronijk, bl. 164. Zijn geslachtnaam wordt aldaar, zeer gebrekkig, opgegeven, *Devinde*.

(i) *Procès criminels des Comtes d'Egmont &c. tom.* I, *pag.* 239, waar hij genoemd wordt *le Sn. de Vendeville, prisonnier.*

Douaij, na dat de Nassauschen in die stad de overhand gekregen hadden, en uit zijne verkleefdheid aan Don Jan van Oostenrijk, gelijk ook aan Koning Filips van Spanje. Ten gevalle van welken laatsten, hij zich liet zien in de wederbrenginge van Artois en Henegouwen aan 's Konings zijde; volgens DE TASSIS *lib.* V *commentar. pag.* 295. In de brieven van *Viglius van Aijtta* wordt, op verscheiden plaatsen, tot lof van dezen Vendeville gesproken.

ders (k), dat hier gezien worde op dien Heer de Vendeville, die, den eenëntwintigsten van slachtmaand 1567, door den Raad van Vlaanderen uit alle 's Konings Landen, met verbeurte van alle zijne goederen, om de Geuzerije gebannen werdt, zich toen drie mijlen boven Kamerijk in 't Fransch gebied ophoudende, en die, den achtëntwintigsten van oogstmaand des volgenden jaars, door eenige Spanjaards gevangen op een' wagen binnen Gent gebragt werdt, zijnde wegens de onderteekeninge van 't Verbondschrift te voren gebannen, en omtrent een jaar te Halle gevangen gehouden, doch nu, tot meerdere zekerheid, in 't nieuwe kasteel gezet, om dat de Spaanschen Halle moesten gaan verlaten. Hoe het verder met hem afliep, herinnere ik mij niet aangeteekend gevonden te hebben.

Omtrent J. VERDUSSE (l), of zijn geslacht, *J. Verdusse.*

Z 5

(k) Gentsche geschiedenissen I deel, bl. 103, 128.

(l) Dus wordt zijn naam opgegeven in 't MS. Memoriaal van M. VAN DER HOUVE bl. 392. *Bor* noemt hem *Verdus*.

flacht, kan ik geen zekere berichten geven. Voor de gissinge, dat iemand uit het bekende geslacht *van der Dussen* zou bedoeld worden, vinde ik geen gronds genoeg.

... Vernenburg. Mij is wel gebleken, dat, ook omtrent dezen tijd, het geslacht van VERNENBURG in Brabant en Gelderland luisterrijk was (m); doch niet, of deze Bondgenoot daar toe behoorde.

... Vramerije. Twee Bondgenooten, VAN VRAMERIJE genoemd, staan op de lijsten; doch zij bleven mij in alles onbekend.

Le Conte de Vrede. Wie deze Graaf DE VREDE geweest zij, wete ik niet. Een geslacht van dien naam was, in 't begin der zeventiende eeuwe, te Gro-

(m) CHRISTIJN *Jurispr. Her. part.* I, *pag* 291, LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 800. Ik vinde dit geslacht ook *Virnenburg* genoemd in eene MS. Genealogie, mij door den Heere *van Spaen tot Hardenstein* verstrekt. Zij begint met Hermannus van Virnenburg, Leenman van Trier in 't jaar 1107, en eindigt met Filips Graave van Virnenburg, die in 1535 storf voor zijnen vader, Cuno, die Heer van Saffenberg en Sombref was, ter vrouwe hadt Josina van der Marck, en storf in den jaare 1545.

Groningen bekend (n), doch het voerde den Graaflijken titel niet. Deze aanmerking zou ook gelden, al wilde men *de Vremde* lezen, en aan 't adelijke Vlaamsche geslacht van dien naam (o) denken.

De naam van dezen Bondgenoot, wien ik op eene der lijsten opgegeven vinde WAARDENBORG, wordt elders geschreven *Warenburg* (p), en *Waerdenburgh* (q). Hij zal, denkelijk, geweest zijn uit het Geldersche geslacht Waardenburg, dat zijnen naam droeg naar een adelijk slot, waar van de overblijfsels, bij het dorp Hiern, in de Thielerwaard, noch te zien zijn, en dat met den Huize van Brederode vermaagschapt was (r). Het is niet onwaarschijnlijk, dat deze Bondgenoot dezelfde is, van wien de Graaf *Waardenborg.*

(n) Genealogie van *Ten Berge*, 1 gener., bij FERWERDA II deel 1 stuk.

(o) L'ESPINOIJ *liv.* I, *pag.* 215, *liv.* II, *pag.* 980. *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 152.

(p) Bij BOR in de naamlijst der verbonden Edelen.

(q) Door M. VAN DER HOUVE MS. Memoriaal bl. 392.

(r) WAGENAAR in den Tegenw. staat van Gelderland, bl. 286.

Graaf van Culemborg zich bediende, om eene nadere vereeniginge van Gelderland met Holland en Zeeland te bewerken (s), hoewel hij in de oorspronglijke gedenkstukken, waar uit dit verhaal ontleend werdt, Weerdenburg genoemd wordt.

A. de Wael van Vronestein. ADRIAAN DE WAEL *van Vronestein*, uit een bekend Utrechtsch geslacht (*) gesproten,

(s) Zie hier boven, bladz. 216—219.

(*) *Zeker* genoeg is 't, dat het geslacht *de Wael* uit het Sticht van Utrecht oorspronglijk was, ten minsten aldaar bekend en in aanzien sedert het einde der veertiende eeuwe. In eene MS. Genealogie, waar van ik 't gebruik verschuldigd ben aan den Heere *van Spaen van Hardenstein*, wordt de oorsprong van dit geslacht gezocht in Engeland, waar Thomas Wale, Ridder, omtrent het begin der veertiende eeuwe leefde, en wiens zoon Lubbert gezegd wordt met de Engelsche Prinsesse Eleonora naar Gelderland gekomen te zijn. Dit zou omtrent den jaare 1332 moeten geweest zijn. Men zie PONTANUS *lib.* VII *Hist. Gelr. pag.* 215. Wat hier van zij, 'er is geen twijfel aan, dat dit geslacht zich in twee voornaame takken uitbreidde, die den toenaam van *Moersbergen* en *Vronestein* kregen. Tot welken tak sommigen, in de veertiende en vijftiende eeuwen vermeld door MATTHAEUS *de nobilitate, pag.* 760, *de iure gladii, pag.* 38, 182, 436, BURMAN Utr. Jaarb. III deel, bl. 72, en elders, behoord hebben, kan ik niet bepalen. In de gemelde Genealogie begint de tak van *Moersbergen* met Dirk de Wael, bekend van 1477 tot 1500, en eindigt met Katharina Maria, erfdochter van Adolf de Wael of van de Wael, Heere van Moersbergen, die in 's Lands geschiedenissen genoeg bekend is. Door haar huwelijk met Johan van Oostrum, is Moersbergen in dit geslacht gekomen. Verg. *Connoisfance de la Nobl. d'Utrecht, pag.* 29, en den Tegenw. staat van Utrecht II deel, bl. 312, 313. Ik vinde, dat deze tak in huwelijk verbonden geweest is met de geslachten van Drakenborch, Brakel, Zuijlen van Vleuten, Oem van Wijngaerden Brienen, Ripperda, enz. — De tak *de Wael van Vronestein* neemt

ten, zoon van Lubbert de Wael, Heere van Vronestein (t), en van Maria van Raephorst, dochter van Johan en Heilwig van Culemborg, betoonde zich een' vriend der

(t) Met deze heerlijkheid werdt hij in 't jaar 1523 beleend, en zijn zoon Adriaan in den jaare 1547. Zie *Connoisfançe de la Noblesse d'Utrecht*, *pag.* 30. Vronestein, of Vronijstein, was sedert 1412 tot 1692 onder de bezittingen van dit geslacht, volgens den Tegenwoordigen staat van Utrecht II deel, bl. 180.

neemt een aanvang met *Louis*, zoon van Lubbert, bovengemeld, die de voor-bet-oud-overgrootvader van den Bondgenoot was. Zijn zoon en kleinzoon voerden ook den naam van *Louis*. De laatste hadt ter vrouwe Machteld van Wulven. Deze, of zijn vader, schijnt Vronestein eerst in bezit gekregen te hebben. Men zie *Connoisfance de la N. d'Utrecht*, *pag.* 30, en Tegenw. staat van Utrecht II deel, bl. 180. Hij liet, behalven andere kinderen, na *Lubbert de Wael*, die, uit Alida van Driebergen, verwekte *Willem de Wael*, in 't jaar 1520 en 1521 Hoofdschout van Utrecht, volgens gemelde *Connoisfance*, pag. 68. Deze won, bij Heilwig van der Borch, *Lubbert de Wael*, getrouwd met Maria van Raephorst, en vader van den *Bondgenoot*, die verscheiden broeders en zusters hadt: onder welken waren *Willem*, eerst getrouwd met Kornelia van Renesse van Moermont, naderhand met Maria van Winssen; *Margriet*, welke ten man kreeg Steven van Brakel. Zij overleedt in 't jaar 1604, en in 't MS. Geslacht- en wapenboek van G. VAN RIJCKHUIJSEN IV deel, bl. 175 vinde ik haare vier kwartieren te recht opgegeven: de Wael van Vronestein, van der Borch; Raephorst, Culemborg. De *Bondgenoot* nam ter vrouwe Beatrix de Voocht van Rijneveld, en liet *twee* zoons na. De *jongste*, *Lubbert de Wael*, gehuwd met Katharina de Jode van Hardinxveld, dochter van Arent en Maria Boisot, liet verscheiden kinders na, doch die allen, ééne dochter uitgezonderd, den zoogenaamden geestelijken staat der Roomsche kerke ombelsden. Onder dezen was ook Willem, van wien FOPPENS spreekt, *tom.* I *Biblioth. Belg. pag.* 425, doch die niet vermeld wordt in het *Trajectum*

der Vrijheid en van den waaren Godsdienst. Dit bragt hem in de gevangenisse en op 't schavot. Terwijl hij, te Utrecht, gevangen zat, werdt hij als getuige gehoord tegen den Graave van Hoorne (u). Hij zelf werdt

Gevangen.

Zijne be-

(u) *Procès criminels des Comtes d'Egmont &c. tom.* I, *pag.* 240.

lectum Eruditum van BURMAN. De *oudste*, *Fredrik de Wael* hoeft, uit zijnen echt met Johanna van Amstel van Mijnden, nagelaten *Gerrit de Wael*, Heere van Vronestein en Woudenberg. In den jaare 1608 kreg hij ter vrouwe Willemina van Amstel van Mijnden, dochter van Joost, Heere van Loenersloot, en van Willemina van Voorst van Doornenburg, en verwekte negen kinderen, *Fredrik*, *Adriaan*, *Joost* met wiens dochter de MS. Genealogie eindigt, *Willem*, *Johan*, *Josina*, *Beatrix*, *Filipotte*, en noch eene ongenaamde dochter, welke 1679 overleden en te Utrecht met zestien kwartieren begraven is. Behalven de gemelde, vinde ik noch de huwelijksverbindtenissen van den tak *de Wael van Vronestein* met de geslachten van der Linden, van Voorn van Vianen, Groenewoud, Alendorp; Leeuwenberg, Zuijlen van Nijevelt, Broeckhuijsen, Cuijck; Everdingen, van Lijnden, Horion, Ittersum, Geloes; Scherpenzeel tot Rumpt. — Beide de takken des geslachts de Wael worden gezegd uitgestorven te zijn, in *Connoisance de la Nob. d'Utrecht pag.* 39, 62. Niet onbewust zijnde, hoe hachelijk het zij, van eenig uitgebreid geslacht met verzekerdheid te zeggen, dat hetzelve in 't manlijke geheelenal uitgestorven zij, late ik dit gezegde voor rekeninge van dien Schrijver. Men zou, echter, vruchteloos, daar tegen inbrengen, dat sommigen, die den naam *de Wael* voerden, noch in deze eeuwe onder de Edelen bekend waren, volgens *Nobiliaire des P. B., tom.* II *pag.* 792; want uit de opgave van 't wapen, en van elders, blijkt genoegzaam, dat zij behoorden tot een ander adelijk geslacht, *de Waele*, *de Wael*, of *de Wale* geheten, in Vlaanderen en Brabant eeuwen lang bekend, en waar toe de Leijdsche Hoogleeraars *Walaeus*, vader en zoon, behoorden. Men zie *Vita A. Walaei, praefixa ipsius operibus*, *pag.* 7, en DE LA RUE Gelett. Zeeland, bl. 261.

werdt door den Provoost des Hofs van Utrecht beschuldigd, dat hij met zekere verbonden Edellieden eene verbindtenisse gemaakt hadt, strekkende ten achterdeele van 's Konings hoogheid, wijders, dat hij daarenboven, zelfs gewapend zijnde, ter predikatie van de nieuwe Religie geweest was, en zich anderzins met de voorgaande beroerten gemengd hadt. Om welke redenen hij, als schuldig aan de misdaad van gekwetste majesteit en opstand, veroordeeld werdt, om, op uitdrukkelijken last van Alva en zijnen Raad, met den zwaarde gedood te worden, onder verbeurte van alle zijne goederen (v). Ik heb aangeteekend gevonden (w), dat Adriaan de Wael, in den jaare 1545, een vergifnisbrief van Keizer Karel ontfing, die hem verleend werdt, om dat hij, ten tijde der wervinge van Maarten van Rossem, in Gelderland en op het huis ter Leede geboren was. Door zijn huwelijk met Beel of Beatrix de Voocht van Rijneveld, is deszelfs geslacht voortgeplant; doch, zoo veel ik wete, leeft 'er

Beschuldigingen.

Onthoofd, den 25 Aug. 1568.

(v) Sententien van Alva, bl. 324. BRANDT Hist. der Reformatie I deel, bijvoegselen bl. 56.

(w) MS. Genealogie.

-er nu niemand meer van zijne afstammelingen.

. . . de Wasbeq.

De meeste naamen der Bondgenooten zijn op de lijst, van waar ook DE WASBEQ ontleend is, zeer gebrekkig of bijna onleesbaar geschreven. Van hier mede zoo veele verschillende lezingen van dezen naam; gelijk ik elders (x) aanteekende. Deze onzekerheid houdt mij te rug van alle gissingen.

T. Walles.

TJERK WALLES (y), Burgemeester te Leeuwarden, heeft veel roems in de Friesche geschiedenissen van dezen tijd, in welke zijn naam, sedert den jaare 1562, onder de begunstigers der Vrijheid en van den gezuiverden Godsdienst meermaals met grooten ophef gemeld staat. Gelijk hij reeds te voren hadt doen zien (z), dat de algemeene belangen hem ter harte gingen, zoo bleek

(x) Bijlaagen, bladz. 28.

(y) In Latijnsche schriften wordt hij *Tarquinius Vallesius* of *Valesius* genoemd. Eer ik hem beter kende, gaf ik ook zijnen naam dus op, in 't I Stuk, bl. 157.

(z) WINSEMIUS *lib.* I *Histor. pag.* 41.

bleek dit allerduidelijkst, deels, door de onderteekeninge van 't verbond der Edelen en zijne standvastige verkleefdheid aan die verbindtenisse; deels, door zijnen ijver voor den Godsdienst, in welks beoefeninge hij zijnen stadgenooten ten voorbeelde verstrekte. In herfstmaand des jaars 1566, deedt hij, in eene plegtige vergaderinge op 't Raadhuis, dit gewigtig voorstel: „ Dat wij u hier ontbooden, hier perste ons de nood toe; en 't was uwer vroomheid te kort gedaan, poogde ik u daar in te onderrichten. Zelfs is 't u overgenoegzaam bewust, dat de tijd rijpt, om te denken op herstellinge van Stads welvaart, de veiligheid van 't gewisse, 't handhaven der wetten, en de behoudenisse van goed en leven; die, door de onbepaalde heerschappije en den opgeblazen hoogmoed van de Spaansche dwingelanden, staan vernietigd te worden. Veele woorden over dit stuk den hals te breken, schat ik onnut; doch een spoedig hulpmiddel niet ongeraden. Aanvang te maken met de zorge voor onze zielen, als 't opperste goed der menschen, is een heilig werk. Mijn raad houdt derhalven, dat wij 't prediken van GODS Woord, dus lang in

Doet een belangrijken voorslag aan die van Leeuwarden.

in 't heimelijke gedreven, zonder angst, zonder omzien van Hof of Stadhouder, in 't openbaar aanvaarden. Het is dan hoognoodig, dat wij den beeldendienst afschaffen, en dien uit onze oogen, harten en kerken weren, op dat wij alzoo eene plaatse verwerven, gezuiverd van alle bijgeloof en afgodenëer, en volkomenlijk ontheft van de vuiligheid der mispapen, om GOD met een' oprechten pligt, tot gerusthied van ons gewisse en de eeuwige zaligheid, te loven. Gelegenheid is 'er nu toe geschapen, om die zelfde met den Paus en zijne onschriftmatige bijpaden ten Lande uittedrijven. Een rechtvaardige ijver en 't afzijn van Aremberg leiden 'er ons als met de hand henen. De knechten, dien wij de poort voor 't hoofd sloten, zullen 't niet storen, en 't gevoelen van de Gemeente stemt het toe. Eenige weinigen mogen 't wraken, maar hebben geen kracht, om het te stuiten, indien wij ijlen en ons bedienen van het voordeel des tijds. Dus is mijne meening, dat wij 't ten naasten nacht aanvangen, en, op dat de moedwil van 't ongeregeld graauw geen hinder geve, de schutterije daar bijvoegen. Doch 't zij den gilden veroorloofd

hun-

hunne schilderijen, tafelen, duaalen, kandelaars en dergelijke dingen, alvorens wegtedragen: het overige worde, ten believe van de uitvoerders van dat werk, afgebroken. Hoe nu uwe harten dit mijn opzet beaangenamen, verlange ik te hooren". Zijn voorstel werdt goedgekeurd en ter uitvoer gebragt. Eerlang begon de openbaare prediking van 't Euangelie en de bediening van 't Nachtmaal, naar de wijze der Kalvijnschen. Walles was daar bij tegenwoordig, en de eerste, die 't Avondmaal in de kerke genoot (a). Het kon niet anders, of zijn gedrag moest aan Aremberg op 't hoogste mishagen! Hij bleef echter standvastig; en binnen Leeuwarden, zoo lang hij kon. Wanneer de Hervormde Predikanten gedwongen werden, die stad te verlaten, schroomde hij niet, dezelven uitgeleide te doen en te bemoedigen (b). Binnen weinige dagen moest hij hen volgen. Want, de heftigste ijveraar voor den vrijen en openbaaren dienst van Gods Woord,

Bevordert den waaren Godsdienst, ook door zijn eigen voorbeeld.

Verlaat Leeuwarden.

Aa 2 zijn-

(a) GABBEMA Verhaal van Leeuw., bl. 451 — 454, 457. WINSEMIUS *lib.* I *Histor. pag.* 70.

(b) WINSEMIUS *l. c. pag.* 80, 81.

zijnde, en een groot voorstander van 't tijdelijke en eeuwige welvaren van de gemeene burgerschap, voorspelde hij zich niet veel goeds van Arembergs onverzettelijken toorn, die hem dagelijks met het eene of andere dreigde; hij verliet dan Leeuwarden, en begaf zich naar Amsterdam; hier werdt hem, in naam van den Raad, door den Burgemeester Joost Buijk, gevolgd van twaalf lijfstrauwanten, bij herhalinge aangezegd, eerst op eene geldboete, naderhand bij lijfs verbeurte, de stad te ruimen; toen vertrok hij, over zee, naar Embden, en vondt hier een aantal van zijne Land- en Stadgenooten, mede uit vreeze voor den nadruk van Arembergs grimmende woede derwaards geweken (c). Na zijne komste in die stad, vinde ik niets van hem gemeld, dan dat hij, op last van Alva, meer dan eens ingedaagd werdt; vervolgens openlijk gebannen, met aanplakkinge van zijnen naam; en met waarschouwinge aan elk, om zich voor eenig verkeer met hem te wachten. Zijne misdaaden werden dus opgeteld en van den Raadhuize afgelezen. Hij

Wordt niet geduld te Amsterdam.

Komt te Embden, den 19 Maart 1567.

Wordt gedagvaard en gebannen, 1568.

(c) GABBEMA bl. 486, 487. WINSEMIUS *lib.* II, *pag.* 90.

Hij was de roervink van alle moeijenissen, die eenigen tijd binnen Leeuwarden in zwang gingen; hij hield de hand aan 't nieuwe verbond en den versch opgeworpen' Godsdienst; hij was de insteller van de sluipvergaderingen des volks, en een verwoester van kerk- en godshuizen; den soldaat hadt bij het inkomen ter poorte verhinderd, ten spijt en zelfs in 't gezicht van den Stadhouder, bevelende de sleutels en derzelver hoede aan 't oproerige graauw; de valsche Leeraars hadt hij ter kerke en op den stoel gevoerd, met de wapenen in de vuist, die ongeoorloofd zijn te voeren, dan bij last en tot beschermipge van zijnen Landsheer, wien zoo dier een eed van trouwe gestaafd was (d). In hoe verre die beschuldigingen al of niet gegrond waren, kan uit het verhaalde genoegzaam opgemaakt worden. Waren de eigenhandige aanteekeningen van dezen verdienstlijken Burgemeester noch in wezen (e), of mij onder 't oog gekomen, zij

Beschuldigingen tegen hem.

(d) GABBEMA bl. 508. WINSEMIUS *lib.* II, *pag.* 99, 115. Charterboek van Friesland III deel, bl. 726, 753.

(e) Ik zie, dat GABBEMA, bl. 457 en 512, zich

zij zouden ons, zonder twijfel, veele merkwaardigheden, hem en de geschiedenissen van zijnen tijd betreffende, konnen opleveren.

Van Welle.

Gebannen

Houdt briefwisselinge met Oranje.

Naauwlijks valt 'er twijfel aan, of de Bondgenoot VAN WELLE was dezelfde, die, sedert de komste van Alva, ten Lande uitgeweken was, en door hem gebannen werdt (f), als schuldig aan de misdaad van geschonden oppermogendheid Dit vonnis schrikte hem niet af, om, in den jaare 1570 en volgende, door briefwisselinge met den Prinse van Oranje, bedacht te blijven op 's Lands verlossinge (g). Minder zeker is 't, tot welk geslacht hij behoorde, en, of hier bedoeld worde Gerrit Spierinck van Wel, die, gelijk mij door den Heere *van der Craght* bericht is, in 't jaar 1572 van den Prinse van Oranje eenige mor-

zich op deze aanteekeningen beroept, en 'er een scherp grafschrift op Jan van Ligne, Graave van Aremberg, door *Tjerk Walles* in 't Latijn en Nederduitsch opgesteld, uit ontleent.

(f) VAN METEREN III boek, bl. 49.

(g) VAN METEREN III boek, bl. 59, waar hij genoemd wordt *de Heere van Wel.*

morgen lands in 't land van Heusden gekocht heeft, dan, of men te denken hebbe aan iemand uit het geslacht *Welle*, dus geheten naar eene heerlijkheid van dien naam in Noordbeveland (h), en waar toe behoorde Nikolaas van Welle, getrouwd met Margareta van Cats, wier afstammelingen den toenaam van Cats bij dien van Welle gevoegd hebben, en van welken ook eenigen als Maarschalken van Montfoort in 't Sticht van Utrecht gemeld worden (i). Indien deze Bondgenoot uit dat geslacht van Welle herkomstig was,

 zal

(h) SMALLEGANGE Chron. van Zeeland, bl. 756; die, in de verklaringe der Zeeuwsche Wapenkaart, het geslacht *van Welle* ook onder den ouden Zeeuwschen Adel telt. Men vindt echter niemand daar uit vermeld onder de Zeeuwsche Edelen in de zestiende eeuwe, veel min bij den aanvang der Nederlandsche beroerten en ten tijde van 't Bondgenootschap. Jonker JAKOB VAN GRIJPSKERKE, in zijn onwaardeerbaar MS. Graafschap van Zeeland, XI hoofdst., vermeldt onder de Edelen, die echter op de lijst, uit de Abdije te Middelburg gekomen, niet bekend staan, ook *Welle van Cats*, doch allen, die hij noemt, zijn in Holland geweest, schoon uit Zeeland oorspronglijk, en hij beroept zich op *van der Houve* en *van Goutboeven*. Men vergelijke het Hoogadelijk Zeeland, door mijnen Vader uitgegeven.

(i) VAN LEEUWEN Bat. ill. bl. 901, 902.

zal men, echter, hem liever onder de Hollandsche of Utrechtsche teekenaars van 't verbond der Edelen moeten tellen, dan hem voor den eenigen Zeeuwschen onderteekenaar van dat verbond houden (k).

... Werdenburg. De Bondgenoot WERDENBURG zou mij, denkelijk, onbekend gebleven zijn, zoo niet twee kundige vrienden (l) mij met hunne aanteekeningen voorgelicht hadden. In Gelderland bloeide, ten dezen tijde, een geslacht *Werdenburg*, somtijds ook *Weerdenburg* (m) genoemd, zijnde een tak afkomstig uit dat van *de Cock* (*). Volgens

(k) Vergelijk het I Stuk, bladz. 190.

(l) De Heeren *van Spaen van Hardenstein* en *van der Cragbt*.

(m) Men zou dus ook op dezen Bondgenoot konnen toepassen, wat ik, hier boven bladz. 363, 364, omtrent *Waardenborg* aanteekende.

(*) Het geslachtregister, berustende onder den Heere *van Spaen van Hardenstein*, begint met *Gerhard de Coek*, Heere tot Werdenburg, Hien en Neerijnen, in de Geldersche geschiedenissen des jaars 1317 bekend, en getrouwd met Elisabet van Cuijck van Boxtel. Behalven andere kinders, heeft hij nagelaten *Johan de Cock van Werdenburg*, Ridder, Erf-hofmeester van Gelderland, die ter vrouwe nam Agnes van Buren. Deze was de bet-over-oudgrootvader van Derk, in den text gemeld. Zijne nakomelingen noemden zich *van Werdenburg*, met achterlatinge van den ouden stamnaam *de Cock*. Zijn zoon, *Sweder van Werdenburg*, Ridder, Heer van Ophemert, zat ten jaare 1377 in

de

gens hunne aanwijzinge, zal hier bedoeld worden, of, Derk van Werdenburg, in 't jaar 1552 Raad des Prinsen van Oranje en Rentmeester ter Lee, of, zijn zoon Adam van Werdenburg, Hopman en Gouverneur van Wachtendonk. De eerste gissing heeft groote waarschijnlijkheid, indien Derk, volgens 't geslachtregister, niet voor den jaare 1577 overleden is. Dan, was hij, ge-

 lijk

de Ridderschap van Gelderland, en kreeg ter vrouwe eene dochter uit den Huize van Polanen; bij welke hij won *Derk van Wardenburg*, beschreven in de Geldersche Ridderschap, van wien PONTANUS op 't jaar 1419 spreekt, ... die in echt nam Aleid van Drongelen. Uit deze ouders is geboren *Sweder van Werdenburg*, die, nevens anderen, wegens 't volbrengen der bevelen van Hertoge Arnoud, in den jaare 1444, te Nijmegen gevangen gezet werdt, gelijk die zelfde Schrijver aanteekent, en die bij Henrika of Beatrix van Vianen tot Rijsenburg verwekte *Derk van Werdenburg*, vader van *Derk*, in den text gemeld. Derk, Sweders zoon, trouwde op zijn doodbed met eene bijzit, welker geslachtnaam onbekend is. Derk, de zoon, nam ter vrouwe Isabelle van Diemen, en liet na *Adam van Werdenburg*; die eerst trouwde met Elisabet van der Voordt, naderhand in 1604 met Anna van Renesse, dochter van Adriaan van Renesse, Heere van Wulven en Wilp, en van Anna van Meerten van Abkoude. Uit het eerste huwelijk was *Derk van Werdenburg*, Kolonel, buiten 's Lands overleden in 't jaar 1657. — Omtrent gelijktijdig met Adam van Werdenburg leefde *Johan van Werdenburg*, die ook een na-achter-kleinzoon was van Derk van Werdenburg en Aleid van Drongelen, doch wiens overgrootvader was Johan van Werdenburg, Heer van Ganfoijen en Ensprijk. Hij was getrouwd met Anna Mom. De kwartieren vinde ik dus opgegeven: Werdenburg, Erp, Zuijlen, Tuijl, Haesten, Bronkhorst, Scherpenzeel, Beest van Renoijen; Mom, Cock van Delwijnen, Poll, Boekholt, Boedberg, Mekeren, Balveren, Hemert. — Behalven de gemelde, zijn mij nog de volgende *allianties* voorgekomen, Zalland, Egmond, Schenck, Pieck, Weerde, Pauw, Isendoorn, Zuijlen van Nijevelt tot Hoeflaken, van der Horst, Lanscroon, Ravesschot, Berchem, Haamstede, Appeltern.

lijk ik elders vinde, juist twintig jaaren vroeger gestorven, zoo spreekt het van zelfs, dat de laatste gissing den voorrang verdient.

W. Wilts. Wie W. WILTS geweest zij, is mij niet bekend; en ik durve geen gebruik maken van verscheiden gissingen, die mij medegedeeld zijn, om dat zij te veel afwijken van dezen naam, die, op twee onderscheiden lijsten der verbonden Edelen, eveneens opgegeven wordt.

F. van Wingelen. FILIPS VAN WINGELEN is mij beter bekend in zijn beklagelijk uiteinde, dan in zijne afkomste. Want, zoo zijn geslacht onderscheiden was van dat *de Wingles* (n), kan ik 'er niets van berichten. Het verdient onze opmerkinge, dat de naam van dezen Bondgenoot, bij zijne tijdgenooten en latere schrijvers, verscheidenlijk opgegeven wordt, *van Wingel*, *de Wingle*, ook *van Wingen*. Na dat hij zich bij de Bondgenooten gevoegd hadt, ondervondt hij, hoe veel vertrouwens zij in hem stelden, ook door

Geacht bij de Bondgenooten.

(n) LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 1071, uit wien ook blijkt, *pag.* 730, dat het geslacht van *de Wingles* met dat van *de Levin*, omtrent dezen tijd, vermaagschapt was. Men zie noch *Quartiers Généalogiques tom.* I, *pag.* 173.

door hem te zenden naar de Graaven van Egmond en Mansfeld, ter bevorderinge van de wezenlijkste belangen den Hervormden te Valenchijn (o). Niet minder ondervondt hij den bloedgierigen haat van Alva, die hem deedt vatten en te Vilvoorden gevangen zetten. Toen werdt hij tegen den Graave van Hoorne gehoord (p), eerlang zelf ter dood verwezen, en te Brussel op 't schavot onthalsd (q). Gehaat bij Alva. Onthoofd, den 1 Junij 1568.

DEITZE WINGIA (r) was in den jaare 1557 Schepen te Leeuwarden (s), en ten tijde D. Wingia.

(o) BOR III boek, bl. 99 [141], IV boek, bl. 147 [207].

(p) *Procès criminels* &c. *tom.* I, *pag.* 239.

(q) Zie de Schrijvers, aangehaald in 't II. Stuk, bl. 143, 144. Verg. F. AB AIJTTA *epist. ad Hopperum*, *pag.* 428.

(r) De voornaam wordt gespeld, *Deitz*, *Deitze*, *Doijtze*, en in 't Latijn *Dionysius*. De Heer *E. M. van Burmania* twijfelde niet, of *Wingia* en *Winia* was één en hetzelfde geslacht. Trouwens, *Fredrik van Intbiema*, zijn vriend en tijdgenoot, noemt dezen Bondgenoot *Winia*. Bij GABBEMA, Verhaal van Leeuwaarden bl. 464, wordt hij geheten *Doijtze Wijngie*.

(s) Is die hoedanigheid stondt hij, met den Burgemeester Seerp Hania, als getuige over het tes-

tijde der Nederlandsche beroerten, Geheimschrijver van die stad, in welke hoedanigheid hij die nadrukvolle en vrijheidlievende aanspraak aan de schutters deedt, welke ik reeds elders (t) geheel opgegeven heb.

Ingedaagd en gebannen. Alva en zijn Raad oordeelden gronds genoeg te hebben, om hem, na zijn vertrek uit Friesland, te dagvaarden, te bannen, zijn goed aantetasten, en elk tegen alle verkeer met hem bij openbaare aanplakkinge te waarschouwen (u). Gelukkig was 't

Houdt zich op in Oostfriesland, voor Wingia, dat hij in Oostfriesland (v) eene veilige schuilplaatse tegen Alva's woede vondt, gelijk zoo veelen van zijne Land-

ge-

testament van Jr. Upço van Burmania, Keizerlijken Raad. MSS. Aanteekeningen van den Heere *U. van Burmania*.

(t) In 't II Stuk, bladz. 54—57. Men vindt dit treffend stuk ook bij GABBEMA, aangeh. pl. bl. 464—466, die, misschien, de eigen woorden van Wingia opgeeft, terwijl ik de Latijnsche opgave van *Winsemius* volgde.

(u) WINSEMIUS *lib.* II *Histor. pag.* 90, 114. Charterboek van Friesland III deel, bl. 453, 737.

(v) E. VAN INTHIEMA zondt zijne *Querela Hollandiae ad Gulielmum Comitem de Marca*, met een Latijnsch puntdicht, in 't jaar 1575, *ad nobilem et candidum virum Dionysium Winia, Frisium Occidentalem, nunc propter Patriae privilegia apud Frisios Orientales exulantem.*

genooten, zelfs eenigen van zijne bloedverwanten. Onder de laatsten behoorde Hessel van Oosthem (w), de schoonbroeder van Wingia, als die beiden getrouwd waren met dochters van Bocke van Burmania (x).

FRANÇOIS WOLBOK is mij op de eigenhandige naamlijst der Bondgenooten (y) voorgekomen, doch op geen andere, en mij in zijn geslacht en bedrijf onbekend gebleven. F. Wolbok.

BERNT WTEN ENG (z), Zoon van Fredrik en Agnes van Renesse van Baer, was uit een oud en edel geslacht in 't Sticht van Utrecht (*), en ijverde met standvastig- B. Wten-eng.

(w) Zie hier boven bladz. 198, 199.

(x) MSS. Aanteekeningen van den Heere *E. M. van Burmania*; waar uit wij noch gebleken is de huwelijksverbindtenis der Wingia's met Aijlva, Galama en soortgelijke Friesche geslachten.

(y) In de Bijlaagen, bladz. 23.

(z) Dus schrijft hij zelf zijnen naam op de oorspronglijke lijst der Bondgenooten, in de Bijlaagen, bl. 22.

(*) Behalven 't gene ik in gedrukte werken gevonden heb, kan ik mij, in 't bericht omtrent dit geslacht bedienen van de MSS. Aanteekeningen der Heeren *van Spuen van Hardenstein, van der Capellen tot de Marsch, van der Crught* en

tigheid voor Vaderland en Vrijheid. Want; hoewel Alva een vonnis van banninge tegen [illegible] hem [illegible]

Gebannen, 17 Aug. 1568.

en *Visser*, vooral van de gedeeltelijke stamregisters, door de twee eerstgemelden mij medegedeeld. De naam van dit geslacht wordt verscheidenlijk gespeld, *Wten Eng*, *Uten Eng*, *Uijten Eng*, *Uitten Eng*, *Utten Eng*, *Uit den Eng*, *van den Eng*, enz. Het is, gelijk de geslachten *van der Haer* en *van den Ham*, afkomstig uit den Huize van Woerden, en ontleent zijnen naam van 't Huis *den Eng*, bij Utrecht gelegen, en gesticht door een' jongeren zoon uit het geslacht van Woerden, wiens nakomelingen, den ouden stamnaam achterlatende, zich alleenlijk naar dat Kasteel, benoemden. Uit eene oude Genealogie blijkt, dat met dit Riddermatige huis verlijd zijn geworden (1) Beernd Uijtten Eng, Ridder, getrouwd met Lijsbeth van Putten, 1349, die onder de Ridders in 1375 bezegelde den Stichtschen Landsbrief van Bisschop Arend van Hoorn, MATTHAEUS *de Nobilitate*, *pag.* 737, 799, 986; (2) Klaas Uijtten Eng, Beernds zoon, 1395; (3) Melis Uijtten Eng, Ridder, jonger broeder van Klaas, 1423, die getrouwd was met Katharina van Limbeeck, en in 1436 bezegelde den verbandbrief bij Rudolf van Diepholt, Postulaat te Utrecht, tegen Walraven van Meurs, en van wien MATTHAEUS meldt, *de Nobilit. pag.* 279, 349, *de iure gladii*, *pag.* 182, 408; (4) Beernd Uijtten Eng, Melis zoon, 1425, wiens vrouwe was Klazina van Hardenbroeck, MATTHAEUS *de Nobil. pag.* 825; (5) Melis Uijtten Eng, zijn zoon, 1434, die getrouwd was met Aue Grauwerts, MATTHAEUS *de iure gladii*, *pag.* 480; (6) Beernd Uijtten Eng, zijn zoon, 1466, die eerst in echt kreeg Beatrix van Zuijlen van Nijevelt, daarna B. van Culemborg; (7) Melis Uijtten Eng, zijn zoon uit het tweede huwelijk, getrouwd met Janne Taets van Amerongen; (8) Fredrik Uijtten Eng, broeders zoon van Melis, verlijd met den Eng in 1546, die in echt hadt Agnes (elders Anna geheten) van Renesse van Baer (Johans en Adriana van Borsselè dochter). Deze, als gemagtigde uit de Ridderschap, teekende den 23 Jan. 1579 de Unie van Utrecht. *Zijne* zoons waren Beernd en Amelis. (9) Beernd Uijtten Eng, in 1555 met den Eng verlijd. Deze is de Bondgenoot Bernt Wten Eng. (10) Amelis, broeder van Beernd, getrouwd met Johanna t' Seraerts. (11) Anna Uijtten Eng, dochter van Amelis, werdt in 1600 met dit Huis verlijd, en bragt het, door haar huwelijk, aan Fredrik van *Zuijlen* van Nijevelt, Heere van Aartsbergen, wiens vader, Willem, mede onder de verbonden Edelen was. Nader-

hem teekende, om dat hij 't verbond der Edelen geteekend, hunne vergaderinge te S. Truijen bijgewoond, onder den Heere van Brederode gediend, en getracht hadt Vianen van buskruid te voorzien (a), kwam hij echter, bij de eerste bekwaame gelegenheid, naar deze Landen te rug, en voegde zich bij Adriaan van Swieten, ten tijde der inneminge van Gouda (b). Nader-

Helpt Gouda verzekeren, 1572.

(a) Sententien van Alva, bl. 107, 111.

(b) BOR VI boek, bl. 275 [378]. VAN METEREN IV boek, bl. 66. HOOFT VI boek, bl. 253.

verhandelis den Eng, door koop, gekomen aan de geslachten van Ruijsch en Egmond van der Nijeburg; volgens *Connoissance de la Noblesse d'Utrecht*, *pag.* 9. — Reeds omtrent 't midden der dertiende eeuwe, was dit geslacht onder de Riddermatige bekend. Bij VAN DE WATER in 't Utr. Plakaatboek I deel, bl. 283, wordt, in de lijst der oude Ridderschap, in Keizerlijke, Bisschoplijke en andere brieven, op 't jaar 1259 gevonden ..... *Uijten Eng*, *Ridder*. — Wijders blijkt uit de MS. Genealogie, dat *Fredrik*, hier boven N°. 8 vermeld, vier broeders hadt, *Amelis*, getrouwd met Wilhelma van Doornick, *Beernd*, Dom-Kanonik te Utrecht; *Kornelis*, en *Jakob*, Deken van S. Pieter en Vicarius des Bisschops van Utrecht, en ééne zuster, *Engel*, welke in 1537 ten man kreeg Adriaan van der Boeckhorst. — De Bondgenoot hadt twee broeders, beiden *Amelis* genoemd, waar van de *eerste* getrouwd was met Sara, natuurlijke dochter van Reinoud van Brederode, weduwe van N. van Egmond van Merestein, de *tweede* met Johanna t' Seraerts, en overleden in 1580, nalatende éénen zoon, Beernd of Bernard, gestorven 1600, en ééne dochter, Anna, boven n°. 11 gemeld, en 1625 overleden, met welke de twee MSS. Genealogien eindigen. Noch hadt de Bondgenoot ééne zuster, *Odilia*, welke ten man kreeg Johan van Culemborg. — Behalven de gemelde aanzienlijke huwelijksverbindtenissen, zijn mij noch voorgekomen die met de geslachten Drakenborg, Plaines, Borre van Amerongen, Mekeren, Ruijsch, Oeindt, Amstel van Mijnden en Vos van Avezaat.

derhand vinde ik geen gewag van hem in 's Lands geschiedenissen; doch uit eene oude geslachtlijst is mij gebleken, dat hij

Onthoofd. door de Spaanschen te Arnhem onthoofd is, zonder dat de reden en 't jaartal uitgedrukt worden. Hij volgde het voetspoor van zijnen braaven vader, die hem overleefde, in de Staaten van Utrecht zat, en in hunnen naam de vermaarde Unie in den jaare 1579 teekende (c).

7. Wulp. Hoewel er in vroegeren tijd ook een geslacht *Wulp*, *Wulpen* of *Wullep* schijnt geweest te zijn (d), komt het mij echter ten hoog-

(c) BOR XI boek, bl. 300 [893], XII boek, bl. 25 [951], waar hij genoemd wordt een Stichtsch Edelman van ouden geslachte, XIII boek, bl. 81 [21], 87 [29]. Verg. BONDT over de Unie van Utrecht, bl. 17.

(d) Joost Kasper van Renesse telde onder zijne zestien kwartieren, van vaderlijke zijde, ook *Wullep*; volgens VAN LEEUWEN Bat. ill. bl. 1063, 1064. SMALLEGANGE, in de beschrijvinge der Wapenkaart van Zeeland, noemt *van Wulpen* onder de oude Zeeuwsche edele geslachten; doch ik heb nergens anders, in gedrukte of ongedrukte gedenkschriften, Zeeland betreffende, een geslacht van dien naam en onderscheiden van dat van Renesse, onder de Zeeuwsche Edelen, konnen ontdekken. Doch in Brabant en Vlaanderen bloeide, in de XVI eeuwe, een geslacht *van Wulpen*. Zie *Recueil Généal. de Fam. orig. des P. B. pag.* 274.

hoogsten waarschijnlijk voor (e), dat met den naam van J. WULP bedoeld worde *Jan van Renesse*, Heer tot *Wijlp* of *Wulp*, van welken Bondgenoot te voren (f) bericht gegeven is; en die ook elders alleenlijk *Wulp* genoemd wordt (g). Deze gissing schijnt te aannemelijker, om dat de naamlijsten der verbonden Edelen, die van *J. Wulp* gewagen, zwijgen van *Jan van Renesse*, Heere tot Wijlp, en in tegendeel op de lijsten, waar deze gemeld staat, van *J. Wulp* niet gesproken wordt (h).

Is, denkelijk, J. van Renesse, Heer van Wijlp.

KORNELIS VAN WIJNGAERDEN was een zoon van

K. van Wijngaerden.

BB

(e) De Heeren *Wagenaar* en *van der Cragbt* hebben mij in deze gissinge, in hunne MSS. Aanteekeningen, bevestigd.

(f) In dit III Stuk, bladz. 250—255.

(g) Bij MATTHAEUS *de fundat. et fatis Ecclesiarum*, *pag.* 226.

(h) Zie het I Stuk bladz. 254, vergeleken met bl. 258. Bij BOR leest men, in sommige uitgaven, *Wulpa*; doch dit is, vermoedelijk, een drukfeil voor *Wulpen*. Onder de Edelen, die door Alva gebannen zijn, worden door VAN METEREN III boek, bl. 49, opgeteld en bij elkander geplaatst *Renesse, geëxecuteert te Utrecht*, en *Wulp*. De eerste is *Gerrit van Renesse*, van wien ik boven sprak bladz. 246—250, de tweede is *Jan van Renesse*, *Heer van Wijlp*, gelijk zoo aanstonds gezegd is.

van Kornelis Oem van Wijngaerden, Meesterknaap van Holland, en van Maria van Abbenbroek, en kleinzoon van Willem Oem van Wijngaerden, Heere in Grijsoord en van Albrantsweerd, Lid der Ridderschap, Houtvester van Holland en Baillu van den Haage. Dat hij een der verbonden Edelen was, is mij gebleken uit Alva's vonnis tegen hem, Sonoij en Binkhorst (i), volgens 't welke hij ook de vergaderingen der Bondgenooten bijwoonde, anderen zocht te bewegen, om zich bij dezelven te voegen, en den nieuwen Godsdienst op alle mogelijke wijze begunstigde. In 't bijzonder wordt van Wijngaerden beticht, dat hij aan de Nonnen van Loosduinen bij 's Hage gezegd zou hebben, dat men van haar klooster een duivenhok maken zou, daarenboven zich bij haar beroemende, dat de President van den Raad in 's Hage zoo verre gebragt was, dat hij zijne toestemminge geven zou tot het ontslaan der gevangen beeldenbrekers. Om welke redenen hij, gedagvaard, doch niet verschenen zijnde, uit den Lande gebannen werdt, met verbeurdverklaringe zijner goederen, die hij in Zuid-Hol-

Gebannen, 7 Meij 1568.

(i) Sententien van Alva, bl. 51, 52.

Holland bezat, en hem gedeeltelijk aangebragt waren door zijne echtgenoote, Elibeth van Weijburch (k), of waar mede hij in den jaare 1555 verlijd was na den dood van zijnen halven broeder, Filips Oem van Wijngaerden (l), wiens moeder geweest is Geertruid van Honthorst. Na dat Alva en de Spaansche dwinglandij uit deze Landen geweken waren, zal hij naar zijne woonplaatse, den Haage, wedergekeerd zijn. Ik twijfele geenzins, of hij was 't, die de begravenisse van Prins Willem den I bijwoonde (m); want zijn broeder van halven bedde, ook Kornelis geheten, was reeds in 't jaar 1582 ongetrouwd overleden. De Bondgenoot liet geen kinders na, doch zijn geslacht werdt door zijne stamgenooten, van welken ik aanstonds spreken zal, noch een geruimen tijd voortgeplant.

JAKOB OEM VAN WIJNGAERDEN, Ridder, Heer van Wijngaerden, was oorspronglijk uit een oud en adelijk Hollandsch geslacht, *J. Oem van Wijngaerden.*

(k) In de Genealogie wordt zij Alijd van Weiburg genoemd.

(l) MSS. Aant. van den Heere *van der Cragbt.*

(m) BOR XVIII boek, bl. 57 [435].

dat, in de vrouwelijke afstammelingen, tot heden bloeijt (*). Hij werdt in den jaare

Zijne ouders.

(*) Het geslacht *Oem*, somtijds *Oom* geheten, en waar van ééne tak zich noemde *Oem van Wijngaerden*, was in Holland, vooral te Dordrecht, sedert de dertiende eeuwe, in groot aanzien. Het bezat, van tijd tot tijd, een aantal Heerlijkheden, b. v., Dubbeldam, Barendrecht, Wijngaerden, Raamsdonk, Groot Waspik, Schreveldnin, Grijsoord, Kroonestein, Lewenburg, Oude en Nieuwe Tonge, de Lind, Papendrecht, Hageldonk, IJsselmonde, Albrantsweerd, Ruijbroek of Ruigbroek, 's Heeraartsbergen, Westkerk, Bentbuizen, Soetermeer, Segwaard, Werkendam, enz. Veelen uit dit geslacht staan bekend als Ridders en Schildknaapen, werden beschreven in de Ridderschap en Edelen van Holland, en bekleedden de voornaamste eerampten in den Burgerstaat en Krijgsdienst. In 't jaar 1305 vindt men Oem in de Ridder-Orde van Holland, bij BOXHORN Ton. van Holland, bl. 53. In welk aanzien dit geslacht, eeuwen lang, geweest zij, toonen deszelfs echtverbindtenissen met Duijck, van der Mark, Arkel, van der Dussen, Soudenbalch, Merwede, Boot, Wassenaer, Slingelandt, Alkemade, Egmond van IJsselstein, Cats, van der Does, Sandelijn, Alblas van der Mijlen, Beaumont, Beveren, van der Laen, Hoijnck, Brouxelles, Dameels van Attenrode, Duyenvoorde, van Swieten, van der Werve, Zuijlen van Nijevelt, Halmale, Blois van Treslong, Borssele, t' Serclaes, Haeften, Tuijl van Serooskerke, Zuidland, Liere, Ram van Schalkwijk, Roest, enz. Dit alles blijkt uit het gedrukte stamregister, uitgegeven door M. BALEN, achter de beschrijvinge van Dordrecht, VAN LEEUWEN, Bat. ill. bl. 1035 — 1044, VAN HOOGSTRATEN, in 't Woordenboek, en anderen, vergeleken met eene MS. Genealogie, berustende onder den Heere *van Spaen van Hardenstein*. Die geslachtregisters beginnen met Klaas Oem, die omtrent 1230 in de regeeringe van Dordrecht was, en loopen tot 1672. Aan 't einde derzelver wordt gemeld *Antónij Oem*, zoon van Johan en van Barbara van Slingelandt, den 27 Julij 1659 getrouwd met K. Indervelde, wier moeder was Margareta Oem. Hij storf den 20 Aug. 1690, zij den 17 Junij 1692. Derzelver afstammelingen tot heden toe zijn mij, uit eene naauwkeurige en met de noodige bewijzen gestaafde Genealogie, opgegeven door den Heere *Roest van Alkemade*, Heere van Werkendam. Gemelde *Antonij Oem* en *Katharina Indervelde* hebben gewonnen (1) *Jan*, die volgt, A. (2) *Margareta*, getrouwd 1691 met Joan Baptist van der Creek, (3) *Antonij*,

re 1525 geboren uit Floris Oem van Wijngaerden, Ridder, Lid der Hollandsche Rid-

rij, Lieutenant, overleden te Bergen op Zoom 1703. (4) *Barbara Maria*, te Gent getrouwd met den Heere van Aalstein, (5) *Kornelia Wilhelmina*. (6) *Maria*. A. *Jan Oem*, zoon van Antonij, geboren 1661, getrouwd 1695 met Maria van der Steen, overleden 1701, verwekte (1) *Antonij Herman*, die volgt, B. (2) *Joannes Simon*, geboren den 29 Oct. 1698, gestorven den 25 Meij 1771, Licentiaat in de Godgeleerdheid, Aartspriester van Amstelland, enz. (3) *Kornelis Alardus*, Heer van Zandelingen, geboren den 13 Maart 1701, overleden den 12 Febr. 1777, getrouwd den 17 Jan. 1730 met Anna Katharina de Kies van Wissen, welker moeder was Agatha van der Dussen. Zijne dochter, Agatha Margareta Oem, kreeg den 2 Aug. 1758 ten man Eduard Pieter Ram van Schalkwijk, Heere van Weerdestein. B. *Antonij Herman Oem*, geboren den 19 Oct. 1696, was Jur. Utr. Doctor, Heer van Moesenbroek, en trouwde den 20 April 1723 met Elisabeth van Kuijckhove, welker moeder was Eleonora Hoijnck van Papendrecht. Hij storf in 1728, en zij den 8 Febr. 1727. Zij verwekten (1) *Maria*, geboren en overleden 1724. (2) *Eleonora Johanna*, geboren den 22 April 1725, gestorven te Haarlem, den 7 Maart 1742. (3) *Elisabeth Maria Kornelia Oem*, Vrouwe van Moesenbroek en Oubaan, geboren den 8 Febr. 1727, getrouwd den 13 Sept. 1746 met Jakob Theodoor Roest van Alkemade, Schildknaap, zoon van Theodoor Roest van Alkemade en Geertrud Dutrij van Haeften, en gestorven den 5 Julij 1767, nalatende, onder andere kinders, *Theodoor Jan Roest van Alkemade*, Heer van Werkendam, geboren 1752, en getrouwd 1779 met Margareta Jakoba van Wassenaer, dochter van Jakob Albert Baron van Wassenaer, laatsten Heer van Warmond uit dat geslacht, en *Jakob Godeschalk Roest van Alkemade*, geboren 1764. De eerstgemelde ontfing, bij een' openen brief van Keizer Joseph, gegeven te Weenen den 26 Jan. 1782, en waar van mij een afschrift vergund is, voor zich en alle zijne wettige afstammelingen den eertitel van Baron, met magt en recht, om dien op de eene of andere Heerlijkheid, welke hij in de Keizerlijke Nederlanden bezat of verkrijgen zou, toepasselijk te maken. Belangende zijnen broeder *Jakob Godeschalk*; deze heeft den ouden stamnaam en 't wapen van *Oem* aangenomen, en zulks bij een' openen brief van Keizer Joseph, gegeven te Weenen den 20 April 1781, en die nu voor mij ligt. Uit denzelven blijkt mij, dat Eli-

derschap, en Otteline van den Coulster gezeid Alkemade, Willems en Josina van Swieten dochter. Indien zijne eigene gezindheid hem niet bewogen hadt, om deel te nemen in de vrijheidlievende pogingen der Edelen, kon hij echter hier toe aangevuurd worden door 't voorbeeld van zijne stamgenooten en der geslachten van Duvenvoorde, IJsselstein, Zuijlen van Nijevelt, en veele andere, waar op hij, door geboorte en huwelijk, naauwe betrekkinge hadt. Alva en zijn Raad wisten meenigvuldige beschuldigingen tegen hem intebrengen: hij hadt de Predikanten van den nieuwen Godsdienst ingebragt en naar verscheiden plaatsen geleid; hij voegde zich bij 't volk, dat vergaderd was,

Beschuldigingen van den Bloedraad tegen hem.

sabeth Maria Kornelia Oem van Moesenbroek aan den Keizer hadt te kennen gegeven, *dat* zij gesproten was uit een der oudste en edelste geslachten van dit Gemeenebest; *dat* haare voorouders, sedert meer dan vijf eeuwen, de aanzienlijkste eerampten te Dordrecht en elders in Holland bekleed hadden; *dat* zij, uit haar huwelijk met Jakob Theodoor Roest van Alkemade, twee zoons in leven hadt, Theodoor Jan en Jakok Godeschalk; *dat* het geslacht *Oem* onlangs in 't mans-oir uitgestorven was, door den dood van haaren Oom, Kornelis Alard Oem, Heere van Zandelingen; *dat* zij, om die reden, een voornemen hadt, om haaren jongsten zoon, bij uitersten wille, te verplichten tot het aannemen van den naam en 't wapen des geslachts *Oem*; eindelijk, *dat* zij, om deze aanneminge van gemelden naam en wapen bij de nakomelingschap meer aanziens bijtezetten, de K. K. bekrachtiginge daar van ten sterkste begeerde. Aan dit verzoek werdt voldaan, en de Keizer gaf vrijheid, dat haar zoon en zijne afstammelingen den naam en 't wapen van 't geslacht *Oem* zouden aannemen en voeren.

was, om de predikatien te hooren; hij voorzag zich van pistolen, om de meenigte, indien men haar, om die reden, geweld wilde aandoen, te verdedigen; hij droeg den rooden sluijer, het teeken en de grijze kleederen der verbonden Edelen; zelfs verweerde hij zekeren Predikant tegen den Onder-Bailliu van Rhijnland, die 't prediken te Waddink bij Leijden, waar zulks te voren noch niet geschied was, verboden hadt, terwijl van Wijngaerden verklaarde, dat het tegen wil en dank der genen, die 'er zich tegen wilden verzetten, gebeuren zou, en den gemelden Bailliu met schandelijke woorden uitscholdt; de Abtdesse van Rhijnsburg hadt hij door bedreigingen gedwongen, de deuren van haar klooster te openen, om aldaar de Kalvijnistische predikatien te doen, tot welker bijwoninge hij 't volk liet oproepen door briefkens, aan de stads-poorten van Leijden aangeplakt; ook poogde hij den dienst in de kerken van Wassenaer en Voorschoten te verhinderen, en verboodt tot dat einde de kosters, de klokken aldaar meer te luiden; daarenboven hadt hij aan iemand, hebbende hem geholpen de beelden in de

kerken te Leijden te breken, bedreigd, dat hij opgehangen zou worden, om dat hij zich niet verder tegen de Geestelijken hadt blijven verzetten, 't welke hem gemaklijker kon vergeven worden (n). Alle deze beschuldigingen, waar of valsch, waren in 't oordeel van den Bloedraad toereikende, om van Wijngaerden uit de Nederlanden te bannen; doch, dat vreemd is, van verbeurdverklaringe zijner goederen wordt in 't gedrukte vonnis niets gerept, hoewel anders van elders (o) blijkt, dat alle zijne goederen aangeslagen zijn, bij voorbeeld, de Ambachtsheerlijkheid Wijngaerden, waar mede hij in den jaare 1554 verlijd was, ook andere bezittingen, welke hij toen uit den boedel van zijnen vader verkregen hadt, of die op hem gekomen waren, 't zij door 't overlijden van Willem van Alkemade, Ridder, 't zij in 't jaar 1557 door den dood van Johanna, dochter van Jan van Wijngaerden, wiens moeder uit den Hui-

Gebannen, den 29 April 1568.

ze

(n) Sententien van Alva, bl. 48, 49. De beeldstormerij te Leijden wordt ook elders op zijne rekeninge gesteld, bij ORLERS in de beschrijvinge van die Stad, bl. 554.

(o) MSS. Aant. van den Heere *van der Craght*.

ze van Duvenvoorde was. — De Spaansche haat, die tegen hem bleef woeden, en hem deedt uitgesloten worden uit de algemeene vergiffenisse in den jaare 1574 (p), kon zijne vaderlandliefde niet uitdelgen. Dit bleek niet alleenlijk uit zijne briefwisselinge met Prins Willem den I, in de bekommerlijkste jaaren voor 't Gemeenebest (q), maar ook uit zijne verrichtingen, na dat hij uit zijne ballingschap wedergekeerd was. Hij verscheen, wegens de Ridderschap, in de eerste vrije Staatsvergaderinge, in hooijmaand des jaars 1572 te Dordrecht gehouden (r), en was, sedert dien tijd, tot den jaare 1583, tegenwoordig bij de gewigtigste raadplegingen, over den vredehandel te Breda en de opdragt der Graaflijkheid aan den Prinse (s). Het staatkundige besluit van Koninginne Elizabeth, waar bij hem Engeland ontzegd werdt (t), deedt

Uitgesloten van 't generaal pardon.

Keert te rug in deze Landen, en tot 's Lands bestier.

Engeland hem ontzegd.

(p) BOR VII boek, bl. 29 [513].

(q) VAN METEREN III boek, bl. 59.

(r) BOR VI boek, bl. 281 [386].

(s) BOR VIII boek, bl. 91 [602], XV boek, bl. 201 [187]. Register der Resolutien van Holland, den 25 Maart en 5 April 1583, bl. 88, 97.

(t) WAGENAAR Vad. Hist. VII deel, bl. 82.

hem minder nadeels, dan het ongenoegen der burgerije te Gouda, in welke stad hij in de jaaren 1574 en 1575 Gouverneur was, doch met den dood bedreigd werdt, om dat hij 'er eenig krijgsvolk binnen wilde laten, zoo dat hij zich genoodzaakt zag, uit Gouda te vertrekken (u). — Driemaal is hij getrouwd geweest, eerst met Hessel Mulert, daarna met Johanna van Zuijlen van Nijevelt, eindelijk met eene dochter van Emond van Schwartsenberg. Uit zijne eerste echtgenoote verwekte hij drie zoonen en twee dochteren, *Karel*, Lieutenant Kolonel, overleden in Friesland, in 't jaar 1581, *Willem*, Lieutenant Kolonel, één jaar vroeger gestorven, *Roelof*, in een tweegevecht te Roome dood gebleven, *Otteline*, welke, na 't overlijden van haaren vader in 't jaar 1604, Vrouw van Wijngaerden geworden is, en ten man kreeg Karel van den Rhijne, Ridder, Heere van Nieuwenhoven, Voogd van Iperen, en *Maria*, getrouwd met Joachim Rengers. De drie zoons van dezen Bondgenoot waren hunnen vader even min gelijk in waaren roem, als

Ongenoegen tegen hem te Gouda.

Zijne huwelijken en kinderen.

Sterft 1604.

(u) BOR VII boek, bl. 10 [457], VIII boek, bl. 121 [645].

als in langte van levensjaaren, en schijnen ongetrouwd gestorven te zijn.

BAERTE VAN IDZAERDA (v), zoon van Haicko Meinis bij Imck Rommarts, uit 't kwartier der Zevenwouden, was een der Gedeputeerde Staaten van Friesland, die, in den jaare 1572, tot 's Prinsen zijde behoorden (w). Zijn aanzien onder de Nassauschen was zoo groot, dat men zich van hem bediende, om de opgerezen geschillen tusschen Schouwenburg en Batenburg te beslissen, en dat hij onder de voornaamste Raadsmannen des Graaven van Schouwenburg behoorde (x); die hem ook aanstelde tot Raadsheer in 't nieuwe Hof van Friesland, te Franeker opgerecht (y). In

B. Idzerda.

Raadsheer in 't Hof van Friesland.

(v) Zijn doop- en geslachtnaam heb ik op onderscheiden wijzen geschreven gevonden, *Bartel*, *Barto*, *Bartho*, *Baerte*, *Baerthe*, *IJdzarda*, *Idzarda*, *Idzaerda*, *van Idzaerda*. Hier schrijve ik den naam, gelijk ik denzelven in 's mans grafschrift aantrof, als mede in zijne onderteekeninge der Utrechtsche Unie den 6 Dec. 1578 en 23 Maart 1579. Bij BOR XIII boek, bl. 81 [21] en bl. 87 [30], staat, verkeerdelijk, *B. Pherda* en *G. Idzaerda*. Verg. BONDT over de Unie van Utrecht, bl. 19.

(w) J. CAROLUS *lib.* I, *pag.* 25.

(x) J. CAROLUS *lib.* II, *pag.* 102, 107.

(y). In deze zelfde waardigheid werdt hij, in 't jaar 1578, hersteld (z); holp de Unie van Utrecht alzins bevorderen, en onderteekende dezelve in naam der Friezen (a); en, ten blijke, dat hij der goede zaak volstandiglijk getrouw bleef, kantte hij zich zonder schroom tegen de verradelijke pogingen des Graaven van Rennenberg (b). Met alle recht, derhalven, wordt hij geroemd als een der eersten, die 't Spaansche juk afgeworpen en de grondslagen der Vrijheid in Friesland gelegd hadden (c). Hij overleedt in hoogen ouderdom;

Bevordert de Unie van Utrecht.

Verzet zich tegen Rennenberg,

Sterft, 1603.

(y) BOR VI boek, bl. 270 [384]. Naamrol der Raaden 's Hofs van Friesland, bl. 23.

(z) WINSEMIUS Chronijk XVIII boek, bl. 622, 624.

(a) BOR XIII boek, bl. 81 [21], 87 [30]. WINSEMIUS aang. pl. bl. 629, 632.

(b) WINSEMIUS aang. pl. bl. 652.

(c) In 't grafschrift, hem ter eere geplaatst in de kerke van Ter Idzert, in de nabijheid van welk dorp hij woonde op Idzaerda in de Grietenije van West-Stellingwerf. Dit grafschrift, nevens andere bijzonderheden, mij door den Heere *E. M. van Burmania* medegedeeld, is van dezen inhoud: *Nobilissimus et Amplissimus Ictus Dr.* Baerte ab Idzaerda, *Frisiorum Senator, ex primis, qui, excusso Hispanorum iugo, Fri-*

dom; nalatende, uit zijn huwelijk met Magdalena Rommarts (d), *éénen zoon*, Meintje, in 't jaar 1600 geworden Grietman van West-Stellingwerf, getrouwd met His Harinxma, en te Leeuwarden in den jaare 1618 overleden, en *drie dochters*, van welke Imck ten man hadt Joannes van den Sande, die zijnen schoonvader als Raadsheer in 't Hof van Friesland opvolgde, en Tintje in echt kreeg Hessel Bootsma, eerst Grietman van Idaarderadeel, naderhand Ontfanger Generaal der lasten en middelen ten oorloge geschikt.

JAKOB VAN IJLPENDAM (e), geboren te Heem- J. de Ijlpendam.

Frisiae libertatis fundamenta iecere, postquam per mortem quicquid mortale erat, desiderio immortalitatis, lubens volensque cum Deo volente exuit anno 1603 die 14 maii, hora prima diei, aetatis suae 75, hoc monumentum iure optimo sibi in hoc templo ab heredibus poni meruit.

(d) Zij was te voren getrouwd met Jakob Franszen, en overleedt den 9 Meij 1584.

(e) Op de oorspronglijke lijste der Bondgenooten schrijft hij zelf zijnen naam *Jaecques de IJlpendam*. De meesten, door *Wagenaar* ook nagevolgd, noemen hem *Ilpendam*, en sommigen *Elpendam*. — In 't vonnis van Alva, en elders, wordt hij gezegd geboren te zijn te *Haemstede*,

Heemstede in Holland, was Geheimschrijver des Heeren van Brederode, en bij uitstek ijverig voor de belangen van 't bondgenoodschap. Alva beschuldigde hem, dat hij niet alleenlijk 't verfoeilijke en gruwelijke verbond en eedgenootschap der Edelen geteekend hadt, maar dat hij ook met geloofsbrieven van Graave Lodewijk van Nassau en des Heeren van Brederode zich vervoegd hadt bij de verbonden Edelen van Friesland, en andermaal op last van Brederode aldaar gekomen was, om die Edelen, volgens den raad des Prinsen van Oranje, te bewegen, dat zij, ter naaste Staatsvergaderinge, in welke hij ook zelf met zijnen lastbrief verscheen, zouden voorslaan en verzoeken 't gebruik der Augsburgsche Geloofsbelijdenisse. Om welke redenen, van IJlpendam op 't kasteel van Vilvoorden gevangen gezet, en door Alva veroordeeld werdt, om met het zwaard gestraft te worden (f).

Beschuldigingen van den Bloedraad tegen hem.

Ter dood verwezen, den 28 Meij 1568.

Ter

stede, doch uit het bijgevoegde *in Holland* blijkt, dat men moet denken aan *Heemstede*. — Omtrent zijn geslacht wete ik geen bijzonderheden, hoewel 't onder de adelijke schijnt behoord te hebben; gelijk ik opmake, om dat *Winsemius* hem een' Edelman noemt, en *Bor* hem den titel van *Jonker* geeft.

(f) Sententien van Alva, bl. 72, 73.

Ter opheldering hier van, zal ik noch het eene en andere melden. Dat hij in Friesland 't belang van 't Bondgenootschap behartigde, en dat de naamlijst der onderteekenaaren van 't verbond, volgens bericht der Friesche Edelen aan den Graave van Aremberg, onder hem berustte, is zeker genoeg; doch dat hij, gelijk in zijn vonnis staat, zou aangedrongen hebben op 't vrije gebruik der Augsburgsche Geloofsbelijdenisse, en wel op raad van Oranje, lijdt eenige bedenkinge, indien men alle de tijdsomstandigheden van den jaare 1567 in aanschouw neemt. Vaster gaat het, dat Aremberg hem te Leeuwarden, ten huize van Sjoert Beijma, liet opligten, en, tot overgroot misnoegen der Bondgenooten, tegen 't verleende vrijgeleide, in de gevangenisse werpen. Na dat (g) Beijma, Galama en de Batenburgen den vijand ook in handen gevallen waren, werdt hij eerst naar Harlingen gevoerd en hier jammerlijk gepijnigd (h), ver-

(g) De Heer *van Oudendorp*, in zijne MSS. Aanteekeningen, heeft opgemerkt, dat BOR III boek, bl. 120 [170] en HOOFT IV boek, bl. 148, schijnen te meenen, dat J. van IJspendam te gelijk met de Batenburgen gevat is. Het tegendeel blijkt van elders.

Onthoofd, den 1 Junij 1568. (h), vervolgens overgebragt naar Vilvoorden, en kort daarna te Brussel onthoofd (i).

A. b. van IJsselstein. ALEXANDER bastaard VAN IJSSELSTEIN was een natuurlijke zoon van Maximiliaan van Egmond, Graave van Buuren en IJsselstein, en kreeg ter vrouwe Agnes van Haeften, Vrouwe tot Gameren, zuster van den Bondgenoot Dirk van Haeften (k). Voor 't overige is hij mij onbekend.

C. van IJsselstein. CHRISTOFFEL VAN IJSSELSTEIN, die zich op de eigenhandige lijste noemde *Stoeffel van IJesselstein*, was niet afkomstig uit het geslacht van IJsselstein (l), maar uit dat van Egmond, zijnde bij bastardije afge-stamd

(h) BOR in de aang. pl., WINSEMIUS *lib.* I *Histor. pag.* 83, *lib.* II *pag.* 93, en Chronijk van Friesland bl. 530, 538, GABBEMA Verhaal van Leeuwaarden, bl. 493.

(i) Men zie de Schrijvers, aangehaald in 't II Stuk, bl. 143, 144. Uit vergelijkinge van dezelven ziet men, dat deze Bondgenoot in de Antwerpsche Chronijk bl. 164 zeer verkeerdelijk genoemd wordt *Jehan Expedum*.

(k) MS. Geslachtregister van *van Haeften*, berustende onder den Heere *van Spaen van Hardenstein*.

(l) Waar van het stamregister by VAN LEEUWEN Bat. ill. bl. 994—999 en elders te vinden is.

ftand van Willem van Egmond, Heere van IJsfelftein, en daarom, even als de naastvoorgaande Bondgenoot, naar 't gebruik van dien tijd, alleenlijk van IJsfelftein genoemd. Indien hij, wegens de onderteekeninge van 't verbond, ten Lande uitgeweken is, bleef hij echter in verftandhoudinge met Prins Willem den I (m), en behartigde 't heil van zijn vaderland, federt den jaare 1572 tot zijnen dood toe, in 't jaar 1593 voorgevallen (n).

Engeland hem verboden.

Hoe flecht hij te boek ftondt bij de Spaanfchen, bleek genoeg uit het verbod der Engelfche Koninginne, om in haar Rijk te mogen komen (o): hoewel ik geen vonnis van Alva tegen hem gevonden heb. Bij de Nasfaufchen, in tegendeel, hadt hij aanzien en vertrouwen. Hij is mij voorgekomen als Gouverneur van Heusden, Venlo en Geertrui-

Gouverneur van Heusden, Venlo, en Geertruidenberg.

(m) VAN METEREN III boek, bl. 59.

(n) VAN LEEUWEN bl. 950, die ook van zijne drie zoons fpreekt, gewonnen uit Magdalena van Alendorp. Verg. de geflachtlijsten van *Alendorp* en van *Egmond*, bij FERWERDA, I deel 1 ftuk en II deel 1 ftuk, waar hij genoemd wordt *Christoffel van Egmond van IJsfelftein*, en van hem aangeteekend ftaat, dat hij in dienst van Koning Henrik IV van Frankrijk overleedt.

(o) LE PETIT *livr.* XI, *pag.* 305.

truidenberg, in welke laatste stad hij dien post bekleedde sedert den jaare 1574 (p). Als Kolonel voerde hij bewind over zes vaandels, waar mede hij zich, volgens bekomen' last, naar Amsterdam begaf, om deze stad den Spaanschen te ontweldigen (q). Ook liet hij zich, in den jaare 1581, door die van Overijssel bewegen, om een' aanslag tegen Goor te beproeven (r); doch welke onderneming ongelukkiglijk afliep.

Aanslag tegen Amsterdam, 1577.

Onderneming in Overijssel, 1581.

N. van Zandijk.

Vonnis van Alva, en beschuldigingen tegen hem.

NIKOLAAS VAN ZANDIJK, ook *Sandijck* en *Santwijck* of *Zandwijk* geheten, wordt in 't vonnis van Alva, tegen hem geveld den twintigsten van wijnmaand des jaars 1568, beschreven als voorhenen geweest zijnde Bailliu van Voorne en den Briele, en beschuldigd, dat hij mede van 't getal der verbonden Edelen geweest was en hun oproerig verbond geteekend hadt; wijders, dat hij twee paarden, ten dienste des Heeren van Brederode, onderhouden hadt; eindelijk, dat

(p) Genealogie van *Alendorp*. Zie hier boven bladz. 347.

(q) BOR XI boek, bl. 313 [910], XIII boek, bl. 3 [921], bl. 23 [949].

(r) BOR XVI boek, bl. 41 [285].

dat de beeldenbrekers van den Briele bij hem toevlugt en raad gevonden hadden (s). Ik twijfele geenzins, of hij was dezelfde met *Claes van Zandwijk*, die getrouwd was met Elisabeth van Treslong, zuster van Jasper van Treslong, voorheenen Bailliu van den Briele, en vader van den bekenden Willem (t). In deze gedachten ben ik bevestigd door mijnen kundigen vriend *van Wijn* (u), die mij berichtte, dat Nikolaas van Zandijk, in de Memorialen van den ouden en nieuwen Gerechte der stad Briele, uitdrukkelijk *zwager* van Jasper van Treslong genoemd wordt. Zijn huwelijk en de post, welken hij bekleedde, doen ons vermoeden,

(s) Sententiën van Alva, bl. 155, 157, 158. Dit vonnis, ook in de Memorialen van den Briele te vinden, werdt in die stad den 23 Oct. 1568 openlijk afgekondigd; volgens 't Verlijdboek 1564—1570.

(t) VAN LEEUWEN Bat. ill. bl. 1124, bij wien Klaas van Zandwijk, wel is waar, genoemd wordt *Schout van Hoorn*, doch 't is meer dan vermoedelijk, dat *Hoorn* een schrijf- of drukfeil is, en in *Voorne* moet veranderd worden.

(u) Deze en de meeste volgende bijzonderheden ontleende ik uit zijne brieven, in den jaare 1777 mij uit den Briele, van welke stad Hij toen Pensionaris was, vriendlijk toegezonden.

den, dat hij uit het aanzienlijke geslacht van Zandijk of Zandwijk (*) voortgesproten was. Geduurende 't Bailliuwschap van Jas-

(*) De naam van dezen Bondgenoot wordt, in oorspronglijke stukken, verscheidenlijk gespeld. In de Memorialen van den ouden en nieuwen Gerechte der stad Briele wordt hij doorgaans *van Zandijck* genoemd. Dus staat ook in de *Commissie* van Koning Filips, van welke ik in 't vervolg spreken zal. Doch in een Memoriaal van 23 Sept. 1561 vindt men *van Zandwijck*. De Secretaris der stad Briele, Jan Gans, noemt hem, in 't slot der rekeninge van de Katharine-kerke in de jaaren 1554 en 1555, eigenhandig, *van Santwijck*; doch de Secretaris Jaersvelt schrijft, mede eigenhandig, in de rekeninge der Maerlandsche kerke, gesloten 8 Jan. 1562, *van Santwijck*, en in de rekeninge der Katharine-kerke, gesloten 8 Aug. 1562, *van Sandijck*. In een en hetzelfde vonnis van Alva leest men *Santwijck* en *Sandijck*. Die verschillende opgave des naams maakt het eenigzins twijfelachtig, of 'er twee onderscheiden geslachten, *Zandijk* en *Zandwijk* geheten, geweest zijn, dan of de naam van 't zelfde geslacht dus verscheidenlijk gespeld wierde, en, indien 't eerste waar is, tot welk geslacht deze Bondgenoot behoorde. In dit Gemeenebest waren, en zijn tot heden, veele onderscheiden geslachten, *van Zandijk* of *Sandijk* genaamd. In de Wapenkaart van Zeeland, en derzelver beschrijvinge door SMALLEGANGE, wordt een oud edel geslacht *van Sandijk* of *Sandijke* vermeld, welks wapen geen gemeenschap heeft met dat van Borssele van Sandijk. Ook gewaagt SMALLEGANGE, in de Chronijk van Zeeland, bl. 755 en 684, van Hieronijmus van Sandijk, getrouwd met Katharina van Haamstede; doch deze schijnt tot een ander geslacht behoord te hebben. Ik vermoede, dat de Bondgenoot oorspronglijk was uit het Hollandsche geslacht *van Sandwijk*, sedert het begin der veertiende eeuwe onder den adel bekend." Bij VAN MIERIS, Charterb. II deel bl. 382, vindt men, op den 19 Maart 1326 [1327], Diederick van Zandwic, Knape, onder eenige andere Hollandsche Edelen: en op dezen ziet, denkelijk, VAN LEEUWEN, wanneer hij zegt, Bat. ill. bl. 1212, dat Diderik van Zandwijck, Schildknape, in 1326 geleefd heeft. Uit de Leenregisters van den Huize van Wassenaer blijkt, volgens bekomen bericht, dat omtrent den jaare 1380 onder de mannen van Dirk van Wassenaer was Filips van Zandwijk, wien zekere geldsom jaarlijks uit de tienden te Wassenaer toekwam, en éene morge lands, liggende voor de wo-

Jasper van Treslong, zijnen zwager, was hij Schout van den Briele, doch werdt, den elfden Meij 1555, volgens den lastbrief van Koning Filips, voor den tijd van zes jaaren aangesteld tot Bailliu van die stad, mits daar voor jaarlijks, ten voordeele van den Koning, uitreikende acht honderd ponden van veertig grooten Vlaamsche munt, en onder voorwaarde, dat hij, van nu of aan, tot 's Konings behoeve leenen zou (v) de somme van twaalf honderd gelijke ponden eens, in handen van den Ontfanger Generaal van 's Konings inkomsten, Lieven Wouters, welke twaalf honderd ponden echter afgelost zouden worden van zijne voorschreven pacht van zes jaaren, elk jaar even veel, en 't overschot, indien hij voor het einde der zes jaaren storf, aan zijne erfgenaamen zou betaald worden. Ten tijde van deze zijne amptsbedieninge, kwam hij, herhaalde reizen

Eerst Schut, naderhand Bailliu van den Briele.

Zijne ver-

Cc 3 zen

(v) Dus spreekt de *Commissie* van Koning Filips, in de Memorialen van den O. en N. Gerechte, fol. 54 verso.

woninge te Zandwijk; als mede, dat Klaas van *Zandwijk* zijne woninge met drie morgen lands in 't ambacht van Wassenaer hadt. In Gelderland was ook een geslacht van dien naam: waar toe behoorde Warner van *Zandwijk*, ten jaare 1440 in den Gulikschen strijd dood gebleven. Zie PONTANI *Hist. Gelr. lib.* IX, *pag.* 488, *coll. lib.* VIII, *pag.* 322, *et Epistola* XLII, *pag.* 87, *in Sylloge Ant. Matthaei.*

schillen met de Regeeringe. zen, met de Regeerders der stad in hevige geschillen, dan, over 't aanstellen van een' Schout (w), dan, over 't verkiezen van een' bijzonderen Ontfanger over den Lande van Voorne (x), dan, over de verkiezinge der

(w) De Regeering klaagde over hem bij 't Hof van Holland, den 30 Julij 1558, en vroeger, dat hij, naar oude en bestendige gewoonte, geen Schout aanstellen, maar in persoon dit ampt wilde bedienen. Dit echter is moeilijk te verstaan, naardien hij waarlijk, den 21 Junij deszelven jaars, Willem Heerman tot Schout voor drie jaaren aangesteld hadt; volgens de Memorialen fol. 55 en 56. Dan, deze was, misschien, der Stad niet aangenaam, en besloot de Baillia zelf ook 't Schoutampt waartenemen, tot dat hij een verdrag met de Regeeringe trof, waar bij zij dien post voor zes jaaren in pacht kreeg, en aan Servaas Korneliss overgaf. Hier mede was die twist gedaan, en wel, zoo 't schijnt, voor een' geruimen tijd, naardien van Zandijk, gedurende de jaaren 1558 — 1560, veeltijds afwezig was, en hij tot zijnen Stedehouder aangesteld hadt Barthoud van Cranendonck, die met de Regeeringe zeer wel overeenstemde; gelijk blijkt uit de Memorialen 29 Junij 1558 en 18 Meij 1560.

(x) In de maand Julij 1561 ontstondt tusschen hem en de breede geërfden van Voorne aan de eene, en de Regeeringe der Stad aan de andere zijde, een hevige twist over deze verkiezinge. De Stad wilde zich houden aan 't verdrag des jaars 1494, doch de Baillia met de zijnen dachten anders, en vertrokken misnoegd, om dat zij Jan van Kerkwerve tot dien post niet konden aangesteld krij-

der Wethouders, en het ter markt brengen van 't koorn in den Briele (y), dan weder-

 om,

krijgen. De Stad ging te raade met Jan van Treslong, haaren Advokaat in 's Hage, verkoos Kornelis Jakobsz tot Ontfanger, en kwam hier over in rechtsgeding met den Baillju. Memorialen 28 Junij en 24 Julij 1561.

(y) Den 17 Julij 1561 zondt het Gerecht eenige afgevaardigden naar Brussel, om van de Hertoginne te vragen de bevestiginge van 't privilegie, betreffende de verkiezinge van de Wethouders, en 't brengen van 't Voornsche koorn op de Brielsche markt. De Baillju was niet te vrêden met het lezen en zien der bevestiginge van 't octroij van Maximiliaan en Filips (Privilegien van den Briele bl. 108), doch begeerde een afschrift daar van te hebben, 't gene hem geweigerd werdt, met een verwijt, dat hij zich tegen de stedelijke privilegien aankantte. Memorialen 22 Aug. 1561. Dat verwijt was niet geheelenal ongegrond. Uit de Memorialen 13 Junij 1562 blijkt toch, dat de Baillju 't schenden van 't privilegie, betreffende 't recht der Brielsche koornmarkt, bij schikkinge met de overtreders uit de weereld geholpen hadt, Ook weigerde hij hardnekkiglijk, de verkozene Schepenen te beëedigen. De Stad kreeg een' besloten brief, tegen hem, van den Hove, gaf hem een uittreksel uit het privilegie van den 9 Junij 1515 (zie Privil. van den Briele, bl. 123, 124), en begeerde, dat hij, dien achtervolgende, den eed aan de Regeeringe zou afnemen. Hij bleef dit weigeren; waarom 't Gerecht een nader verzoek aan 't Hof deedt, om in dezen naar oude herkomen te mogen voortvaren. Memorialen 22 Aug., 3 Sept., 13 Sept. en 6 Oct. 1561.

om, over 't stellen van zekere, tegen eenige gevangenen ingewonnen, berichten in handen van zijnen opvolger (z). Uit alles, wat van hem bekend is, schijnt men te moeten opmaken, dat hij stijfhoofdig, netelig en van een' woelenden geest was, doch te gelijk, dat hij 't recht met vlijt handhaafde, waar van veelvuldige bewijzen in de verlijd- en pandzettingboeken der stad Briele te vinden zijn. Wijders, is 't niet onwaarschijnlijk, dat hij, ten tijde zijner bedieninge, en dus voor 't verbond der Edelen, der Hervormde leere reeds niet ongenegen geweest is, alzoo niemand, geduurende zijn Bailliuwschap, wegens den Godsdienst gestraft, en zelfs geen straffe door hem tegen iemand, uit dien hoofde, geëischt is. Dit geschiedde al aanstonds door zijnen opvolger. De gematigde denkwijze van den Bailliu van Zandijk zal hem naar

zul-

(z) Welke moeite 't Gerecht en de Bailliu van der Werve, den 22 Julij 1562, aanwendden, om van Zandijk tot de overgifte der *informatien*, omtrent sommige gevangenen genomen, te bewegen, hij wilde hier toe echter niet besluiten, zelfs niet, na dat men hem beloofd hadt zijne gemaakte onkosten wedertegeven, waar op hij anders in den aanvang zeer bleef aandringen.

zulke medehelpers in zijnen post hebben doen omzien, die in dezelfde gevoelens stonden. Hoedanigen waren Pouwel Pietersz, wien hij ergens zijn' Stedehouder tot aanmaninge van schuld noemt, in zomermaand des jaars 1569 ter oorzake van zijne gezindheid voor den Hervormden Godsdienst op de galeije gebannen (a), en Ewout Cornelisz, zijn Schout in den Briele (b), die, ten zelfden dage met den Bailliu van Zandijk, door den Bloedraad gebannen werdt, alzoo hij, wegens de ketters, de zorge over de artillerije gehad hadt, om dezelve, tot hunne verdediginge, op de wallen en voor de poorten der stad te plaatzen, en 't Geuzen-teeken gedragen (c). Het misnoegen der Regeeringe op den Bailliu van Zandijk zal de reden geweest zijn, dat zij, den achtsten van wintermaand 1561, aan Joost van der Werve, Schildknaap, toestondt, in 't verzoeken om 't Bailliuwschap

(a) Verlijd- en Pandzettingboek, in Junij 1569.

(b) Deze heeft noch den 13 Junij 1564, en dus omtrent het einde der bedieninge van N. van Zandijk, in deszelfs naam de vierschaar gespannen.

(c) Sententien van Alva, bl. 160.

te bezigen den naam van Burgemeesters en Wethouders, als vertegenwoordigende de Regeerders der stede, en dit ampt te vragen bij wijze van privilegie; gelijk hij deedt, met dit gevolg, dat hem, in lentemaand des volgenden jaars, 't Bailliuwschap verpacht wierde voor den tijd van zes jaaren, gerekend van 't einde der loopende pacht van Nikolaas van Zandijk (d). Na dat deze zich verlaten zag van zijn ampt, bleef hij echter binnen den Briele wonen, vermoedelijk tot den tijd der geduchte komste van Alva in de Nederlanden. Waar henen hij toen gevlucht zij, en hoe lang hij noch geleefd hebbe, is mij onbekend. Zeker is 't, dat zijne goederen, volgens Alva's vonnis, aangeslagen zijn (e), en dat men in den jaare 1573 noch meldinge van hem gemaakt vindt (f). Zijne nakomelingen,

wel-

(d) Het Bailliuwschap van N. van Zandijk eindigde den 24 Junij 1564. Zijn opvolger deedt ten zelfden dage den eed aan 't Gerecht van den Briele, en aanvaardde zijne bedieninge; hebbende hij reeds den 5 Oct. 1563 den eed gedaan aan de luiden van de Rekenkamer.

(e) MSS. Aanteek. van den Heere *van der Cragbt.*

(f) In de *Rekeninge van S. Pieters kerk expir. 13 avond*

welken men zegt, dat tot nu toe overig zijn, kenne ik niet; veel minder wete ik, of zij afstammen van Kornelis van Zandwijk of Zandijk, welken men vermoedt een' zoon van den Bondgenoot geweest te zijn, en wiens zuster Eva getrouwd was (g) met Mr. Pelgrim van Loon, Raad des Heeren van Brederode, en door Alva gebannen (h).

EVERT VAN ZANTEN, een Kleefsch Edelman, doch ten dezen tijde zich in de Nederlanden, wellicht te Vianen (i), met de woon onthoudende, en misschien met sommige geslachten van aanzien (k) in dit

E. van Zanten.

13 *avond* 1573 staat; „ Van Nicolaes van Zandijck op sijn boomgaert, staende over die Claesen, 's jaers, alsō die ingewonnen is — nijet ".

(g) MSS. Aanteek. van den Heere *van der Cragbt*.

(h) Sententien van Alva, bl. 34, 35.

(i) Ten minsten, te Vianen woonde, omtrent dezen tijd, Gerrit Adriaansz. van Zanten; volgens de MSS. Aanteekeningen van den Heere *van der Cragbt*, die mij nogh in bedenkinge gaf, of niet misschien, in de Sententien van Alva, *Gerrit* behoorde te staan, in plaatse van *Evert*.

(k) Bij voorbeeld, van der Dussen, van der Burgh en Meerman. Dit blijkt uit de stamregisters van deze geslachten bij FERWERDA.

dit Gemeenebest, toen en naderhand, vermaagschapt, wordt in 't vonnis, door den Bloedraad over hem geveld, en behelzende een bannissement met verbeurdverklaringe van goederen, beschreven als een der verbonden Edelen, die, in den jaare 1568, den post van Kapitein van een vaandel voetknechten bediende, ten voordeele en tot bijstand der oproerigen, en die 't kasteel van den Berg, toekomende aan den Graave van den Berg, tegen den Koning verdedigd hadt (l).

Gebannen.

GHILAIN ZEGERS VAN WASSENHOVEN, afstammende uit een oud Vlaamsch geslacht (*), was een zoon van Guillaem of Ghi-

G. Zegers van Wassenhoven.

(l) Sententien van Alva, bl. 128, 130. De naam wordt aldaar gespeld *van Zanthen*. In de Vaderl. Historie van WAGENAAR VI deel, bl. 211, staat *van Zante*. — Of en in welke betrekkinge de van Zantens of Santens, die mij in de Hollandsche en Utrechtsche geschiedenissen der vijftiende en volgende eeuwen voorgekomen zijn, tot dezen Bondgenoot stonden, kan ik niet bepalen.

(*) Het geslacht *Zegers* of *Zeghers* was oorspronglijk uit Vlaanderen; doch veelen uit hetzelve sloegen zich met de woon neder in Holland, sedert het midden der zestiende eeuwe. Omtrent dezen tijd, was Jr. Arnoud Zegers van Wassenhoven Bailliu van Schoonhoven en den Lande van Blois. MSS. Aant. van den Heere *van der Craght*. — Paul Zegers, Baillis van Roulers, zoon van Jan en Klara de Clercq, werdt door Koning Filips den IV in 't jaar 1645

Ghilain Zegers, Ridder, Heer van Wassenhoven, Ambachtsheer van Arentsberge en Ammers aan de noordzijde van de Lek, Raad des Konings in 's Hage (m), overleden in den jaare 1564. Hij liet drie zoonen na, Jan, die volgen zal, Anthonij, getrouwd met Maria Dormael, en dezen Bondgenoot, van wien veele bijzonderheden, waar of valsch, gemeld staan in 't vonnis van Alva, den tienden van sprokkelmaand des jaars 1568 tegen hem geveld, Gebannen

(m) Hij werdt onder de Hollandsche Edelen, in 't jaar 1540 en 1549, geteld, doch onbevoegd gerekend, om ter dagvaart te verschijnen wegens de Ridderschap: waar van de waarschijnlijke reden in zijne Vlaamsche afkomste te zoeken was. VAN GOUTHOEVEN bl. 620, VAN LEEUWEN bl. 686, 762, 1042. Ik vermoede, dat van den vader, en niet van den Bondgenoot, gesproken wordt in een stuk, uitgegeven door den Heere VAN DE WALL, in de Privilegien van Dordrecht, bl. 1299 — 1233, wiens aanteekeningen, bl. 1230, dienen vergeleken te worden.

1645 veradeld. *Nobiliaire des P. B. tom. 1, pag.* 285. — In den jaare 1601 was Gelein Zegers van Wassenhoven Predikant te Bodegrave. *Zie* Kerkelijk Plakaatboek II deel, bl. 146, 147. Of hij een zoon van eenen der verbonden Edelen geweest zij, gelijk men vermoed heeft, durve ik niet bevestigen. — Zekerer is 't, dat Ghilain Zegers van Wassenhoven twee dochters hadt, Louize en Katharina, welke laatste getrouwd was met den Raadsheer Nikolaas van der Laen; volgens VAN LEEUWEN Bat. ill. bl. 755 en 1472. — Noch vinde ik, dat dit geslacht door huwelijk is verbonden geweest met die van le Baillij, van de Perre, de Glarges en van den Langeberg. Men zie *Recueil Généal. de Familles orig. des P. B. pag.* 213, *Quartiers Généalogiques tom.* I, *pag.* 220, LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 612, *Nobiliaire des P. B. tom.* II, *pag.* 443.

veld, waar bij hij gebannen en zijn goed verbeurd verklaard is (n). Eer hij ten Lande uitgeweken was, woonde hij te Voorburg; en van hier vertrokken zijnde, werdt hij ingedaagd. Men beschuldigde hem, *dat* hij, met zijne broeders, Jan, en Willem van Treslong, over tafel te Voorburg, in tegenwoordigheid van den Priester, schandelijke en lasterlijke redenen tegen 't oude Roomsche Katholijke geloof en den Godsdienst uitgesproken hadt, en, naar alle vermoeden, deel gehad aan 't breken van een beeld in de kerke van 't genoemde dorp; *dat* hij de verworpene en verfoeilijke predikatien der Kalvijnisten bijgewoond hadt, en zelfs, nevens zijne broeders, tegenwoordig geweest was in de eerste preeke, op de ruiterkamp bij de vaart van Delft gehouden; *dat* hij veel verkeerd hadt met Sonoij, van Haeften en van Binkhorst, die onder de verbonden Edelen behoorden, en groote begunstigers van de ketters waren; *dat* hij hun teeken op de borst gedragen hadt, ten blijke, dat hij van hun verbond en aanhang was; eindelijk, *dat* hij geweigerd hadt den gevorderden eed te doen;

Zijne gewoonde misdaaden.

(n) Sententien van Alva, bl. 36 — 38.

doen, gelijk door de Edelen, die Katholijk waren, in Holland geschiedde, en uitdrukkelijk aan zich behouden, de wapenen niet te willen opvatten tegen den Hervormden Godsdienst of zijn geweten. Of, en wanneer, hij uit zijne ballingschap wederkeerde, en welke zijne verdere lotgevallen waren, is mij niet gebleken.

J. Zegers van Wassenhoven.

JAN ZEGERS VAN WASSENHOVEN, broeder des voorgaanden, stondt even weinig in Alva's gunste, die, den drieëntwintigsten van lentemaand des jaars 1568, hem voor altijd uit 's Konings Landen bande, en alle zijne goederen, roerende en onroerende, verbeurd hieldt. Zijne vermeende misdaaden worden in 't breede uitgemeten. Hij was zeer verdacht van deelgenootschap aan de verbindtenisse der Edelen; hij liet zich vinden in hunne bijeenkomsten; hij hadt sterk aangedrongen op 't teekenen van zeker geschrift, 't welke men zeide gekomen te zijn van Graaf Lodewijk van Nassau, en, naar alle waarschijnlijkheid, het dubbel der gemelde verbindtenisse was; doorgaans reedt hij gewapend naar de preeke der ketteren, en noodigde hunne Leeraars aan zijne tafel; te

Gebannen.

Beschuldigingen tegen hem.

te Delft hieldt hij 't Nachtmaal naar de wijze der Kalvijnisten; hij weigerde 't doen des nieuwen eeds van getrouwheid, en afsteftaan van alle verbindtenissen tegen den Koning, hoewel hier toe meenigmaal, in naam der Landvoogdesse, verzocht en aangemaand (o). Gelijk de goederen van Ghilain met de daad aangeslagen werden, zoo ook die van zijnen broeder Jan, onder welken ook zullen behoord hebben zekere renten, die hem, in 't jaar 1549, door zijnen vader afgestaan waren (p). Noch blijkt van elders (q), dat de Rekenkamer in den Haage, op last van Alva, in grasmaand des jaars 1570, den Baillin van Wassenaer magtigde tot het verheffen van een achterleen, weleer behoord hebbende aan dezen Bondgenoot, wegens de voorledene beroerten thans voortvlugtig, doch uit hoofde der verbeurdverklaringe den Koning aangekomen. Hij schijnt in huwelijk genomen te hebben Margareta Oem van Wijngaerden, dochter van Jan Oem van Wijngaerden tot Kroonestein, Baillin van den

Zijn goed wordt aangeslagen.

(o) Sententien van Alva, bl. 40.

(p) MSS. Aant. van den Heere *van der Gragt*.

(q) Sententien van Alva, bl. 445.

den Haage, en van Katharina van Zijll (r).

ALEXANDER DE ZOETE, gesproten uit een edel geslacht in Vlaanderen (*), Gouverneur van Zeeland omtrent den jaare 1576 (r r), schijnt dezelfde met Alexander de Zoete van Laake, Gouverneur van A. de Zoete.

Dd

(r) Genealogie van *Oem van Wijngaerden.*

(r r) Zie hier boven III Stuk, bl. 174, 175.

(*) Het geslacht *de Zoete* of *Soete* wordt door SMALLEGANGE, in de Beschrijvinge der Wapenkaart van *Zeeland*, te recht onder den Vlaamschen adel geboekt. In de vijftiende en zestiende eeuwen, waren verscheiden van dezen stam in de regeeringe te Gent, en sommigen tot den Ridderstand verheven; volgens L'ESPINOY *Recherch. de la Nobl. pag.* 777, 780, 951, en elders. Of Anna Maria en Barbe van Zoeten ook tot dit geslacht behoorden, is twijfelachtig. Zij werden, door den Koning van Spanje, in 't jaar 1656, hersteld in den adelstand van haare voorouders. *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 342. Zeker is 't, dat de nakomelingschap van den Bondgenoot Joost de Zoete, omtrent den jaare 1664, in Holland noch in hoog aanzien was, naar 't schrijven van LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 85. Noch heb ik gevonden, dat het geslacht de Zoete is vermaagschapt geweest met Stalpert van der Wiele, de la Boe, de Dilft en de Hertaing. Genealogie van *Stalpert v. d. Wiele*; bij FERWERDA, en LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 261, 429, 687, die ook gewag maakt van Willem de Zoete, Heere van Hautain, Admiraal van *Zeeland*, van wien bij *Bor*, *Wagenaar* en anderen, veele bijzonderheden gemeld worden. — Van den Bondgenoot Filips de Zoete van Hautain was onderscheiden zijn naamgenoot, en deszelfs zoon of neef, die in de Vaderlandsche Historie van WAGENAAR, X deel bl. 438, voorkomt. In de Notulen der Staaten van Zeeland, den 20 Febr. 1615, vinde ik, dat hij, door de Staaten van *Zeeland* benoemd zijnde tot een lid van den Raad van Staate, voor dien post bedankte, om dat hij door de Algemeene Staaten tot Gouverneur van Sluis in Vlaanderen aangesteld was. Mij is bericht, dat hij in die stad begraven ligt. — In den Boomgaert der Wapenen vinde ik: ZOETE, *porte de sable, à chevron d'argent & escusson d'argent, à trois fleurs de lis de sable.*

van Sluis in Vlaanderen, waar hij, volgens ontfangen bericht, begraven ligt, en zijn beeld, in kunstig marmer uitgehouwen, gezien wordt. Uit zijn huwelijk (rrr) met Margareta van Berchem, waren de twee volgende Bondgenooten voortgesproten, die mij meer bekend zijn, dan hun vader.

J. de Zoete. JOOST DE ZOETE, Heer van Villers, bleef aan 't Vaderland getrouw, hoewel hij, om erger kwaad te ontduiken, van daar vertrokken was. Geduurende den tijd van zijn verblijf buiten de Nederlanden, hieldt hij, gelijk zijn broeder Filips, heimelijke briefwisselinge met den Prins van Oranje ter reddinge van 't onderdrukte Gemeenebest (s). Ik vermoede, dat hij de vader of grootvader was van Alexander de Zoete van Villers, getrouwd met Adriana van Aerssen; als mede van Filips, die, met zijne huisvrouwe Beatrice Hooftman, vrijheid aan de Staaten van Zeeland verzocht, om over heure leenen en

Houdt briefwisselinge met Oranje.

(rrr) *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 90.

(s) VAN METEREN III boek, bl. 59.

en ambachten te mogen bestellen (t). Vaster gaat het, dat hij, in den jaare 1580, 't krijgsbevel over Bouchain voerde, wanneer Jan van Noircarmes, Baanderheer van Selles, deze stad door verraad zocht te vermeesteren (u), doch in handen van den Bevelhebber viel, en gevangen naar Rammekens gevoerd werdt. Minder gelukkig slaagde de Zoete in 't volgende jaar in zijne krijgsondernemingen. Zijn leger was toen te klein en de betaling te slecht, om den vijand te dwingen en 't volk buiten muiterije te houden (v). Aan dapperheid en beleid ontbrak het hem anders niet. Dit zal de Staaten van Utrecht bewogen hebben, om hem tot Stadhouder over 't Sticht aantestellen (w). Niet lang

Krijgt den Heere van Selles in handen.

Wordt Stadhouder van Utrecht, 1584.

(t) Genealogie van *Aerssen* 7 gener., bij FERWERDA. — Notulen der Staaten van Zeeland, den 18 Febr. 1615. — LE CARPENTIER III *part. pag.* 83 schrijft, dat Joost de Zoete getrouwd was met Klara d'Anneux, welker moeder geweest is Maria de Montignij.

(u) BOR XIV boek, bl. 208 [197, 198].

(v) VAN METEREN X boek, bl. 182. HOOFT XVIII boek, bl. 781.

(w) WAGENAAR Vaderl. Hist. VIII. deel, bl. 10.

Strijd bij Amerongen, 1585. daarna, gaf hij ook blijken van moed in den strijd tegen den Spaanschen held de Tassis; doch wanneer hij in 't hoofd ge-
Gevangen. wond en gevangen genomen werdt. 't Liep
Geslaakt. aan tot het einde des jaars 1587, eer hij kon uitgewisseld worden. Ten bewijze van 't vertrouwen, toen in hem gesteld,
Veldmaarschalk. strekte zijne bevordering tot den gewigtigen post van Veldmaarschalk (x).

F. de Zoete. FILIPS DE ZOETE, Heer van Haukain of Hautain, broeder van Joost, bleef ook getrouw aan de zijde der verbonden Edelen, en streedt dapperlijk voor 't Vaderland. Het eerste bleek, zoo uit zijne
Briefwisseling met Oranje. schriftelijke verstandhoudinge met Prins Willem den I, als uit den haat der Spaan-
Engeland hem verboden. schen, die hem den toegang naar Engeland wisten te sluiten (y). Aan 't laatste benemen zijne krijgsbedrijven allen twijfel.
Brengt Antwerpen aan de Staatsche zijde, 1577. Veel roems behaalde hij door 't doen omslaan van Antwerpen, aan welke stad den Staaten, toen, niet weinig gelegen was. De gelukkige uitslag van zijne gevaarlijke on-

(x) BOR XX boek, bl. 55 [624], XXIII boek, bl. 90 [130].

(y) LE PETIT *livr.* XI, *pag.* 305.

onderneminge deedt hem, van ſtads wege, met een' ſchoonen gouden keten vereerd worden (z). Geen minderen heldenmoed betoonde hij op den Kouwenſteinſchen dijk, nabij Antwerpen, in den ſtrijd tegen Parma; doch hier bezweek hij voor 's vijands magt, en beſloot, liever in volle rustinge van den dijk te ſpringen en in den modder te verſmoren, dan in Spaanſche handen te vallen (a). Zijn regement werdt, ſedert, door Leijcester, aan Filips Sidneij gegeven, tot groot misnoegen van de voornaamſte Bevelhebbers, die naauwlijks dulden konden, dat een vreemdeling, hoe verdienstelijk anders, aan de dappere Landgenooten van den Heere van Hautain voorgetrokken wierde (b).

Verkiest den dood boven 's vijands genade, 1585.

STEVEN VAN ZUIJLEN, een Utrechtsch Edelman (*), ſtaat op de oorſpronglijke naam-

S. van Zuijlen.

(z) BOR XI boek, bl. 272, 273 [854, 855].

(a) BOR XX boek, bl. 33 [597, 598].

(b) HOOFT XXIV boek, bl. 1065.

(*) In eene ontelbaare meenigte van oude gedenkſtukken, door *A. Matthaeus*, *F. van Mieris*, *K. Burman* en veele anderen uitgegeven, wordt de naam van dit geſlacht zeer verſcheidenlijk opgegeven, b. v. *Sulen*, *Suilen*, *Zule*, *Zuilen*, *Zuijlen*, enz. Eeuwen lang, was dit geſlacht in 't be-

naamlijst der verbonden Edelen, doch schijnt als zoodanig niet bekend geweest te zijn aan Alva en zijnen Raad; want, in 't vonnis, den zeventienden van oogstmaand 1568 over hem

't bezit van een groot aantal Heerlijkheden en Ridderhofsteden, in en buiten 't Sticht gelegen, waar van ook de onderscheiden takken van dezen edelen Stam zich gewoonlijk benoemden, b. v. *Zuijlen*, *Zuijlestein*, *Zuijlenburg*, Lievendaal, Natewisch, Rijzenborg, Beverweerd, *Zeist*, de Haer, Vleuten, Nijevelt, Hermelen, Drakestein, Hardenberg, Geerestein, Rijnswoude, Luinenborg, ter Vooren, den Eng, ter Horst, Baregestein, *Zevender*, enz. — De Heer *van Spaen van Hardenstein* heeft mij medegedeeld eene MS. Genealogie der *Zuijlens*, beginnende met Steven van Zuijlen, die in 't jaar 1200 leefde. — Van den tak *Zuijlen* van Nijevelt is boven gesprokén bl. 179 — 182, in de aanteekeningen. — De Bondgenoot behoorde tot den tak der Zuijlens, bijgenaamd van der Haer. *Zijn* oud-over-grootvader Steven van Zuijlen, Ridder, Heer van Zevender en Hermelen, nam in 't jaar 1434 ter vrouwe Josina van der Haer, en verwekte uit haar drie zoons, van welken de oudste, Diederik van Zuijlen tot de Haer en *Zevender*, in echt kreeg Elizabeth van Zuijlen van Nijevelt. Uit deze ouders werdt, behalven andere kinders, geboren Steven van Zuijlen, Ridder, leenvolger van zijnen vader. *Zij* beiden zijn Burgemeesters en Hoofdschouten der stad Utrecht geweest; volgens *Connoissance de la Nobl. d'Utr. pag.* 67, 68. Andere bijzonderheden, hen betreffende, kan men in de Utrechtsche Jaarboeken van K. BURMAN vinden. Steven van Zuijlen verwekte, bij Josina van Asfendelft, éénen zoon, Dirk of Diederik van Zuijlen, vader van den Bondgenoot. *Zie de* noot (d). Deze werdt in 't jaar 1560 verlijd met het Riddermatige huis ter Horst, volgens de MSS. Aanteekeningen van den Heere *van der Craght*. De Bondgenoot hadt verscheiden broeders en zusters. Onder dezelven was Nikolaas van Zuijlen, Heer van de Haer, *Zevender* en Drakenburg, die in den jaare 1572, in plaatse van zijnen vader, en andermaal in 1588 Hoofdschout van Utrecht werdt. *Conn. de la Nobl. d'Utrecht, pag.* 69. Hij hadt in huwelijk Eva van Schagen, dochter van Willem en van Elizabeth van Bronkhorst. Zij wonnen verscheiden kinders, met wier opgave de gemelde MS. Genealogie eindigt. De oudste zoon was Johan van Zuijlen, Heer van de Haer en Zevender, Hoofdschout van Utrecht van 1602 tot 1622. Hij was geboren in 1573, trouwde eerst Agnes van Renesse, daarna

Geer-

hem geveld, en waar bij hij, toen reeds uit 't Land geweken, openlijk gebannen werdt, vindt men (c) hem alleenlijk beschuldigd, dat hij mede bevel gevoerd hadt over de beeldbrekers te Utrecht, en aan iemand van hun, die misnoegd was over 't vernielen van banken en stoelen, in plaatse van beelden, binnen de kerke der Jakobijnen, gezegd zou hebben: zwijg gij, zij weten kunnen last. Uit hetzelve vonnis (d) ontdekt men, dat hij een zoon was van Dirk van Zuijlen, *Gebannen door Alva.*

D d 4 Schout

(c) Sententien van Alva, bl. 111.

(d) Sententien van Alva, bl. 157. — Hier door vervalt de gissing van een' mijner vrienden, dat deze Bondgenoot zou geweest zijn een zoon van Gijsbrecht van Zuijlen en van Elgis van Uttenham, en getrouwd met Henriette de Barres, weduwe van Filips de Bije. In tegendeel, het vermoeden der Heeren *van Haersolte* en *van der Cragbt*, dat hier bedoeld worde een zoon van Dirk van Zuijlen, Ridder, en van Josina van Drakenborch, wordt daar door ten vollen bekrachtigd.

Geertruid van Lennep, en stierf in den jaare 1641. Hij overleefde derhalven zijnen zoon Diederik van Zuijlen, die, bij afstand van zijn vader, den 23 April 1622 Hoofdschout te Utrecht werdt, doch den 6 Aug. daaraanvolgende overleedt, volgens *Conn. de la Nobl. d'Utrecht*, *pag.* 69. — Behalven de reeds gemelde huwelijksverbindtenissen, zijn mij noch veele andere met de voornaamste Nederlandsche geslachten voorgekomen, b. v. met Borssele, Heemskerk, Cock van Opijnen, Nijenrode, Raephorst, Egmond, Eversdijk, Gendt, Spangen, Tellingen, de Wael, Culemborg, van der Does van Noordwijk, Bossum, Lijnden, Brakel, Poelgeest, Hardenbroek, Borre van Amerongen, Rheede, enz.

Schout van Utrecht, die dit ampt van 't jaar 1564 tot 1579 bekleedde (e). Hier uit kan men opmaken, dat de vader in liefde tot de Vrijheid merkelijk verschilde, zoo van andere stamgenooten (f), als van zijnen zoon Steven, wiens verdere bedrijven niet tot mijne kennisse gekomen zijn. Volgens 't geslachtregister, is hij in den bloei zijner levensjaaren en ongehuwd overleden, zonder te deelen in de edele vruchten der waare Vrijheid, welk voorrecht zijne broeders en zusters, nevens heure afstammelingen, genoten hebben.

Ziet daar, geachte Landgenooten, mijne berichten omtrent de edele Bondgenooten, hunne geslachten en pogingen ten nutte van Vaderland, Godsdienst, Vrijheid, Voorrechten; pogingen, die hen overwaardig maakten, dat hunne naamen met gulden letteren in 's Lands jaarboeken voor altijd aangeteekend wierden, en in 't dankbaare gemoed der nakomelingschap, zoo lang ons Gemeenebest voortduurt, ingeprent blijven.

BIJ-

(e) *Connoissance de la Noblesse d'Utrecht*, *pag.* 69; want het is niet te denken, dat een andere Dirk van Zuijlen van de Haer, Ridder, die in den jaare 1496 Schout van Utrecht was, hier in aanmerkinge kan komen.

(f) Sententien van Alva, bl. 111, 112.

BIJVOEGSELEN.

Tot de drie Stukken van dit werk.

EERSTE STUK.

Bladz. 3 (c). Omtrent het aantal der Hollandsche Edelen, bij de huldiginge van Willem den III., in den jaare 1305, heeft de Heer Mr. P. H. VAN DE WALL mij de volgende aanmerkinge medegedeeld: „Dit verhaal, dat *Reigersberg* en *van Leeuwen* uit de zoogenaamde *Divisje Kronijk* hebben overgenomen, komt mij geheel ongegrond voor. Indien men de echte gedenkschriften van dien tijd raadpleegt, zal, gelijk het mij toeschijnt, zoo wel de huldiging te Haarlem, als het getal der Edellieden haast vervallen. Onze oude Kronijkschrijvers zijn, voor zoo veel de oudste Landsgeschiedenissen betreft, weinig te betrouwen, te weeten zulke, die in laater tijd leefden, gelijk de schrijver van de *Divisje Kronijk*; want *Melis Stoke* en soortgelijken wil ik hiervan hebben uit-

gezonderd". Ik ben niet dwaas genoeg, om het naauwkeurige oordeel van een' Man, wiens kundigheden in de Nederlandsche geschiedenissen der midden-eeuwen de mijne zeer wijd overtreffen, eenigzins in twijfel te willen trekken.

Bladz. 15. Over 't verbond tegen Granvelle in 't jaar 1563 kan men vergelijken HOPPERUS, *Recueil des troubles des P. B. pag.* 35. Hier op wordt ook gezien in de indaginge, 't vonnis, den ban en de beide Apologien des Prinsen van Oranje; als mede in de vonnissen van Alva en zijnen Raad tegen de Graaven van Hoorne en Egmond, te vinden in de Sententien van Alva, bl. 83 — 86. — Belangende de afkomste van Granvelle, de Hoogleeraar SCHRADER heeft mij bericht, dat hij, reeds in den jaare 1744, uit den mond van den grooten HEMSTERHUIS geleerd hadt, dat veelen zich bedrogen hebben ten opzichte van des Kardinaals voorouders, en bijzonderlijk van deszelfs grootvader; alzoo 't volkomen zeker is, dat hij uit een adelijk geslacht voortgesproten was, en dat zijn grootvader de voornaamste eere

amp-

ampten te Besançon bekleed hadt. Men zie noch *Supplément au Nobiliaire des P. B.* *pag.* 17 — 19.

Bladz. 33 (d). Men zie ook VIGLIUS AB AIJTTA *in Vita* § XCIII, *pag.* 44.

Bladz. 37. Tot antwoord op de vraage, wie men door *de vier Leden van Vlaanderen* te verstaan hebbe? dient, dat hier mede bedoeld worden die van Gent, Brugge, IJperen en 't Vrije van Brugge. Zie SANDERUS verheerlijkt Vlaanderen I deel, bl. 11.

Bladz. 45 (w). De Nederlandsche lezer kan over 't hatelijke Veemgerichte raadplegen T. BOBIJ Woorden-tolk, bl. 740 — 742.

Bladz. 46 (y, z). Hoewel ik geenzins ontkenne, dat het getal der genen, die, wegens den gezuiverden Godsdienst, ten tijde van Keizer Karel en Koning Filips, omgebragt werden, wat te ruim genomen zal zijn, durve ik echter alle de getuigenissen der schrijveren, die toen of kort daar-

daarna leefden, niet in twijfel trekken. Men zie, onder anderen, CARFENNA *in oratione ad Belgas, pag.* 235, in 't *Scrinium Antiquarium* van den Hoogleeraar GERDES, en de aanmerkelijke woorden van KOORNHERT, aangehaald door den Hoogleeraar HOFSTEDE in de nalezingen op de Bijzonderheden der H. S. bl. 573, 574.

Bladz. 56 (i). De aanmerkingen van J. J. BRAHE (die zich onder de letters E. V. P., dat is, Een Vlissingsch Predikant, verborg) in 't Voorbericht voor 't verhaal van den oorsprong der kerkelijke geschillen in Nederland, weleer door den Amsterdamschen Burgemeester *de Vrij* uitgegeven, bl. XXI — XXX, en in Vlissings Eeuwvreugde bl. 182 — 189, verdienen met opmerkzaamheid gelezen te worden.

Bladz. 61. Wat 'er in de vergaderinge der Vliesridderen, ten dezen tijde, voorgevallen zij, wordt omstandiglijk verhaald door P. HEUTERUS *lib.* XVI. *rerum Austriaco-Belgic. cap.* 8. *et* 9. — Dat ik den oorsprong van deze Ridder-orde tot het

het jaar 1430 bragt, is geen misslag; gelijk iemand mijner vrienden vermoedde. Want, als anderen 't begin van deze Orde tot den jare 1429 brengen, geschiedt zulks, volgens den zoogenaamden Hof-stijl, 't welke ook 's GRAVEZANDE (zie beneden bl. 201) opgemerkt heeft. Men vergelijke VAN LEEUWEN Bat. illustr. bl. 699 — 701.

Bladz. 62. STRADA schrijft, *dec.* I *lib.* V *pag.* 208, dat het Verbond der Edelen te Breda opgesteld was; waar in hij zich vergist.

Bladz. 62, in de aanteekeningen. In de opgave van 't opschrift, geplaatst op den steenen zuil, volgde ik, hier, BOR en anderen; doch 't blijkt van elders, dat de inhoud eenigzins anders was. Men zie het III Stuk, bl. 210, 211.

Bladz. 69 — 76. Kort na de uitgave van 't I Stuk kreeg ik verscheiden berichten of afschriften van 't Verbond der Edelen. De Amsterdamsche Hoogleeraar P. BURMAN gaf mij te kennen, dat hij een

een zeer oud afschrift daar van in 't La-tijn onder zijn oog gehad, doch hetzelve bijna eensluidende met de volkomen opgave van *Burgundius* en *Eremundus* bevonden hadt. Hier uit beoordeele men de aanteekeninge van den Hoogleeraar D. GERDES *Histor. renov. Euangelii in Belgio*, *pag.* 129. — De Heer VAN WASSENAER heeft mij toegezonden een afschrift van 't Verbond der Edelen in 't Fransch, ontleend uit eene oude en *geauthentizeerde kopije* van 't zelve; waar onder drieëndertig Edelen hunne naamen geplaatst hadden. Die naamlijst, mij reeds vroeger medegedeeld, is in de Bijlaagen bl. 137 — 139 te vinden. Naardien het afschrift des Verbonds, hier en daar, merkelijk verschilt van de opgave bij *Bor* en *le Petit*, in de Bijlaagen bl. 68 — 79 te vinden, heb ik niet ondienstig geoordeeld, hetzelve woordelijk in de Bijlaagen lett. SS. te doen nadrukken. Wijders, in een oud *Publicatie-boek der stad Goes* wordt het Kompromis in 't Fransch gevonden, met het opschrift *Confederation*; doch de woorden, welke ik hier, bl. 71, 72 en 73, tusschen [ ] ingesloten heb, zijn 'er niet te vinden; volgens aanwijzinge

ge van den Heere L. P. VAN DE SPIEGEL, die mij wijders berichtte, dat in dit zelfde MS. ſtaat het Smeekſchrift der Edelen, in 't Fransch, en het antwoord der Hertoginne, gedagteekend *le VI jour d'Avril 1566 avant Pasques.* Hier is, zekerlijk, een misſlag in 't jaartal, om dat 'er uit volgen zou, dat het verzoekſchrift eerst in grasmaand 1567, naar onze jaartellinge, aan de Landvoogdesſe overhandigd zou zijn, 't welke duidelijk aanloopt tegen den ſchakel der Nederlandſche geſchiedenisſen. — Twee oude afſchriften van de verbindtenisſe der Edelen in 't Nederduitsch zijn mij verſtrekt door de Heeren THOE SCHWARTZENBERG EN HOHENLANSBERG en J. BURMAN. In beide ontbreken de woorden, die ik uit *Bor* opgegeven, doch tusſchen twee haaksken, bl. 71 — 73, geplaatst heb. Voor 't overige is het verſchil zeer gering. — Dit zelfde kan ik zeggen van de Hoogduitſche vertalinge, welke in den jaare 1566 uitgegeven werdt.

Bladz. 101. Uit zeker Dagregister, ten dien tijde geſchreven, en onder de Bijlaagen lett. Q Q. geplaatst, ziet men, dat

de Hertog van Kleef zich, den 8 Sept: 1565, te Viaanen bevondt, in gezelschap des Prinsen van Oranje, der Graaven van Egmond, Hoorne, Hoogstraten, Schouwenberg, Nieuwenaar en Culemborg, ten huize van Brederode. Hier uit kan men aanleidinge genomen hebben, om te vermoeden, dat de Hertog mede tot de verbonden Edelen behoorde.

Bladz. 169 (f). Deze *P. l'Oijseleur* was de eerste, die, in Nederland, de Geloofsbelijdenisse in 't Fransch onderteekende; gelijk blijkt uit een oorspronglijk stuk, noch berustende onder de papieren der Waalsche Synode. Dat hij, ook door zijn huwelijk, op de aanzienlijkste Nederlandsche geslachten naauwe betrekkinge hadt, heb ik ontdekt uit eenige echte stukken, die mij, over een' geruimen tijd, door den Heere *J. Steengracht*, in leven Raad en Fiskaal der Admiraliteit in Zeeland, ten gebruike vergund zijn. — WAGENAAR, in de Vaderl. Hist. VII. deel, bl. 83, 348, 476, spreekt van dezen zelfden man, doch alleenlijk onder den naam van *P. de Villers*.

Bladz.

Bladz. 119. Indien men de eigen woorden van *Strada* gadeslaat, zal men bevinden, dat WAGENAAR hem niet wel gevat heeft, schrijvende in de Vaderl. Historie, VI. deel, bl. 123, dat Nikolaas de Hames roemde, dat hij wel twee duizend Edelen tot de onderteekeninge van 't Verbond overgehaald hadt. Neen; hij poogde alleenlijk Anderlecht daar toe te bewegen, door te zeggen, dat hij eene naamlijst van meer dan twee duizend edele onderteekenaars bezat.

Bladz. 133. In 't gemelde Dagregister, te vinden onder de Bijlaagen lett. QQ., staat aangeteekend, dat Brederode den 10 Maart 1566 naar Breda ontboden werdt, waar toen vergaderd waren de Graaven van Egmond, Hoorne en Zwartsenberg, mitsgaders Monichuijsen en Joris van Holl, wien Brederode vooraf zondt met Graaf Karel van Mansfeld; terwijl Brederode zelf den zeventienden derwaards volgde, en drie dagen later naar Vianen wederkeerde: waar de Graaven van Culemborg en Lodewijk van Nassau hem eerlang bezochten.

Bladz. 136. G. CLERMONT schrijft, in de opdragt der Nederduitsche vertalinge van Greenhill's verklaringe van Ezechiel, I deel, bl. 7, 8, dat het Smeekschrift der Edelen zou ontworpen geweest zijn op 't Slot Ameliestein, in 't bosch van Vianen gelegen; doch hij brengt geen ander gezag bij, dan een *men verhaalt*, waar op zeldsaam, en zekerlijk niet in dit geval, staat te maken is.

Bladz. 143, reg. 3. Naderhand is mij ter hand gekomen een Privilegie, waar bij de Landvoogdes, den 8 April 1566, aan Michiel d' Hemault, gezworen drukker der stad Brussel, vrijheid gegeven heeft tot het drukken van 't Verzoekschrift der Edelen en van 't antwoord der Hertoginne, met verbod aan alle anderen, om die te drukken en verkoopen. Men zie de Bijlaagen bl. 223, 224.

Bladz. 146—148. De gegrondheid van 's Prinsen vermoeden, dat *Simon Renard* niet spoedig uit Spanje naar deze Landen zou mogen wederkeeren, blijkt uit den brief van d'Alava aan de Landvoogdesse, bij

bij BOR. II. boek, bl. 77 [110]. Ik kan niet in 't zekere zeggen, dat Claude Renard, die, in den jaare 1583, te Madrid tot den adelstand verheven werdt, volgens *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 73, zijn zoon geweest is.

Bladz. 227, 228. De twee naamlijsten der edele Bondgenooten, hier beschreven, worden niet bewaard op de *Register- en Leen-kamer* van Holland, maar op de *Financie-kamer*, onder de *Documenten*, *specterende tot het Domein van Vianen en Ameiden.* De Heeren VAN DER CRAGHT en VAN WIJN deeden mij dezen misslag opmerken. Vergelijk mijnen brief aan WAGENAAR, achter 's Mans Leven gedrukt, bl. 182.

Bladz. 232—234. Een ander afschrift van deze naamlijste der Bondgenooten is mij toegezonden door den Heere J. VISSER, die hetzelve letterlijk overgenomen hadt uit een MS., onder Hem berustende, en waar van de titel is: *Compendium off Extracten getrocken uit verscheide originele Chartren en papieren den Lande van Hollandt concerneerende.* Dit *Compendium* is gemaakt in 't jaar 1655, en

ontleend uit zeker MS., geïntituleerd: *Cronologie ofte Memoriael der placaten, ordonnantien, Edicten, Tractaten, item privilegien, Donatien, Chartren, Octroijen, Keuren &c. zoo van de Princen en Graven, als de Heeren Staten van Holland, te samen gestelt bij Jonkheer Matthijs van der Houve*, die van voornemen was, om dit werk door den druk gemeen te maken, indien de dood hem zulks niet verhinderd hadt. Waar deze *Chronologie* gebleven zij, weet men niet; doch het *Compendium* is noch in wezen, en de Heer VISSER hadt, over eenige jaaren, een afschrift daar van laten maken. Door dit bericht en de vergelijkinge der twee afschriften, is mij 't volgende gebleken: *vooreerst*, zij komen in de opgave der naamen genoegzaam overeen, en 't geringe verschil is, doorgaans in 't II en III Stuk van dit werk, aangewezen; *ten anderen*, deze naamlijst is niet door F. VAN MIERIS samengesteld, doch, zonder twijfel, geheellijk uit een handschrift van J^r. *M. van der Houve* overgenomen, waar omtrent ik, bl. 233, zeide, niets met zekerheid te konnen bepalen; *wijders*, het blijft onzeker, van waar *van der Houve* deze naamlijste der

Bond-

Bondgenooten ontleende; *eindelijk*, in plaatse van 't opschrift, te vinden in de Bijlaagen bl. 33, staat in 't afschrift van den Heere VISSER dit hoofd: „ Confederatie off verbondt der Edelen van Nederlanden teegens de tirannijcque Regeeringe van Spaengien, mitsgaders d^e Inquisitie 1565. Bij welck verbont sij sijn protesterende voor God ende alle menschen, niet te willen attenteren, ofte ter handen te trecken eenige saecken, welcke souden mogen strecken teegens d'eere Gods, ofte tot verminderinge van grooth. van Coninck van Spaingien ofte sijne staeten, maar wel ter contrarie haer intentie te wesen voor te staen den Coninck ende sijnen staet, en om te bewaeren alle goede ordre, en politien teegens een hoop vreemdelingen, ende geaffectioneerde ten welvaeren van Lande van herwaerts over, die geen sorge en hadden voor de eere ende glorie Gods, en oock meed van het welvaren van de gemeente, maar alleenlijck waren soeckende te versaeden haer eijgen ambitie en giericheijt, jae tot costen van den Coninck ende van alle sijne ondersaeten, ende was onderteijckent." — De Leijdsche Hoogleeraar F. VAN

OUDENDORP beroept zich, in zijne MSS. Aanteekeningen, van welke ik elders nader verslag doen zal, telkens op 't *MS. Memoriaal van Jonker Matthijs van der Houve*, doch meldt niet, van wien Hem dat handschrift ten gebruike vergund was. Ik vermoede, dat Hem daar uit door *F. van Mieris* de naamlijst der Bondgenooten medegedeeld was. — Behalven de *vier* geschreven lijsten der verbonden Edelen, gemeld bl. 226—234, is mij, sedert, noch eene *vijfde* naamlijst ter hand gekomen, door de vriendlijkheid van den Baron VAN WASSENAER, die dezelve onder een *oud afschrift* van 't Verbond, hier boven bl. 430 vermeld, gevonden hadt. Zij is, in veele opzichten, onderscheiden van de vier andere. Graaf Lodewijk van Nassau heeft 'er eerst zijnen naam op geplaatst. Men treft 'er eenige Bondgenooten aan, die op de overige lijsten niet staan. Uit het onderschrift schijnt men te mogen vermoeden, dat deze lijst uit een oorspronglijk stuk nageschreven is. Zij is geheel te vinden in de Bijlaagen bl. 137—139.

Bladz. 260, 261 (c). In 't jaar 1492 over-

overleedt Adam van Berchem, en liet na Adriaan, Jakoba, Joanna en Elizabeth, verwekt uit Katharina, eenige dochter van Iman van Ophem, Heere van Moerfeke. MSS. Genealogie van Reijgersberg, bl. 22. Ik denke, dat hier bedoeld wordt, of Henrik van Berchem, Ridder, zoon van Adriaan en Margarite van Schoonhoven, of zijn zoon, uit Margarite van de Werve verwekt, Antonij van Berchem, Ridder. Door de huwelijken van zijne zusters, was hij de zwager van Louis Perez, Alexander de Zoete, Jakob de Malderé, Gooswijn van Varick en Frederik Perrenot. Hij kreeg in huwelijk Maria van Boekholt, of Bocholt, Vrouwe van Tongelaar. Men zie *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 90—92. Hier worden hem drie kinders toegefchreven, *Arnoud*, Ridder van de Duitfche Orde, *Henrik*, Heer van Tongelaar, en, door gifte van zijn' broeder, van Berchem, en *Joanna*. Doch in de MSS. Aanteekeningen van den Heere VAN SPAEN *van Hardenftein* vinde ik, dat hij twee kinders naliet, *Jakob*, Edelman van Prins Maurits, en *Maria*, getrouwd met Adriaan Manmaker, Bailliu van Middelburg.

Bladz. 261. Omtrent *du Blioul* en zijn geslacht kan men noch vergelijken HOIJNCK VAN PAPENDRECHT *Analect. Belg. tom.* II *part.* 1, *pag.* 363, en *Supplément au* BUTKENS *tom.* I, *pag* * * 189, als mede, volgens aanwijzinge van den Heere VAN DER CRAGHT, 't Utrechtsch Plakaatboek I deel, bl. 8, 10, 12, MATTHAEUS *de Nobilitate*, *lib.* III *cap.* 1, *pag.* 859, 867, en LAMB. HORTENSIUS, bij wien, in 't VII boek der Utrechtsche geschiedenissen, veel van hem gevonden wordt. Wijders, merkt de Heer VAN DER CRAGHT te recht aan, dat de betrekking, welke du Blioul hadt op Karel van Revel, Heere van Audrignies en Sart, waar over men kan nazien 't III Stuk bl. 261, 262, wel zijne goede gezindheid doet vermoeden, maar niet betoogt, dat hij van den beginne af in 't Bondgenootschap deel genomen, of zijn' naam geteekend heeft.

Bladz. 261—263. In 't Vaderlandsche Woordenboek, door J. KOK uitgegeven, VII deel, bl. 680—698, wordt van *Lodewijk van Boisot* uitvoeriglijk gesproken, doch bl. 680, verkeerdelijk, gezegd, dat men van zijne afkomste niets verder wete, dan

dat

dat hij een Brusselsch Edelman was. Men zie het II Stuk bl. 249, 250.

Bladz. 263, 264. Het getuigenis van BURGUNDIUS *lib.* III *pag.* 301, dat *Ant. van Bombergen* van geringe afkomste geweest zou zijn, is ongegrond. — Nopens hem en zijnen aanslag op 's Hertogenbosch vindt men, gelijk de Heer VAN DE WALL mij geleerd heeft, een omstandig bericht in een plakaat van den 19 Maart des jaars 1566 [1567], in het Geldersch Plakaatboek, door van Loon en Cannegieter uitgegeven, I deel, bl. 326. In hetzelve wordt hij genaamd een Antwerpenaar van geboorte, gevende hij zich zelven den titel van *Stadholder en Gedeputeerden van den Heer van Brederode.* — Men zie ook VAN HEURN in de beschrijvinge van 's Hertogenbosch II deel, bl. 34.

Bladz. 267. In den Boomgaert der wapenen vinde ik: HEMBIJSE, *d'or, bordé & endentelé de gueulles, à bande d'azur.* — Van dezen *Willem van Hembieze* en zijnen vader Jan heeft mijn Vader, in de Historie der Hervormde Kerke te Gent, op verscheiden plaatsen, het eene en andere gezegd.

 Bladz.

Bladz. 258; Betreffende *Johan Junius* heeft mij de Heer J. ERMERINS, door wiens dood, onlangs voorgevallen, de Zeeuwsche oudheden een' arbeidzaamen onderzoeker verloren hebben, de volgende bijzonderheden medegedeeld. Hij volgde den 18 Meij 1573 Jonker Jeronimus de Rollé als Gouverneur van Vere op, wordende genoemd *de Edele Johan Junius de Jonge, Ridder, Heer van Roerheijm en Cormaillon.* In dezen post, welken hij bekleedde tot den 24 Meij 1575, heeft hij zich, naar 't getuigenis der Regeeringe van de gemelde stad, *zoo vroom, eerlijk en ridderlijk gedragen en gequeten, zoo wel in den Crijchshandel als der Politie angaende, ende om het welvaren dezer stede ende der gemeene zake te versorgen, dat hij zijn eijgen leven daer over nijet gespaert en heeft*, enz. Zijne huisvrouw was, toen, Helena Cormaillon, aan welke, bij het afscheid van haaren man uit het Veersche Gouvernement, *ten respecte van de goede en getrouwe diensten bij den selven hangende zijn Gouvernement deze stad gedaan*, van stads wegen, geschonken is *een vergulden Cop* ter waarde van *L.* 36 : 10 Vls. Wanneer ten jaare 1579 eenige aangeteekende goederen der vertrokken geestelijken en van ande-

deren, ten behoeve der gemeene zaake ſtonden verkocht te worden, ſcheen hij genegen geweest te zijn, om zich, door koop, meester van ſommige dezer goederen te maken, en zijn verblijf in Walcheren te komen nemen. Hier op zag 't ſchrijven van Prins Willem den I aan de Regeeringe van Vere, den 18 Meij 1579, die, in zijnen oorſpronglijken brief, zich over Junius dus uitlaat: *verſoeckende dat ghij lieden de handt wilt aenhouden dat de voorſz. Heere in zijn petitie gheaccommodeert en ghecontenteert werde, ende ten dien eijnde aen die ghecommitteerde tot den vercoope der voorſz. goeden ſchrijven, op dat hem 't voorn. goet tot zulck eenen redelijcken ende tamelijcken prijze overghelaten werden, daer door hij U liederen goeden wille tot hemwaert, ende begheerte van hem te recompenſeeren, eenichſins moghe bevinden, op dat hij daer door oock in toecomenden tijde, ſijne goede ende getrouwe dienſten tot welvaert der ghemeijne ſaecke beweecht werde dien te willigher te continueeren*, enz. Of hij toen eenig vast goed in Walcheren magtig geworden zij, en wat hem bewogen hebbe, om van hier naar Duitschland te vertrekken, is onzeker; doch 't blijkt, dat hij, zijnde toen Burgemeester

meester te Antwerpen, in oogstmaand des jaars 1581, de voornaamste aanlegger van een' nieuwen aanslag op 's Hertogenbosch was, die echter kwalijk uitviel. Zie VAN HEURN in de Historie van die stad II deel, bl. 137. Noch heeft de Heer ERMERINS aangeteekend, dat de Prins, den 27 Junij 1577, octroij verleende aan Helena Cormaillon, huisvrouwe van Junius, tot het doen bouwen van eene andere molen te Oostkapelle, ter plaatse van de afgebrande ten tijde der Nederlandsche beroerten, en dat de Regeerders van Vere, als Ambachtsheeren van 't genoemde dorp, den wind van die molen voor den tijd van 25 jaaren aan Junius toestonden, bij resolutie van den 14 Jan. 1581. Uit alle welke bijzonderheden kan opgemaakt worden, in welke hoogachtinge hij bij den Prinse en de Regeeringe van Vere stondt.

Bladz. 270, 271. Mijn vermoeden, dat *Jan van Kuik*, Heer van Erpe, kort na 't jaar 1573 overleedt, is ongegrond. Want noch verscheiden jaaren laater vinde ik meldinge van hem gemaakt in eenige rekeningen, ter Rekenkamer van Zeeland berustende.

Bladz.

Bladz. 275, 276. *Jan van Woerden*, Heer van Vliet, verscheen wegens Haarlem op de eerste vrije Staatsvergaderinge, te Dordrecht in 't jaar 1572 gehouden; poogde in den jaare 1578 de Utrechtsche Unie te bevorderen; werdt, in 't volgende jaar, Gouverneur van den Briele; en zat, als edelman, in de Staaten van Holland, in den jaare 1580. Zie BOR VI boek, bl. 281 [386], XIII 78 [18], 119 [74], XV 199 [185].

Bladz. 282 en 285. Volgens 't Dagregister, in de Bijlaagen QQ, reisden verscheiden Edelen, den 28 Maart 1566, naar Lier, om Brederode aldaar intewachten; den 29 kwam Graaf Lodewijk van Nassau te Vianen, en den 31 vertrok hij, met Brederode, van daar naar Brussel; den 4 April reisden de Graaven van den Berg en Culemborg eerst uit Culemborg naar Brussel; Brederode keerde, den 13 April, van hier te rug naar Vianen, in welke stad Marnix van S. Aldegonde, den 20 April, bij hem kwam. Uit deze en soortgelijke aanteekeningen in 't gelijktijdige Dagregister, hoewel zij van gering belang schijnen, kan men ver-

verscheiden misslagen van onze beste Historieschrijvers ontdekken en verbeteren. Ook ziet men 'er uit, dat ik, op hun voorbeeld, bl. 283 schrijvende, dat Graaf Lodewijk van Nassau *kort na* Brederode binnen Brussel kwam, naar alle waarschijnlijkheid dwaalde. Ten minsten, volgens dit Dagverhaal, waar mede STRADA ook overeenstemt *dec.* I *lib.* V, *pag.* 221. kwamen zij te gelijk in die stad.

Bladz. 284. In deze bijeenkomste, deedt Brederode eene belangrijke aanspraak, waar in hij aan de vergaderde Bondgenooten den hatelijken gewetensdwang met deszelfs akelige gevolgen, als mede 't vertrappen der Nederlandsche voorrechten in 't burgerlijke, met zijne gewoone fierheid voordroeg. Dit stuk, door BENTIVOGLIO uitgegeven I deel 2 boek, bl. 39—43, verdient gelezen te worden.

Bladz. 288. De Hertog van Aarschot en de Graaf van Barlaijmont spraken in de Raadvergaderinge, waar in over 't al of niet toelaten der Edelen ten Hove gehandeld werdt, van *vijf honderd* Bondgenoo-

ten.

ten. Zie STRADA *dec.* I *lib.* V, *pag.* 213.

Bladz. 301. Indien schelden de kracht van bewijzen heeft, moet men 't smeekschrift der Edelen, met BENTIVOGLIO aang. pl. bl. 43, houden voor een balddaadig verzoekschrift.

Bladz. 302 (o). Men vergelijke het vertoog der Nederlanderen aan den Koning van Spanje, in de Bijlaagen bl. 87.

Bladz. 319. De Heer P. BURMAN deelde mij in een' brief, den 20 Julij 1776 op Santhorst geschreven, de volgende bijzonderheid mede: „ Mij geheugt, dat de Graaf van Lijnden mij vertelde, dat de Hr. Vonck, weleer Burgemeester te Nijmeegen, en naderhand aen 't Paltzische Hof bezig geretireerd hebbende, een grooten beeker had, waerop de naamen der Edelen gegraveert waren, die te Brussel aen 't Hotel van Cuijlenburg de bekende maaltijd celebreerden, en uit dieselve Beeker zoo hartelijk *vive les geux* dronken; en toen gemelde Graaf van Lijnden na 't overlijden van den

Heer

Heer Vonck zig ten mijnen gevalle informeerde, of die Beeker met desſelfs Bibliotheek zou verkogt worden, verwittigt wierd, dat de Hr. Vonck dien aen den Keurvorst gelegateerd had, dog dat er moogelijk door goed adres en correſpondentie wel een afteekening van te krijgen zou zijn". Wijders boodt die Hoogleeraar mij zijnen dienst aan, om te beproeven, of hij, door den Graave van Lijnden, eene afteekeninge van dien beker voor mij zou konnen magtig worden. Dan, zijne pogingen, gelijk ook die van den Heere PERRENOT, hier toe meermaals aangewend, bleven vruchteloos. Indien deze beker zoo oud is, als de maaltijd ten huize des Graaven van Culemborg, de naamen van zoo veele Bondgenooten daar op oorſpronglijk geſchreven ſtaan, en dit gedenkſtuk te Manheim of elders noch voor handen is, zou het voor dit gedeelte der Vaderlandſche geſchiedenisſen tot nut en ſieraad ſtrekken, zoo wij een naauwkeurig bericht daar van bekomen mogten.

Bladz. 321 (1). Door den zwaaren brand, die 't huis van den Heere *van Haren* te Wolvega, in den jaare 1776, getroffen

ſen heeft, is deze penning, nevens eene aanzienlijke boekverzamelinge en meenigvuldige Nederlandſche gedenkſtukken, verloren geraakt.

Bladz. 325, 326. Door de vriendlijkheid van den Heere C. A. VAN WACHENDORFF, heb ik in handen gehad een' oorſpronglijken brief, door den Prins en de Raaden des Konings over Holland, Zeeland en Friesland, gezonden aan den Drosſaard van IJsſelſtein, geſchreven den 15 April 1566 na Paasſchen, en geteekend door den Griffier Ernst. De inhoud daar van komt bijna woordelijk overeen met den brief der Landvoogdesſe aan Oranje, gedrukt onder de Bijlaagen lett. B. bl. 14—16. —— Mijn vermoeden, dat de Hertogin ſoortgelijke brieven, als aan den Rentmeester van Zeeland bewesten Schelde, ook naar elders afgezonden zal hebben, was zeer gegrond. Dit geſchiedde toch aan 't Hof van Holland, Zeeland en Friesland, 't welke daar van aan de bijzondere ſteden kennisſe gaf, met bijvoeginge van een afſchrift van 't ſmeekſchrift der Edelen en 't antwoord der Landvoogdesſe. De oorſpronglijke brief van den Hove, den 21 A-

 pril

pril 1566 aan Drost, Burgemeesters en Regeerders van IJsselstein afgevaardigd, berust mede onder den gemelden Heere, en verschilt weinig van den brief aan Bruinink van Wijngaerden, welks inhoud, hier, opgegeven wordt.

Bladz. 328. Een affchrift van deze belofte der Vliesridderen aan de Bondgenooten is mij ook voorgekomen in een oud MS., behelzende een aantal merkwaardige stukken van dien tijd, en berustende onder den Heere J. BURMAN.

Bladz. 348. Behalven de gemelde, kwam noch een ander plakaat te voorschijn, ingericht tegen de vreemden en uitlanders, doch welks eigenlijk oogmerk niet moeilijk was te doorzien. Hetzelve werdt eerst in zomermaand afgekondigd, en in herfstmaand vernieuwd. Zie Repertorium der Plakaaten, bl. 126, 128, en vergelijk vooral de Bijlaagen bl. 162 — 164.

Bladz. 350 — 356. De opsteller van dit overschoone Vertoog was, of *F. van Marnix van S. Aldegonde*, uit wiens wijze penne meer

meer soortgelijke meesterstukken van dien tijd gevloeid zijn, of *Franciscus Junius*, wiens wedergade onder de Godgeleerden naauwlijks te vinden is. Het laatste wordt te waarschijnlijker, indien men 's Mans leven, door hem zelven geschreven, raadpleegt, *pag.* 242, 243, 268 *edit. novae.*

Bladz. 361. Over den Raadsheer *Cobel* leze men noch U. EMMIUS *de agro Frisiae*, *pag.* 158 — 160. Hij hadt in huwelijk Jenne Boisot, zuster van Karel en Lodewijk, volgens VAN LEEUWEN, bl. 936.

Bladz. 371. De verkleefdheid van *G. van Groesbeek* aan 's Konings belangen bezorgde hem in 't jaar 1578 den Kardinaalshoed, welken hij, echter, noch geen twee jaaren gedragen heeft. *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 152, *tom.* II, *pag.* 468.

Bladz. 384, 385. De eigen woorden van 't besluit der verbonden Edelen, in hunne bijeenkomste te S. Truijen genomen, ten opzichte van 't verzoek der Onroomschen, zijn, nevens 't smeekschrift zelve, uit een oud MS. opgegeven in de

Bijlaagen bl. 305, 306. Daar uit blijkt, dat de Edelen alleenlijk aan de Onroomschen toezeiden, dat zij geen kwaad, ter oorzake van hunnen Godsdienst, te vreezen hadden; zoo lang de Algemeene Staaten het tegendeel niet geboden, mits 't volk, midlerwijl, zich zediglijk gedroeg en aan 't bevel der Staaten onderwierp, naar 't voorbeeld der Edelen, thans hier vergaderd.

Bladz. 428 *reg.* 21. In een *Authentijk* afschrift, berustende onder den Heere A. C. VAN WACHENDORFF, staat *den eenentwintigsten*; doch in een ander zeer oud afschrift, mij door den Heere J. BURMAN medegedeeld, heb ik ook XX *Aug.* gevonden.

Bladz. 430. Belangende Koning Filips en zijne gedachten over 't verdrag der Landvoogdesse met de Edelen, heeft mij de Heer L. P. VAN DE SPIEGEL, in 't jaar 1777, de volgende aanmerkinge medegedeeld: „ Koning Philips was te onvrede over het punt van het verdrag met de verbonden Edelen, waar bij bedongen was, dat de openbaare Predikatien der Hervormden zouden gedoogd wor-

worden in die plaatſen, daar dezelve toen in gebruik waren: hij was ook in 't geheel niet gezind zich daar aan te houden; maar toen Valenciennes in het zelve jaar overlast leedt ter zake van den Godsdienst, en, geweigerd hebbende bezettinge in te nemen, met de wapenen bedwongen werdt, deedt de Landvoogdes een breedvoerig Placaat uitgaan op 's Konings naam, gedagteekend te Bruſſel den 14 December 1566, waar in men Philips dee 't zeggen: „ Dat hij niet twijfel„ de, of er zouden in de Nederlanden ver„ ſcheiden geſprekken vallen over de zaak „ van Valenciennes, en eenigen zouden wel „ willen te kennen geeven, dat het krijgsvolk, „ derwaards gezonden, was geſchikt om iets „ te doen tegen het verdrag met de verbon„ den Edelen op het ſtuk van den Godsdienst „ gemaakt, waarom hij naar waarheid ee„ nen ijgelijk de regte geſteldheid der zaa„ ke wilde te kennen geeven" — Hier op volgt een breed verhaal van het geval, waar in de Koning onder anderen zegt: „ dat hij uitdrukkelijk hadt verklaard, niet „ te willen of te denken, het verdrag met „ de verbonden Edelen te beletten of te bui„ ten te gaan. — Dit Placaat is te vinden

 „ in

„ in het Register van Publicatien te Goes,
„ beginnende 1564. F°. 38."

Bladz. 435. Op hoedanige wijze dit verdrag ter kennisse van de bijzondere steden gebragt wierde, blijkt uit den brief, aan die van IJsselstein gezonden, en geplaatst onder de Bijlaagen, bl. 160, 161. De Prins van Oranje, als Stadhouder, gaf 'er bericht van aan 't Hof van Holland en Zeeland, den 27 Aug. 1566, en, twee dagen laater, belastte het Hof aan de stedelijke Magistraaten, in 's Konings naam, zich naar deszelfs besluit op 't verzoekschrift der Edelen te schikken, gelijk zij ten meesten dienste des Konings en tot 's Lands welvaren schuldig waren en behoorden te doen.

Bladz. 437. Op last van den Prins, als Stadhouder, bij zijnen brief van den 14 Sept. 1566, (want dus zal men de dagteekeninge moeten lezen, en niet den 24), gaf 't Hof van Holland bevel aan de stedelijke Regeerders, om 't antwoord der Landvoogdesse op 't smeekschrift der Edelen overal binnen Holland, in de Duitsche taale, voor de poorters en inwoners aftekondigen, voor zoo veel

zulks

zulks noch niet gedaan was. Zie de Bijlaagen, bl. 165, 166.

Bladz 444 (c). Met de hier aangehaalde schrijvers verdienen vergeleeken te worden de zeer aanmerkelijke gedenkstukken, door den Baron THOE SCHWARTZENBERG EN HOHENLANSBERG uitgegeven in 't Charterboek van Friesland, III deel, bl. 694-708.

TWEEDE STUK.

Bladz. 76 (w). Naderhand is mij ter hand gekomen een volledig afschrift van 't verzoekschrift, door de Hervormden aan de verbonden Edelen overgeleverd. Men kan dit stuk in 't Fransch onder de Bijlaagen vinden, bl. 262-267.

Bladz. 78-84. Een zeer oud afschrift van dit smeekschrift der Edelen in 't Fransch is, gelijk het zoo aanstonds gemelde stuk, mij verstrekt door den Heere J. BURMAN, en geplaatst onder de Bijlaagen, bl. 256-261.

Bladz. 87. Ik vermoede, dat deze reden der gevangenneminge van Koornhert op-

gemaakt is uit sommige woorden bij BAIJLE, doch die kwalijk begrepen werden.

Bladz. 91. De brief van Brederode, den 8 Febr. 1567, aan de Hertoginne van Parma geschreven, is mij, sedert, onder 't oog gekomen, en uit een oud MS., den Heere J. BURMAN toebehoorende, gedrukt onder de Bijlaagen, bl. 254, 255.

Bladz. 92-97. Uit dat zelfde handschrift heb ik ontleend den brief der Landvoogdesse aan Brederode, in 't oorspronglijke Fransch, waar van de inhoud hier opgegeven wordt. Uit vergelijkinge van dit stuk, gedrukt in de Bijlaagen, bl. 268—275, zal elk konnen beoordeelen, wie zich naast aan 't oorspronglijke gehouden hebben, of *Bor*, *van Meteren*, en die hen volgen, of *Burgundius*.

Bladz. 117. De Hoogleeraar F. VAN OUDENDORP, in zijne MSS. Aanteekeningen, schijnt mede *K. van Albrug* voor denzelfden te houden met *K. van Zaltbrugge*. Denkelijk, volgde hij 't voetspoor van *Wagenaar*, zonder andere gronden voor deze

ge-

gedachte te hebben. Dan, ik twijfele naauwlijks, of *K van Zaltbrugge* was dezelfde, die genoemd wordt *van Solbrugge* (Bijlaagen, bl. 278) in eene andere verbindtenisse, door eenige Edelen in 't jaar 1569 aangegaan, en waar omtrent ik nu nader bericht geven zal.

Bladz. 118. Terwijl ik noch bezig was met het schrijven en doen drukken van 't II Stuk, zondt mij de Heer VAN DER CRAGHT een zeer aanmerkelijk stuk, behelzende eene nadere verbindtenisse van eenige Edelen, gesloten den 15 Aug. 1569, en strekkende tot afbreuk der Spaanschen, te water en te lande. Meer dan eens heb ik mij reeds op dit gedenkstuk in 't tweede deel van dit werk beroepen; en ik oordeelde hetzelve te meer waardig, om geheel in de Bijlaagen, bl. 276 - 278, geplaatst te worden, naardien onze Nederlandsche Historieschrijvers, zoo veel ik mij nu herinnere, daar van geen gewag maken, en men 'er uit zien kan, dat zelfs in den jaare 1569 niet alle verbonden Edelen, zonder onderscheid, den moed verloren gaven, maar dat sommigen zich nader durfden vereenigen, om zich te-

gen 't Spaansche geweld en de dwingelandije van Alva te verzetten. De inhoud van hun verbondschrift kwam hier op uit. " In voorgaande jaaren was 't meeste deel van den adel uit Friesland, Holland en andere landen verjaagd, en hadt, door de overheersching van zekere bloedgierige Regenten en naderhand van den Hertoge van Alva, vaderland, goed, wijf en kinderen moeten verlaten. Evenwel hadden alle Prinsen, Heeren en adelijke Protestanten zich verbonden, om wederstand te bieden, hun goed, lijf en leven met malkanderen optezetten, tot afbreuk en vernielinge van Alva met zijnen bloedigen aanhang, om het waarachtige Woord van God wederom intevoeren, en overal te doen prediken, en om alzoo hersteld te worden in 't genot van vaderland en vrijheden, waar van zij nu verbannen waren. De Prins bleef, met hulpe van den voornaamsten adel in Frankrijk, alles beproeven ter onderbrenginge van Alva en zijnen Raad, en zocht de steden, die onder hun geweld waren, tot haare oude vrijheden wederte brengen. Dan, naardien hij den vijand niet overal afbreuk doen kon, of eenige aanslagen tegen denzelven ondernemen, hadt

hij

hij aan anderen vrijheid vergund, om, elders, waar 't best gelegen kwam en hun goed dacht, te water en te lande, den vijand afbreuk te doen, en zulks mede tot 's Prinsen ontzet. De ondergeteekende Edelen rekenden zich gehouden tot alle mogelijke volbrenginge van hunnen eed. Zij dachten zulke aanslagen, te water en te lande, te konnen ondernemen, waar door zij aan Alva groote schade en hinder aanbrengen zouden, de landen dwingen en tot onderwerpinge brengen, en hier door uitwerken, dat Gods waarachtig Woord gepredikt wierde. Deze Edelen verklaarden, door dwang van hun geweten en gedaanen eed overeengekomen te zijn, en zich verder met eede en op hunne adelijke eere te verpligten, om met malkanderen te leven en sterven, en de bestellingen van den Prins optevolgen. Niemand van hun zou, op eigen goedvinden, zonder weten en besluit der overigen, eenigen aanslag ondernemen. Van alle buiten en prijzen, die zij bekwamen, gerekend van den vijftienden Augustus 1569, den dag van deze hunne verbindtenisse, zou de eene helft komen ten behoeve des Prinsen van Oranje, en de andere aan de schippers, boots-

lieden

lieden en landsknechten ". Dit verdrag werdt onderteekend en bezegeld door Albrecht van Egmond, Lancelot van Brederode, Crispinus van Solbrugge, Meijnert Friesse, Barthold Entens van Mentheda en Jelle Eelsma. Alle deze onderteekenaars, uitgezonderd *Meijnert Friesse*, die hier *Kapitein* genoemd wordt, doch mij niet bekend is, zijn ons hier boven reeds voorgekomen: *A. van Egmond* II Stuk bl. 367 - 370, *L. van Brederode*, II. bl. 298, 299, *C. van Solbrugge*, denkelijk Zaltbrugge, III. bl. 456, 457, *B. Entens van Mentheda*, II. bl. 378 - 386, en *J. Eelsma*, II. 364 - 367. Uit het teeken, in dit stuk geplaatst, blijkt, dat de Kapitein zelf niet schrijven kon en deze verbindtenisse door zijne eigenhandige naamteekeninge bekrachtigen. Het is niet onwaarschijnlijk, dat dit verdrag in Friesland gesloten is; niet alleenlijk, om dat de Kapitein, die 'er deel in hadt, misschien een Fries van geboorte was, maar vooral, om dat in 't hoofd van dit verbandschrift Friesland eerst en voor Holland genoemd wordt. Wat hier van zij, aan de echtheid van dit stuk valt geen twijfel; gelijk uit het onderschrift, door een' open-

baa-

baaren Notaris geteekend, genoegzaam blijkt.

Bladz. 119. In een oud *Publicatie - boek der stad Goes* staat, volgens bericht van den Heere VAN DE SPIEGEL, de indaging der verbonden Edelen door Alva den 24 Aug. 1568, met een' brief van Philibert van Serooskerke, Rentmeester Generaal bewesten Schelde, die begeerde, dat zijn brief, aan de Stads Regeeringe geschreven, in de Registers, ter zijne ontlastinge, zou ingelascht worden; gelijk geschiedde, en waar van hem akte geleverd werdt. — Noch is in dat zelfde boek te vinden eene nadere dagvaarding der verbonden Edelen, den 20 Febr. 1569 *naar Utrecht*, d. i. naar den jaarstijl van Utrecht.

Bladz. 134 (*). Eenige bijzonderheden, belangende 't geslacht *van der Aa*, vindt men in *Quartiers Généalogiques tom.* I, *pag.* 1 — 4, als mede in de bijgevoegde *Preuves pag.* 1 — 5. Daar uit blijkt ook, dat de Bondgenoot *Filips van der Aa*, van wien bl. 137 — 139 gesproken wordt, een zoon was van Floris van der Aa en Margarita t' Serclaes, en de klein-

zoon

zoon van Jan van der Aa, Ridder, Burgemeester van Mechelen, die in den jaare 1522 overleedt.

Bladz. 140 (*). De Heer U. VAN BURMANIA meldt nader, dat Epo van Douma, een der verbonden Edelen, van wien nader bl. 347 en 348, omtrent den jaare 1565 op Abbema ſtate woonde, en dat hij, volgens 't aangehaalde MS. van *Upco Burmania*, een zoon was van *Goffe* (niet *Goſſe*), en van *Wick* Abbema.

Bladz. 143, 144. *Cosmo delli Affaijtadi.* Behalven 't gene men lezen kan bij SANDERUS, Verheerl. Vlaanderen I deel, bl. 230 en volg., heeft de Heer VAN DER CRAGHT mij bericht, dat George de Montmorencij, Heer van Cressi, gezeid Bovis, omtrent den jaare 1622, getrouwd geweest is met *Louiſe d'Affaijtadi*, dochter van den Baron van Ghiſteiles, volgens eene rekeninge van 't Rentmeesterſchap der Domeinen van Voorne 's jaars 1622. — Noch is mij onder 't oog gekomen een oorſpronglijk Request van *Francelina dè Affaijtadi*, *Vrijvrouwe van Amerzode*, in den jaare 1627 aan de Staaten van

Zee-

Zeeland verzoekende om de *betalinge van vijf honderd gulden 's jaers zuijvere renthe tot laste van de domeijnen van Zeelandt, bij Heer Cosmo de gli* (delli) *Affaijtadi haer vader anno* 1614 *ten houwelicke beloeft ende gegeven*, enz. De-ze was dezelfde, welke ten man kreeg Otto van Arkel, wien VAN LEEUWEN noemt Heer van Amelroij, d. i. *Amerzode*

Bladz. 146, 147. De Heer VAN DER CRAGHT meldde mij, niemand uit 't geslacht *van Alkemade* te hebben konnen ontdekken, tegen wien, ten tijde der Nederlandsche beroerten, eenig twistgeding aangevangen was, uitgezonderd zekeren Huig van Alke-made, die, bij overlijden van zijn' vader, Jan van Alkemade, in 1560 met eenig land verlijd is. Hij woonde te Leijden, hadt deel in de onlusten, en zijne goederen, on-der Kennemerland, Gooijland en elders, werden aangeslagen en verkocht. Dan, 't is noch twijfelachtig, of hij tot dit oude ge-slacht behoorde. Met meer gronds kan men dit vaststellen omtrent Willem van Alkema-de, in 1554 of wat vroeger gestorven; wiens dochter, Agatha van Alkemade, Vrouwe van Soetermeer en Opmeer, getrouwd was

met

met Johan van Culemborg, Ridder; als mede omtrent Willem van Alkemade, zoon van Willem Florisz. van Alkemade, in 't jaar 1555 gestorven, en van Florencia van Craken; welke in 1562 of 1563 overleedt. — In den jaare 1780 leefde noch op Duivestein, tusschen Voorburg en Veur, een Jonker van Alkemade, die bekend stondt voor een' echten afstammeling van dit geslacht, en veele oude papieren, het zelve betreffende, bezat; volgens bericht van den Heere J. BURMAN.

Bladz. 152 (*). Men zie ook BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* I, *pag.* 655.

Bladz. 156: *in 't einde der aanteekeninge.* Deze andere zeer duidelijke blijken van vrijheidsliefde bij de *Andringa's* zijn mij, sedert, medegedeeld door den Heere DE KEMPENAER, en in de Bijlaagen geplaatst, bl. 319—321.

Bladz. 160. Zeer mogelijk is 't, dat mijne gissing, belangende de ouders van *Johan van Argenteau* niet gegrond zij, en dat men, volgens 't vermoeden van den Heere

VAN

VAN HAERSOLTE *tot IJrst*, hem te houden hebbe voor een' zoon van Jakob d'Argenteau en Elizabeth de Jauche de Mastaing. Is dit waar, dan hadt de Bondgenoot in huwelijk Maria van Hamal; dan was zijn broeder getrouwd, eerst met N. de Berlo, naderhand met Anna de Barbançon; en dan hadt zijne zuster Katharina ten man Herman Scheffert of Scheiffart de Merode. Wat hier van zij, men kan over dezen Bondgenoot en zijn geslacht noch raadplegen *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* IV, *pag.* 13—19, en VAN LOON Nederl. Historiepenningen I deel, bl. 81, 82, waar men ook zijne afbeeldinge op een' penning zien kan.

Bladz. 162. De oude naam van *Assendelft* wordt zeer verscheidenlijk geschreven, *Escmundelf*, *Ascmannedilf*, enz. Zie de aanteekeningen van den Heere KLUIT *Hist. Crit. Holl. et Zeel. tom.* I *part.* 1, *pag.* 47. —— Betreffende 't geslacht *van Assendelft*, vindt men eenige bijzonderheden bij DE RIEMER, in de beschrijvinge van 's Gravenhage I deel, bl. 353, waar uit mijne berichten, bl. 162—166, eenig nader licht

ontfangen. — Ik noemde, als ouders van *Kornelis van Asfendelft*, Otto van Asfendelft en Anna van Bergen. De Heer VAN DER CRAGHT vondt echter, dat deze Otto als zijne weduwe naliet Joanna van Cruningen, welke, kort na haaren man, den 18 December 1569 overleden is. Indien deze niet voor de tweede vrouwe van Otto, en dus voor de ftiefmoeder van den Bondgenoot, moet gehouden worden, wete ik het eene met het andere niet te vereffenen.

Bladz. 164, 165. *Nikolaas van Asfendelft* was zeer rijk in Leengoederen, onder welke ook geweest zijn Toufteijne en Sluipwijk, waar mede hij, na den dood van zijn' vader, in 't jaar 1560, verlijd werdt. Sommige Heerlijkheden kwamen, bij zijn overlijden in den jaare 1570, aan zijn' neef, Floris van Asfendelft, doch zijne weduwe, Willemina van Haeften, werdt, op haar verzoek, bevestigd in 't bezit van andere aan haar gemaakte goederen. MSS. Aanteekeningen van den Heere VAN DER CRAGHT.

Bladz. 173. Hoewel 't kollegie der Heeren

ten Gedeputeerde Staaten eigenlijk eerst na de afzweringe van Koning Filips opgericht is, gelijk ik ook bl. 175 te kennen geve, hadt men echter in Friesland, omtrent den jaare 1564, Gedeputeerde Staaten, dat is, eenige Gekommitteerden, die, in naam der Staaten, en buiten den tijd der Landsdagen, deze en gene beschikkingen maakten over eenige hun aanbetrouwde of min gewigtige zaken. Nu zal 't duidelijk genoeg zijn, wat ik bedoele, sprekende van Gedeputeerde Staaten van Friesland in den jaare 1564.

Bladz. 175. De Heer U. VAN BURMANIA heeft mij doen opmerken, dat de uitdrukking, betreffende 't Hof van Friesland gebezigd, als of deszelfs gezag zich, *nu*, bepaald vondt tot de handhavinge der rechtsplegingе, niet naauwkeurig is. Het Hof vondt zich toen reeds wel bijna, doch eerst in latere tijden geheellijk, bij de rechtsoefeninge bepaald: want tot op 't jaar 1635 heeft 't Provinciale Hof van Friesland, met de Stadhouders, 't recht van de Raadsbestellinge in de steden, Leeuwarden en Franeker uitgezonderd, blijven oefenen. Men zie VAN AITZEMA, zaken

van ſtaat en oorlog II deel, bl. 182, 186 — 189.

Bladz. 179, 180. Mijne gisſing, dat onder den naam van *Bailleu* iemand uit het geſlacht van *Bailleul* bedoeld worde, is te waarſchijnlijker, om dat dit geſlacht, ten dezen tijde, naauw verbonden was met dat van Boetzelaer, uit het welke zoo veele Bondgenooten geſproten waren Zie II Stuk, bl. 243, en III Stuk, bl. 479, 480. Hier bij komt, dat op eene oude naamlijst der verbonden Edelen, in de Bijlaagen bl. 138, gemeld ſtaat *Jacques de Bailleur*, doch waar voor, gelijk ik voorlang vermoedde, *Bailleul* zal moeten gelezen worden.

Bladz. 182. Omtrent den tijd van 't Bondgenootſchap leefde Artus *le Baron*, Heer van Brunemont, wiens dochter Margarita getrouwd was met Adriaan de Gongnies, Heere van Faij. *Quartiers Généalogiques tom.* I, *pag.* 147.

Bladz. 183. In eene oude MS. Genealogie van *Roorda*, berustende ter Weeskamer te Leijden, vindt men, volgens 't bericht

van

van G. VAN RIJCKHUIJSEN in zijn MS. geſlacht- en wapenboek III deel, fol. 77 verſ., de acht kwartieren van zekeren Burchgraeff dus opgegeven: Burchgraeff, Brant, van den Dale, van den Brouck; *Baij*, Hemsberge, Ketz, Wijngaerden. — De Heer VAN DER CRAGHT heeft mij geleerd, dat de Koning van Spanje den 23 Julij 1704, ten gevalle van Alexander *de Baij*, Lt. Generaal van zijne Armee en Gouverneur der ſtad Badajoz, zoodanig ſtuks goeds, als hij of zijne afſtammelingen verkiezen zouden, tot een Marquiſaat verheven en hem Marquis gemaakt heeft „ *tout ainſij et en la même forme et maniere que font et ont accoutumé de faire nos autres Marquies par toutes nos terres et ſeigneuries, ſignamelement en nos-paijs bas.*" Uit welke woorden men ſchijnt te mogen beſluiten, dat deze de Baij in de Spaanſche Nederlanden t' huis was, en daar eenige goederen bezat. Hij zal, misſchien, een afſtammeling of bloedverwant van den Bondgenoot *del Baij* geweest zijn. Dit wordt te waarſchijnlijker, om dat in de voorreden van den openen brief, te vinden in *Theatre de la Nobleſſe de Brabant part.* 1, *pag.* 217, alleenlijk van 's mans eigen ver-

 dien-

diensten gesproken wordt, zonder bijvoeginge van den lof zijner voorouderen, gelijk anders meest gebruikelijk is.

Bladz. 190. In de Sententien van Alva wordt *Leonard Benoijt* onder de Brielenaars opgeteld. Het blijkt ook van elders, gelijk de Heer VAN DER GRACHT mij bericht, dat hij zijn eigen huis in den Briele bewoonde en aldaar noch meer vaste goederen bezat.

Bladz. 192. Naardien alles, wat ik omtrent *W. Berck* zegge, loutere gissingen zijn, zal ik 'er noch eene bijvoegen, mij medegedeeld door dien zelfden Heere. Zou men niet kunnen vermoeden, dat deze naam verkeerdelijk opgegeven is, en liever denken aan *Willem Jansz. Banck*, te Vianen wonende, wiens goederen, ten tijde der Nederlandsche beroerten, verbeurd verklaard en verkocht zijn?

Bladz. 193. Volgens bericht van denzelfden Heere, werdt Joost *van Berendrecht*, bij overlijden van Franck Pietersz. van der Meer, zijnen vader, in 't jaar 1555 verlijd met het huis Hodenpijl, gelijk aan Willem

en Klara van Berendrecht, die broeder en zuster van Joost schijnen geweest te zijn; toen eenige landen kwamen. — In den jaare 1553, was Nikolaas van Berendrecht Schout van Leijden. — Het komt mij zeker genoeg voor, dat sommigen van deze Berendrechts behoorden tot 't geslacht van der Meer. Want de Sekretaris van 't Hof Willem van Berendrecht, hier gemeld, wordt elders genoemd W. v. d. Meer gezeid van Berendrecht, en was een zoon van Frank van der Meer, Schout van Delft, Bailliu en Dijkgraaf van Delfland, overleden in 1554, en van Klara van Berendrecht, welker ouders waren Jan van Berendrecht en Maria van den Bosch. Zie *Quartiers Généal. tom.* I, *pag.* 257, en Tegenw. Staat der Nederl. X deel, bl. 423.

Bladz. 195. (*). Men vindt ook 't geslachtregister der Graaven *van den Berg* bij BUTKENS *Trophées de Brabant tom.* II, *pag.* 82—84. In *le vrai Supplément au Nobiliaire des P. B. pag.* 162, 163, wordt als 't laatste mansoir van dezen tak opgegeven Ignatius Joseph van den Berg, Baron van Pottegem, Kanunnik van S. Gommar, overle-

den den 11 Junij 1763, en ten bewijze is aangevoerd 't grafschrift, voor hem in de kerke van S. Gommar geplaatst, waar in hij genoemd wordt *ultimus suae familiae mas*.

Bladz. 198, 199. In 't oude Dagregister (Bijlaagen, bl. 324.) wordt aangeteekend, dat de Graaf van den Berg den vierden April 1566 van Culemborg naar Brussel reisde. — Van meer belang is de brief van Koning Filips, waar bij vrijheid gegeven wordt tot de indaginge van dien Graave, uit een oud handschrift opgegeven in de Bijlaagen, bl. 245 — 248, en letterlijk, zelfs met de schrijffeilen, aldaar gevolgd. Veel wordt 'er gesproken van zijn aandeel aan 't verbond en smeekschrift der Edelen, als mede aan hunne vermeende besluiten te S. Truijen, en 't werven van krijgsvolk. Ook hadt hij op zijn kasteel Hedel eenige Kalvinistische Predikanten ontfangen. Kortom, hij was een der hoofden van alle de oproerigheden in de Nederlanden, en schuldig aan de misdaad van gekwetste majesteit. De Prokureur Generaal werdt, derhalven, gemagtigd tot de gevangenneminge van den Graave, of om hem, bij afwezigheid, inte dagen, en zijne goederen aantetasten.

Bladz.

Bladz. 205—208. Onder de ſtamgenooten van *Adriaan van Bergen* zal, denkelijk, behoord hebben Kornelis van Bergen, Heer van Zevenbergen en Nieukoop, die de laatstgemelde heerlijkheid in 't jaar 1558 verkocht aan Antonij van Marten, Heere van Esſeſtein, en de eerſte aan den Graave van Aremberg in den jaare 1560. MSS. Aanteekeningen van den Heere VAN DER CRAGHT.

Bladz. 209. De verſchillende lezing des naams *Berinel* of *Bermel* gaf aanleidinge aan den Heere VAN HAERSOLTE *tot IJrst*, om te giſſen, dat iemand uit 't geſlacht *Bervielles*, waar van hij 't ſtamregister bezat, zou bedoeld worden. De Heer VAN DER CRAGHT vermoedt, dat men zou konnen lezen *Bermin*, en meldt, dat de goederen van zekeren Ferdinando de Bermin, ook Bernnij en Bernoelje genoemd, die te Antwerpen woonde, ter zake van de beroerten aangeſlagen zijn, en dat hij, wat vroeger, eene rente van 600 ponden op de domeinen van Zuidholland verkocht hadt aan Jasper Schetz, Baron van Wezemale, Heere van Grobbendonk. Andere

re gisfingen gaa ik voorbij, en durve niets bepalen.

Bladz. 209. Indien de gewoone lezing *Berloo* of *Berlo* gevolgd moet worden, waar aan ik geenzins twijfele, kan men, naar 't oordeel aan den Heere VAN HAERSOLTE *tot IJrst*, aan niemand anders denken, dan aan Willem van Berlo, Heere van Keerbergen, Schepen van Mechelen in den jaare 1553, die getrouwd was met Joanna van Merode, of aan eenen van zijne zoons, *'t zij* Jan van Berlo, Graave van Agimont, Burggraave van Loo, die ter vrouwe kreeg Maria d' Argenteau, en, in 't jaar 1605, zonders kinders, overleedt, *'t zij* Henrik van Berlo, Heere van Fontenoij, die in echt nam Joanna d' Oijembrugge. Men zou anders, volgens de gisfinge van den Heere VISSER, hier in aanmerkinge konnen nemen Arend of Arnout van Berlo, Heere van Cortenbach en Eekhoven, getrouwd met Barbara van Riemerswaal, welke in 1611 noch leefde, toen oud zijnde tachtig jaaren. Zijne dochter Geertruid kreeg ten man Antonij van der Gracht, en ftorf te Mechelen in den jaare 1591. Hier

mede

mede kan men vergelijken *Quartiers Généal. tom.* I, *pag.* 153, waar ook, *pag.* 42 en 106, van anderen uit dit geslacht gesproken wordt, doch op eene wijze, welke merkelijk verschilt van 't gezegde in 't begin dezer aanteekeninge. Men zie noch BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* I, *pag.* 667.

Bladz. 210. Naardien geen geslacht met den naam *Bienques* mij voorgekomen is, vermoede ik, dat hier iemand bedoeld worde, die de Heerlijkheid *Bienques* bezat, en welke, in de zestiende eeuwe, toebehoorde aan 't geslacht Fiennes; gelijk blijkt uit *Suppl. aux Troph. de Brabant tom.* I, *pag.* 356.

Bladz. 210. Naderhand is mij, door den Heere VAN SPAEN *tot Hardenstein*, een uitvoerig stamregister van 't geslacht *Bilant* medegedeeld. De naam wordt aldaar, gelijk elders, verscheidenlijk geschreven, *Bilant*, *van Bilant*, *van den Bilant*, *Bijland*, *Bijlandt*, enz. Deze Genealogie begint met Willem van Bilant, gezeid Doijs, die Heer van Pannerden was, zijn kasteel Bilant ter leen hieldt van den Graave van Kleef, en omtrent den jaare 1275 leefde; en zij eindigt

digt met de manlijke afstammelingen in 't begin van deze eeuwe. In dit geslachtregister vinde ik, omtrent den tijd van 't verbond der Edelen, twee met den naam van *Jan*, of Johan. De *eene* was een zoon van Otto van den Biland en Elizabet Schenck van Nijdeggen; en storf zonder kinders; wanneer, staat niet aangeteekend. De *andere* was een zoon van Roeleman van den Biland, Ridder, Heer van Spaldorp en Halt, en van Barbara van Virmond, wier moeder was Agnes van Palland. Hij hadt in huwelijk Christine van Wachtendonk, en liet kinders na, die in echtsvereeniginge kwamen met de geslachten van Palland en Boetzelaer. Dan de *laatstgenoemde Johan* kan, hier, niet bedoeld worden, om dat hij gezegd wordt reeds in 't jaar 1560 overleden geweest te zijn. — Sedert meer dan vijf eeuwen bezat dit geslacht een groot getal heerlijkheden en kasteelen, vooral in 't Gelderſche en Kleefſche, en veelen uit hetzelve werden tot den Ridderstand verheven. In den aanvang der zeventiende eeuwe ontfing een tak van dezen stam den Graaflijken eertitel. Uit de gemelde MS. Genealogie en van elders zie ik, dat dit ge-

flacht

ſlacht ook verbonden is geweest met die van Arnhem, van den Berg, Langerak, Benthem, Gent, Heeckeren, Sombref, Rosſem, Randwijk, Culemborg, Homoet, Bronkhorst en Batenburg, Flodorp, Merode, Quadt tot Wijckradt, Dohna, Solms, Oije, Lintelo, Bernſau, Heijden, Eijnatten, Zevenaar, van der Duijn, enz.

Bladz. 212. *Lodewijk van den Binkhorst* was in 't jaar 1562 Bailliu van 's Gravezande, en werdt, in 't volgende jaar, verlijd met de Hofſtede van den Binkhorſt, enz., en zulks bij overlijden van zijne moeder Johanna van den Binkhorst, welke eene dochter van Joost van den Binkhorst was. Zij hadt die Hofſtede gemaakt aan haaren toenmaligen echtgenoot, Willem Snouckaert, Ridder, die ook in dat zelfde jaar verlij nam, terwijl Joſina van den Binkhorst in 1564 zich daar mede noch liet verlijden. Naderhand is over die Hofſtede een verdrag aangegaan tusſchen Lodewijk van den Binkhorst en Jakob Snouckaert, Rekenmeester des Konings van Spanje. De Bondgenoot was ook Heer van Rodenrijs, MSS. Aanteekeningen van den Heere VAN DER CRAGHT.

Bladz. 214. In een MS., waar van de titel is: *Origo et Genealogiae illustrium aliquot Familiarum in Belgio*, nageschreven door *A. Matthaeus*, en mij verstrekt door den Heere MUNNICKS, vinde ik aangeteekend, dat het geslacht *van Blois van Treslong* afkomstig was van Jan, Heere van Treslong in Henegouwen, natuurlijken zoon van Guij van Blois, die in den jaare 1398 zonder verdere kinders storf, en wiens goederen aan 't Graafschap van Holland kwamen. Indien men de Schrijvers, hier in de aanteekeninge aangehaald, wil raadplegen, zal men over dit bericht konnen oordeelen. — Omtrent dezen zelfden tijd, leefde nog een andere Jan van Blois van Treslong. Want in de Rekeninge van de *Espargnes* van 1570 wordt verantwoording gedaan van 't verlij van zekere tienden ten behoeve van IJsbrand Belois [Blois] van Treslong, bij overdragt van genoemden Jan, hem aangekomen *bij dode en makinge van Hr. Joest van Bredenroede die men noemt van den Hove, zijnen oom.* MSS. Aant. van den Heere VAN DER CRAGHT; die nog meldt, dat in 1555 leefde Adriana van Treslong, dochter van den toen overleden Jr. Albrecht van Treslong, Heere van Veenhuizen.

Bladz.

Bladz. 240 — 248. Het ſtamregister des geſlachts *van Boetzelaer* is mede te vinden bij FERWERDA, in II deels 2 ſtuk, en bij KOK in 't VII deel van 't Vaderl. Woordenboek, bl. 635 - 653, en ook, voor een gedeelte, in *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 198 — 205. Ik zie, dat BUTKENS, in *Annales Généalogiques de la Maiſon de Lijnden pag.* 136, de geboorte van deze Bondgenooten dus opgeeft:

Rutger van B. en Bertha van Arkel.	Floris van B. en Odilia van Flodorp.	Floris van B. en Anne van Bijlant.
	Rutger van B. en Agnes van Bailleul.	Wencelijn van B. en Amelia Marnix.
	Daniel van B.	Gideon van B., die (1) trouwde Joanna van Palland, (2) Louiſe d'Amboiſe.
	Otto van B.	
	Lodewijk van B.	
	Katharina van B. en Jakob van Vlaanderen, Heer van Praet.	

Te recht worden hier Floris, Rutger, Daniel, Otto en Lodewijk, als broeders beſchouwd; doch hunne ouders, verkeerdelijk, gezegd geweest te zijn Rutger van Boetzelaer en Bertha van Arkel, die hun grootvader en grootmoeder waren. Hun vader was Wesſel, van wien ik ſpreke bl. 247. Dit was den Heere VAN DER CRAGHT

ook

ook uit wisse bescheiden gebleken. — Omtrent de Bondgenooten uit dit geslacht, kan ik bij 't gezegde dit weinige voegen. *Daniel van den Boetzelaer* storf ongetrouwd. Men vergelijke BEEKMAN, in de beschrijvinge van Asperen, bl. 253; waar ook, bl. 252, gesproken wordt van *Floris van den Boetzelaer*, die insgelijks vermeld staat bij BRANDT in de Hist. der Reform. I deel, bl. 480. *Rutger van den Boetzelaer* hadt, gelijk ik aanteekende, in huwelijk Agnes van Bailleul, dochter van Kornelis van Bailleul. Verg. BEEKMAN, bl. 254, 255. De Heer 's GRAVEZANDE vermoedde, dat deze Kornelis mede onder de Bondgenooten behoorde. Zie hier boven bl. 468, vergeleken met het gezegde in 't II Stuk, bl. 179, 180. Zijn oudste zoon, door mij *Wessel* geheten, doch elders, en misschien beter, *Rutger* genoemd, was getrouwd met Amelia van Marnix van S. Aldegonde. Hij storf in 1632, zij den 22 Meij 1604. Zij trouwden in 't jaar 1598. Op haare grafzarke, te Asperen, vindt men deze acht kwartieren: Marnix, Hamericourt, Spangen, Cerf; — Ballieul, Grijsperre, Praet van Moerkerken, Poucques. *Wessel van den Boetzelaer*,

de

de vader der overige Bondgenooten, was de zestiende Heer van Asperen uit dit geslacht. Het grafschrift, bij BEEKMAN bl. 73 opgegeven, toont, dat zijne echtgenoote reeds den 6 Februar. 1562 gestorven was, en met hem te Asperen begraven ligt. Wanneer hij uit zijne ballingschap naar deze Landen wederkeerde, is mij niet bekend, maar wel, dat hij in den jaare 1575 te Rossum in Gelderland overleedt. Noch heeft mij de Heer VAN DER CRAGHT bericht, dat *Wessels* bezittingen met de daad aangeslagen, en zelfs zijne tilbaare goederen, die ten huize van Lodewijk Frensz te Leerdam geborgen waren, achterhaald en verkocht zijn. Soortgelijk lot trof zijnen natuurlijken zoon Wessel, van wien ik, bl. 247, 248, meldinge maakte. Behalven alle de Bondgenooten uit dit geslacht, hier vermeld, zijn mij op eene oude naamlijste van onderteekenaaren des Verbonds, te vinden in de Bijlaagen bl. 138, 139, noch twee andere voorgekomen, te weten:

J. D'ASPEREN, die, naar alle vermoeden, tot het geslacht der *Boetzelaeren* zal behoord hebben. Hij wordt, op de genoemde naamlijste, onderscheiden van vijf

andere Boetzelaers. Ik durve niet vastſtellen, dat hij een natuurlijke zoon van Weſſel, den Heere van Asperen, geweest is, en, in plaatſe van den ſtamnaam, dien der Heerlijkheid voerde, gelijk, in dien tijd en vroeger, zeer gemeenzaam onder de bastaarden was. In de Sententien van Alva, bl. 91, 92, wordt gemeld Reijer van Asperen Jansz., een ijverig voorſtander van de Onroomſchen. Deze kan zijn zoon geweest zijn.

LODEWIJK VAN BOETZELAER, die, hier, zijnen naam ſchrijft *Louis de Boetzeler*, was de jongſte zoon van Weſſel, en een broeder der overige Bondgenooten, zoo dat niet *vijf* Boetzelaers, gelijk ik bl. 248 ſchreef, maar wel *zeven*, deel aan deze vrijheidlievende verbindtenisſe hadden. Lodewijk van Boetzelaer was getrouwd met Hillegonde van Camphuiſen, dochter van Chracht van Camphuiſen en Eliſabet van Bueren tot Poelwijk en Cleuraet. Hij hadt drie zoonen, Jan, Dirk en Weſſel. De eerſte trouwde met Maria van Helmont; de tweede was Kapitein, en bleef te Lier dood in 't jaar 1595; de derde kreeg in 1598 ter vrou-

vrouwe de dochter van Gerrit van Brunsfeld, bij welke hij drie dochters verwekte. Dit is mij ten deele gebleken uit de gedrukte ſtamregisters, doch vooral uit eene MS. Genealogie, welke onder den Heere VAN SPAEN *tot Hardenſtein* berust, en begint met Rutger van Boetzelaer, Ridder, en zijn' broeder Weſſel, die, in den jaare 1289, afſtonden van hun recht op zekeren hof, ten behoeve van eene Abtdeſſe te Keulen; wordende Weſſel ook Ridder geheten in 't jaar 1307, wanneer hij als getuige ſtondt over een vergelijk tusſchen 't Kapittel van Xanten en den Graave van Kleef. Welke bijzonderheden, in 't MS. geſlachtregister te vinden, doch, zoo veel ik mij nu kan te binnen brengen, in de gedrukte ſtamlijsten niet voorkomende, ontleend zijn uit oorſpronglijke ſtukken, den ſchrijver der MS. Genealogie onder 't oog gekomen.

Bladz. 250, *in de aanteekeninge.* In eene MS. Genealogie van 't geſlacht van Thielt, onder mij berustende, worden zes kinderen van *Pieter Boiſot* en Louiſe Tisnacq opgeteld: (1) Louiſe, getrouwd met Leonard Taxis Janszoon uit Wachtendonk; (2) Ma-

ria, gehuwd aan Nikolaas Michout; (3) Charles, die in echt nam Maria de Fonſeca; (4) Juliane, die ten man kreeg Jacques Taije; (5) Louis, Admiraal van Zeeland; (6) Johanna, eerst getrouwd met Filips Cobel, naderhand met Karel Valkeſtein. Door vergelijkinge van het te voren en hier gemelde, zal men het eene uit het andere konnen aanvullen of verbeteren. — De Heer ERMERINS heeft mij, uit zijne MSS. aanteekeningen over de Gouverneurs van Vere, de volgende medegedeeld: „ Jonker *Charles de Boiſot* is, in plaatſe van den Heer Junius de Jonge, A°. 1575 Gouverneur van Vere geworden; dan niet lang heeft die van deze waardigheid genot konnen hebben, of heeft veelligt daar nimmer bezit van genomen, alzoo hij ten zelven jaare, en wel op den 28 Sept. 1575, in het landen der Spanjaarden op Duiveland is dood geſchoten, en dus de tweede Gouverneur deezer ſtad geweest, die ſtrijdende voor 't Vaderland het leven verloor. ”

Bladz. 263. Of *Willem Bonga* dezelfde zij met Willem Buma of Bouma, heeft ook de Heer VAN DER CRAGHT niet in 't zekere konnen ontdekken; doch dacht, dat het vol-

volgende, misschien, eenig licht zou konnen geven; waar over zij, die der Friesche geschiedenissen meest kundig zijn, best oordeelen konnen. W. Buma of Bouma hoorde t' huis in Groningen, of de Ommelanden, of Drenthe; hij bezat ten minsten aldaar verscheiden goederen; hij werdt, te Brussel, ter dood gebragt; hij hadt een' broeder, Taecke Buma genaamd, en eene zuster, met Jan Kornelisz. getrouwd; zijn oom was Johannes Heemstra; en zijne weduwe hertrouwde met Mr. Matthijs Rommerts.

Bladz. 268, *in de aanteekeninge.* De hier gemelde *Jarich van Botnia* was, een' geruimen tijd, Grietman van Franekeradeel. Uit een Latijnsch opschrift, boven de deure van 't choor der kerke te Schalsum, blijkt, dat hij in den jaare 1555 dien post bekleedde. Zie Naamlijst der Predikanten in de Classis van Franeker, bl. 96, en vergelijk PICARDT in de beschrijvinge van eenige Antiquiteiten dezer Landen, bl. 398.

Bladz. 270, 271. Min naauwkeurig schreef ik, dat, met de dochter van Dominicus Justus *Botnia*, de *geslachtnaam* van

dit huis een einde nam. Want de naam en het wapen werden, sedert, gevoerd door Jr. Watze Julius Justus Dominicus Botnia van Burmania, Lt. Kolonel in dienst dezer Landen, ook bezitter van de staate Mamminga te Jellum, welke weleer aan den Bondgenoot Botnia toekwam. — *Sijds van Botnia* is mij, naderhand, meest uit de aanteekeningen der Heeren E. M. en U. VAN BURMANIA, nader bekend geworden. Hij werdt den 20 Meij 1578 aangesteld, en den 29 April des volgenden jaars beeedigd, als Grietman van Wimbritzeradeel. In 't hoofd der kommissie deedt men Koning Filips zeggen, dat hij, om 't goede bericht, hem gedaan van den persoon van *Sixtus van Bottnija*, van zijne wetenheid en bekwaamheid, en zich volkomenlijk betrouwende op zijne rechtvaardigheid en goede ernstigheid, denzelven tot dien post aanstelde. Men zie het Charterboek van Friesland III deel, bl. 1198, 1199. In hoe verre de Koning zich op Botnia's verkleefdheid verlaten kon, bleek uit zijnen ijver voor de aanneminge van de Utrechtsche Unie in Friesland. Men vergelijke WINSEMIUS Chronijk van Friesland XVIII boek, bl. 632, en *Histor. lib.* V, *pag.* 370, 373, als mede SCHOTANUS XXIII boek, bl. 828.

Op-

Opmerkelijk is 't, dat hij zich, bij de onderteekeninge van sommige stukken, tot die Unie betrekkelijk, in lentemaand des jaars 1579 noemde *Kon. Maj. Grietman*, en dat hij eerst omtrent twee maanden daarna in den eed genomen wierdt. In die hoedanigheid is hij mij ook in de Friesche geschiedenissen des jaars 1581 voorgekomen, bij WINSEMIUS XVIII boek, bl. 688. Naderhand werdt hij van dezen post verlaten, doch hem, den 24 Jan. 1603, vergund, vooreerst in Friesland te mogen blijven; gelijk hij deedt, zijnde zelfs den 26 Maart van dat jaar uit Westergo als *Gedeputeerde* ingeleid. Men meent, dat hij in 1615 overleden is. Uit gewisse bescheiden blijkt, dat hij getrouwd geweest is met Tet Douma, dochter van Douwe Douma en Tietke (Tet) Abbema, doch dat zijn vader, ook Sijds geheten, in huwelijk hadt Bauck Camstra, dochter van Abbe Saskers Camstra, gezeid Heringa, en van Jel Douma: welke Bauck, in 't jaar 1545, weduwe van Tjebbe Martena was. Waar uit dan ook blijkt, dat Jel van Botnia, bl. 271 voorkomende, geen dochter, maar de zuster van den Bondgenoot was.

Bladz. 271, 272. De Heer VAN HAER-

SOLTE *tot IJrst* kon uit de geslachtlijst van *Bouckholt*, welke hij bezat, geen licht krijgen, wie de Bondgenoot zou konnen zijn. Uit de MS. genealogie van *Merwick* is mij wel gebleken, dat omtrent dezen tijd leefde Floris van Bocholt, in 1548 getrouwd met Walburg Maschereel, en overleden den 4 Dec. 1571, doch ik kan niet verzekeren, dat hij onder de Bondgenooten behoorde.

Bladz. 273. Over 't geslacht en de nakomelingschap van *O. de Bournonville*, kan men noch vergelijken *Quartiers Généalog. tom.* I, *pag.* 50, 51. — Volgens BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* II, *pag.* 70, is zijne weduwe, eerst, hertrouwd met Willem van Lalaing, Graave van Hoogstraten, naderhand, met Karel, Graave van Mansfeld.

Bladz. 276. Deze *Dirk van Brakel* zat ten jaare 1576 in de Ridderschap des Kwartiers van Nijmegen, en was een der Gelderschen, die toen naar Brussel afgevaardigd werden, om van den Raad van Staate op 't nadruklijkste te verzoeken de afschaffinge van de onderdrukkingen, door 't Spaansche krijgsvolk in Gelderland aangevangen, en om herstel van geschonden vrijheden en voorrech-

rechten. Men zie den Heere BONDAM in de Verzamelinge van onuitgegeven stukken, I deel, bl. 16, 17. — In Holland woonden, omtrent dezen tijd, verscheiden Brakels, tot dit geslacht behoorende, die ook voor 's Lands vrijheden waakten, en welker goederen, om die reden, aangeslagen werden. Onder dezen behoorden Jan Gerritsz. van Braeckel, en Michiel van Braeckel, wiens goederen ten grooten deele onder Gorinchem en Arkel gelegen waren. MSS. Aanteekeningen van den Heere VAN DER CRAGHT.

Bladz. 279. Die zelfde Heer berichtte mij, dat Jr. *Johan van Brecht*, bij 't overlijden van Jr. van der Dussen, zijnen vader, verlijd is met zekere rente in Nederveen; en dat hij, in gedenkstukken des jaars 1564, gemeld gevonden hadt Hadewich van Brecht, welke, bij den dood en door makinge van Gerbrand van Colster, eenig Leengoed bekomen hadt. — In *le grand Theatre Sacr. de Brabant tom.* I, *pag.* 384, staat het grafschrift van Karel van Brecht, in de aanteekeningen door mij gemeld, en genoemd *Escuier*, Schildknaap,

Heere van Diegem (elders Dieghem, Didegem, Ideghem), Corbeke, enz., in den ouderdom van 77 jaaren overleden den 1 Junij 1595. Zijne vier kwartieren waren, Brecht, Absolons; van der Noot, Ligachan. Men kan, over dit geslacht en deszelfs verbindtenissen, ook nalezen *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 114, 115, en *Recueil Généalogique de Familles originaires des P. B. pag.* 33, 43.

Bladz. 280—299. *Brederode.* Behalven de gedrukte en MSS. stamregisters, door mij bl. 280 en 281 gemeld, is mij noch eene MS. genealogie der Brederoden, door den Heere VAN WACHENDORFF, medegedeeld. Zij schijnt omtrent het einde der zestiende eeuwe geschreven te zijn. De opsteller noemt zich, in 't begin van deze geslachtlijst, *Cornelis Tuenisse*, en doet duidelijk zien, welke zijde hij hieldt. Want, van Hendrik van Brederode schrijft hij, fol. LXIV verso, dat hij *hem zelve met meer ander Edelen van dees Nederlanden tegens Godt almachtich ende de Coninckliijke Mat. zeer verloopen heeft, alzoo dat hij is geweest 't hooft van de abominable conspiratie ende muiterije binnen*

nen dees Nederlanden opgericht in den jaare 1565 ende 1566. Noch teekent die schrijver aan, dat Hendrik van Brederode *den* 19 *Febr.* 1568 *op een slot genoempt Gemen toebehorende Grave Joost van Schouwenborch zijnder huijsvrouwe oem* gestorven en aldaar begraven is, en dat *de stamme van Brederode aan hem gefalgeerd is.* De tijd en de plaatse van zijn overlijden worden, elders, anders opgegeven. Zie II Stuk, bl. 296. Zeker is 't, dat hij den 15 Febr. 1568 noch zijnen uitersten wille liet beschrijven; volgens de Hollandsche Consultatien IV deel, bl. 127, 128. Doch hij was op dien dag in zoo veegen toestand; dat hij zijn testament zelf niet meer kon teekenen, waarom hier toe de *achtste* getuige genomen werdt. — Wat aangaat de Heeren van Brederode, noch in leven, van welken sommigen afstammen van Reinout van Brederode, natuurlijken zoon van Reinout van Brederode, Hendriks vader (Bijlaagen, bl. 140 — 159), en anderen nederdalen van Walraven van Brederode, natuurlijken zoon van Walraven, zeventienden Heere van Brederode (Bijlaagen, bl. 44 — 59); men zal met mijne aanteekeningen, bl. 282 — 286, dienen te vergelijken

ken J. KOK, Vaderlandsch Woordenboek VIII deel, bl. 1024–1039, en den *Geslachtboom van alle de mannelijke nakomelingen uit het stamhuis der Heeren van Brederode*, *door* J. VAN DEN TOORN, gedrukt te Amsterdam 1788, maar teffens de *Verhandelinge over de beweerde gewettigde afstamming der Heeren van Brederode van Bolswaard uit Reinoud den* III, *Heer van Brederode*, in den jaare 1791 in 't licht gegeven. Naardien een groot deel der aanmerkingen, mij reeds in den jaare 1780 door twee allerkundigste Heeren toegezonden, in deze Verhandelinge voorkomt, achte ik minder noodig dezelve hier optegeven; hoewel zij anders lezenswaardigst waren en mijne aandacht bijzonderlijk naar zich trokken. Ik worde zoo gaarne door mijne kundige vrienden, met hunne gewoone bescheidenheid en uit liefde voor de waarheid, tegengesproken, als ik hunne betuigingen van achtinge voor mijne pogingen met geen onverschillig oog beschouwe. — Wanneer de Staaten van Holland en Westfriesland, in hun Advijs over 't maken van een' Kapitein Generaal den 23 Oct. 1652, bl. 13, verklaarden, dat de edele voorouders van den Veldmaarschalk

van

van Brederode de voornaamste grondleggers van de Vrijheid dezer Landen geweest waren, hadden zij, zonder twijfel, de aandacht meest gevestigd op Hendrik van Brederode, 't hoofd der verbonden Edelen. Zóo ongegrond hem nagegeven werdt, dat hij Graaf van Holland wilde worden, waar van ook melding bij HOPPERUS gemaakt is, *Recueil des troubles des P. B. IV part. chap.* 6; even weinig kan men vermoeden, dat hij zich tot een hoofd der Bondgenooten zou opgeworpen hebben, uit weerzin tegen 't Huis van Oostenrijk, en wel ter oorzake van 't gene zijnen vader Reinout, ten tijde van Keizer Karel, wedervaren was. Dit geheim, ontdekt door P. HEUTERUS *lib.* XVI *rerum Austr. Belg. cap* 10, *pag.* 398, blijft voor rekeninge van dien schrijver. — Op bl. 294 heb ik, verkeerdelijk, geschreven, dat Brederode omtrent *vier* maanden te Amsterdam, voor zijn vertrek naar Duitschland, vertoefde. Want hij kwam in die stad in 't laatste van Februarij 1567, en vertrok van daar omtrent het einde van April. Verg. WAGENAAR Vaderl. Hist. VI deel, bl. 219, 230. In 't oude Dagregister, te vinden onder de Bijlaagen lett. Q Q., staat aangeteekend, dat

Bre-

Brederode den 26 Febr. 1567 zijne hulpe aan de burgers van Vianen toezeide, gelijk zij, op 't kasteel vergaderd, hem beloofden tot het laatste toe bijteſtaan, en dat hij, den volgenden nacht, van Vianen vertrok, eerst naar 't huis Nijenrode, waar hij een weinig bleef, en voorts naar Amſterdam, werwaards zijne echtgenoote hem 's anderen daags volgde. Men vergelijke noch de levensſchets van Hendrik van Brederode bij J. H. HERING in zijn Aanhangſel tot de Vaderl. Historie van Wagenaar, 1 deels 2 ſtuk, bl. 293—347. Wat betreft *Lancelot van Brederode*, van wien geſproken wordt bl. 298, 299; zijne vrouw was uit het geſlacht van Blois van Treslong, doch zij wordt door mij, verkeerdelijk, *Anna* genoemd, in plaatze van *Adriana*. Zie VAN LEEUWEN Bat. ill. bl. 856, en de boven aangehaalde Verhandelinge over de afſtamminge der Heeren van Brederode van Bolswaard, bl. 35, 36, 57. Behalven andere blijken van zijnen ſtandvastigen ijver voor de Vrijheid, ſtrekte ook ten bewijze daar van de onderteekening van de laatſte verbindtenisſe der Edelen, den 15 Aug. 1569, opgegeven in de Bijlaagen, bl. 276—278,

en

en waar van ik hier boven ſprak, bl. 457—460.

Bladz. 299. *Filips de Breſille* was, volgens bericht van den Heere VAN HAERSOLTE, een broeder van Lodewijk. Deze hadt in huwelijk Katharina van Mepsche te Groningen, en verwekte bij haar twee kinders, Jan en Katharina. Filips en Lodewijk waren zoons van Jakob de Breſille en Helena van Hinckart. Ik giſſe, dat Jakob dezelfde zij, die in 't jaar 1546 tot Kastelein van 't kasteel te Vilvoorden aangeſteld is, en Ridder geheten wordt, in *Supplément aux Trophées de Brabant tom.* II, *pag.* 277.

Bladz. 300. Of Richard *Breton*, op 't jaar 1572 in de Historie der Martelaaren bl. 727 gemeld, tot dit geſlacht behoorde, is mede onzeker.

Bladz. 300. Vermits in 't oorſpronglijke ſtuk de *d* in den naam *Brodart* niet zeer duidelijk is, als juist vallende op eene vouwe in 't papier, welk aldaar wat geſleten is, kwam bij den Heere VAN DER CRAGHT in bedenken, of met hier niet zou konnen

lezen

lezen *Broijart*, en dezen Bondgenoot oorddeelen uit dat aanzienlijk geslacht herkomstig geweest te zijn, waar van CHRISTIJN spreekt, *Jurispr. Her. part.* I, *pag.* 189. Uitvoeriger bericht van dit geslacht is bij denzelfden schrijver pag. 409—413, in *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 41, vooral bij LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 1086—1095; doch ik vinde aldaar niemand met den voornaam *Michiel.*

Bladz. 306, 307. *Nikolaas van Bronkhorst* was getrouwd met Jakomina van Poelgeest, dochter van Gerrit, Ridder. Zijn zoon, ook Nikolaas genoemd, kreeg ter vrouwe Gijsberta van Schagen. Tot den zoon behoort het grafschrift op eene zarke in de kerke te Noordwijk aan den Rhijn: „ Hier leijt begraven Jonk. Nicolaes van Bronkhorst, heer der Stad. Ob. 16 Dec. 1579." Onder zijne vier kwartieren wordt, van moederlijke zijde, Poelgeest eerst geplaatst.

Bladz. 309. GABBEMA, in zijn verhaal van Leeuwaarden bl. 493, schrijft, dat hij den naam van *Buma*, in de brieven van *Viglius ab Aijtta* aan den Raadsheer *Hoppers*, driezins

ge-

gespeld vondt, *Bouwema*, *Bonga* en *Boninga*, eene manier bij den Fries niet ongewoon. Men vergelijke *Epist.* XXXIV, XXXIX, XLVII, *pag.* 428, 438, 453.

Bladz. 310 (*). Het geslachtregister van den huize *van Burmania*, in 't Wapenboek van FERWERDA I deel 1 stuk, zou uit de naauwkeurige aanteekeningen, door den Heere E. M. VAN BURMANIA mij medegedeeld, op ontelbaare plaatsen konnen verbeterd en aangevuld worden. Dan, ik wil liever de misslagen, door mij zelven begaan, hier verbeteren. Douwe van Burmania, Rienks tweede zoon, is nooit Grietman van Leeuwarderadeel geweest, maar wel zijn broeders zoon Joost, en in lateren tijd, ook zijn eigen jongste broeder Rienk. Douwe was Drossaard van Harlingen en Admiraal van de Zuiderzee. — Onder de kinderen van Gemma van Burmania waren wel Dominicus en Rienk, gelijk ik schrijve, doch meest beroemd waren zijn oudste zoon Taco, en de jongste Rienk, van welke beiden bij de Nederlandsche geschiedschrijvers meermaals met lof melding gemaakt wordt. — Hoewel 't zeker is, dat Upco

van Burmania, in 't slot van deze aanteekeninge gemeld, en van wien bl. 312—314 nader gesproken wordt, de Schrijver der Friesche Genealogien was, dient men echter optemerken, dat zijn kleinzoon, ook Upco genaamd, dit werk van zijnen grootvader gedeeltelijk vervolgd heeft, gelijk ik elders breeder aanwijzen zal.

Bladz. 314 (**). Deze Hajo *van Camminga*, Heer van Ameland, was van jongs af de vriend van Viglius van Aijtta; doch die vriendschap verflaauwde. Men zie *Vita* VIGLII AB AIJTTA, *pag.* 6, en *Eiusdem Epist. ad diversos*, *pag.* 139. Een brief van hem aan dezen Camminga is te vinden in *Epistolae ab illustribus et claris viris scriptae*, door GABBEMA uitgegeven, *pag.* 552—554, waar men ook, *pag.* 537—543, brieven van Camminga aan A. van Hoxwier aantreft.

Bladz. 317 (*). De laatste mannelijke afstammeling uit het geslacht *van Camstra* was Jr. Hans Wilhem van Camstra, eerst Lt. Kolonel in dienst dezer Landen, naderhand Grietman van Idaarderadeel, wegens de-

dezelve uit den Adelijken ſtand afgevaardigd ter Staatsvergaderinge, Meesterknaap in de Houtvesterije van Friesland, Drost van Brevoort; volgens nader bericht van den Heere U. VAN BURMANIA.

Bladz. 318. Eenigen tijd na de uitgave van mijn tweede Stuk, las ik bij A. M. CERISIER, *Tableau de l'Histoire générale des Provinces unies, tom.* III *pag.* 115, na dat van de door mij verzamelde naamlijste der verbonden Edelen geſproken was, deze woorden: *Il eut pû l'enfler de plusieurs nobles Gueldrois dont la gloire réjaillit ſur les familles encore ſubſiſtantes:* In de Nederduitſche overzettinge, III deel 1 ſtuk bl. 135, heeft men 'er dien zin aan gegeven, als of, *onder* de door mij opgetelde Bondgenooten, *veele Gelderſche Edelen prijken, op wier nakomelingen, noch in wezen, de glans der eere hunner voorvaderen terugkaatst.* Ik denke, dat de gemelde Schrijver veeleer te kennen gaf, dat bij de Bondgenooten, door mij genoemd, noch veele Gelderſche Edelen hadden konnen gevoegd worden. Ten voorbeelde hier van, worden in eene bijgevoegde aanteekeninge bijgebragt, *Schimmelpeninck van*

der Oije, *van Haerſolte*, *van Heeckeren*, *van Lijnden*, *van Arnhem*, *van der Capellen*. Naardien niemand uit deze Gelderſche geſlachten op eenige naamlijsten der verbonden Edelen, of bij iemand van de Nederlandſche geſchiedſchrijvers, aan mij voorgekomen was, rekende ik 'er belang bij, om hier op alle mogelijk onderzoek te doen, zoo door de bereidvaardige hulpe van den Hoogleeraar BONDAM, Historieſchrijver van Gelderland, als door mij bij ſommigen van die geſlachten, ter bekominge van noodig en zeker onderricht, mondelijk of ſchriftelijk te vervoegen. De meeste pogingen liepen vruchteloos af. Alleenlijk gaf de Heer BONDAM mij te kennen, dat noch onder de Heeren *Schimmelpenninck van der Oije* berust een oud pourtrait van iemand uit dat geſlacht, omhangen met den gewoonen geuzenpenning, en van wien men, derhalven, ſchijnt te konnen vermoeden, dat hij tot het Bondgenootſchap behoorde. Indien deze giſſing gegrond is, zou men moeten denken aan *Jakob Schimmelpenninck van der Oije*, van wien uitvoeriglijk geſproken wordt in 't geſlachtregister bij FERWERDA, 7 generatie, waar uit ook blijkt, dat hij een vriend

van

van Vaderland en Vrijheid was. Dan, 't gene aanleidinge tot deze aanmerkinge, hier ter plaatze, gaf, is, dat de Heer R. J. VAN DER CAPELLEN *van de Marsch* de vriendlijkheid hadt, om, in den jaare 1779, behalven andere bescheiden, sommige verbonden Edelen betreffende, mij toetezenden een bericht, waar uit met genoegzaame zekerheid gebleken is, dat onder dezelven verdiende geplaatst te worden

JAKOB VAN DER CAPELLEN *tot Randwijk*, zoon van Arent en Johanna de Ruter. Omtrent zijn geslacht leze men de medegedeelde aanmerkingen, gedrukt onder de Bijlaagen, bl. 316—318, en vergelijke de voorreden van den Heere VAN DER CAPELLEN *van de Marsch* voor 't II deel der Gedenkschriften van zijnen oudovergrootvader, *A. van der Capellen*, Heere van Aartsbergen, bl. XXXIII—XLI, doch vooral de uitvoerige en naauwkeurige berichten bij J. KOK, Vaderlandsch Woordenboek IX deel, bl. 55—148. Het verdrag tusschen den Hertoge van Lotharingen en Graave Otto van Gelre, in den jaare 1203, ook door

Walterus de Capele geteekend, is naauwkeuriger uitgegeven door den Heere BONDAM in 't Charterboek van Gelre en Zutphen I deels 2 afd. bl. 281-283. Dat *Jakob van der Capellen tot Randwijk* onder de edele Bondgenooten geweest zij, hadt de Heer *van de Marsch* in verscheiden oude aanteekeningen en geslachtlijsten vermeld gevonden; als mede, dat hij in 't jaar 1578 onder de Geldersche Riddermatigen behoorde, en de afzweringe van Koning Filips van Spanje in den jaare 1581 onderteekende. Meer bijzonderheden, hem aangaande, zijn mij niet voorgekomen. Gelijk de Heer *van de Marsch* niet wilde ontveinzen, dat het hem aangenaam zijn zou, dezen zijnen Stamgenoot onder die braave Edelen en grondleggers van onze Vrijheid, gelijk hem toekomt, geplaatst te zien, zoo verblijde ik mij; wanneer de naamlijst der Bondgenooten, op goede gronden, uit gedrukte of geschreven gedenkstukken, door liefhebbers van onze Vaderlandsche Historie vermeerderd wordt.

Bladz. 318, 319 (*). In den jaare

1558 werdt Gillis *Carlier*, bij den dood van zijnen oom Antonij Carlier, met een gedeelte der tienden in Hoogblokland verlijd, volgens bericht van den Heere VAN DER CRAGHT.

Bladz. 319—321. Hoewel *Jan Casembroot* geen nut van zijne onstandvastigheid trok, vindt men echter aangeteekend, gelijk die zelfde Heer meldt, dat de renten en aangeslagen landen van zijne huisvrouwe, Wilhelmina van Bronkhorst, ten haaren behoeve, op goedvinden des Hertogs van Alva, uit het *arrest* ontslagen zijn.

Bladz. 321, 322. Dat *Palamedes de Chalon* geweest zij een natuurlijke zoon van René de Chalon, Prins van Oranje, enz., blijkt onwegenzeggelijk uit deszelfs uiterften wille, gemaakt in 't jaar 1544, waar bij hij aan dezen zijnen natuurlijken zoon, onder eenige bepalinge, bemaakte eene jaarlijksche rente van 1500 guldens. Men zie J. H. HERING, aanhangsel tot de Vaderl. Historie I deels 1 stuk, bl. 175.

Bladz. 322. De Bondgenoot *Cigoigne*

 moet

moet merkelijk in de kwijze veranderd zijn, indien hij dezelfde geweest is, door wien Don Jan van Oostenrijk de dorpen in de Kempen en andere plaatsen, welke zij gingen brandschatten, deedt overschatten; naar 't schrijven der Algemeene Staaten van Nederland, in hun „Waerachtighe Antwoorde op de opene brieven ende bedrieghelicke persuasien van Don Jan van Oostenrijk ” (Antwerpen 1578), bl. 45. Denkelijk, was hij een Italiaansch edelman, en met hem van 't zelfde geslacht Karel Cigoigne, getrouwd met Margarite Quarré, welke in 't jaar 1557 weduwe werdt van Jan Pipenpoij, Ridder, Heere van Merchtem, Burgemeester te Brussel. De betrekking, welke Karel Cigoigne op eenige vrijheidlievende geslachten in Nederland kreeg, zou mij bijkans doen besluiten, dat hij de bedoelde Bondgenoot was. Men zie van hem VAN LEEUWEN Bat. ill. bl. 926, bij wien verkeerdelijk, *Sigoigne* staat, en *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* III, *pag.* 174, waar deze naam gespeld wordt *Cigogna*.

Bladz. 323. Dat *Robbrecht de Cocq*, of *Cock*,

Cock, voor een' broeder van Maximiliaan van Blois, gezegd Cock van Neerijnen, te houden zij, is mij ook gebleken uit eene MS. Genealogie, berustende onder den Heere VAN SPAEN *van Hardenstein*. Zij begint met Rudolf de Cock, Ridder, getrouwd met Aleid Graavinne van Ochten. Uit deze voorouders stamden de Bondgenooten af in den tienden graad. Rudolf kwam, in 't jaar 1256, aan 't bezit der heerlijkheid Neerijnen; welke, naderhand, overging in de geslachten van Tuijl, Aijlva, enz. Men zie 't Charterboek van Gelre en Zutphen, met de aanteekeningen van den Heere BONDAM, I deels 3 afd. bl. 574-577. De bijnaam *van Neerijnen* bleef echter in gebruik bij dit geslacht, waar toe ook behoorde Zeger de Cocq van Neerijnen, Bailliu van Sommelsdijk, mij voorgekomen in de Notulen der Gecommitteerde Raaden van Zeeland, den 18 Julij 1675. In de MS. Genealogie worden de Bondgenooten genoemd de Cock van *Heeswijk*, welke heerlijkheid reeds door hunnen grootvader, Hendrik de Cock van Neerijnen, bezeten werdt; en ik vinde in dezelve de huwelijksverbindtenissen met de geslachten, de Maillij de Rossignol, Mal-

 burg,

burg, Uijttenham, Haeften, Tuijl, Herwijnen, Varick, Asperen, IJsendoorn, Eemskerke, Berchem, Lennep, Pieck, Oije, Assendelft, enz.

Bladz. 324. In den Boomgaert der Wapenen staat: CORBARAN, *d'Argent à faces de guelles et hermines de sable.* In 't *Supplément, aux Trophées de Brabant tom.* II, *pag.* 277, vinde ik *N. de Corbaran*, die, tusschen de jaaren 1530 en 1541, Slotvoogd te Vilvoorden was,

Bladz. 326. In 't opgegevene sterfjaar van *Johan van Cortenbach* is in de MS. Genealogie, als mede bij BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* II, *pag.* 181, een misslag begaan. Want zijne weduwe, Katharina van Assendelft, overleedt reeds den 4 Nov. 1583. Dit blijkt uit haar grafschrift, te vinden bij DE RIEMER, beschrijv. van 's Gravenhage I deel, bl. 356. Dat meer is, zij werdt al in den jaare 1572 zijne weduwe genoemd in zekere akte, waar bij Prins Willem I, den 15 Aug. 1572, haar in zijne bijzondere *sauvegarde* nam, met *hare huisgesin, sloten, huijsen, hoeven ende andere hare*

goe-

goeden, ruerende, ende onrcurende, zoo in den Hage in Hollant ende elders, waer die staende ofte gelegen mogen zijn, enz. De Heer ERMERINS bezat een oud afschrift van dit stuk.

Bladz. 326 (*). Hoewel de naam van dit geslacht in veele openbaare gedenkstukken *Coutereau* gespeld wordt, noemde ik echter den Bondgenoot *Cotereau*, om dat hij zelf zijnen naam dus op de oorspronglijke lijste geschreven heeft. — Veelen uit dit geslacht, sedert 't begin der zestiende eeuwe tot den jaare 1725, worden met lof gemeld in 't *Supplément aux Trophées de Brabant tom.* I, *pag.* 160—162. Uit eene MS. Genealogie, mij door den Heere VAN SPAEN *van Hardenstein* medegedeeld, blijkt, dat deze Bondgenoot tot oud-over-grootvader hadt Johan van Coutereau gezeid van Dammartin, Raad en Kamerheer van Hertog Filips van Bourgondie, die, door zijn huwelijk met Johanna Baijart, verscheiden heerlijkheden in zijn geslacht overbragt, welker aantal, van tijd tot tijd, vermeerderde door de huwelijksvereenigingen met de geslachten van Herdinx, Berchem, Jauche, Asche, Amerongen, Uitterlimmingen, Vilain, Schoonhoven, Argenteau,

Beau-

Beaufort, Berlo, Oijembrugge, Renesse, van der Meulen, Halmale, Wassenaer, enz.

Bladz. 327. Indien men, volgens de gissinge der Heeren VAN SPAEN *tot Hardenstein* en VAN LINDHEIM, in plaatse van *Croesbeek*, zou mogen lezen *Groesbeek*, zou 'er veel van 't geslacht der twee Bondgenooten konnen gezegd worden, en te gelijk aangewezen, hoe zij edeler dachten, dan hun stamgenoot, die den verbonden Edelen weigerde, hunne vergaderinge te St. Truijen te laten houden. Zie I Stuk, bl. 371, 372, en III Stuk, bl. 451. Mij is, door den Heere VAN SPAEN *van Hardenstein*, eene MS. Genealogie van *Groesbeek* ter hand gekomen, beginnende met Johan van Groesbeek, die in den aanvang der veertiende eeuwe leefde, en eindigende met Jakob Francois Graave van Groesbeek, die den 8 Febr. 1744 te Namen overleedt; doch wiens afstammelingen elders gemeld worden. Men zie *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 152, *tom.* II, *pag.* 467 — 470, *Suite du Supplément au Nobiliaire tom.* IV, *pag.* 149 — 154, *Quartiers Généalogiques tom.* I, *pag.* 160. Uit de Genealogie en aangehaalde schrijvers blijkt, dat

dat de Bisschop van Luik vier broeders hadt, Johan, Zeger, Willem en Derk van Groesbeek, doch of zij, hier, in aanmerkinge konnen komen, is zeer twijfelachtig.

Bladz. 328. In den Boomgaert der Wapenen staat: CROISILLES, *de gueulles*, *lozengié d'or*.

Bladz. 331. In *Theatre de la Noblesse de Brabant* II *partie*, in 't begin, wordt *Jakob Dassa* gezegd Ridder gemaakt te zijn den 11 December 1599. MSS. Aanteekeningen van den Heere VAN DER CRAGHT.

Bladz. 332. De Heer VAN HAERSOLTE *van IJrst* schreef mij, een geslachtregister van *Dennetier* of *Dennetieres* te bezitten, doch niemand met den doopnaam *Nikolaas* in 't zelve te vinden. Dit zelfde moete ik zeggen van 't geslachtregister, te vinden in *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* IV, *pag.* 224—231.

Bladz. 333. *La Dense.* Naderhand vermoedde ik, dat men zou mogen denken aan iemand uit het geslacht *la Deuse*, vermaagschapt

schapt met die van van der Mark Lumeij; van der Meere, enz. Zie *Quartiers Généalogiques tom.* I, *pag.* 103, 141.

Bladz. 333 — 337. Het stamregister van 't geslacht *van der Does* is ook in 't Woordenboek van LUISCIUS, en bij J. KOK in 't Vaderlandsch Woordenboek XII deel, bl. 394 — 400. — Een achtenswaardig afstammeling van den grooten *Janus Dousa*, die noch in leven is, de Heer Gerlach Jan Doijs van der Does, Heer van beide de Noordwijken, Langeveld, Offem, enz., liet, den 3 October 1792, een prachtig en kostbaar gedenkstuk, in de kerke te Noordwijk aan den Rhijn, oprichten, bijzonderlijk geschikt ter eere van den onsterfelijken Bondgenoot, Jan van der Does, wiens beeldtenis, naar eene oorspronglijke schilderije, in kunstig marmer uitgehouwen op dit gedenkteeken praalt. Het Latijnsche opschrift, door de kundigste hand geschreven, en daar op ingehouwen, is te schoon, om niet meer algemeen bekend en gelezen te worden. Ik heb hetzelve naauwkeurig doen nadrukken in de Bijlaagen, Lett. T T., bl. 336. — In sommige gedruk-

drukte geslachtregisters wordt de moeder van Dousa, verkeerdelijk, genoemd Willemina van Schagen. Hij was verwekt uit zijn vaders tweede huwelijk met Anna van Nijenrode. Van hier ook, dat zijne acht kwartieren waren: *van der Does*, van Zuijlen, Cats, Noordwijk; *Nijenrode*, Zuijlen, van Natewis, Schagen, van Vliet. — De gewoone zinspreuk van Dousa was: ANTE OMNIA MUSAE. Dus schrijft hij zelf in de vrienden-naamrolle van Theodorus Schrevelius, onder mij berustende, en hij voegt 'er de volgende dichtregels bij:

MUSAE, *noster amor; vatum solatia* MUSAE,
Pausa fatigatis unica pectoribus.
Scilicet hic pastus suavissimus est animorum,
Vnica & aerumnis hae medicina meis.
Lautitiae Heroum: nec DIS *coelestibus ullum*
Esse aliud Nectar, Ambrosiamve scias.

Onlangs is mij, uit volzekere berichten, noch dit volgende medegedeeld. De Heer Jan van der Does werdt, den 1 Maart 1585, door de Heeren Curatoren van 's Lands Universiteit en Burgemeesters der stad Leijden, tot Bibliothekaris aangesteld op eene jaarwed-

wedde van drie honderd guldens, mits, dat hij de historien en zaken van Holland in de Latijnsche taal en onrijm beschrijven zou, gelijk daar toe bevorens aan Doctor Hadrianus Junius bij de Staaten last en bevel gegeven was. Door zijne aanstellinge tot Raadsheer in den Hoogen Raad, de stad Leijden met de woon verlatende, werdt zijn zoon, Johan van der Does, op zijn verzoek, tot Bibliothekaris aangesteld, den 11 Aug. 1593, blijvende de verpligtinge tot het schrijven van de Hollandsche historie op den vader; die, bij deze gelegenheid, verklaarde, reeds tien boeken daar van tot de drukpers gereed te hebben: die ook door hem, in de jaaren 1599 en 1601, uitgegeven zijn. Voor de opdragt van 't laatste werk, hebben de Staaten van Holland en Westfriesland den Heere van Noordwijk, den 8 Sept. 1601, tot eene vereeringe toegevoegd eene gouden keten met een' penning, ten minsten ter waarde van zes honderd guldens, en te gelijk goedgevonden, dat hij, als Raadsheer in den Hoogen Raad, zijn inkomen zou mogen blijven behouden, zonder verpligt te zijn, om gewoonlijk in dien Raad te verschijnen. Was dit besluit

der

der Staaten vereerend voor Dousa en zijne Bataafsche dagboeken, niet minder diende, tot roem van dat werk en deszelfs schrijver, 't Latijnsche gedicht van den Leijdschen Hoogleeraar Bonaventura Vulcanius, 't gene ik, uit deszelfs eigen handschrift, in de Bibliotheek van 's Lands Universiteit te Leijden bewaard wordende, ontleend en onder de Bijlaagen geplaatst heb, Lett. U U; oordeelende, dat dit oud en zinrijk lofdicht, aldaar, niet ongepast volgen zou na het opschrift van 't gemelde nieuwe gedenkteeken, waar in Dousa, naar waarheid, beschreven wordt als *een Man, wiens wedergade ons Vaderland zeldsaam gezien heeft.*

Bladz. 337, 338 (*). Te Mechelen waren, in den jaare 1781, noch *Donia's* in leven, waarschijnlijk uit Friesche voorouders, en uit dit geslacht, herkomstig, doch in een' bekrompen toestand; volgens bericht van den Heere *M. Hettema*, uit die stad, aan den Heere *E. M. van Burmania* gezonden. —— Van eenen Kempo Donia, onderscheiden van den hier gemelden, vindt men bij BAUDARTIUS, Memorijen II boek, bl. 77, aangeteekend, dat hij, in 't jaar 1611, door

de Friezen naar Holland gezonden werdt, om te waarschouwen tegen de ondernemingen van Vorstius.

Bladz. 338, 339. Met de gedrukte stamregisters van 't geslacht *van Dorp*, in de aanteekeninge (c) gemeld, kan men vergelijken J. KOK, Vaderl. Woordenboek XII deel, bl. 620—625, en *Supplément au Nobiliaire des P. B. pag.* 41—49. De MS. Genealogie, berustende onder den Heere VAN SPAEN *van Hardenstein*, komt met de gedrukte meest overeen, uitgezonderd, dat daar op nog een andere tak, beginnende omtrent het einde der vijftiende eeuwe, opgegeven wordt, door echt vermaagschapt met Alkemade, Teijlingen, Binkhorst, Hodenpijl, Wijngaerden, Naaldwijk, Back en Pieck van Tienhoven. De geslachtregisters beginnen met Dirk van Dorp, Ridder, die omtrent den jaare 1250 leefde; doch zij zwijgen van Jan van Dorp, die, als Ridder, tegenwoordig was bij 't Tournooijspel te Haarlem in 't jaar 1235; volgens BUTKENS *Annales Général. de la Maison de Lijnden, preuves pag.* 13. — In de gedrukte geslachtlijsten wordt niet gesproken van den Bond-

Bondgenoot *Willem van Dorp*, gelijk ik aanmerkte bl. 345; doch hij is mij op de MS. Genealogie voorgekomen, als een zoon van Kornelis van Dorp en Maria van Bronkhorst. — Van de beide Bondgenooten zijn, zoo veel ik wete, geen mannelijke afstammelingen overig; zelfs kenne ik niemand meer, die, uit dit geslacht herkomstig, den naam daar van voert, behalven Juliana Karolina van Dorp, thans te Leijden wonende, en lijnrecht nederdalende van Fredrik van Dorp, Kolonel, en Gouverneur van Tholen, van wien ik gewage, bl. 345, en wel van Fredriks jongsten zoon, ook Fredrik genaamd, wiens moeder was Sara Adriana van Trello, dochter van den Ridder Karel van Trello, Hoofdschout van Utrecht. Fredrik van Dorp, de vader, storf in den jaare 1612; en werdt, toen, zijn jongste zoon Fredrik geboren, over wiens doop de Heeren Staaten van Zeeland als getuigen stonden, vertegenwoordigd wordende door de Heeren Veth en Tuijl van Serooskerke, Burgemeesters van Middelburg en Tholen. Notulen van Zeeland, den 5 Sept. 1612. Eenige jaaren daarna, vervoegde zich de weduwe met een verzoekschrift

bij de Staaten van Zeeland, en begeerde derzelver gunste, zoo voor den jongen Fredrik, op wien de Staaten eene zoo naauwe betrekkinge, als doopgetuigen, gekregen hadden, als voor de zes overige kinderen van haaren man, die, gelijk zij schreef, den Lande en inzonderheid het Graafschap van Zeeland, sedert den jaare 1572, wanneer de oorlog aangevangen was, onafgebroken tot den uitersten tijd zijns levens, in verscheiden zwaare veldslagen en belegeringen van steden, als Maastricht, Hulst, Oostende en meer andere, in groot gevaar en nood zijns levens, getrouwlijk gediend en zich zoo gekweten hadt, dat hij, daar door, meenige droevige en zwaare gevangenissen en wonden gedragen, en 't Land merkelijke diensten ontfangen en genoten hadde, zonder dat hij ooit eenige buitengewoone vergeldinge, gelijk den Staaten genoegzaam bekend was, verzocht of immer genoot, alles meest op vaste hope van goede bevorderinge van zijne kinderen daar voor te verwachten. In 't bijzonder verzocht zij de gunste der Staaten voor den jongen Fredrik, op dat deze allengskens mogt worden opgevoed, en geleerd de voer-

stap-

ſtappen van zijnen vader natevolgen, en alzoo, tot manlijken ouderdom komende, den Lande mede eenen goeden dienst aantedoen Wanneer hij den ouderdom van achttien jaaren bereikt hadt, en nu bekwaam was, om naar de Akademie te gaan, deedt zijne moeder een nieuw ſmeekſchrift, in herfstmaand des jaars 1636 opgesteld, aan de Staaten van Zeeland overhandigen, en verzocht, dat het inkomen van haaren zoon, die grooten lust tot de letteroefeningen hadt, nu uit Christelijke milddaadigheid, ten aanzien der lange, goede en getrouwe dienſten van zijnen vader, zoo mogte verbeterd worden, dat zij den lust, om haaren zoon tot dienst van Gods Gemeente en zijn Vaderland bekwaam te maken, met vreugde en mindere bekommeringe uitvoeren kon. Dit billijk verzoek werdt, den 28 Dec. 1636, met nadruk aangedrongen, niet alleenlijk door den beroemden Conſtantijn Huijgens, in een brief aan den Raadpenſionaris de Witte, maar ook door den Stadhouder, Prins Fredrik Hendrik, in zijnen brief aan de Staaten van Zeeland. Zij beiden beroepen zich op de langduurige en getrouwe dienſten, door Fredriks vader den

Lande bewezen; en Huijgens doet 'er bij, dat hij met eerlijk dienen zijne nakomelingen in een' staat gelaten heeft, van hun onderhoud aan de Republijk te moeten zoeken, *de qua tam bene meritus fuit.* Van alle deze oorspronglijke stukken, berustende onder 's Lands Charters van Zeeland, heb ik, hier, eenig gebruik gemaakt, om dat het onzeker is, of ik mijn ontwerp, om dit vollediger te doen, ooit ter uitvoer brengen zal. Midlerwijl lijdt het geen bedenkinge, dat, gelijk Fredrik van Dorp, de vader, en zijn zoon Filips onder de helden van ons Vaderland verdienen opgeteld te worden, zijn jongste zoon Fredrik waardig zijn zou, dat hij geplaatst wierde in een aanhangsel tot het Geletterde of Staatkundige Zeeland van *P. de la Rue*, of met lof vermeld onder de Curatoren van 's Lands Universiteit te Leijden. Men verschoone dezen uitstap, geboren uit achtinge voor de twee *Fredriks van Dorp*, die zich aan 't Vaderland niet minder verdienstelijk maakten, dan *Arend van Dorp*, derzelver oom en oud-oom, van wien ik, hier, dit weinige noch te berichten heb. Hoewel 't vast gaat, gelijk ik schrijve bl. 342, dat hij eerst in 't jaar

1578

1578 de plaatse van den Eersten Edele in Zeeland begon te bekleeden, schijnt hij echter reeds twee jaren vroeger zijn verblijf binnen Middelburg op den duur gehouden te hebben. Want, volgens de Notulen van Wet en Raad dezer stad, den 29 December 1576 fol. 273, werdt hij toen vrijgesteld van de stedelijke imposten en excijnzen. — Wanneer de Heer VAN BREUGEL, Predikant te Dordrecht, mij in den jaare 1777 te kennen gegeven hadt, een aanmerkelijk gedenkstuk, de Nederlandsche beroerten in 1560—1566 betreffende, te bezitten, verzocht en verkreeg ik eene naauwkeurige beschrijvinge van 't zelve, zijnde eene zilveren plaat, waar van de afteekening in sommige kabinetten van liefhebbers der Vaderlandsche oudheden en penningen bewaard, en van hun hooggeschat wordt. Ik heb die beschrijvinge, onder de Bijlaagen tot dit werk, Lett. VV, laten drukken, zoo, om dat dit gedenkstuk van den Bondgenoot Arend van Dorp schijnt afkomstig te zijn, als, naardien men 'er eenig nader bericht nopens de dochter van Fredrik van Dorp, den zoon, in zal aantreffen.

Bladz. 350. Men vergelijke, over 't geslacht *d'Oijembrugge* of *d'Oijenbrugge*, mijne nadere berichten in 't III Stuk, bl. 201—203, en bl. 237, 238.

Bladz. 350. Zou men hier, schrijft mij de Heer VAN DER CRAGHT, niet veel eer konnen denken aan Jr. Goert van Haestrecht, Heere tot *Druijnen*? Deze was zekerlijk in de onlusten gemengd, en zijne goederen zijn ook verbeurd verklaard. Hij was getrouwd met de oudste dochter van Otto van Malsen, wiens jongste of tweede dochter gehuwd was met den zoo wel bekenden Dirk van Sonoij of Snoeij. Gemelde Heer denkt te meer, dat deze Jr. Goert hier bedoeld worde, om dat Hij denzelven ook elders met den enkelen naam van *Druijnen* genoemd heeft gevonden. Ik verwondere mij, dat deze hoogstwaarschijnlijke gissing mij niet op de gedachten kwam, naardien ik dezen *Goert*, of Godefroij, onder de Edelen geplaatst heb, die, vermoedelijk, onder de Bondgenooten behoorden. Zie I Stuk, bl. 266, 267.

Bladz. 351. Indien men in den geslacht-

naam

naam van *Duijven* veranderinge maken moest, zoude ik meer overhellen tot de gissinge van den Heere VAN DER CRAGHT, dat men te denken hebbe aan *Frans Duijst*, elders genoemd *Duijst van Voorhout*, wiens goederen, ten tijde der Nederlandsche beroerten, aangeslagen zijn, dan met den Heere VAN HAERSOLTE tot *IJrst* vermoeden, dat hier gezien worde op iemand uit het Brabantsche geslacht *van Dieven*.

Bladz. 356 *in de aanteek.* Dat *Willem van Duvenvoorde*, Heer van *Oosterhout*, niet te houden zij voor een' natuurlijken zoon van Arend van Duvenvoorde, gelijk, behalven *van Gouthoeven*, ook *Pontus Heuterus*, *van Leeuwen* en meer anderen schrijven, maar voor een' echten zoon van Filips van Duvenvoorde, Heere van Polanen, en derhalven voor een' wettigen broeder van Jan van Polanen, den 1en, is mij noch nader in 't zekere gebleken uit de aanteekeningen van den laatst overleden' Heere van Katwijk, te vinden onder de Bijlaagen Lett. W W., waar uit men ook zien zal, dat gemelde schrijvers den genoemden Heere van Oosterhout verward hebben met deszelfs natuur-

 lij-

lijken zoon, Willem van Duvenvoorde, die naderhand gewettigd is.

Bladz. 357. Bij nadere overdenkinge, is 't mij genoegzaam zeker voorgekomen, dat *Arend van Duvenvoorde*, die de belegeringe van Kampen in 't jaar 1578 bijwoonde, en negen jaaren later 't oog op Medenblik hadt, moet onderscheiden worden van den Bondgenoot. Men kan denken aan Arend, zoon van Jakob van Duvenvoorde en Geertruid van Liere, en broeder van den Bondgenoot Gijsbert van Duvenvoorde; of aan Arend van Duvenvoorde, bastaard zoon van Adriaan, die 1593 Gouverneur van Geertruidenberg was, en in 't beleg van Oostende 1602 storf. Zie de Genealogie van *Wassenaer*, 15 generatie: waar aan den eersten ter vrouwe gegeven wordt Margareta van Mechelen; doch uit oorspronglijke bescheiden zie ik, dat Willemina van Mechelen, weduwe van Jr. Arend van Duvenvoorde, in Maart 1619, hertrouwde met Jr. Johan Brant van Wateringen, J. M. van Leijden.

Bladz. 360, 361. De afstammelingen

van

van den Bondgenoot *Gijsbert van Duvenvoorde* worden, behalven in de Genealogie bij FERWERDA, 15—20 generatie, gemeld in *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* V, *pag.* 138—140; waar aangeteekend wordt, dat Jakob van Wassenaer, zoon van den L^t. Admiraal Generaal, tot de Graaflijke waardigheid voor hem en zijne nakomelingen verheven werdt door Keizer Karel den VI, den 22 Dec. 1711. Uit een naauwkeurig affchrift van 't Diploma is mij gebleken, dat zulks geschiedde te Frankfort, den 8 Oct. 1711, door den Keurvorst Johan Wilhelm, Paltzgraave aan den Rhijn, enz.

Bladz. 363. Naardien de laatste afstammelingen van den Bondgenoot *Jakob van Duvenvoorde*, Heere van Warmond, niet gevonden worden in de gedrukte geslachtregisters, ook niet in 't onlangs uitgegevene, in 't Vaderl. Woordenboek van J. KOK, XXX deel, bl. 258—309; zal ik 'er eenig bericht van geven uit de MSS, aantekeningen van den Heere ROEST VAN ALKEMADE. De Bondgenoot, die zich noemde *J. van Duuenuoirde ende Woude* (zie Bijlaagen bl.

314),

314), verwekte, bij H. van Egmond van Merestein, onder andere kinderen, een zoon, Jan van Duvenvoorde, die zijnen naam voorhenen eigenhandig schreef *J. de Duuenuoirde*, doch in 't jaar 1590 den ouden stamnaam *Wassenaer*, met recht, wederom aannam, welken zijne nakomelingen, sedert, behouden hebben. Deze Jan van Duvenvoorde was de over-oud-grootvader van (1) *Gerard Antonij van Wassenaer*, Heere van Alkemade, te Amsterdam getrouwd met Maria Elizabeth, dochter van Bartholomeus Cromhout en Jakoba van der Wiele, Vrouwe van Nieuwerkerk. Uit dit huwelijk zijn geboren: *Jakob van Wassenaer*, Heer van Alkemade, Nieuwerkerk, Werve en Ankeveen; *Margareta Elizabeth Barbara van Wassenaer*, welke eerst in huwelijk tradt met Lodewijk Ernest Gabriel Prins van Montmorencij, Graave van Lignij, Burggraave van Roulers, Baron van Bellem; overleden 1768, naderhand met Jan François Philippe Graave d'Asson, Kamerheer van zijne K. K. Majesteit. Zij storf te Gent, den 12 Dec. 1775, uit haar eerste huwelijk ééne dochter nalatende. (2) *Hendrik François van Wassenaer*, Heere van Nie-

koop,

koop, Raad van Staate, Kamerheer en Kapitein van de lijfwacht des Keurvorsten van Keulen, gestorven te Bonn in 1781 (3) *Pieter Renier van Wassenaer*, Kanunnik en Proost van S. Servaas te Maastricht, overleden in 1772. (4) *Jakob Albert van Wassenaer*, van wien aanstonds nader. (5) *Karel Jan van Wassenaer*, jong gestorven. (6) *Jan Martinus van Wassenaer*, Kanunnik van S. Servaas te Maastricht. (7) *Willem van Wassenaer*, Heere van Warmond, welke heerlijkheid aan hem gekomen was bij uitersten wille van Anna Hendrina van Wassenaer, met den Graave van Berlo getrouwd, en in 't jaar 1722 overleden. De reeds gemelde *Jakob Albert van Wassenaer*, Overste der Kavallerije in dienst van deze Landen, werdt Heer van Warmond, na den dood van zijnen broeder Willem, en storf te Antwerpen in den jaare 1774. Hij was de laatste Heer van Warmond uit den Huize van Wassenaer. Uit zijn huwelijk met Maria Alexandrina Jakoba van Cannaht d'Hamale, dochter van Mathias Victor en van Julia Magdalena Roost, zijn verwekt: (1) *Thomas van Wassenaer*, geboren 1742, Kanunnik van S. Servaas te Maastricht; (2) *Elisa-*

beth

beth van Wassenaer, geboren 1744, welke in 1763 trouwde met Floris Cousebandt, Heere van Groot Waspik enz., uit welk huwelijk verscheiden kinderen zijn; (3) *Hendrik Mattheus Josephus van Wassenaer Warmond*, geboren 1746; Kapitein der Kavallerije ten dienste dezer Landen, in 't jaar 1775 getrouwd met Helena Maria Ludovica Josepha de Heuvel, dochter van Joannes Simon Josephus de Heuvel, Heere van Overmeer, Uitbergen en Terstraete, en van Maria Regina Theresia Josephina de Witte, Vrouwe van Bouwel; (4) *Joannes Josephus van Wassenaer*, Heer van Niekoop, Overste der Kavallerije ten dienste dezer Landen, geboren 1748, en getrouwd 1782 te Bonn met Odilia Baronesse van Stein; uit welk huwelijk een zoon is; (5) *Margareta Jakoba van Wassenaer*, geboren 1755, getrouwd 1779 met Theodoor Jan Roest van Alkemade, reeds gemeld bl. 389 en 390 in de aanteekeningen. Zij is over weinige jaaren te Leijden gestorven; doch heeft aan haaren echtgenoot verscheiden kinderen nagelaten, die, nevens de andere afstammelingen, met genoegen konnen te rug zien op hunnen voor-oud-bet-over-oud-grootvader, *Ja-*

kob

kob van Duvenvoorde, die een der Edele Bondgenooten was.

Bladz. 363. *Eecke.* De Heer VAN HAERSOLTE *van IJrst* vermoedde, dat bedoeld worde *Jan van der Eijcke*, zoon van Jan, Rekenmeester van Brabant, en van Isabelle Stoops. De zoon was Gouverneur van Breda, hadt in echt Katharina t'Serclaes, en storf in 't jaar 1600. —— Men zou anders, met den Heere VAN DER CRAGHT, konnen denken aan Kornelis Scepperus (de Sceppere), Ridder, Heere van Eecke, Raad en Tresorier Generaal van de Espargne.

Bladz. 367 (*). Behalven bij de aangehaalde schrijvers, vindt men het geslachtregister van de *Egmonden*, met eenige bijvoegselen, bij J. KOK in 't Vaderlandsch Woordenboek XIII deel, bl. 174—224.

Bladz. 373 (*). Men vindt een gedeelte der geslachtlijste van *Elderen* bij BUTKENS *Annales Gén. de la Maison de Lijnden*, *pag.* 265. Vergelijk ook *Quartiers Généalogiques tom.* I, *pag.* 114.

Bladz.

Bladz. 378—386. Betreffende *B. Entens van Mentheda*, heb ik noch dit weinige te berichten. In de aanteekeninge bl. 379, schreef ik verkeerdelijk, dat deze Bondgenoot gehuwd geweest is met Bauck Martena. Deze misslag is reeds, hier boven bl. 94 en 95, door mij verbeterd. Het zou mij spijten, indien ik, door mijn schrijven, ook anderen deed dwalen. Zie J. KOK in 't Vaderl. Woordenboek XIII deel, bl. 329. Zijne huisvrouwe was Emerentiana van Holdinga. Verg. dit II Stuk, bl. 467. — Nopens zijn bedrijf te Koevorden in 't jaar 1577, leze men den brief der Overijsselschen aan die van Groningen, te vinden in de Verzamelinge van onuitgegevene stukken door Professor BONDAM V deel, bl. 320—323. — Van zijne laatste verrichtingen en dood spreekt WINSEMIUS omstandiglijk, *lib.* VI *Histor. pag.* 481—483. — Men vergelijke noch, wat de Heer VAN DE WALL, belangende Entens, aangeteekend heeft, Privil. van Dordrecht bl. 1371.

Bladz. 387—389 (*). Uit een oorspronglijk stuk des jaars 1631 vernam ik, dat iemand uit 't geslacht *van Eijsinga*, die

die toen in den Raad van Staate zittinge hadt, zijnen naam eigenhandig schreef *J. van Eijsingha*. — Aan 't einde van bl. 387, sprekende van *Lieck Walta*, *of Waltinga*, wit ik niet, gelijk mij de Heer E. M. VAN BURMANIA naderhand onderrichtte, dat *Walta* en *Waltinga* twee onderscheiden geslachten waren, die ook verschillende wapens voerden. De Grietman van Franekeradeel schreef zijn' naam *Walthijnga*, den 28 Junij 1575. — Juw van Eijsinga, op 't einde van bl. 388 vermeld, hadt in huwelijk Rinttien, dochter van Rienk Graetnia of Gratinga, wiens vader Sicco van Burmania zijnen geslachtnaam verwisselde met dien van Gratinga. MSS. Aanteekeningen van den Heere U. VAN BURMANIA.

Bladz. 395 (*). In de *Athenae Frisiacae* van VRIEMOET, *pag*. XXXVII, XXXVIII, zal men ook een bericht, betreffende 't geslacht *Feitzma* of *Feitsma*, konnen aantreffen. Over de dagvaardinge en 't bannissement van den Bondgenoot vergelijke men 't Charterboek van Friesland III deel, bl. 727, 753.

Bladz. 397. *Ferru* Misschien, zou men konnen lezen *Ferrij*, en, met den Heere VAN DER CRAGHT, denken aan George Ferry, die, door Karel den III, Hertoge van Lotheringen, den 26 Sept. 1554, veradeld werdt, volgens *Nobiliaire du Duché de Lorraine et de Bar, pag.* 39, waar dezelfde naam, vroeger en later, meermaals voorkomt.

Bladz. 397, 398 (*). Over de afstammelingen van Eustache *de Fiennes* kan men vergelijken *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B, tom.* 1, *pag.* 61 — 65.

Bladz. 400, 401. Indien men voor *Flechij* lezen mag *Flechin*, zou in aanmerkinge konnen komen Filibert de Flechin, Heer van Noren, die ter vrouwe kreeg Maria, dochter van Nikolaas de Tillij en van Maria de Landas. Zie *Quartiers Généalogiques tom.* I, *pag.* 126.

Bladz. 401. Het geslacht *Flaijon* wordt in een Charter des jaars 1419 gemeld, bij VAN MIERIS IV deel, bl. 526.

Bladz.

Bladz. 402. Een geslacht *Fournij* was ook aan den Heere VAN DER CRAGHT niet bekend, maar wel dat van *Fournier*, ten tijde der Nederlandsche beroerten in Lotheringen bloeijende, en waar uit eenigen tot den adelijken stand verheven zijn, gelijk blijkt uit *Nobiliaire du Duché de Lorraine*, *pag.* 32, 83, 106, 167. Tot dit geslacht kan deze Bondgenoot, misschien in dienst van Brederode of eenig ander voornaam Edelman, behoord hebben. Doch dit alles blijkt onzeker.

Bladz. 404 (k). Hier over handelt C. BUTKENS breedvoeriger, in *Annales Généal. de la Maison de Lijnden*, *pag.* 269—283. Het komt mij echter niet waarschijnlijk voor, dat Robert van Lijnden, Ridder van St. Jakob en Baron van Froidcourt, de hier bedoelde persoon is, om dat hij bestendiglijk de zijde van Koning Filips gehouden heeft.

Bladz. 405 (*). Naar waarheid schreef ik, dat het aloude geslacht *Galama* in 't mansoir uitgestorven is. De Heer E. M. VAN BURMANIA heeft mij nader verzekerd, dat Sixtus Anthonius van Galama, in 't jaar

 1737

1737 overleden, de laatste mannelijke afstammeling der Galama's geweest is. Doch, over weinige jaaren, waren twee van zijne dochters noch in leven. Hij was Burgemeester (*Premier*) te IJlst, enz. Dit laatste doet elk zien, dat ik, op 't einde van deze noot, zeer verkeerdelijk schreef, dat dit geslacht, al eenigen tijd, geen deel aan 's Lands regeeringe gehad heeft, om dat het den Roomschen Godsdienst toegedaan was. Hoe ik aan dezen misslag, mij door verscheiden opmerkzaame vrienden aangewezen, voorheenen gekomen ben, kan ik nu naauwlijks gissen. Het jammert mij, dat ik ook anderen op den dwaalweg bragt. Zie J. KOK, Vaderl. Woordenboek XVII deel, bl. 617.

Bladz. 405, 406. Het lot van *H. Galama* ging aan *Viglius van Aijtta* zeer ter harte. Hij schreef aan *Hopperus*, dat, zoo zijne voorspreking iet kon uitwerken, Galama niet zou gestraft worden. Zie V. AB AIJTTA *Epist. ad Hopperum*, pag. 418, 429. De laatste betuigde 'er ook over bedroefd te zijn, doch niet in dien zin, om dat hij welverdiende straffe ontfangen zou, maar om dat

dat hij zich in 't bedrijf van Beijma hadt laten inwikkelen. Dit blijkt uit de gedrukte, doch tot heden onuitgegeven, *Epistolae* J. HOFFERI *ad V. ab Aijtta*, *pag.* 129.

Bladz. 412, reg. 8 en 9. Of deze *Johan van Renesse* onder de verbonden Edelen behoorde, is zoo volkomen zeker niet. Zie, 't III Stuk, bl. 255 — 258.

Bladz. 413, 414 (*). Over 't geslacht *Ghistelles* dient men noch te lezen BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* II, *pag.* 87 — 90, en *Supplément aux Troph. tom.* II, *additions pag.* V — VIII.

Bladz. 416 (*). Bij BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* II, *pag.* 99 — 101, staat een een stamregister van 't geslacht *van Goor*, waar uit, misschien, sommige eigen naamen, hier in den text voorkomende, zullen konnen en moeten verbeterd worden. Tot dit zelfde geslacht behoorde Adolf van Goer tot Caldenbroeck, die, in 't jaar 1578, een der afgezondenen uit Gelderland naar Antwerpen was. Verg. de Verzamelinge van onuitgegeven stukken door den Heere

BONDAM, V deel, bl. 326; 327. — De Heer VAN DER CRAGHT hadt op 't jaar 1563 gemeld gevonden Maria de Goir, met 't veer van Gouda verlijd bij den dood en door makinge van haaren man Adriaan van Bloijs. Uit de Genealogie bij BUTKENS blijkt, dat zij ook behoorde tot het geslacht, waar van hier gesproken wordt.

Bladz. 420. De laatste mannelijke afstammeling van 't geslacht *van Goslinga*, waar van 't stamregister te vinden is bij FERWERDA I deels 1 stuk, bl. 45—48, was die groote Staatsman *Sicco van Goslinga*, in onze Vaderlandsche geschiedenissen genoeg bekend en geroemd. *Vriemoet*, *Wagenaar* en anderen hebben veel tot zijnen lof gezegd, doch vooral de Hoogleeraar P. WESSELING in zijne *Oratio funebris in memoriam magni et generosi viri Sicconis a Goslinga*, gehouden te Franeker den 1 Nov. 1731. Het is twijfelachtig, wie den meesten roem, door deze redenvoeringe, verworven heeft, Goslinga, of Wesseling.

Bladz. 421. Dewijl de Bondgenoot *Geraard de Granen* zelf zijnen naam dus op de oor-

oorspronglijke lijste geschreven heeft, komt de aanmerking, in de noot (*) geplaatst, hier te onpas; gelijk de Heer VAN DER CRAGHT, te recht, opgemerkt heeft, met bijvoeginge, dat deze Bondgenoot, denkelijk, behoorde tot het geslacht, waar uit Mr. Francois de Granen was, die, in een *Estat de la recepte des confiscations au quartier de Altena* voorkomt als *Conseiller* in 't nagaan der verbeurdverklaarde goederen.

Bladz. 423 (*). Wat ik, in 't begin dezer aanteekeninge, gemeld heb, is waar ten opzichte van de staate Grovestins, doch niet ten aanzien van die Stins, van welke 't geslacht *Grovestins* zijnen naam ontleende; volgens 't bericht van den Heere U. VAN BURMANIA.

Bladz. 426. Dat *Wijbe van Grovestins* wederom Grietman van Menaldumadeel geworden is, heb ik naderhand in 't zekere geleerd van den Heere E. M. VAN BURMANIA. In de Rollen des Hofs van Friesland komt hij als Grietman voor, in de jaaren 1578 en 1579. Ook blijkt daar uit, dat, na zijn overlijden, Ulbe Aijlva te Hijlaerd bij

voorraad gemagtigd werdt, den 19 Junij 1600, die Grietenije te bedienen.

Bladz. 429 (*). De uitvoerigste berichten, 't geslacht *de Gruijtere* betreffende, zijn te vinden in *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* V, *pag.* 119 — 132; waar mede men noch vergelijke *Quartiers Généalog. tom.* I, *pag.* 100, 153, 163. — Het is vermoedelijk, naar de aanmerkinge van den Heere VAN DER CRAGHT, dat Mr. *Charles de Gruijtere*, in 't jaar 1570 Raadsheer in 't Hof van Holland, en bij *W. van Gouthoeven* kwalijk *de Smijtere* geheten, mede tot dit geslacht behoorde.

Bladz. 438. Uit eene MS. Genealogie, berustende onder den Heere VAN SPAEN *van Hardenstein*, heb ik gezien, dat *Jan* of *Johan van Haeften*, zoon van Otto en van Walburg van Cuijck van Meteren, en derhalven een halve broeder van den Bondgenoot Frans van Haeften, hier boven bl. 435 en 436 gemeld, in den jaare 1574 ongetrouwd overleden is; doch dat een andere *Johan van Haeften*, die Heer van Gameren was, en wiens zoon Dirk, bl. 434, onder de

ver-

verbonden Edelen voorkwam, in huwelijk kreeg Lucia, door anderen Lucretia genaamd, natuurlijke dochter van Reinout van Brederode. In die Genealogie vond ik noch aangeteekend, dat Mr. Jan van Haeften, Advokaat van den Provincialen Hove van Utrecht, geweest is een zoon van Herbert van Haeften, Prokureur te Utrecht.

Bladz. 440. *Kinsck Ropta* (Popta is een schrijffeil) was eerst getrouwd met Sieurt Andla, den 6 Meij 1541 te Weidum overleden, naderhand met T. Hermana, en laatstelijk met Hartman van Haersma. MSS. Aanteekeningen van den Heere E. M. VAN BURMANIA.

Bladz. 441. Bij 't doorbladeren der beschrijvinge van oud en nieuw Sneek door E. NAPJUS, heb ik bl. 105 gevonden, dat Bauke *Haga*, in 't jaar 1761 en vervolgens, in de regeeringe van die stad was.

Bladz. 442. *La Haije.* De gissing van den Heere VAN DER CRAGHT, dat hier zou konnen bedoeld worden *Willem Quarré*, door wiens geslacht de heerlijkheid *la Haije* in de

zestiende eeuwe bezeten werdt, verdient alle opmerkzaamheid. Men vergelijke dit III Stuk, bl. 238.

Bladz. 442. Een stam- en tijdgenoot van Hessel *Haitzma* ligt te Bolsward begraven, en wordt op de zarke genoemd *de Edele ende de Eerentveste Tjerk van Haitzma.* Hij storf in 1572, en zijne weduwe, Trijn Heringa, hertrouwde met Goslick Heerma, van wien bl. 539. breeder zal gesproken worden.

Bladz. 444 *Hamal.* Men vergelijke BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* II, *pag.* 173, 174.

Bladz. 449. Dat *Adam van Haren* onder de verbonden Edelen behoorde, wordt ook tot zijn' lof in 't breede gemeld door Z. HUBER *Orat. in obitum Guilielmi ab Haren* (Franequerae 1708), pag. 14—18. Na dat de Heer OOSTERDIJK, Raadsheer van 't Hof te Utrecht, mij gemeld hadt, dat S. H. VAN IDSINGA in 't Staats-recht der Vereenigde Nederlanden I deel, bl. 104, zich beroepende op die redenvoeringe, aangemerkt heeft, dat onder de nakomelingen van Doeke Hemmema geweest zijn, die 't bekende kom-

kompromis der Edelen mede geteekend hebben, doorlas ik andermaal die Oratie van *Huber*, doch vond 'er niet in, wat *van Idsinga* opgeeft. De Hoogleeraar getuigt wel 't gezegde omtrent Adam van Haren, doch niet van iemand uit 't geslacht Hemmema, hoewel hij van hetzelve tweemaal gewag maakt, *pag.* 34, 65.

Bladz. 453. (*) Tot het geslacht *Heerema* of *Heerma* behoorde ook Goslick van Heerma, Grietman van Wonseradeel, doch van dezen post verlaten ten tijde der beroerten, en daarin hersteld in den jaare 1577; volgens 's Hofs-Commissieboek fol. 143. Verg. 't Charterboek van Friesland III deel, bl. 485, waar hij genoemd wordt *Goetschalk Heerema*. De Heer E. M. VAN BURMANIA meldt noch, dat WINSEMIUS in de Chronijk bl. 645, *Histor. pag.* 423, en SCHOTANUS bl. 836, van hem gewag maken. Uit een grafschrift in de kerke te Bolsward blijkt, dat hij, in den ouderdom van omtrent tachtig jaaren, overleden is in 't jaar 1611, en dat hij ook getrouwd geweest was met Sijts van Camminga. Zijn zoon Johan van Heerma hadt in echt Wijts van Cam-

Camminga — De Bondgenoot *Otto van Herema* wordt gemeldt onder de gebannen Friezen, in een plakaat van Koning Filips, den 26 Junij 1568, te vinden in 't Charterboek van Friesland, III deel, bl. 735-738.

Bladz. 453. Dat Meester *Frans Hemmes*, op uitdrukkelijken last des Konings den 9 Aug. 1568 ingedaagd, en naderhand gebannen zij, blijkt uit echte bescheiden in 't Charterboek van Friesland III deel, bl. 744 en 762 Hij was getrouwd met Hijlk Oetzema of Oetsma. Verg. II Stuk bl. 428.

Bladz. 457. Met groote waarschijnlijkheid gist de Heer U. VAN BURMANIA, dat *Otto Heringma* dezelfde geweest zij met Otto Herema of van Heerma, te voren gemeld.

Bladz. 457. *Steven van Hertvelt.* Deze is, in zijn geslacht en persoon, mij nader bekend geworden, zoo uit een Hoogduitsch bericht, als uit een MS. geslachtregister., berustende onder den Heere VAN SPAEN *van Hardenstein.* De oorspronglijke naam van 't geslacht is *von Hertefeld.* Het stamregis-

ter

ter begint met Steven van Hertefeld, die in den jaare 1300 leefde, en getrouwd was met Mechteld van den Boetzelaer; en het loopt tot den jaare 1737. Tot welk hoog aanzien dit geslacht geklommen zij, bleek onder anderen in Samuel Vrijheer van en tot Hertefeld, Ridder van den zwarten adelaar, rijkelijk bedeeld met heerlijkheden en eerampten, overleden te Berlijn, den 16 Jan. 1730. Ik vinde, dat dit geslacht door echt verbonden geweest is met die van Wachtendonk, Utenhoven, Randwijk, Zuijlen van Nijevelt, Treslong, Pallandt, Malapert, Efferen, enz. De Bondgenoot was Amptman te Stevenswaard, en Heer van Kaldenhaven, welke plaats hem aankwam door zijn huwelijk met Hilleken van Friedhoff. Hij overleedt in 't jaar 1571, nalatende, behalven andere kinderen, Hendrik van Hertefeld, die in den beroemden veldslag op de Mookerheide, in den jaare 1574, sneuvelde.

Bladz. 457 — 460. *Homme van Hettinga* komt voor als Grietman van Baarderadeel 1560, gedagvaard en gebannen 1568, in 't Charterboek van Friesland III deel, bl. 485,

727,

727, 752. — Zijne huisvrouw Trijn Ringe was uit een oud en edel geslacht in Friesland, 't welk anders genoemd wordt Ringie, Ringia en Rinia. Verg. II Stuk, bl. 256. Uit het bijschrift op een wapen, in de kerke te Hempens, blijkt, dat de Predikant Johannes Jelgerus Sixtus van Ringia, overleden den 6 Sept. 1703, *de laatste van dit Adelijk geslacht was.*

Bladz. 462, 463. *Heule.* Over 't geslacht van dien naam kan men noch zien *Additions au Supplément des Trophées de Brabant tom.* II, *pag.* 2. — De gisfingen van den Heere *Wagenaar* en mij vervallen geheellijk, door de welgegronde aanmerkinge van den Heere VAN DER CRAGHT, dat deze Bondgenoot op eene der oudste naamlijsten (Bijlaagen, bl. 28) duidelijk *Jaques* de Heulle genoemd wordt.

Bladz. 463 (*). Men zie noch BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* I, *pag.* 662, en *Supplément aux Troph. tom.* II, *pag.* 231, 232.

Bladz. 466 (*). Eenigen uit het geslacht

flacht *Hoemen* of *Hoemmen* zijn mij voorgekomen in 't *Chronicon Tietense pag.* 410, 425; en bij O. TULLEKEN *de Diplomate Reinoldi Nassavii, pag.* 56.

Bladz. 468. De naam van *Wilco Holdinga* werdt, op last van 't Friesche Hof, openlijk aangeplakt, op dat elk zich voor dezen banneling wachten zou. Charterboek van Friesland III deel, bl. 752.

Bladz. 470 (*). Eenige nadere berichten van 't geslacht *de Hornes* zijn bij CHRISTIJN *part.* II *Jurispr. Her. pag.* 123—127, en in *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* III, *pag.* 143—147.

Bladz. 478—481. *Albrecht van Huchtenbrouch*, of, gelijk die naam anders geschreven wordt, *Huchtenbroek*, die te IJsselstein woonde, schijnt reeds in den jaare 1572 gestorven te zijn. Dit dacht de Heer VAN DER GRAGHT uit zekere rekeningen te hebben konnen opmaken. Omtrent hem en zijnen zoon Johan is een uitvoerig bericht bij FLEMING, beleg van Oostende bl. 126 en volgg.— De Heer VAN SPAEN *van Har-*

den-

denstein heeft mij eene MS. Genealogie medegedeeld, beginnende met Albrecht, Arnold en Hendrik van Huchtenbroek, die tegen het einde der veertiende eeuwe leefden, en onder den Kleefschen adel behoorden. De laatste mannelijke afstammeling, in dat geslachtregister gemeld, is Albrecht Georg van Huchtenbroek, Heer van Garterop, Roodenleeuw, Galen en Buhl, Erf-Kamerheer des Hertogdoms Kleef, geboren 1635, overleden 1716. Hij wordt aldaar gezegd de laatste van zijn geslacht geweest te zijn, en tot erfgenaam aangesteld te hebben den oudsten zoon van zijne oudste dochter, onder voorwaarde, dat hij den naam van Huchtenbroek zou aannemen. Ook blijkt uit deze Genealogie, dat de Bondgenoot Albrecht eenen neef hadt, *Johan* van Huchtenbroek geheten, zoon van Bernd en van Agnes van Eijll tot Geisteren, die ten tijde van 't Bondgenootschap leefde, en dus hier kan bedoeld worden.

Bladz. 482, 483. Ik twijfele nu naauwlijks, op voorlichtinge der Heeren VAN DER GRAGHT en VAN HAERSOLTE, of mijn vermoeden, dat *Huij* hier geen geslachtnaam is, moet

moet voor ongegrond gehouden worden. De laatstgemelde bezat een uitvoerig stamregister des geslachts *van Huij*, dat den bijnaam van *Namen* heeft blijven dragen, als oorspronglijk uit een' bastaard-zoon van Jan van Namen bij Cecilla van Savoijen, doch in 't jaar 1412 gewettigd. Denkelijk, was de Bondgenoot geen ander, dan Filips, getrouwd met Joanna de Crehen, natuurlijke dochter van René de Chalon, Graave van Nassau.

Bladz. 483. 'Er is geen twijfel, of *Jelis Jacobszoen*, wiens goederen niet mogten verzwegen, maar aangegeven worden, volgens 't plakaat van Koning Filips, den 26 Junij 1568, was deze zelfde *Jelle Jacobse.* Zie Charterboek van Friesland III deel, bl. 735 — 738.

Bladz. 484. *Boudewijn Jansen* wordt in zekere rekeninge van dezen tijd geheten *Bouwen Jansz.* Hij schijnt niet zeer gegoed geweest te zijn, en onder Brederode gediend te hebben. Het laatste wordt door 't vonnis, over hem geveld, bevestigd. MSS. aanteekeningen van den Heere VAN DER CRAGHT.

Bladz. 485. Zeker is 't, dat *Tetardus Jellersma* ook gebannen is. Zie Charterboek van Friesland III deel, bl. 737.

Bladz. 486. Door het *nieuwe Hof* van Friesland, waar van *Ilko IJsbrands* Raadsheer werdt, moet men verstaan het Hof te Franeker, door Schouwenburg opgericht, doch van korten duur, en derhalven niet te verwarren met het nieuwe Hof van Friesland, te Leeuwarden opgericht, na dat het Spaansche Hof uitgeworpen was.

Bladz. 487—489. Uit een grafschrift in de kerke te Bolsward blijkt, dat Tjaard van Jongema, Olderman van die stad, den 29 Oct. 1556 overleden was. — Mijn vermoeden, belangende den hoogen ouderdom van den Bondgenoot *Laas Jongema*, wordt bevestigd door deszelfs uitersten wille, den 30 Oct. 1618 geschreven. Zie G. NAUTA Decisien 's Hofs van Friesland, bl. 183—186.

Bladz. 489, 490. Deze *Hendrik van der Laen* was een broeder van Mr. Nikolaas van der Laen, die in 1561 verlijd werdt met de Hof-

Hofstede Endepoel; volgens bericht van den Heere VAN DER CRAGHT. Men kan een uitvoerig verslag, dit geslacht betreffende, lezen in *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 100—110, waar uit blijkt, dat hetzelve, tot onzen tijd, in Brabant groot aanzien hadt.

Bladz. 491. De Heer VAN DER CRAGHT deedt mij opmerken, dat *van Leeuwen* niet zegt, dat Gijsbert *van Langerak*, die in 1458 Heemraad van den Alblasserwaard was, geen nakomelingschap gehad heeft; noch meldde Hij mij, op 't jaar 1561 of 1562 als in leven zijnde en eenig leengoed onder Utrecht bezittende vermeld gevonden te hebben Gijsbert van Langerak; die hier zeer wel de bedoelde man zou konnen zijn.

Bladz. 492—494. Over 't geslacht *van Leefdael* kan noch vergeleken worden *Suite du Supplément au Nobiliaire des P. B. tom.* II, *pag.* 226, 227. Tot hetzelve behoorde ook Fredrik Albert van Leefdael, van wien WAGENAAR spreekt in de Vaderl. Historie XVI deel, bl. 189, 190. De Heer TIJDEMAN heeft mij bericht, dat Rogier van Leefdael,

Heer van Deurn van Lisse, in de Meijerije van 's Hertogenbosch, de laatste mannelijke afstammeling van dit oud geslacht was, doch die bij opene brieven bezorgde, dat de Heer Sulijard, die met Rogiers dochter getrouwd was, den naam van Leefdael voor zich en zijne zoons aannam. Hier door, is de naam van dit geslacht tot heden levendig gebleven. — Na den dood van Karel Boisot, kwam de Bondgenoot bij sommigen in aanmerkinge, om tot Gouverneur over Walcheren aangesteld te worden, gelijk de Heer 's-GRAVEZANDE, uit de Notulen van Wet en Raad der stad Middelburg, den 4 Oct. 1575, ontdekte.

Bladz. 500. De Bondgenoot *Loen* is mij, naderhand, beter in zijn geslacht bekend geworden. De Heer VAN LINDHEIM, in 't jaar 1781 Kapitein ten dienste dezer Landen, zondt mij toen ten gebruike de MSS. *Genealogisch-Historische Narichten van 't geslacht der Heeren* van Loen, *uit echte stukken en geschiedenissen verzameld door R. E. van Loen.* In dat Hoogduitsche handschrift, met groote naauwkeurigheid opgesteld, heb ik deze aanteekeninge gevonden: „ Eindelijk,

vindt

vindt men ook noch aanmerkenswaardig, dat die *van Loen* mede verbonden zijn geweest, bij de in 1566 geslotene verbindtenisse, met verscheiden Nederlandsche Edelen, ter bewaringe van hunne voorrechten en vrijheden tegen de kroon van Spanje." Ten bewijze hier van, wordt aangehaald LÜNIG's Reichs Archiv. vol. VII part. spec. cont. I p. 133. Het is derhalven zeer vermoedelijk, dat hier bedoeld worde, *of*, Wilhelm van Loen, die, bij de belegeringe van Nijmegen, in den jaare 1589, sneuvelde, volgens HARAEI *Annales*, *tom.* II *pag.* 425, *of* liever, Gerhard van Loen, die in 1552 Burgemeester te Venlo was, en, als gemagtigde van die stad, de Unie van Utrecht onderteekende, den 11 April 1579. Dat dit naar waarheid in LUNIG's Reichs Archiv. l. c. p. 155 aangeteekend is, blijkt uit de oorspronglijke uitgave der Unie, ten jaare 1778 door den Raad van Staate in 't licht gegeven. Gemelde Gerhard van Loen was de vader van (1) Goert of Goddert, Schepen te Venlo 1587, (2) Goert of Goddert, de tweeden van dien naam, afgevaardigden ter vergaderinge van de Algemeene Staaten der Nederlanden, en in 1585 oudsten Sche-

pen te Venlo, (3) Sebastiaan, die in 1586 wegens Gelderland naar den Hertoge van Parma gezonden werdt, 't verdrag wegens de overgave van Venlo aan de Spaanſchen onderteekende, en in 1618 wegens de Bondgenooten tot de vredehandelinge afgevaardigd werdt. Zie C. ENS *Hist. belli civilis in Belgio, pag.* 459, Groot Plakaatboek II deel, bl. 5, 6, 47, 49. Zij waren afkomſtig van Matthijs van Loen, die in de Gelderſche geſchiedeniſſen des jaars 1500 en vervolgens bekend is; doch hun geſlacht was reeds in aanzien ſedert den jaare 1172. Joost van Loen, zoon van Goddert den tweeden, begaf zich naar Frankfort aan den Maijn, werdt door Keizer Ferdinand II, den 28 Maart 1635, als een edelman van 't Rijk erkend, en ſtorf den 30 Oct. 1660. Zijn eenige zoon, Johan van Loen, verwekte twaalf kinders. Onder dezen was Michaël van Loen, die, bij Maria de Paſſavant, gewonnen heeft Johan Michaël van Loen, Geheimraad des Konings van Pruiſſen, Preſident der Regeeringe in 't Graafſchap Teklenburg en Lingen, enz., die zich door gedrukte werken van verſchillenden aart bekend gemaakt heeft. Men zie den Hoog-

leeraar

leeraar C. SAXIUS *Onomast. Liter. part.* VI, *pag.* 373, 374, en vergelijke noch Beijträge zu der Juristischen Literatur in den Preussischen Staeten, fünste sammlung, s. 257 —, en F. T. WITHOF *oratio de vita et obitu J. M. a Loen*, gehouden in 't jaar 1776, doch eerst vijf jaaren daarna te Lingen uitgegeven. Uit zijne echtgenoote Katharina Sibijlla Maria van Lindheim, heest hij vier zoons nagelaten, *Johan Michaël*, in Hessen-Kasselschen krijgsdienst tot den jaare 1777, *Johan Wolfgang*, in dienst van den regeerenden Graave van Solms-Lauterbach, en gehuwd met Louisa Henrietta Albertina van Clotz, *Rudolf Emanuel*, eerst Opperstalmeester in Bentheim-Steinfurtschen dienst, naderhand Hessen-Homburgschen werkelijken geheimen Legations-Raad, die getrouwd geweest is met Johannetta Elisabetha Franciska Fleuchstein van Klenburg, en *Johan Joost*, Heer van Kappelle, die weleer aanzienlijke posten bekleedde aan de Bentheim-Steinfurtsche en Lippe-Detmoldsche Hoven, en den 26 Oct. 1779 in echt kreeg Henrietta Katharina Agnese Prinses van Anhalt-Dessau.

Bladz. 503, 504. De Heer VAN HAERSOLTE *tot IJrst* gisten, dat vooral in aanmerkinge zou konnen komen *Gerard van Luxemburg*, Heer van Hologne, die ter vrouwe kreeg Eliſabeth van Bronkhorst Batenburg, en wiens nakomelingen met verſcheiden adelijke geſlachten in Brabant en Luik door huwelijk verbonden zijn. Van zijne voorouders is niets bekend. Miſſchien was hij een bastaard uit den Huize van Luxemburg.

DERDE STUK.

Bladz. 1 (*) Bij VAN MIERIS, Charterboek I deel bl. 95, en in 't Charterboek van Friesland I deel bl. 76, wordt op 't jaar 1145, en bij BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* I, *pag.* 127, op 't jaar 1171 vermeld *Otto van Malberch.*

Bladz. 12 (*) Het is op verre na niet zeker, dat de verklaring van den Graave *van der Mark*, te vinden in de Bijlaagen Lett. II bl. 279—281, behoore tot de Heeren *de Jonge* te Zierikzee; gelijk men zien kan uit de aanmerkingen, mij door den Heere

VER-

VERHEIJE VAN CITTERS medegedeeld, en geplaatst in de Bijlaagen Lett. X X.

Bladz. 26. *Jan van Marnix* hadt zich in de Godgeleerdheid te Geneve geoefend onder Kalvijn en Beza. Zie GERDES *Scrinium Antiquarium*, *tom.* II *part.* I. *pag.* 548. — Van 't aandeel, dat hij nam in de verbindtenisse tot het opbrengen van geld ter voortzettinge der wapenen, is gesproken in 't II Stuk, bl. 48. — Zijne naauwgezetheid in 't zedenkundige, waar in hij gezegd wordt zijnen broeder, den Heere van Aldegonde, overtroffen te hebben, wordt gemeld door M. SCHOOCKIUS *in Exercitationibus variis pag.* 317 — 321.

Bladz. 29—90. *F. van Marnix.* Mijne hope, dat anderen nader bericht omtrent dezen uitmuntenden man geven zouden, is vervuld. De Hoogleeraar C. SAXIUS sprak met lof van hem, *Onomast. Litterar. part.* III, *pag.* 466, 467. In 't Vaderlandsche Woordenboek van J. KOK, II deel bl. 526—554 worden zijne lotgevallen beschreven. De Heer J. PRINS heeft het leven van Marnix uitvoeriglijk beschreven, en ook eenig ge-

 bruik

bruik gemaakt van mijne aanteekeningen, vooral ten opzichte van 't geslachtkundige, toen reeds gedrukt, doch nu eerst in 't licht komende. Die levensbeschrijving van Marnix is door 't Leijdsche Konstgenootschap bekroond en in druk uitgegeven. — Behalven *Helena*, gemeld bl. 39, hadt Marnix noch eene zuster *Maria*, getrouwd met Melchior van Schetz, Ridder, Heere van Heijst, zoon van den Thesaurier Generaal Jaspar van Schetz. Zie BUTKENS *Trophées de Brabant tom.* II, *pag.* 265. — De schoone verzameling van Latijnsche brieven, waar van ik spreke bl. 52 (y), is sedert, door koop, mijn eigendom geworden. — Van de pogingen, door Marnix in 1578 aangewend, tot bevorderinge van eene nadere verbindtenisse der Nederlandsche gewesten, zijn de bewijzen te vinden in de Verzamelinge van onuitgegeven stukken door den Hoogleeraar BONDAM, V deel, bl. 172, 173, 196, 201, 202, 369. — Belangende de overzettinge der Heilige Schrift, waar van ik bl. 84 en 85 sprak, is mij noch onder 't oog gekomen een oorspronglijke brief van den voortreffelijken Thomas van Tielt, uit Antwerpen den 2 Oct. 1583 aan den Delft-

schen

ſchen Predikant A. Cornelisſen geſchreven, waar in hij meldt, *dat* hij, ſedert de aankomſte van Aldegonde, veel met hem geſproken hadt over de vertalinge des Bijbels, en hem vermaand, om dit loflijk werk te beginnen en, zoo veel mogelijk, voorttezetten; *dat* Marnix 't zelve gaarne wilde doen, en reeds de Psalmen en eenigen van de kleine Profeten overgezet hadt; *dat* hij hem ook zekere plaatſen uit eenige Profeten aangewezen en verklaard hadt, die nooit te dege overgezet of verſtaan waren. Wijders hadt van Tielt den Heere van Aldegonde verzocht, dat hij zijne aanmerkingen wilde opteekenen, en dezelve mededeelen; 't welke hij beloofde, met bijvoeginge, dat hij gaarne, door 't leenen van boeken, de pogingen van anderen ook wilde onderſteunen. Eindelijk betuigt van Tielt, wel te weten, dat 't gene Aldegonde gemaakt heeft, wel gemaakt is, en dat deszelfs arbeid aan Cornelisſen zou te pasſe komen in de vertalinge der H. Schrift.

Bladz. 116 (*). Een zoon van den Bondgenoot *Willem van Maulde* was Nikolaas, van wien WAGENAAR ſpreekt in de Vad. Hiſt.

Hist. VIII deel, bl. 260, waar mede men vergelijke de aanmerkingen van den Heere VAN WIJN op die plaatse bl. 72.

Bladz. 118. Uit de MS. Genealogie van *Cock van Neerijnen* zie ik, dat *Paulus* en *Kornelis van Mechelen* getrouwd waren met Maria en Anna, zusters der twee Bondgenooten, vermeld in 't II Stuk bl. 216, 323, en III Stuk bl. 504, 505.

Bladz. 121. *Melk.* Vergelijk LE CARPENTIER III *part. pag.* 610. — *J. Melroije* is mij noch onbekend, ten zij, misschien, bedoeld worde Erard de Salmier, Heer van Melroij, getrouwd met Anna, dochter van Richard van Merode, en zuster der twee Bondgenooten van Merode. BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* II. *pag.* 127. Hij werdt, in den jaare 1578, door de Algemeene Staaten naar Keulen gezonden, en gevoegd bij den Heere van Aldegonde. Zie Verzameling van onuitgegeven stukken door Professor BONDAM, V deel, bl. 196, 202.

Bladz. 124 — 127. *Filips van der Meren*

ten zou, in den jaare 1576, door de Algemeene Staaten aan die van Gelderland gezonden geweest zijn, tot het bewerken van een onderling verbond tegen de Spanjaarden, enz., zoo niet zijne ziekte zulks verhinderd hadde. Zie Prof. BONDAM's Verz. van onuitg. ſtukken I deel, bl. 69 — 75.

Bladz. 135. Over *Richard van Merode* kan men inzien BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* II, *pag.* 271, en den Heere BONDAM aang. pl. V deel, bl. 159.

Bladz. 137 (c). Den 11 April 1780 overleedt te Kampen Jan Willem Kornelis *van der Merwede*, Burgemeester van die ſtad.

Bladz. 178. *Reinout van Nijeweerdt* is, den 13 Jan. 1568, door Alva gebannen, volgens de Sententien van Alva, bl. 34, 35.

Bladz. 179. Omtrent *W. van Zuijlen van Nijevelt* kan men iet vinden bij den Heere VAN DE WALL in de aanteekeninge op de Privilegien van Dordrecht VII afd. bl. 1666.

Bladz. 234. *Pieter de Preijs* is mij, nader-

